

ISSN 2217-5407

SUBOTIČKA DANICA

**Kalendar
za 2025. godinu**

SD

Subotica, 2024.

SUBOTIČKA DANICA
kalendar za 2025. godinu
godište CIV.

Uredničko vijeće:
**Stjepan Beretić, Katarina Čeliković, Terezija Sekereš,
Vesna Huska i Marko Tucakov**

Objavljuje:
**Katoličko društvo
„Ivan Antunović“, Subotica**

Glavni i odgovorni urednik:
Josip Štefković
Georgi Dimitrova 1, 25000 Sombor

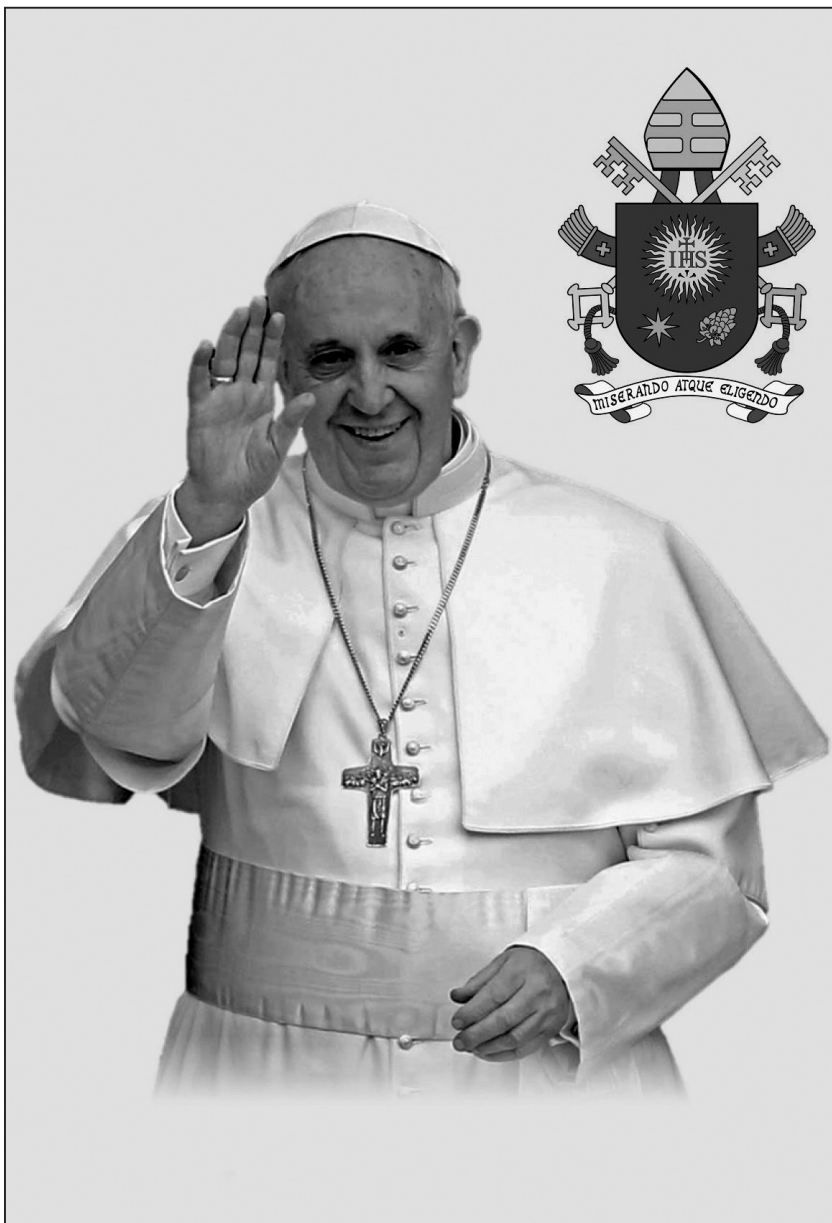
Lektura:
Katarina Čeliković

Korektura:
**Mirko Kopunović
Katarina Čeliković**

Tehnički urednik:
mr. sc. Ervin Čeliković

Tisak:
Štamparija „Printex“
Segedinski put 86, 24000 Subotica

Subotica, 2024.

*Papa Franjo,
poglavar Katoličke Crkve*

Siječanj – Januar

KATOLIČKI

S 1 NOVA GODINA MARIJA BOGORODICA
Č 2 Bazilije, Grgur Nazijanski
P 3 Ime Isusovo Genoveva, Anastazija
S 4 Dafroza, Angela F., Borislava
N 5 2. NED. PO BOŽIČU Telesfor, Emilijan
P 6 BOGOJAVLJENJE (Tri kralja)
U 7 Rajmund P., Rajko, Zoran
S 8 Gospa od brze pomoći, Severin, Teofil
Č 9 Julijan, Miodrag, Živko, Alix, Jadran
P 10 Agaton, Dobroslav, Grgur X.
S 11 Honorat, Neven, Higin
N 12 KRŠTENJE GOSPODINOVO Ernest, Tatjana R.
P 13 Hilarije, Veronika, Radovan
U 14 Feliks, Srećko, Veco
S 15 Pavao pust., Mavro, Anastazija
Č 16 Honorat, Marcel, Oton, Mislav
P 17 Antun op., Leona, Vojmil, Lavoslav
S 18 Margareta Ugarska, Priska, Premila
N 19 2. N.K.G., Mario Kanut, Ljiljana, Marta
P 20 Fabijan, Sebastijan
U 21 Agneza, Janja, Neža, Ines
S 22 Vinko đakon, Anastazija, Irena R.
Č 23 Emerencijana, Ema, Vjera, Milko
P 24 Franjo Saleški, Bogoslav
S 25 OBRAĆENJE SV. PAVLA AP., Ananija
N 26 3. N.K.G., Timotej i Tit, Bogoljub, Tješimir
P 27 Anđela Merici, Pribislav, Živko
U 28 Toma Akvinski, Tomislav
S 29 Valerije, Konstancije, Zdeslav
Č 30 Martina, Gordana, Darinka, Jacinta
P 31 Ivan Bosco, Saturnin, Marcela

Sunce u siječnju:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	07	13	16	09
11.	07	12	16	18
21.	07	06	16	32
31.	07	56	16	46

PRAVOSLAVNI

JANUAR 2025. / DECEMBAR 2024. – pravoslavni

S 1 19 Sveti mučenik Bonifacije
Č 2 20 Sv. Ignjatije Bogonosac (Pretpraz. Rožd.)
P 3 21 Sv. m. Julijana i sv. Petar Kijevski
S 4 22 Sv. velikomučenica Anastasija
N 5 23 28. po D. - Svetih Otaca - Oci (Tucindan)
P 6 24 Sv. ppm. Evgenija - Badnji dan
U 7 25 Roždestvo Hristovo - BOŽIĆ
S 8 26 Sabor Presvete Bogorodice
Č 9 27 Sv. prvomučenik i arhidakon Stefan
P 10 28 Sv. 20.000 m. Nikomidijskih
S 11 29 Sv. 14.000 mladenaca Vitlejemskih
N 12 30 29. po D. - Sv. Bogootaca, Sv. m. Anisija
P 13 31 Pp. Melanija (Odanije Roždestva)
U 14 1 JAN - Obrez G. I. Hr., sv. Vasilije V., Nova god.
S 15 2 Sv. Silvestar (Pretpraz. Bogojavljenja)
Č 16 3 Sv. pr. Malahije, sv. m. Gordije
P 17 4 Sabor 70 sv. ap., sv. Jevstatije
S 18 5 Sv. m. Teopempt i Teona, - Krstovdan
N 19 6 30. po D. - Bogojavljenje
P 20 7 Sabor sv. Jovana Krstitelja - Jovanjdan
U 21 8 Pp. Georgije Hozevit.
S 22 9 Sv. m. Polievt, sv. Filip Moskovski
Č 23 10 Sv. Grigorije Niski, pp. Dometijan
P 24 11 Pp. Teodosije V., pp. Mihailo
S 25 12 Sv. mučenica Tatijana
N 26 13 31. po D. - Po Bogojavljenju (Od. Bogojav.)
P 27 14 Sv. Sava prvi arhiepiskop srpski
U 28 15 Pp. Pavle, pp. Gavriilo L.
S 29 16 Časne verige ap. Petra
Č 30 17 Pp. Antonije Veliki
P 31 18 Sv. Atanasije Veliki

Mjesečeve mijene u siječnju:

	Dan:	h	m
Prva četvrt:	07.	00	56
Uštap (pun mjesec):	13.	23	26
Posljednja četvrt:	21.	21	30
Mlađak:	29.	13	35

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Vrijeme: 1. siječnja zaručena zora donša nezgodno vrijeme. Kako je na 2. takav je rujan. Ako je obraćenje Pavlovo vedro, dobra se godina iščekiva.
U siječnju vode – vino nam ode!

Subotička Danica

Veljača – Februar

KATOLIČKI

S 1 Sever, Brigita, Miroslav
N 24. N.K.G., Prikazanje Gospodinovo, Marin
P 3 Blaž, Vlaho, Tripun, Oskar, Dubravko
U 4 Veronika Jeruz., Andrija Corsini
S 5 Agata, Jagoda, Dobrila, Silvan, Goran
Č 6 Pavao Miki i dr., Doroteja, Dorica
P 7 Pio IX., Držislav, Rastimir, Rikard
S 8 Jeronim Emilijani, Jozefina B., Jerko
N 9 5. N.K.G., Skolastika, Apolonija, Sunčana
P 10 Alojzije Stepinac
U 11 Gospa Lurdska, Mirjana
S 12 Eulalija, Zvonka, Zvonimir, Damjan
Č 13 Katarina Ricci, Božidarka, Kastor
P 14 Valentin, Zdravko, Valentina
S 15 Kladije Col., Georgija, Agapa, Onezim
N 16 6. N.K.G., Julijana, Miljenko, Đula
P 17 7 utemelj. Reda slugu BDM, Donat
U 18 Bernardica, Šimun, Gizela
S 19 Bonifacije, Konrad, Blago, Ratko
Č 20 Leon, Lav, Lea
P 21 Petar Damiani, Eleonora, Damir
S 22 Katedra sv. Petra, Tvrtko, Izabela
N 23 7. N.K.G., Polikarp, Grozdan, Romana
P 24 Matija ap. Montan, Goran, Modest
U 25 Viktorin, Valpurga, Hrvoje, Darko
S 26 Aleksandar, Sandra, Branimir
Č 27 Gabriel od Zalosne Gospe, Grgur iz Nareka
P 28 Roman, Teofil, Radovan, Bogoljub

Sunce u veljači:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	06	55	16	47
10.	06	43	17	00
20.	06	28	17	14
28.	06	15	17	25

PRAVOSLAVNI

FEBRUAR / JANUAR – pravoslavni

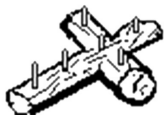
S 1 19 Pp. Makarije Egip., Sv. Marko Efeski
N 2 20 32. po D. - Pp. Jevtimije Veliki
P 3 21 Pp. Maksim Isp., sv. m. Neofit
U 4 22 Sv. ap. Timotej, ppm. Anastasija
S 5 23 Sv. svm. Kliment Ankirski
Č 6 24 Pp. Ksenija Rimljanka
P 7 25 Sv. Grigorije Bogoslov
S 8 26 Pp. Ksenofont i Marija
N 9 27 Nedelja po mitaru i fariseju
P 10 28 Pp. Jefrem Sirin
U 11 29 Prenos mošt. sv. Ignatija Bagonosca
S 12 30 Sveta Tri Jerarha
Č 13 31 Sv. besbrebnici Kir i Jovan (Pretp. Sretenja)
P 14 1 FEB - Sv. m. Trifun
S 15 2 Sretenje Gospodnje
N 16 3 Nedelja o blud. sinu, Sv. Simeon i Ana
P 17 4 Pp. Isidor Pelusiot
U 18 5 Sv. mučenica Agatija
S 19 6 Sv. Fotije i Vukola Smimski (Odanije Sretenjna)
Č 20 7 Sv. Partenije Lampsakijski
P 21 8 Sv. Teodor Stratilat, sv. Sava II.
S 22 9 Sv. mučenik Nikifor (Zadušnice)
N 23 10 Nedelja mesopusna (Mesne poklade)
P 24 11 Sv. svm. Vasilije, sv. m. Đorđe Kratovac
U 25 12 Sv. Meletije Antioh.
S 26 13 Prep. Simeon Mirotočivi
Č 27 14 Pp. Avksentije
P 28 15 Sv. ap. Onisim i pp. Jevsevije

Mjesečeve mijene u veljači:

	Dan:	h	m
Prva četvrt:	05.	09	02
Uštap (pun mjesec):	12.	14	53
Posljednja četvrt:	20.	18	32
Mladak:	28.	01	44

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

U veljači prašina znači: dobra ljetina.

Ožujak – Mart

KATOLIČKI

S 1 Albin, Hadrijan, Jadranka
N 2 8. N.K.G., Janja Pr., Lucije, Iskra, Čedomil
P 3 Marin, Kunigunda, Kamilo, Zvezdan
U 4 Kazimir, Eugen, Natko, Miro
S 5 **Čista srijeda - Pepelnica**, Euzebije, Teofil
Č 6 Marcijan, Viktor, Zvezdana
P 7 Perpetua i Felicita, Tereza
S 8 Ivan od Boga, Ivša, Boško
N 9 1. KORIZ. (Čista), Franciska Rimska, Franjka
P 10 Emil, Makarije, Krunoslav
U 11 Eutimije, Kondid, Firmin, Tvrtko
S 12 Maksimilijan, Teofan, Bernard (*kvatre*)
Č 13 Kristina, Rozalija, Modesta, Ratka
P 14 Matilda, Miljana, Borislava (*kvatre*)
S 15 Klement, Veljko, Vjekoslava (*kvatre*)
N 16 2. KORIZ. (Pačista), Agapit, Smiljan, Hrvoje
P 17 Patrik, Domagoj, Patricija, Gertruda
U 18 Ćiril Jeruzalemski Cvjetan, Ćiro
S 19 **JOSIP ZARUČNIK BDM**, Joso, Josipa
Č 20 Niceta, Dionizije, Vladislav, Klaudija
P 21 Serapion, Vesna, Kristijan
S 22 Oktavijan, Jaroslav, Lea
N 23 3. KORIZ. (Bezimeni), Turibije, Oton
P 24 Latin, Simeon, Javorka, Katarina, Karin
U 25 **NAVJEŠTENJE GOSPODINOVO**, Dižma, Kvirin
S 26 Emanuel, Sabina, Montan i Maksima
Č 27 Lidija, Rupert, Lada
P 28 Priska, Sonja, Nada, Polion
S 29 Bertold, Jona, Eustazije
N 30 4. KORIZ. (Sredoposna), Kvirin, Viktor, Vlatko
P 31 Benjamin, Amos, Ljubomir, Ljubo

Sunce u ožujku:

(prema ljetnom računanju od 27. III.)

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	06	13	17	27
11.	05	55	17	48
21.	05	37	17	53
31.	06	18	19	05

PRAVOSLAVNI

MART / FEBRUAR – Pravoslavni

S 1 16 Sv. m. Pamfil, Porfirije i drugih 12 m.
N 2 17 Nedelja siropusna (Bele poklade)
P 3 18 Sv. Lav Rimski, Teodor Komolovinski
U 4 19 Sv. ap. Arhip. Filimon
S 5 20 Sv. Lav Katanski
Č 6 21 Pp. Timotej, sv. Evstatije
P 7 22 Sv. mučenici u Evgeniji
S 8 23 Teodorova subota - sv. svm. Polikarp S.
N 9 24 Ned. 1. posta - Pravoslavlja
P 10 25 Sv. Tarasije Carigradski
U 11 26 Sv. Porfirije
S 12 27 Pp. Prokopije Dekapolit
Č 13 28 Pp. Vasilije Ispovednik
P 14 1 MAR - Sv. ppm. Evdokija
S 15 2 Sv. svm. Teodot Kirinejski
N 16 3 Ned. 2. posta - Pačista
P 17 4 Pp. Gerasim Jordanski
U 18 5 Sv. m. Konon, pp. Marko Podvižnik
S 19 6 Sv. 42 mučenika iz Amoreje
Č 20 7 Sv. 7 svm. hersonskih
P 21 8 Sv. Teofilakt Ispovednik
S 22 9 Sv. 40 m. sevastijskih - Mladenci
N 23 10 Ned 3. posta - Krstopoklona, Svm. Kordat
P 24 11 Sv. Sofronije Jerusalimski
U 25 12 Sv. Grigorije Dvojeslov
S 26 13 Prenos mošt. sv. Nikifora Carigradskog
Č 27 14 Pp. Venedikt Nursijski
P 28 15 Sv. mučenik Agapije
S 29 16 Sv. Aristovul
N 30 17 Ned. 4. posta - Sredoposna, Pp. Aleksije
P 31 18 Sv. Kiril Jerusalimski

Mjesečeve mijene u ožujku:

(prema ljetnom računanju od 28. III.)

	Dan:	h	m
Prva četvrt:	06.	17	30
Uštap (pun mjesec):	14.	07	54
Posljednja četvrt:	22.	12	29
Mladak:	29.	11	57

[illegible]

Bolje da te majka bije, neg ožujsko sunce grije.

Travanj – April

KATOLIČKI

U 1 Hugo, Teodora, Božica
S 2 Franjo Paulski, Dragoljub
Č 3 Rikard, Cvijeta, Radojko, Ratko
P 4 Izidor, Žiga, Strahimir
S 5 Vinko Fererski, Berislav, Mira
N 6 5. KORIZ. (Gluha), Vilim, Celzo, Rajko, Petar
P 7 Ivan de la Salle, Herman, Gizela
U 8 Dionizije Korintski, Alemka
S 9 Marija Kleofina, Demetrije, Zdenko
Č 10 Ezekijel, Apolonija, Sunčica
P 11 Stanislav, Stana, Radmila
S 12 Julije, Viktor, Davorka, Đula
N 13 CVJETNICA - Nedjelja muke Gospodnje
P 14 Maksim, Tiberije, Valerijan
U 15 Damjan, Anastazija, Bosiljka
S 16 Josip Benedikt Labre, Bernardica
Č 17 Veliki četvrtak, Rudolf, Robert
P 18 Veliki petak, Hermogen, Eusebije
S 19 Velika subota, Konrad, Ema, Rastislav
N 20 USKRS (VAZAM), Marcijan, Teotim, Bogoljub
P 21 Uskrsni ponedjeljak, Anzelmo
U 22 Soter i Kajo, Teodor
S 23 Adalbert, Bela, Egidije, Helena
Č 24 Juraj, Đuro, Đurica, Fidel
P 25 Marko ev., Ervin, Maroje
S 26 Kleto i Marcelin, Zorko
N 27 2. USKRSNA (Bijela), Ozana Kot., Jakov Zad.
P 28 Petar Chanel, Euzebije
U 29 Katarina Sijenska, Kata
S 30 Pio V., Josip Benedikt Cottolengo

Sunce u travnju:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	06	16	19	07
10.	06	00	19	18
20.	05	43	19	30
30.	05	27	18	43

PRAVOSLAVNI

APRIL / MART – Pravoslavni

U 1 19 Sv. m. Hrizant, Darija i dr.
S 2 20 Pp. oci pobijeni u manast. sv. Save (1. bdenije)
Č 3 21 Pp. Jakov Ispovednik
P 4 22 Sv. svm. Vasilije Ankirski (2. bdenije)
S 5 23 Ppm. Nikon i drugi
N 6 24 Ned. 5. posta - Gjumna (Pret. Blagovesti)
P 7 25 Blagovesti
U 8 26 Sabor sv. arh. Gavrila (Odan. Blagovesti)
S 9 27 Pp. Martona Solunska
Č 10 28 Pp. Ilarion Ispovednik
P 11 29 Pp. Marko Areutski.
S 12 30 Lazareva Subota - Vrbica
N 13 31 Ned 6. posta - Ulaz I. Hrista u Jer. - Cveti
P 14 1 APR - Veliki ponedjeljak, Pp. Marija Egip.
U 15 2 Veliki utorak, pp. Tit Čudotvorac
S 16 3 Velika sreda
Č 17 4 Veliki četvrtak (Veliko bdenije)
P 18 5 Velika petak, sv. m. Agatopod, sv. Teodul
S 19 6 Velika subota, Sv. Evthihije Carigradski
N 20 7 Vaskrsenje G. Isusa Hrista (VASKRS)
P 21 8 Vaskrsni ponedjeljak, sv. ap. Irodion, Agav, Ruf
U 22 9 Vaskrsni utorak, sv. m. Evpsihije
S 23 10 Sv. m. Terentije, Pompeije i dr.
Č 24 11 Sv. svm. Antipa Pergamski
P 25 12 Istočni petak, pp. Vasilije Ispovednik
S 26 13 Sv. svm. Artemon
N 27 14 2. Vaskrsna - Tomina, sv. Martin Isp.
P 28 15 Sv. ap. Aristarh, trud i Trofim (Pobusani pon.)
U 29 16 Sv. m. Agapija, Hionija i Irina
S 30 17 Pp. Simeon Persijski

Mjesečeve mijene u travnju:

	Dan:		
	h	m	
Prva četvrt:	05.	04	14
Uštap (pun mjesec):	13.	02	22
Posljednja četvrt:	21.	03	35
Mladak:	27.	21	31

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Vedri li se trvanj noću, škodi vinu ko i voću.

Svibanj – Maj

KATOLIČKI

Č 1 Josip Radnik, Sigismund, Žiga, Jeremija
P 2 Atanazije, Eugen, Boris
S 3 Filip i Jakov ap., Mladen
N 4 3. USKRSNA, Florijan, Cvjetko, Cvijeta ☾
P 5 Anđelko, Irena, Maksim, Silvana
U 6 Dominik Savio, Dinko, Nedjeljko
S 7 Duje, Gizela, Boris, Ivan
Č 8 BDM Posrednica milosti, Bratoljub
P 9 Pahomije, Herma, Mirna
S 10 Ivan Merz, Gospa Trsatska, Antonin
N 11 4. USKRSNA, Mamerto, Franjo Hieronym
P 12 Leopold Mandić, Bodgan, Pankracije ○
U 13 BDM Fatimska, Servacije, Ema, Vjerko
S 14 Bonifacije, Viktor i Korona
Č 15 Izidor, Sofija, Sonja, Jakov
P 16 Ivan Nepomuk, Ubald, Nenad
S 17 Paskal, Paško, Bruno, Sara, Akvilin
N 18 5. USKRSNA, Ivan I., Venancije, Feliks, Srećko
P 19 Celestin, Teofil, Rajko, Ivan
U 20 Bernardin Sijenski, Zvezdan ☾
S 21 Kristofor Magallanes, Timotej, Dubravka
Č 22 Helena, Jagoda, Rita, Eugen
P 23 Deziderije, Željko, Željka
S 24 BDM Pomoćnica, Suzana
N 25 6. USKRSNA, Beda Časni, Grgur VII., Urban
P 26 Filip Neri, Zdenko
U 27 Augustin Canterburyjski, Bruno, Julije ●
S 28 German, Vilim, Velimir, Ana Marija P.
Č 29 Uzašašće (Spasovo) Pavao VI., Ervin
P 30 Ivana Arška, Ferdinand, Srećko
S 31 Krunoslava, Vladimir

Sunce u svibnju:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	05	25	19	44
11.	05	12	19	56
21.	05	01	20	08
31.	04	54	20	17

PRAVOSLAVNI

MAJ / APRIL – Pravoslavni

Č 1 18 Pp. Jovan
P 2 19 Pp. Jovan Vethopešternik
S 3 20 Pp. Teodor Trihina
N 4 21 3. vaskrsna - Mironosica
P 5 22 Pp. Teodor Sikeot
U 6 23 Sv. vm. Georgije - Đurđevdan
S 7 24 Sv. Sava Stratilat
Č 8 25 Sv. ap. i jevanđelist. Marko - Markovdan
P 9 26 Sv. svm. Vasilije Amasijski
S 10 27 Spaljiv. mošt. Sv. Save na Vračaru
N 11 28 4. vaskrsna - Raslabljenog
P 12 29 Sv. Vasilije Ostroški Čud.
U 13 30 Sv. ap. Jakov Zevedejev
S 14 1 MAJ - Sveti pr. Jeremija (prepolovljenje)
Č 15 2 Sv. Atanasije Veliki
P 16 3 Sv. m. Timotej i Mavra
S 17 4 Sv. m. Pelagija Tarsijska
N 18 5 5. vaskrsna - Samarjanke
P 19 6 Pp. Jov. prenos mošt. sv. Save
U 20 7 Pojava časnog Krsta u Jerusalimu
S 21 8 Sv. ap. i jev. Jovan Bogoslova (Od. preplov.)
Č 22 9 Prenos moštiju sv. Nikole
P 23 10 Sv. ap. Simon Zilot, pp. Isidora
S 24 11 Sv. Kirilo i Metodije
N 25 12 6. vaskrsna - Slepoga - Sv. Epifanije
P 26 13 Sv. m. Glikerija
U 27 14 Sv. mučenik Isidor
S 28 15 Pp. Pahomije Veliki (Odanije Vaskrsa)
Č 29 16 Vaznesenje Gospodnje - Spasovdan
P 30 17 Sv. ap. Andronik i Junija
S 31 18 Sv. mučenik Teodor Ankirski

Mjesečeve mijene u svibnju:

	Dan:	h	m
Prva četvrt:	04.	15	51
Uštap (pun mjesec):	12.	18	55
Posljednja četvrt:	20.	13	58
Mlađak:	27.	05	02

[illegible]

Kad u svibnju mnogo sijeva, zemljodjelac neka pjeva.

Lipanj – Juni

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

N 1 7. USKRSNA, Justin, Mladen, Slobodan
P 2 Marcellin i Petar, Blandina, Eugen
U 3 Karlo Lwanga i drugovi, Dragutin
S 4 Kvirin Sisački, Predrag, Optat
Č 5 Bonifacije, Valerije, Darinka
P 6 Norbert, Neda, Paulina
S 7 Robert, Sabinijan, Radoslav
N 8 DUHOVI, Medard, Vilim, Žarko
P 9 Marija Majka Crkve, Pelagija, Efrem
U 10 Margareta, Greta, Biserka, Bogumil
S 11 Barnaba ap., Borna, Borko (kvatre)
Č 12 Ivan Fakundo, Bosiljko, Ninko
P 13 Antun Pad., Tonko, Antonija (kvatre)
S 14 Rikard, Rufin, Elizej (kvatre)
N 15 PRESVETO TROJSTVO, Vid, Jolanka, Ferdinand
P 16 Franjo Regis, Zlatko, Borko, Zlata
U 17 Emilija, Laura, Bratoljub, Inocent
S 18 Marko i Marcellijan, Ljubomir, Grgur
Č 19 TIJELOVO (Brašančevo), Romuald, Rajka
P 20 Naum Ohrid., Goran, Margareta
S 21 Alojzije Gonzaga, Vjekoslav, Slavko
N 22 12. N.K.G., Ivan Fisher, Toma M., Paulin N.
P 23 Sidonija, Josip Cafasso, Sida, Zdenka
U 24 ROĐENJE IVANA KRSTITELJA, Krsto
S 25 Vilim, Henrik, Adalbert, Eleonora
Č 26 Ćiril Aleksandrijski, Ivan i Pavao
P 27 PRESVETO SRCE ISUSOVO, Ladislav Ug.
S 28 Srce Marijino, Irenej, Mirko, Smiljan
N 29 13. N.K.G., PETAR I PAVAO AP., Krešimir
P 30 Rimski prvomučenici, Ernest Praški

Sunce u lipnju:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	04	53	20	18
10.	04	50	20	25
20.	04	50	20	29
30.	04	53	20	29

JUN / MAJ – Pravoslavni

N 1 19 7. vaskrsna - Svetih otaca
P 2 20 Sv. m. Talalej, pp. Stefan Piperski
U 3 21 Sv. car Konstantin i carica Jelena
S 4 22 Sv. m. Jovan Vladimir kralj srpski
Č 5 23 Pp. Mihailo Ispovednik
P 6 24 Pp. Simeon Divnogorac (Odan. Vaznesenja)
S 7 25 III. obret. gl. sv. Jovana Krst. (Zadušnice)
N 8 26 DUHOVI - Pedesetnica - Trojice
P 9 27 Duhovski ponedjeljak, sv. svm. Terapont
U 10 28 Duhovski utorak, pp. Nikita Ispovednik
S 11 29 Pp. m. Teodosija Tirska
Č 12 30 Pp. Isakije Dalmatski
P 13 31 Sv. ap. Jerma i mučenik Ermije
S 14 1 JUN - Sv. m. Justin Filosof (Odan. Pedeset.)
N 15 2 1. po D. - Svih Svetih (Petrovske poklade)
P 16 3 Sv. m. Lukijan i dr. (Poč. Petrovskog posta)
U 17 4 Sv. Mitrofan, sv. miron. Marta i Marija
S 18 5 Sv. svm. Dorotej
Č 19 6 Pp. Visarion i Ilarion Novi
P 20 7 Sv. svm. Teodot Ankirski
S 21 8 Sv. vm. Teodor Stratilat
N 22 9 2. po D. - Sv. Kirilo Aleksandrijski
P 23 10 Sv. svm. Timotej Bruski
U 24 11 Sv. ap. Vartolomej i Varnava
S 25 12 Pp. Onufrije Veliki i Petar Atonski
Č 26 13 Sv. m. Akilina i sv. Trifilije Kiparski
P 27 14 Sv. prorok Jelisiej
S 28 15 Sv. vm. car Lazar - Vidovdan
N 29 16 3. po D. - Sv. Tihon Amat. - Čudotvorac
P 30 17 Sv. m. Manuil, Savel i Ismail

Mjesečeve mijene u lipnju:

	Dan:	h	m
Prva četvrt:	05.	05	40
Uštap (pun mjesec):	11.	09	43
Posljednja četvrt:	18.	21	19
Mladak:	25.	12	31

[illegible]

Vrijeme: Kiša 8. na Medarda lako ne pristaje. Magla il kiša na sv. Vida štu-ravo će biti žito. Al ni u suši glada, ni u kiši blaga.

Subotička Danica

Srpanj – Juli

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

U 1 Estera, Aron, Šimun, Predrag
S 2 Pohod BDM, Oton, Matinijan, Višnja
Č 3 Toma ap., Tomo, Leon
P 4 Elizabeta Port., Elza, Jelica, Neven
S 5 Ćiril i Metod, Antun M., Zakarija
N 6 14. N.K.G., Marija Goretti, Bogomila
P 7 Vilibald, Klaudija, Vilko, Lovre
U 8 Akvila i Priscila, Hadrijan, Eugen
S 9 Marija Petković, Augustin Zhao Rong
Č 10 Amalija, Ljubica, Veronika, Vjerka
P 11 Benedikt opat, Benko, Dobroslav
S 12 Mohor, Suzana C., Ivan Gualberto
N 13 15. N.K.G., Majka Božja Bistrička, Henrik
P 14 Kamilo, Katarina, Miroslav
U 15 Bonaventura, Vladimir K., Dobriša
S 16 Gospa Karmelska, Elvira, Karmela
Č 17 Andrija, Branko, Nadan, Marcela
P 18 Fridrik, Jadviga, Natko, Miroslav
S 19 Aurelija, Zora, Zlatka, Makrina
N 20 16. N.K.G., Ilija prorok, Ijko, Margareta
P 21 Lovro Brindiz., Danijel, Danica
U 22 Marija Magdalena, Manda, Lenka
S 23 Brigita Švedska, Apolinar, Ivan Kasijan
Č 24 Kristina, Mirjana, Kunigunda
P 25 Jakov st. ap., Kristofor, Krsto
S 26 Joakim i Ana roditelji BDM, Anica
N 27 17. N.K.G., Klement Ohrid. i dr., Natalija
P 28 Viktor, Beato, Nevinko, Inocent
U 29 Marta, Marija i Lazar, Rajner
S 30 Petar Krizolog, Rufin, Anđa
Č 31 Ignacije Loyol., Zdenka, Vatroslav

Sunce u srpnju:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	04	54	20	29
11.	05	01	20	25
21.	05	10	20	18
31.	05	21	20	07

JUL / JUN – Pravoslavni

U 1 18 Sv. m. Leontije, Ipatije i Teodul
S 2 19 Sv. ap. Juda i pp. Pajsije Veliki
Č 3 20 Sv. svm. Metodije, pp. Naum Ohrid.
P 4 21 Sv. m. Julijan Tarsijski
S 5 22 Sv. svm. Jevseviije
N 6 23 4. po D. - Sv. m. Agripina
P 7 24 Rođenje sv. Jovana Krst. - Ivanjdan
U 8 25 Sv. ppm. Fevronija
S 9 26 Pp. David Solunski
Č 10 27 Pp. Sampson Stranoprimalac
P 11 28 Prenos mošt. sv. Kira i Jovana
S 12 29 Sv. ap. Petar i Pavle - Petrovdan
N 13 30 5. po D., Sabor svetih 12 apostola
P 14 1 JUL - Sv. m. besrebr. Kozma i Damijan
U 15 2 Polaganje rize Presv. Bogorodice
S 16 3 Sv. m. Jakint i pp. Anatolije
Č 17 4 Sv. Andrej Kritski i pp. Marta
P 18 5 Pp. Atanasije Atonski
S 19 6 Pp. Sisoje Veliki
N 20 7 6. po D. - Pp. Toma Malein
P 21 8 Sv. vm. Prokopije
U 22 9 Sv. svm. Pankratije, sv. Teodor
S 23 10 Sv. 45 mučenika iz Nikopolja
Č 24 11 Sv. vm. Evfimiija i blažena Olga
P 25 12 Sv. m. Proklo i Ilarije
S 26 13 Sabor sv. Arhangela Gavriila
N 27 14 7. po D. - Sv. pa. Akila, pp. Nikodim
P 28 15 Sv. m. Kirik i Julita
U 29 16 Sv. svm. Atinogen, sv. m. Julija
S 30 17 Sv. vm. Marina - Ognjena Marija
Č 31 18 Sv. m. Emilijan i Jakint

Mjesečeve mijene u srpnju:

	Dan:	h	m
Prva četvrt:	02.	21	30
Uštap (pun mjesec):	10.	22	36
Poslednja četvrt:	18.	02	37
Mladak:	24.	21	11

This image shows a single page of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, leaving small margins at the top and bottom. There are no vertical margin lines, and the page is completely blank except for the lines themselves.

Bijeli oblak pada, bit će kiše, hlada. Crni oblak leti, duga kiša prijeti.

Kolovoz – August

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

P 1 Alfons de Liguori, Vjera, Nada
S 2 Porcijunkula, Gospa od anđela
N 3 18. N.K.G., **Augustin Kažotić, Lidija**
P 4 Ivan Marija Vianney, Dominika
U 5 Gospa Snježna, Nives, Snježana
S 6 Preobraženje Gospodinovo, Predrag
Č 7 Siksto II., Kajetan, Donat, Albert
P 8 Dominik, Nedjeljko, Dinko, Neda
S 9 Edith Stein, Roman, Firmin, Tvrtko
N 10 19. N.K.G., **Lovro đakon, Lovorko, Erik**
P 11 Klara, Jasna, Ljiljana, Suzana
U 12 Anicet, Hilarija, Veselka, Ivana Fr. Ch.
S 13 Poncijan i Hipolit, Ivan B., Kasijan
Č 14 Maksimilijan Kolbe, Euzebij, Alfred
P 15 **UZNESENJE BDM - (Velika Gospa) Marija**
S 16 Rok, Roko, Teodor, Rudolf
N 17 20. N.K.G., **Hijacint, Liberat, Miron, Jacek**
P 18 Jelena Križarica, Ivan Eudes
U 19 Bernard opat, Tekla, Donat
S 20 Stjepan kralj, Krunoslav
Č 21 Pio X., Hermogen, Anastazija, Donat
P 22 BDM Kraljica, Vladislava, Mavro
S 23 Ruža Limska, Flavije, Zakej, Vuk
N 24 21. N.K.G., **Bartol ap., Miroslav Bulešić**
P 25 Ljudevit kralj, Josip Kalasan., Lajčo
U 26 Melkizedek, Aleksandar, Branimir
S 27 Monika, Honorat, Časlav
Č 28 Augustin, Tin, Gustav, Pelagije, Zlatko
P 29 Mučeništvo Ivana Krstitelja
S 30 Feliks i Adaukt, Radoslava
N 31 22. N.K.G., **Josip iz A., Nikodem, Rajmund**

AVGUST / JUL – Pravoslavni
P 1 19 Sv. Stefan i pp. Evgenija
S 2 20 Sv. prorok Ilija - Ilindan
N 3 21 8. po D. - Sv. prorok Jezekilj
P 4 22 Sv. Marija Magdalena (Blaga Marija)
U 5 23 Sv. m. Apolinarij Ravenski
S 6 24 Sv. mučenica Hristina
Č 7 25 Uspenije sv. Ane
P 8 26 Ppm. Paraskeva (Sveta Petka)
S 9 27 Sv. vm. Pantelajmon
N 10 28 9. po D. - Sv. Prohor i Nikanor
P 11 29 Sv. m. Kalinik i Serafima
U 12 30 Sv. svm. Valentin, pp. Angelina
S 13 31 Sv. Evdokim i sv.m. Julita (Gospoj. pokl.)
Č 14 1 AVG - Izn. **Čas. Krsta, Makaveji** (poč. posta)
P 15 2 Prenos mošt. sv. pm. i arh. Stefana
S 16 3 Pp. Isakije, Dalmat i Faust
N 17 4 10. po D. - Sv. 7 mučenika u Efesu
P 18 5 Sv. m. Evsignije (Pretrp. Preobraženja)
U 19 6 **Preobraženje Gospodnje**
S 20 7 Sv. ppm. Dometije i pp. Or
Č 21 8 Sv. Emilijan Ispovednik
P 22 9 Sv. ap. Matija i sv. m. Antonije
S 23 10 Sv. m. arhidakon Lavrentije
N 24 11 11. po D. - Sv. m. i arhangel **Evplio**
P 25 12 Sv. m. Fotije i Anikita
U 26 13 Sv. m. Ipolit (Odanije Preobraženja)
S 27 14 Sv. prorok Mihej (Pretrp. Uspenija)
Č 28 15 **Usp. Presv. Bogorodice - Vel. Gospojina**
P 29 16 Sv. Jevstatije, pp. Roman
S 30 17 Sv. m. Miron i Patroklo
N 31 18 12. po D. - Sv. m. Flor, pp. Jovan Ril.

Sunce u kolovozu:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	05	22	20	06
11.	05	34	19	52
21.	05	46	19	36
31.	05	58	19	18

Mjesečeve mijene u kolovozu:

	Dan:	h	m
Prva četvrt:	01.	14	41
Uštap (pun mjesec):	09.	09	55
Posljednja četvrt:	16.	07	12
Mladak:	23.	08	06
Prva četvrt:	31.	08	25

[illegible]

Vrijeme: Vedri i vrući dani oko Gospojine dozrijevaju jako vince. Rosa blaga, svakom draga.

Subotička Danica

Rujan – Septembar

KATOLIČKI

P 1 Egidije, Branimir, Tamara
U 2 Kalista, Maksima, Divna, Veljka
S 3 Grgur Veliki, Gordana
Č 4 Ruža Viterbska, Rozalija, Dunja, Ida
P 5 *Majka Terezija*, Lovro Just., Borko
S 6 Zaharija, Boris, Davor
N 7 23. N.K.G., *Marko Križevčanin, Blaženko* ○
P 8 Rođenje BDM (Mala Gospa), Maja
U 9 Petar Claver, Strahimir
S 10 Nikola Tolentinski, Tara, Pulherija
Č 11 Hijacint, Cvjetko, Miljenko
P 12 Ime Marijino, Gvido, Dubravko
S 13 Ivan Zlatousti, Zlatko, Ljubo
N 14 24. N.K.G., *Uzvišenje Svetog Križa*)
P 15 Gospa Žalosna, Melita, Dolores
U 16 Eufemija, Kornelije i Ciprijan
S 17 Robert Bel., Rane sv. Franje (*kvatre*)
Č 18 Josip Kupertinski, Sonja, Irena
P 19 Januarije, Suzana, Emilija (*kvatre*)
S 20 Andrija Kim, Pavao Chong (*kvatre*)
N 21 25. N.K.G., *Matej ap. i ev., Matko, Mato* ●
P 22 Toma Vilanovski, Mauricije, Žarko
U 23 Pio iz Pietrelcine, Lino, Tekla, Konstancij
S 24 Gospa od Otkupljenja, Mirko
Č 25 Firmin, Zlata, Kleofa, Rikarda
P 26 Kuzma i Damjan, Justina
S 27 Vinko Paulski, Gaj, Berislav
N 28 26. N.K.G., *Vjenceslav, Večeslav, Veco*
P 29 Mihael, Gabriel i Rafael, arkandeli
U 30 Jeronim, Jerko, Jere, Honorije

Sunce u rujnu:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	05	59	19	16
10.	06	09	19	00
20.	06	21	18	41
30.	06	33	18	22

PRAVOSLAVNI

SEPTEMBAR / AVGUST – Pravoslavni

P 1 19 Sv. m. Andrej Stratilat
U 2 20 Sv. prorok i svm. Samuilo
S 3 21 Sv. ap. Tadej, sv. m. Vasa
Č 4 22 Sv. mučenik Agatonik
P 5 23 Sv. svm. Irinej i m. Lup (Odan. Uspenija)
S 6 24 Sv. svm. Evtihije, sv. m. Sira
N 7 25 13. po D. - *Pren. mošt. sv. ap. Vartolomeja*
P 8 26 Sv. m. Adrijan i Natalija
U 9 27 Pp. Pimen Veliki
S 10 28 Pp. Mojsije Murin i Sava Pskovski
Č 11 29 *Usekovanje glave sv. Jovana Krstitelja*
P 12 30 Sv. Aleksandar Nevski
S 13 31 Polag. pojasa Presv. Bogorodice
N 14 1 SEP - 14. po D. - *Crkvena nova god.*
P 15 2 Sv. m. Mamant, sv. Jovan Postnik
U 16 3 Sv. svm. Antim, sv. Joanikije II.
S 17 4 Sv. svm. Vavila, sv. pr. Mojsej
Č 18 5 Sv. pr. Zaharija i sv. Jelisaveta
P 19 6 Čudo sv. arhangela Mihaila
S 20 7 Sv. m. Sozont (Pret. Rožd. Presv. Bogorodice)
N 21 8 15. po D. - *R. Presv. Bogorod. - M. Gospojina*
P 22 9 Sv. pravedni Joakim i Ana
U 23 10 Sv. Minodora, mitrodora i Nimfodora
S 24 11 Pp. Teodora Aleksandrijska
Č 25 12 Sv. svm. Avtonom (Od. Rožd. Presv. Bogorod.)
P 26 13 Sv. svm. Komilije (pretpraz. Vozdviženja)
S 27 14 Vozdviženje Časnog Krsta
N 28 15 16. po D. - *po Vozdviženju - Sv. m. Lukijan*
P 29 16 Sv. vm. Jefimija, pp. Dorotej
U 30 17 Sv. m. Vera, Nada i Ljubav

Mjesečeve mijene u rujnu:

	Dan:		
	h	m	
Uštap (pun mjesec):	07.	20	08
Posljednja četvrt:	14.	12	32
Mlađak:	21.	21	54
Prva četvrt:	30.	01	53

[illegible]

Rujanski hlad, gotov jad. Crvena zora, mokra polja.

Listopad – Oktobar

KATOLIČKI

S 1 Terezija od Djeteta Isusa
Č 2 Anđeli čuvari, Anđelko, Anđelka
P 3 Kandid, Maksimilijan, Gerhard
S 4 Franjo Asiški, Franka, Kajo
N 5 27. N.K.G., Faustina K., Mauro, Placid
P 6 Bruno, Fides, Verica, Vjera
U 7 BDM od Krunice (Ružarija), Rosario ○
S 8 Demetrije i dr., Zvonimir, Šime
Č 9 Dionizije Areop., Ivan Leonardi, Denis
P 10 Franjo Borgia, Daniel, Danko
S 11 Ivan XXIII., Emilijan, Prob, Milan
N 12 28. N.K.G., Serafin, Maksimilijan, Makso)
P 13 Kalist I., Eduard, Magdalena
U 14 Posveta subotičke katedrale
S 15 Terezija Avilska, Zlata, Rezika
Č 16 Hedviga, Marija Margareta Alacoque
P 17 Ignacije Antiohijski, Vatroslav
S 18 Luka ev., Lukša, Svjetlovid
N 19 29. N.K.G., Pavao od Križa, Ivan Br. i Izak J.
P 20 Vendelin, Irena, Miroslava
U 21 Karlo IV., Uršula, Zvezdan, Hilarija ●
S 22 Ivan Pavao II., Marija Saloma, Dražen
Č 23 Ivan Kapistran, Borislav, Severin
P 24 Antun M. Claret, Jaroslav
S 25 Krizant i Darija, Katarina Kotromanić
N 26 30. N.K.G., Demetrije, Dmitar, Zvonko
P 27 Šabina Avilska, Gordana
U 28 Šimun i Juda Tadej ap., Siniša
S 29 Narcis, Donat, Darko, Ida
Č 30 Marcel, Marojko, Ferdinand, German
P 31 Alfons Rodriguez, Volfgang, Vuk

Sunce u listopadu:

(prema ljetnom računanju do 31. X.)

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	06	34	18	20
11.	06	47	18	02
21.	07	00	17	45
31.	06	13	16	29

PRAVOSLAVNI

OKTOBAR / SEPTEMBAR – Pravoslavni

S 1 18 Sv. Evmenije Korintski i sv. m. Ariadna
Č 2 19 Sv. m. Trofim, Savatije i Dorimedont
P 3 20 Sv. vm. Jevstatije
S 4 21 Sv. ap. Kodrat (Odanije. Vozdviženja)
N 5 22 17. po D. - Po Vozdviženju, Sv. svm. Foka
P 6 23 Začeće sv. Jovana Krstitelja
U 7 24 Sv. pm. Tekla
S 8 25 Pp. Efrosinija i sv. Sergije Radonješki
Č 9 26 Sv. ap. i jevandelist. Jovan Bogoslov
P 10 27 Sv. m. Kalistrat
S 11 28 Pp. Hariton Ispovednik (Zadušnice)
N 12 29 18. po D. - Pp. Kirjak Otšel. - Miholjdan
P 13 30 Sv. svm. Grigorije i sv. Mihail
U 14 1 OKT - Pokrov presvete Bogorodice
S 15 2 Sv. svm. Kiprijan
Č 16 3 Sv. svm. Dionisije Areopagit
P 17 4 Sv. Stefan i Jelena Štiljanović
S 18 5 Sv. m. Haritina i svm. Dionisije
N 19 6 19. po D. - Sv. ap. Toma - Tomindan
P 20 7 Sv. m. Sergije, Vakho - Srdevdan
U 21 8 Pp. Pelagija. Taisa
S 22 9 Sv. ap. Jakov, sv. Stefan Slepi
Č 23 10 Sv. m. Evlampije i Evlampija
P 24 11 Sv. ap. Filip, sv. Teofan Načertani
S 25 12 Sv. m. Tarah, Prov i Andronik
N 26 13 20. po D. - Sv. m. Karp, nm. Zlata Maglen.
P 27 14 Pp. mati Paraskeva, sv. Petka - Trnova
U 28 15 Sv. svm. Lukijan, pp. Jevtimije
S 29 16 Sv. m. Longin Kapetan
Č 30 17 Sv. prorok Osija, Ppm. Andrej Kritski
P 31 18 Sv. ap. i jevandelist Luka

Mjesečeve mijene u listopadu:

(prema ljetnom računanju do 31. X.)

Dan:	h	m
	07.	05 47
Uštap (pun mjesec):	13.	20 12
Posljednja četvrt:	21.	14 25
Mlađak:	29.	17 20
Prva četvrt:		

This image shows a full page of blank white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for writing. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Vrijeme: Luki kišica, Petru pšenica. Kad listopadom puno magle pane, bit će zimi snijega na sve strane.

Subotička Danica

Studeni – Novembar

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

S 1 SVI SVETI, Svetislav, Sveto
N 231. N.K.G., Dušni dan, Dušica, Duško
P 3 Martin P., Hubert, Silvija
U 4 Karlo Boromejski, Dragutin, Drago
S 5 Emerik, Miro, Elizabeta, Srijemski muč. ○
Č 6 Leonard, Sever, Vedran
P 7 Engelbert, Anđelko
S 8 Gracija Kotorski, Bogdan
N 9 32. N.K.G., Posveta lateranske bazilike
P 10 Leon Veliki, Ivan Skot, Lav, Lavoslav
U 11 Martin biskup, Davorin
S 12 Jozafat, Astrik, Emilijan, Milan ›
Č 13 Stanislav Kostka, Stanko, Didak
P 14 Nikola Tavelić, Ivan Trogirski, Zdenko
S 15 Albert Veliki, Leopold, Berto, Albe
N 16 33. N.K.G., Margareta Škotska, Gertruda
P 17 Salomeja Krakovska, Gertruda, Igor
U 18 Posveta bazilika sv. Petra i Pavla
S 19 Elizabeta Ug., Krispin, Severin, Matilda
Č 20 Feliks Valois, Srećko, Edmund, Veco ●
P 21 Prikazanje BDM, Gospa od zdravlja
S 22 Cecilija, Cilika, Slavujka
N 23 ISUS KRIST KRALJ SVEGA STVORENJA
P 24 Krizogon, Krševan, Andrija, Firmin
U 25 Katarina Aleksandrijska, Kata, Erazmo
S 26 Konrad, Leonard, Dubravko
Č 27 Maksim, Severin, Virgilije
P 28 Sosten, Jakov Markijski, Držislav ☾
S 29 Iluminata, Svjetlana, Vlasta
N 30 1. N. DOŠ. (godina A) Andrija ap., Andrijana

NOVEMBAR / OKTOBAR – Pravoslavni
S 1 19 Sv. prorok Joil (Zadušnice)
N 2 20 21. po D. - Sv. vm. Artemije
P 3 21 pp. Ilarion Veliki
U 4 22 Sv. ravnoap. Averkije Jevropoljski
S 5 23 Sv. ap. Jakov, prvi episkop Jerusal.
Č 6 24 Sv. vm. Areta
P 7 25 Sv. m. Markijan i Martirije
S 8 26 Sv. vm. Dimitrije Solun - Mitrovdan
N 9 27 22. po D. - Sv. mučenik Nestor
P 10 28 Sv. vm. Paraskeva - Petka Ikonijaska
U 11 29 Sv. Avramije, sv. Anastasija
S 12 30 Sv. kralj Milutin, Teoktist i Jelena
Č 13 31 Sv. ap. Stahije, Alimpije, Urvan i dr.
P 14 1 NOV - Sv. Kozma i Damjan - Vračevi
S 15 2 Sv. m. Akindin, Pigasije i dr.
N 16 3 23. po D. - Obn. hrama sv. Georgija - Đurđić
P 17 4 Pp. Joanikije V., sv. svm. Nikandar
U 18 5 Sv. ppm. Galaktion i Epistima
S 19 6 Sv. Pavle Ispovednik
Č 20 7 Sv 33 m. u Melitini, pp. Lazar
P 21 8 Sabor sv. arhangela Mihaila
S 22 9 Sv. m. Onisifor i Porfirije
N 23 10 24. po D. - Sv. ap. Olimp, Erast Rodion
P 24 11 Sv. kralj Stefan Dečanski - Mratindan
U 25 12 Sv. Jovan Milostivi
S 26 13 Sv. Jovan Zlatoust
Č 27 14 Sv. ap. Filip (Božićne poklade)
P 28 15 Sv. m. Gurije (Početak posta)
S 29 16 Sv. ap. i jevanđelist Matej
N 30 17 25. po D. - Sv. Grigorije Čudotvorac

Sunce u studenom:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	06	14	16	28
10.	06	27	16	16
20.	06	40	16	07
30.	07	52	16	00

Mjesečeve mijene u studenom:

	Dan:	h	m
Uštap (pun mjesec):	05.	14	19
Posljednja četvrt:	12.	06	28
Mlađak:	20.	07	47
Prva četvrt:	28.	07	58

[illegible]

Mjesec blijed, tužan – dan ružan. Teška zima. Težak snop.

Prosinač – Decembar

KATOLIČKI

PRAVOSLAVNI

P 1 Elegije, Natalija, Božena
U 2 Bibijana, Živka, Blanka, Lara
S 3 Franjo Ksaverski, Klaudije
Č 4 Barbara, Ivan Damašć., Kristijan
P 5 Saba, Krispina, Dalmatin, Slavka
S 6 Nikola biskup, Nikša, Vladimir
N 7 2. N. DOŠAŠĆA, Ambrozije, Dobroslava
P 8 BEZGRJEŠNO ZAČEĆE BDM, Imakulata
U 9 Valerija, Petar F., Zdravka, Abel
S 10 Gospa Loretska, Judita, Julija (kvatre)
Č 11 Damaz, Damir, Sabin
P 12 Spiridon, Špiro, Konrad (kvatre)
S 13 Lucija, Jasna, Svjetlana (kvatre)
N 14 3. N. DOŠAŠĆA - Materice, Ivan od Križa
P 15 Drinske mučenice, Kristijana G.
U 16 Adela, Etela, Zorka
S 17 Lazar, Florijan, Zrinka
Č 18 Gracijan, Bosiljko, Dražen
P 19 Urban, Tea, Božica, Vladimir
S 20 Amon, Eugen i Makarije
N 21 4. N. DOŠAŠĆA - Oci, Petar Kanizije, Snježana
P 22 Honorat, Časlav, Zenon
U 23 Ivan Kentijski, Viktorija, Vita
S 24 Badnjak, Adam i Eva, Irma
Č 25 BOŽIC, Anastazija, Božidar
P 26 Stjepan prvomučenik, Krunoslav
S 27 Ivan ap. i ev., Janko, Fabiola
N 28 SVETA OBITELJ, Nevina dječica, Mladen
P 29 Toma B., Davor, David
U 30 Trpimir, Sabin, Liberije
S 31 Silvestar papa, Silvija, Donata

DECEMBAR / NOVEMBAR – Pravoslavni
P 1 18 Sv. m. Platon, Roman i Varul
U 2 19 Sv. pr. Avdija, pp. Varlaam i Joasaf
S 3 20 Pp. Grigorije (Pretpraz. Vavedenja)
Č 4 21 Vavedenje Presvete Bogorodice
P 5 22 Sv. ap. Filimon, sv. m. Kikilija
S 6 23 Sv. Amfilohije, sv. Grigorije
N 7 24 26. po D. - Sv. vm. Ekaterina
P 8 25 Sv. svm. Kliment (Odanije Vavedenja)
U 9 26 Pp. Alimpije Stolpnik
S 10 27 Sv. mučenik Jakov Persijanac
Č 11 28 Sv. ppm. Stefan Novi
P 12 29 Sv. mučenik Paramon i Filumen
S 13 30 Sv. ap. Andrej Prvozvani
N 14 1 DEC - 27. po D. - Sv. pr. Naum i sv. Filaret
P 15 2 Sv. car Uroš, pp. Joanikije D.
U 16 3 Sv. prorok Sofonija i pp. Jovan Čutljiv
S 17 4 Sv. vm. Varvara, pp. Jovan Damaskin
Č 18 5 Pp. Sava Osvećeni
P 19 6 Sv. Nikola - Nikoljdan
S 20 7 Sv. Amvrosije, pp. Grigorije Gornjački
N 21 8 28. po D. - Detinjci, pp. Patapije
P 22 9 Zaćeće svete Ane (Kada začé Bogorodicu)
U 23 10 Sv. m. Mina, sv. Jovan despot
S 24 11 Pp. Danilo Stolpnik
Č 25 12 Sv. Spiridon Čudotvorac
P 26 13 Sv. m. Evstratija, sv. Gavriilo i Nikodim
S 27 14 Sv. m. Tirs, Levkije, Filimon i dr.
N 28 15 29. po D. - Praotaca - Materice
P 29 16 Sv. prorok Agej, sv. Teofanija carica
U 30 17 Sv. prorok Danilo, ppm. đakon Avakum
S 31 18 Sv. m. Sevastijan, sv. Modest i dr.

Sunce u prosincu:

Dan:	Izlazi		zalazi	
	h	m	h	m
1.	06	53	16	00
11.	07	03	15	58
21.	07	10	16	01
31.	07	13	16	08

Mjesečeve mijene u prosincu:

	Dan:	h	m
Uštap (pun mjesec):	05.	00	14
Posljednja četvrt:	11.	21	51
Mlađak:	20.	02	43
Prva četvrt:	27.	20	09

[illegible]

ZAPOVIJEDANI BLAGDANI

Zapovijedani ili zapovjedeni blagdani su **sve nedjelje** u godini (ovamo, naravno, spadaju i **Uskrs** i **Duhovi**), **Tijelovo (Brašančevo)**, **Velika Gospa**, **Svi Sveti** i **Božić**. Više **nisu zapovijedani** blagdani: Sveta tri kralja (Bogojavljenje), Svijećnica, Sv. Josip, Blagovijest, Spasovo (Uzašašće), Sv. Petar i Pavao, Mala Gospa, Bezgrješno začeće BDM, drugi dan Uskrsa te Božića i Nova godina, ali katolici ih i dalje rado svetkuju.

OBVEZATNI POST I NEMRS

Katolici su prema sadašnjim crkvenim propisima dužni obdržavati **post** i **nemrs** na **Pepelnicu** (Čistu srijedu) i na **Veliki petak**. **Zakon nemrsa** obvezuje i na **sve petke u godini**, osim onih kad bude svetkovina, ali u izvan-korizmene petke može se umjesto nemrsa odabrati **drugo djelo pokore** ili **kakvo karitativno djelo**.

Nemrs (kad je zabranjeno jesti meso) obvezuje sve vjernike koji su navršili **14 godina** pa **do konca života**, a **post** sve one koji su navršili **18 godina** i još nisu započeli **60. godinu**. *U posne dane smije se uzeti samo jedan pun obrok.*

Župnici u pojedinim slučajevima mogu iz opravdanih razloga osloboditi pojedine osobe ili obitelji obveze posta ili nemrsa, ili ih zamijeniti drugim oblicima pokore.

KATOLIČKA CRKVA U SVIJETU

Sjedište: GRAD VATIKAN (RIM)

PAPA FRANJO

Vodi Crkvu od 13. ožujka 2013.

SVETA STOLICA naziv je za vrhovnu upravu Crkve na čelu sa Sv. Ocem, papom.

PRVI OPĆI CRKVENI SABOR (KONCIL) održan je 325. godine u Niceji. Posljednji opći sabor održan je u Vatikanu od 1962. do 1965. pod papama Ivanom XXIII. i Pavlom VI. To je II. vatikanski sabor.

SINODA BISKUPA užu je sabor biskupa u koji biskupske konferencije iz svih država, na svakih 25 biskupa, šalju po jednog predstavnika. Prvi put takva se sinoda sastala 29. rujna 1967. Otad se ona održava obično svake treće godine.

BISKUPSKA KONFERENCIJA skup je katoličkih biskupa u pojedinoj zemlji, u kojoj oni združeno obavljaju svoju pastirsku službu među njezinim vjernicima.

RIMSKA KURIJA

P a p a je na čelu vrhovne uprave Katoličke Crkve (Sveta Stolica).

K a r d i n a l i su najviši papini savjetnici. U svijetu ima više od 230 kardinala koji, kad papa umre, ako nisu navršili 80 godina, biraju njegova nasljednika.

D r ž a v n i t a j n i k (kardinal Pietro Parolin) najbliži je papin suradnik. On vodi središnju ustanovu Svete Stolice – Državno tajništvo, koje ima dva odjela: I. Odsjek za opće poslove i II. Odsjek za odnose s državama.

DIKASTERIJI (MINISTARSTVA)

1. Dikasterij za evangelizaciju; 2. Dikasterij za nauk vjere; 3. Dikasterij za službu ljubavi; 4. Dikasterij za Istočne Crkve; 5. Dikasterij za bogoštovlje i disciplinu sakramenata; 6. Dikasterij za kauze svetih; 7. Dikasterij za biskupe; 8. Dikasterij za kler; 9. Dikasterij za ustanove posvećenog života i družbe apostolskog života; 10. Dikasterij za laike, obitelj i život; 11. Dikasterij za promicanje jedinstva kršćana; 12. Dikasterij za međureligijski dijalog; 13. Dikasterij za kulturu i obrazovanje; 14. Dikasterij za promicanje cjelovitog ljudskog razvoja; 15. Dikasterij za zakonodavne tekstove; 16. Dikasterij za komunikaciju.

PRAVOSUDNA TIJELA

1. Apostolska pokorničarna, 2. Apostolska signatura, 3. Rota Romana.

GOSPODARSKA TIJELA

1. Savjet za gospodarstvo, 2. Tajništvo za gospodarstvo, 3. Uprava za imovinu Svete Stolice, 4. Ured Glavnog revizora.

URED I

1. Prefektura papinskog doma, 2. Ured za liturgijska slavlja Vrhovnog svećenika, 3. Kamerlengo Svete rimske Crkve.

PAPINSKE KOMISIJE

1. Papinska komisija za zaštitu maloljetnika, 2. Papinska biblijska komisija, 3. Međunarodna teološka komisija, 4. Papinska komisija za sakralnu arheologiju, 5. Papinska komisija za Latinsku Ameriku.

PAPINSKE AKADEMIJE

1. Papinska akademija znanosti, 2. Papinska akademija društvenih znanosti, 3. Papinska akademija za život, 4. Papinska akademija likovnih umjet-

nosti Insigne i pisma virtuoza u Panteonu, 5. Papinska rimska akademija za arheologiju, 6. Papinska teološka akademija, 7. Papinska akademija svetog Tome Akvinskog, 8. Papinska međunarodna marijanska akademija, 9. Papinska akademija Cultorum Martyrum, 10. Papinska latinska akademija, 11. Papinska crkvena akademija.

PAPINSKA POVJERENSTVA

1. Papinsko povjerenstvo za međunarodne euharistijske kongrese, 2. Papinsko povjerenstvo za povijesne znanosti.

OSTALI UREDI RIMSKE KURIJE

1. Zbor papinske švicarske garde, 2. Agencija Svete Stolice za vrednovanje i promicanje kvalitete crkvenih sveučilišta i fakulteta (AVEPRO), 3. Financijsko obavještajno i nadzorno tijelo (ASIF), 4. Konjanički red Svetog groba jeruzalemskog, 5. Povijesni arhiv odjela za odnose s državama, 6. Zaklada „Centesimus Annus Pro Pontifice”, 7. Ured za rad Apostolske Stolice; 8. Fond za zdravstvenu zaštitu, 9. Petrov novčić; 10. Papina svjetska molitvena mreža, 11. Biskupska sinoda.

Uredi u nadležnosti Države Vatikanskog Grada nisu dio Rimske kurije.

KATOLIČKA CRKVA U HRVATSKOJ

ZAGREBAČKA METROPOLIJA obuhvaća: Zagrebačku nadbiskupiju, Varaždinsku, Sisačku i Bjelovarsko-križevačku biskupiju te grkokatoličku Križevačku eparhiju. Zagrebački nadbiskup i metropolit mons. DRAŽEN KUTLEŠA, pomoćni biskupi mons. IVAN ŠAŠKO i mons. MIJO GORSKI, nadbiskup u miru kardinal JOSIP BOZANIĆ. Varaždinski biskup mons. BOŽE RADOŠ, biskup u miru mons. JOSIP MRZLJAK. Sisački biskup mons. VLADO KOŠIĆ. Bjelovarsko-križevački biskup mons. VJEKOSLAV HUZZJAK. Vladika križevački mons. MILAN STIPIĆ, biskup u miru mons. NIKOLA KEKIĆ.

ĐAKOVAČKO-OSJEČKA METROPOLIJA obuhvaća: Đakovačko-osječku nadbiskupiju, Srijemsku i Požešku biskupiju. Nadbiskup metropolit đakovačko-osječki mons. ĐURO HRANIĆ, pomoćni biskup mons. IVAN ĆURIĆ, nadbiskup u miru mons. MARIN SRAKIĆ. Biskup srijemski mons. FABIJAN SVALINA (ujedno član Međunarodne BK sv. Ćirila i Metoda), biskup u miru mons. ĐURO GAŠPAROVIĆ. Biskup požeški mons. IVO MARTINOVIĆ, biskup u miru mons. ANTUN ŠKVORČEVIĆ.

SPLITSKO-MAKARSKA METROPOLIJA obuhvaća: Splitsko-makarsku nadbiskupiju, Dubrovačku, Hvarsku, Kotorsku i Šibensku biskupiju. Nadbiskup metropolit splitski mons. ZDENKO KRIŽIĆ, nadbiskup u miru mons. MARIN BARIŠIĆ. Biskup dubrovački mons. ROKO GLASNOVIĆ. Biskup hvarski mons. RANKO VIDOVIĆ. Biskup šibenski mons. TOMISLAV ROGIĆ, biskup u miru mons. ANTE IVAS. Biskup kotorski mons. MLADEN VUKŠIĆ (ujedno član Međunarodne BK sv. Ćirila i Metoda), biskup u mirovini: mons. ILIJA JANJIĆ.

RIJEČKA METROPOLIJA obuhvaća: Riječku nadbiskupiju, te Krčku, Porečko-pulsku i Gospičko-senjsku biskupiju. Nadbiskup metropolit riječki mons. MATE UZINIĆ, nadbiskup u miru mons. IVAN DEVČIĆ. Biskup krčki mons. IVICA PETANJAK, biskup u miru mons. VALTER ŽUPAN. Biskup porečko-pulski mons. IVAN ŠTIRONJA, biskup u miru: mons. IVAN MILOVAN. Biskup gospičko-senjski mons. MARKO MEDO.

ZADARSKA NADBISKUPIJA: nadbiskup zadarski mons. MILAN ZGRABLIĆ, nadbiskup u miru mons. ŽELIMIR PULJIĆ.

VOJNI ORDINARIJ U RH: vojni biskup mons. JURE BOGDAN, biskup u miru mons. JURAJ JEZERINAC.

KATOLIČKA CRKVA U BOSNI I HERCEGOVINI I REPUBLICI SJEVERNOJ MAKEDONIJI

VRHBOSANSKA METROPOLIJA obuhvaća: Vrhbosansku (Sarajevsku) nadbiskupiju, Banjalučku, Mostarsko-duvanjsku, Trebinjsko-mrkansku, Skopsku biskupiju i Apostolski egzarat za Makedoniju. Nadbiskup i metropolit vrhbosanski mons. TOMO VUKŠIĆ, nadbiskup u miru kardinal VINKO PULJIĆ, pomoćni biskup u miru mons. PERO SUDAR. Biskup banjalučki mons. ŽELJKO MAJIĆ, biskup u miru mons. FRANJO KOMARIĆ, pomoćni biskup u miru mons. MARKO SEMREN. Biskup mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski mons. PETAR PALIĆ, biskup u miru mons. RATKO PERIĆ. Biskup skopski i egzarat za katolike istočnog obreda u Makedoniji: mons. KIRO STOJANOV.

VOJNI ORDINARIJ U BIH: mons. TOMO VUKŠIĆ, apostolski upravitelj.

CRKVA U CRNOJ GORI

BARSKA NADBISKUPIJA: nadbiskup barski mons. RROK GJONLLESHAJ (Rok Đonlešaj), nadbiskup u miru mons. ZEF GASHI.

KOTORSKA BISKUPIJA: kotorski biskup mons. MLADEN VUKŠIĆ (ujedno član Međunarodne BK sv. Ćirila i Metoda), biskup u miru mons. ILIJA JANJIĆ.

CRKVA NA KOSOVU

Prizrensko-prištinska biskupija: biskup mons. DODĚ GJERGJI.

CRKVA U SRBIJI

BEOGRADSKA METROPOLIJA

BEOGRADSKA NADBISKUPIJA: nadbiskup i metropolit kardinal LADISLAV NĚMET, nadbiskup u miru mons. STANISLAV HOČEVAR.

SUBOTIČKA BISKUPIJA: biskup mons. FRANJO FAZEKAS, biskup u miru mons. IVAN PĚNZES.

ZRENJANINSKA BISKUPIJA: biskup mons. MIRKO ŠTEFKOVIĆ.

GRKOKATOLIČKA EPARHIJA: vladika, mons. DJURA DŽUDŽAR.

Međunarodna biskupska konferencija sv. Ćirila i Metoda (MBK) formirana je 22. prosinca 2004. godine. Ona je naslijedila Biskupsku konferenciju Srbije i Crne Gore – pri čemu joj je tada pridodana i Makedonija – a od 1997., kada je utemeljena, pa do 2003. godine djelovala je pod imenom Biskupska konferencija Savezne Republike Jugoslavije. Sjedište MBK je u Novom Sadu.

Predsjednik je beogradski nadbiskup i metropolit kardinal LADISLAV NĚMET SVD, a potpredsjednik nadbiskup barski mons. RROK GJONLLESHAJ. Ostali članovi su: biskup subotički mons. FRANJO FAZEKAS, biskup srijemski mons. FABIJAN SVALINA, biskup zrenjaninski mons. MIRKO ŠTEFKOVIĆ, biskup za katolike istočnog obreda u Srbiji mons. DJURA DŽUDŽAR, biskup skopski i biskup za katolike istočnog obreda u Sjevernoj Makedoniji mons. KIRO STOJANOV, biskup prizrensko-prištinski mons. DODĚ GJERGJI i biskup kotorski mons. MLADEN VUKŠIĆ.

Ravnatelj dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu je dr. TOMISLAV MARKIĆ.

Papa Ivan Pavao II. odobrio je Statut Hrvatske biskupske konferencije (HBK), u čijem su sastavu svi biskupi s područja Republike Hrvatske, dok biskupi s područja Bosne i Hercegovine imaju svoju biskupsku konferenciju. Predsjednik Hrvatske biskupske konferencije je mons. Dražen Kutleša, a bosanskohercegovačke mons. Tomo Vukšić.

APOSTOLSKE NUNCIJATURE

Apostolski nuncij (izaslanik Papin) u Srbiji: nadbiskup mons. SANTO ROCCO GANGEMI.

Apostolski nuncij u Republici Hrvatskoj: nadbiskup mons. GIORGIO LINGUA.

Apostolski nuncij u Republici Bosni i Hercegovini i u Republici Crnoj Gori: mons. FRANCIS ASSISI CHULLIKATT.

BISKUPI HRVATI IZVAN DOMOVINE

Mons. BLAŽ ČUPIĆ, kardinal, nadbiskup Čikaga (SAD).

Mons. JOSÉ ANTONIO EGUREN BRESANI, nadbiskup grada Piure (Peru).

Mons. NIKOLA ETEROVIĆ, apostolski nuncij u Njemačkoj.

Mons. VLADIMIR FEKETE, biskup u gradu Baku, Azerbejdžan.

Mons. ALEKSANDAR GOIĆ KARMELIĆ, umirovljeni biskup u Rancagua (Čile).

Mons. BERISLAV GRGIĆ, biskup u Tromsou (Norveška).

Mons. ANTE JOZIĆ, naslovni nadbiskup cisanski, apostolski nuncij u Bjelorusiji.

Mons. STANISLAV KARLIĆ, kardinal, umirovljeni nadbiskup grada Parana (Argentina).

Mons. TOMISLAV KOLJATIĆ-MAROEVIĆ, biskup Linareške biskupije (Čile).

Mons. SALVADOR PINEIRO-CALDERON NESANOVIĆ, nadbiskup grada Ajacucho (Peru).

Mons. PEDRO MARIO OSSANDON BULJEVIĆ, vojni biskup (Čile).

Mons. JORGE CARRION PAVLIĆ, biskup u Punu (Peru, jezero Titicaca).

Mons. PETAR RAJIĆ, naslovni nadbiskup sarsenterski, apostolski nuncij u Litvi, Estoniji i Latviji.

Mons. MARTIN VIDOVIĆ, naslovni biskup ninski, apostolski nuncij na raspolaganju u Rimu.

Mons. GERARD ŽERDIN, biskup u Peru.

VAŽNIJI DATUMI IZ ŽIDOVSKOG KALENDARA

5785./86. židovska godina - 2025.

Tu Bišvat (Nova godina drveća).....	13. II.
Com Ester (Esterin post)	13. III.
Purim (Spomen za izbavljenje od istrebljenja u Perziji)	14. III.
Pesah (Spomen za izlazak iz egipatskog ropstva)	12. – 20. IV.
Jom hašoa (Dan sjećanja na žrtve holokausta)	24. IV.
Šavuot (Blagdan sedmica – Pedesetnica)	2. – 3. VI.
Šiva Asar Be Tamuz (Post 17. dana mjeseca Tamuza)	13. VII.
Tiša Beav (Post 9. dana mjeseca Ava)	3. VIII.
Roš Hašana (Nova godina 5785.)	23. – 24. IX.
Jom Kipur (Dan pomirenja)	2. X.
Sukoth (Blagdan sjenica)	6. – 13. X.
Simhat Tora (Radost Tore)	15. X.
Hanuka (Blagdan Posvećenja hrama)	14. – 22. XII.

ZNAČAJNIJI DATUMI U SUBOTIČKOJ BISKUPIJI

Obljetnica smrti biskupa L. Budanovića:	16. III.
Obljetnica smrti biskupa Matije Zvekanovića:	24. IV.
Obljetnica posvete biskupa dr. Ivana Pénzesa:	18. VI.
Sv. Pavao apostol:	29. VI. (Zaštitnik biskupije)
Obljetnica smrti biskupa Slavka Večerina	26. VIII.
Dan o. Gerarda Tome Stantića (Sombor – karmelićani):	24. VI.
Blagoslov svijeća od groma:	26. VI. (Bač – Sombor)
Dužijanica:	10. VIII. (Subotica)
Bunaričko proštenje:	30. i 31. VIII.
Hodočašće Majci Božjoj Bistričkoj:	27. i 28. IX.
Obljetnica posvete katedrale:	14. X.
Sv. Terezija Avilska – zaštitnica katedrale i Grada Subotice:	15. X.
Obljetnica posvete biskupa Franje Fazekasa:	11. XI.

KATOLIČKE NOVINE I ČASOPISI (izbor)

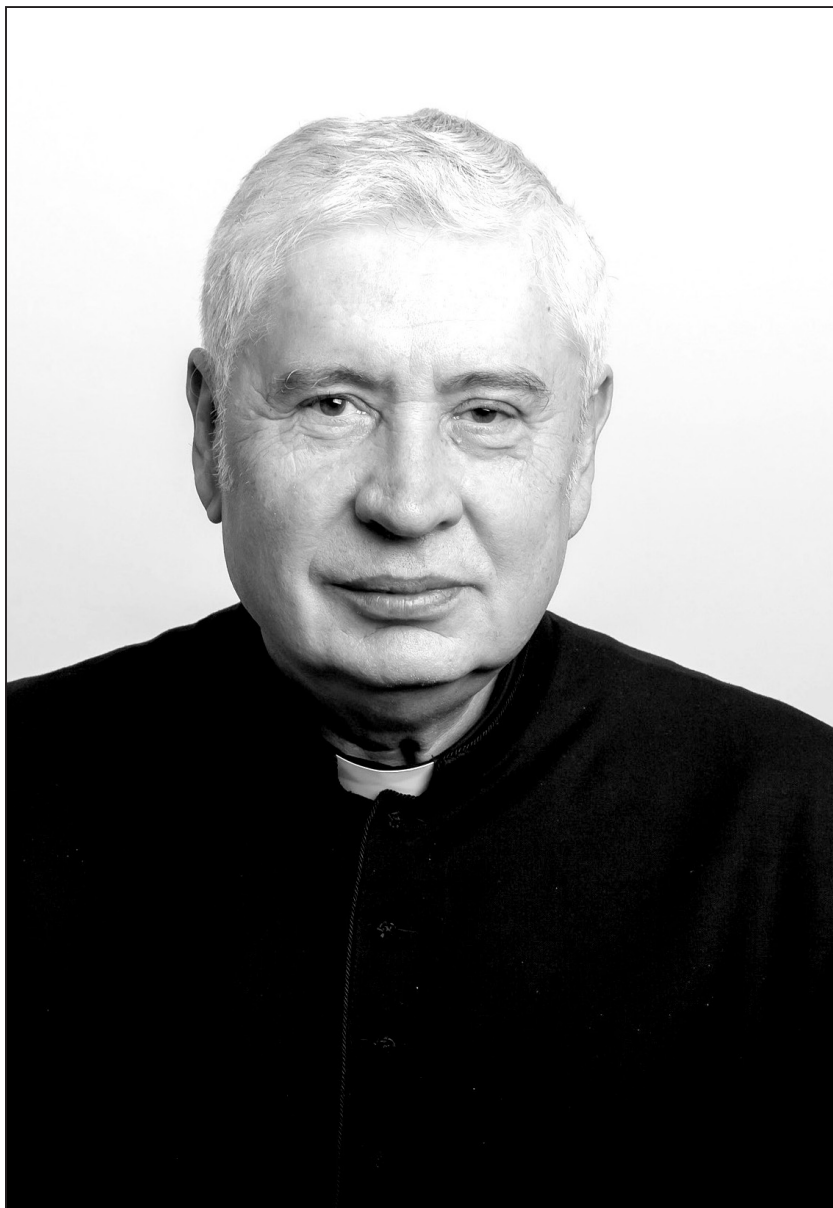
HKD SV. JERONIMA (sv. Ćirila i Metoda) izdaje dva časopisa:

- DANICA, hrvatski katolički kalendar (godišnjak)
- HKR „MARULIĆ“, dvomjesečnik za književnost i kulturu

Časopisi drugih hrvatskih nakladnika:

- BILTEN PETRA BARBARIĆA, list vicepostulature, Zagreb
- BLAŽENI ALOJZIJE STEPINAC, glasilo postulature, Zagreb
- BLAŽENI AUGUSTIN KAŽOTIĆ, povremeni vjesnik, Zagreb
- BOGOSLOVSKA SMOTRA, časopis Bogoslovnog fakulteta, Zagreb
- BOSNA FRANCISCANA, časopis Franjevačke teologije, Sarajevo
- BRAT FRANJO, dvomjesečnik, list franjevačkih zajednica, Zagreb
- CRKVA NA KAMENU, informativni list hercegovačkih biskupija, Mostar
- CRKVA U SVIJETU, časopis za vjersku kulturu, Split
- DIACOVENSIA, teološki prilozi, izd. KBF, Đakovo
- DOBRI OTAC ANTIC, list vicepostulature, Zagreb
- DON BOSCO DANAS, Zagreb
- GLAS KONCILA, katolički tjednik, Zagreb
- GLASNIK SRCA ISUSOVA I MARIJINA, mjesečnik, Zagreb
- GLASNIK SV. JOSIPA, izdaje Svetište sv. Josipa, Karlovac
- IKA – Bilten Informativne katoličke agencije, Zagreb
- IVAN MERZ, glasilo postulature, Zagreb
- KAČIĆ, zbornik, Split
- KANA, kršćanska obiteljska revija, Zagreb
- KATEHEZA, časopis za katehezu i pastoral, Zagreb
- KATOLIČKI TJEDNIK, Sarajevo
- KRIŽ, glasilo Velikoga križarskog bratstva, Zagreb
- KRŠNI ZAVIČAJ, hercegovački zbornik za vjerska i društvena pitanja, Drinovci
- LJUDIMA PRIJATELJ, list sv. Leopolda Mandića, izdaje Hr. kap. prov., Zagreb
- MALI KONCIL, mjesečnik „Glasa Koncila“ za djecu, Zagreb
- MARIJA, mjesečnik, Split
- MARIJIN TRSAT, Rijeka
- MI, list mladih, mjesečnik, Zagreb
- NADA, informativno-pastoralni list Srijemske biskupije
- NAŠA OGNJIŠTA, katolički mjesečnik, Tomislavgrad
- NOVI SVIJET, mjesečnik Pokreta fokolara
- OBNOVLJENI ŽIVOT, tromjesečnik, Zagreb
- OTAC GERARD, glasilo Vicepostulature za upoznavanje SB o. Gerarda Tome Stantića, karmelićanina, izd. Hrvatske karmelske provincije sv. oca Josipa u Zagrebu, Sombor
- RIJEČKI TEOLOŠKI ČASOPIS, Rijeka
- SVETA CECILIJA, časopis za sakralnu glazbu, izd. Institut za crkvenu glazbu „Albe Vidaković“ KBF-a Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb
- SVJETLO RIJEČI, mjesečnik, izdaje franjevački provincijalat u Sarajevu
- VERITAS, mjesečnik, ZAGREB
- VJESNIK BISKUPA LANGA, Zagreb
- VJESNIK ĐAKOVAČKO-OSJEČKE NADBISKUPIJE, Đakovo
- ZVONA, mjesečnik za kršćansku kulturu, Rijeka
- ZVONIK, katolički list (mjesečnik), Katoličko društvo „Ivan Antunović“, Subotica
- ŽIVA ZAJEDNICA, izdaje Hrvatski dušobrižnički ured u Frankfurtu
- ŽIVO VRELO, liturgijsko-pastoralni list, Zagreb.

(Izbor prema: *Danica 2024. – hrvatski katolički kalendar*, str. 44-61)

mons. Franjo Fazekas, biskup subotički

Dragi štioče!

Danica je pučki naziv za planet Veneru. Može se vidjeti navečer oko vremena zalaza Sunca i u zoru oko vremena izlaza Sunca. Osim iznimnih nebeskih pojava, može biti najsajnije nebesko svjetlo, nakon Sunca i Mjeseca. Ponekad je toliko sjajna da je vidljiva i na svijetlom nebu. Osim u narodnom pjesništvu i slavenskoj pretkršćanskoj mitologiji, *Danica* od 1884. izlazi i u našoj Bačkoj, u Subotici. Čak se i zove *Subotička Danica*. Kalendar je to koji se tiska potkraj jedne godine i najavljuje sljedeću. Lijepo je da ga imamo. On nam je orijentir. Izvješćuje o onome što se dogodilo a ujedno najavljuje i ono što dolazi. O pojedinim događajima donosi i svoj prosudbeni stav. Brojni su suradnici naše *Danice*, a još su joj brojniji čitatelji koji s nestrpljenjem očekuju njezin pojavak.

Subotička Danica nam svjedoči koliko nas je i kakvi smo. Kada se sve sumira i promotri, života je i tijekom 2024. godine bilo na ovim prostorima drage nam Subotičke biskupije. Još ima vjere. Još ima zajedništva. Na sve se događaje ne može niti stići koliko ih je. Ne mogu se svi niti pobrojati. Možemo i kritički gledati kako na našu prošlost tako i na sadašnjost, pa i na nas same. *Danica* nas radije potiče da na sve to gledamo s ponosom i zahvalnošću prema dragom Bogu i marljivim i pobožnim ljudima. Ona zapisuje ono što je lijepo, korisno, pohvalno i nadahnjujuće. *Danica* svoje čitatelje potiče da aktiviraju ono najbolje u sebi, da ne hodaju maleni ispod zvijezda i da teže uvijek sve višim vrijednostima i idealima. Također, da nikada ne gube nadu.

I u ovoj ćeš *Danici*, dragi štioče, pronaći katolički i pravoslavni kalendar te opće podatke o Katoličkoj Crkvi u svijetu i kod nas.

Budući da je sveti otac vrhovni pastir i učitelj svih vjernika, *Danica* neizostavno donosi rubriku *Papa govori Crkvi i svijetu* koja nam ovoga puta progovara o sinodi i molitvi.

Danica je katolički vjerski kalendar, stoga i ovoga puta donosi rubriku *Duhovnost* u kojoj nas informira i formira kako bismo mogli zauzeti ispravan stav o privatnim objavama. Informira nas o povijesti pobožnosti Malom Isusu, potiče na svetost, vjeru i pobožnost, govori o obiteljskom zajedništvu, darovima Duha Svetoga i zagovornoj molitvi.

Jedan od sinova bačke ravnice, sluga Božji o. Gerard Tomo Stantić, čitateljima *Danice* poznat je po kreposnom i svetačkom životu. O njegovu nastojanju da postane svet može se čitati u rubrici *Naš kandidat za sveca*.

Rubrika *Narodno blago* posebno će obradovati Sončane jer su pojedini narodni običaji toga podunavskog naselja u njoj opisani.

U *Danici* je i rubrika *Štivo za trenutke odmora* koja čitatelja može i zabaviti i nasmijati ali i navesti na promišljanje.

Djeci, koja su ukras, a ujedno i budućnost svijeta, upućena je rubrika *Mala Danica*. U nju mogu zaviriti i stariji koji su sačuvali srce djeteta. Moći će saznati nešto o jubilarnoj 2025. godini i o dječjoj proslavi Dužijance.

Brojne teme koje su mladima interesantne i važne pronaći će čitatelj u rubrici *Mladi Subotičke biskupije*. Autori tih tekstova su mladi koji su aktivni u životu naše mjesne Crkve.

Rubrika *Obiteljski razgovori* i ove nam godine svjedoči o ljepoti i izazovima obiteljskog života. Upućeni smo jedni na druge. S Božjom pomoći čovjek čovjeku može i treba postati radost i blagoslov, kako u mladosti tako i u starosti.

Knjiška produkcija Hrvata u Srbiji opisana je i popisana u rubrici *Kultura*.

O pučkoj pjesnikinji Kati Ivanković te akademikima Gaji Alagi i Mirku Vidakoviću može se saznati iz rubrike *Da ih ne zaboravimo*.

Povijesni kutak i ove je godine vrlo sadržajan. Govori o nadbiskupu Györgyu Császki, o jednom pjevačkom društvu iz Monoštora, o Čonoplji te o oltarima crkve sv. Roka u Subotici.

Rubrika *Obljetnice* donosi nam podatke o svim našim jubilarcima i jubilaricama koji su tijekom 2024. imali svoja slavlja.

U rubrici *Duhovna zvanja* mogu se pronaći informacije o redovničkim zavjetima te svećeničkim ređenjima. I ove godine *Danica* informira o jednom biskupskom ređenju.

U rubrici *Naši pokojnici* spominjemo se trojice svećenika koja su djelovala u Subotičkoj biskupiji.

Vlč. Tomislav Vojnić Mijatov, pročelnik izdavačkog odjela Katoličkog društva „Ivan Antunović“, pribilježio je najznačajnije događaje koji su se zbili od *Danice* do *Danice* u Subotičkoj biskupiji, pa i šire. Tako će oni ostati u trajnom spomenu.

Ne može se *Danica* niti zamisliti bez poezije. Ona ne samo da puni prazan prostor na pojedinim stranicama već puni i duše i srca čitatelja.

Zahvaljujem ti, dragi štićoče, što si i ove godine posegnuo za našom *Subotičkom Danicom*. Vjerujem da ćeš pronaći u njoj barem nešto za svoju dušu. Na sadržaj *Danice* možeš i sam utjecati. Možeš nam javiti o čemu bi dogodine želio čitati, a možeš i sam nešto napisati za ovaj naš kalendar.

Zahvaljujem ovim putem i svim ovogodišnjim suradnicima na žrtvi i volonterskom radu.

Blagoslovljeno 2025. ljeto Gospodnje, kako autorima, tako i podupirateljima i čitateljima *Subotičke Danice*!

Josip Štefković

Papa govori Crkvi i svijetu

Prilog sinodi biskupa

Priradio: Andrija Anišić

Sinoda je vježba simfonijske umjetnosti,
svi zajedno s različitim službama i karizmama

*/Govor pape Franje na otvaranju prve kongregacije XVI. redovne
opće skupštine Biskupske sinode o sinodalnosti, 2. listopada 2024./*

Draga braćo i sestre!

Otkako je Crkva Božja „sazvana na sinodu“ u listopadu 2021., zajedno smo prošli dio dugoga puta na koji Bog Otac neprestano poziva svoj narod. On ga šalje svakom narodu donijeti Radosnu vijest da je Isus Krist naš mir (usp. Ef 2,14) i Duhom Svetim potvrđuje ih u njihovom poslanju.

Ovaj Sabor, vođen Duhom Svetim, koji „savija ukočeno, grije smrznuto, ispravlja zalutalo“, morat će dati svoj doprinos stvaranju sinodske Crkve, Crkve u poslanju, sposobne izići i biti prisutna na današnjim geografskim i egzistencijalnim periferijama, nastojeći stupiti u odnos sa svima u Isusu Kristu, našem bratu i Gospodinu.

Homilija jednoga duhovnog autora iz četvrtog stoljeća može poslužiti kao sažetak onoga što se događa kada Duh Sveti počne djelovati, počevši

od krštenja, koje sve utemeljuje u jednakom dostojanstvu. Iskustva koja naš autor opisuje omogućuju nam ocijeniti što se dogodilo u ove tri godine, a što tek dolazi.

Spomenuta razmišljanja pomažu nam shvatiti da je Duh Sveti siguran vodič i da je naš prvi zadatak naučiti raspoznati Njegov glas, budući da On govori kroz svakoga i u svemu. I ovaj sinodski proces nam omogućuje da baš to doživimo.

Duh Sveti nas uvijek prati. On je utjeha u trenucima tuge i žalosti, osobito kada nam – upravo zbog naše ljubavi prema čovječanstvu – ne ide dobro, kada nepravde prevladavaju, kada shvaćamo kako je teško na zlo odgovoriti dobrom, kada vidimo koliko je teško oprostiti i koliko malo hrabrosti pokazujemo u traženju mira. Čini se da u tim trenucima više nemamo što učiniti i prepuštamo se očaju. Baš kao što je nada najskromnija, ali i najjača vrlina, očaj je njen pandan.

Duh Sveti briše naše suze i tješi nas jer prenosi Božji dar nade. Bog se nikada ne umara; jer se Njegova ljubav nikada ne umara.

Duh Sveti prodire u onaj dio naše nutrine koji je tako često poput sudnice, gdje iznosimo optužbe i donosimo presude, uglavnom osude. Spomenuti pisac u jednoj homiliji kaže da „Duh Sveti u onima koji ga primaju pali vatru, vatru takve ljubavi i ushićenja da bi, kad bi bilo moguće, uzeli u svoje srce cijelo čovječanstvo, dobre i zle, bez razlike.“ To je zato što Bog uvijek prihvaća svakoga. Ne zaboravimo, sve, sve, sve – i uvijek. On svima nudi nove mogućnosti u životu, sve do posljednjeg trenutka. Zato uvijek moramo opraštati svima, jer spremnost na to proizlazi iz vlastitog iskustva da nam je oprošteno. Samo jedan ne može oprostiti: onaj kome nije oprošteno.

Tijekom jučerašnjega pokorničkog bogoslužja, doživjeli smo to iskustvo. Tražili smo oprost, priznajući da smo grešnici. Ostavili smo po strani svoj ponos i svoju drskost u zamišljanju da smo bolji od drugih. Jesmo li zaista postali ponizniji?

I poniznost je dar Duha Svetoga, koju moramo od Njega tražiti. Poniznost nas, kako etimologija riječi kaže, vraća na zemlju, u tlo, humus, i time nas podsjeća na početak, kada bismo, da nije bilo daha Stvoritelja, ostali beživotno blato. Poniznost nam omogućuje da pogledamo svijet oko sebe i shvatimo da nismo ništa bolji od drugih. Kao što sveti Pavao kaže: *Neka vas ne zanosi što je visoko, nego privlači što je ponizno. Ne umišljajte si da ste mudri!* (Rim 12,16). Ne možemo biti ponizni bez ljubavi. Kršćani bi trebali biti poput žena koje je Dante Alighieri opisao u jednom od svojih soneta. One su žene koje tuguju zbog gubitka oca svoje prijateljice Beatrice: „Vi koje skromno izgledate, s oborenim očima, pokazujući bol“ (*Vita Nuova* XXII, 9).

Ova je poniznost, sućutna i suosjećajna, onih koji se osjećaju kao braća i sestre svima. Oni trpe svoju bol, a u vlastitoj ranjenosti i boli vide i rane i patnje našega Gospodina. Potičem vas da u molitvi razmišljate o ovom lijepom duhovnom tekstu i shvatite da Crkva – *semper reformanda* – ne može nastaviti svoj put i obnoviti se bez Duha Svetoga i njegovih iznenađenja, ne dajući se oblikovati rukama Boga Stvoritelja, njegova Sina Isusa Krista i njegova Duha Svetoga, kako nam govori sveti Irenej Lyonski (*Adversus Haeresis*, IV, 20, 1).

Od samog početka, kada je Bog iz zemlje oblikovao muškarca i ženu; od vremena kada je Bog pozvao Abrahama da bude blagoslov za sve narode zemlje, a Mojsija da kroz pustinju vodi narod izbavljen iz ropstva; otkad je Djevica Marija rekla „da“ poruci koja ju je učinila Majkom Sina Božjega po tijelu i Majkom svakog učenika i učenice svoga Sina; i od trenutka kada je Gospodin Isus, raspeti i uskrsl, izlio svoga Duha Svetoga na Pedeseticu – otada mi, kao „oni kojima je iskazano milosrđe“, putujemo prema konačnom ispunjenju Očve ljubavi. Ne zaboravimo da nam je iskazano milosrđe.

Poznajemo i ljepotu tog putovanja i umor koji ono podrazumijeva. Činimo ga zajedno, kao narod koji je i danas znak i oruđe zajedništva s Bogom i jedinstva cijelog ljudskog roda (LG, 1). Činimo ga zajedno sa i za svakog muškarca i ženu dobre volje, u kojima milost nevidljivo djeluje (GS, 22). Činimo ga, uvjereni u relacijsku narav Crkve i nastojeći osigurati da odnosi koji su nam dani i povjereni našem odgovornom stvaralaštvu uvijek budu znak besplatnosti milosrđa. Takozvani kršćanin koji ne ulazi u Božju besplatnost i milosrđe jednostavno je ateist obučen kao kršćanin. Božje nas milosrđe osposobljava da budemo pouzdani i odgovorni.

Sestre i braćo, ustrajmo na tom putu svjesni da smo pozvani, poput bljednog mjeseca koji reflektira svjetlost Krista, našega Sunca, vjerno i radosno preuzeti svoje poslanje da budemo svijetu sakrament toga svjetla, koje nije naše vlastito.

Šesnaesta redovita skupština Biskupske sinode, sada u svom drugom zasjedanju, na poseban način predstavlja ovo „zajedničko putovanje“ Božjega naroda. Nadahnuće pape sv. Pavla VI., kada je 1965. ustanovio Biskupsku sinodu, pokazalo se najplodnijim. U šezdeset godina koliko je otada prošlo, naučili smo u Biskupskoj sinodi vidjeti simfonijski „pluralni subjekt“ sposoban poduprijeti kontinuirano poslanje Katoličke Crkve, učinkovito pomažući rimskom biskupu u njegovoj službi zajedništva svih Crkava i Crkve u cjelini.

Sveti Pavao VI. bio je dobro svjestan da se „ova Sinoda, kao i sve ljudske ustanove, može poboljšati s vremenom“ (*Apostolica Sollicitudo*). Apostolska konstitucija *Episcopalis Communio* namjeravala je graditi na iskustvu različitih sinodskih skupština (redovnih, izvanrednih i posebnih) izričito predstavljajući sinodsku skupštinu kao proces, a ne samo događaj.

Sinodski proces također je proces učenja, tijekom kojega Crkva bolje upoznaje samu sebe i prepoznaje oblike pastoralnog djelovanja koji su najprikladniji za poslanje koje joj je povjerio njezin Gospodin. Ovaj proces učenja također uključuje načine na koje se obavlja služba pastira, a posebno biskupa.

Odlučujući sazvati kao punopravne članove ove 16. skupštine značajan broj laika i posvećenih osoba (muškaraca i žena), đakona i svećenika, razvijajući ono što je već bilo djelomično predviđeno za prethodne skupštine, učinio sam to dosljedno sa shvaćanjem obavljanja biskupske službe koju je odredio Drugi vatikanski ekumenski sabor.

Biskup, načelo i vidljivi temelj jedinstva svake partikularne Crkve, ne može vršiti svoju službu osim unutar Božjeg naroda i s Božjim narodom, prethodeći, stojeći usred i slijedeći onaj dio Božjeg naroda koji je povjeren njegovoj brizi. Tom sveobuhvatnom razumijevanju biskupske službe cilj je biti jasno vidljivo, dok se izbjegavaju dvije opasnosti. Prva je apstraktnost koja bi zanemarila plodnu konkretnost različitih mjesta i odnosa te vrijednost svakog pojedinca. Druga je opasnost od prekida zajedništva sukobljavanjem hijerarhije protiv vjernika laika. Sigurno se ne radi o zamjeni jednih drugima, okupljenima uz povik: „Sada je red na nas!“ Ne, tako ne ide: „sada je na nama vjernicima laicima“, „sada je na nama svećenicima“. Ne, to ne funkcionira. Umjesto toga, od nas se traži

da surađujemo simfonijski, u skladbi koja nas sve ujedinjuje u službi Božjeg milosrđa, u skladu s različitim službama i karizmama koje je biskup dužan priznavati i promicati.

Ovo „zajedničko putovanje“ sa svima – svima! – proces je u kojem se Crkva, poslušna djelovanju Duha Svetoga i osjetljiva na čitanje znakova vremena (GS 4), neprestano obnavlja i usavršava svoju sakramentalnost. Na taj način nastoji biti vjerodostojni svjedok poslanja na koje je pozvana, okupiti sve narode svijeta u jedno, kad nam napokon sam Bog da mjesto na gozbi koju je pripremio (usp. Iz 25,6-10).

Sastav ove 16. skupštine stoga je više od slučajne činjenice. Izražava način vršenja biskupske službe u skladu sa živom predajom Crkve i naukom Drugoga vatikanskog koncila. Biskup, ili bilo koji drugi kršćanin, nikada sebe ne može zamisliti „bez drugih“. Kao što se nitko ne spašava sam, navještaj spasenja treba druge i zahtijeva da se svakoga čuje.

Prisutnost članova koji nisu biskupi na zasjedanju Biskupske sinode ne narušava „biskupsku“ dimenziju Sabora. I to govorim zbog mrmljanja koje se već moglo čuti. Još manje postavlja bilo kakva ograničenja ili derogacije ovlasti pojedinog biskupa i Biskupskog zbora. Naprotiv, označava oblik koji je pozvan poprimiti vršenje biskupske vlasti u Crkvi koja je svjesna da je temeljno relacijska i, stoga, sinodalna. Odnos s Kristom i među svima u Kristu – onih koji su tu i onih koji još nisu, ali koje Otac čeka – ostvaruje sadržaj i oblikuje Crkvu u svakom vremenu.

Potrebno je u prikladnim vremenima identificirati različite oblike „kolegijalnog“ i „sinodskog“ vršenja biskupske službe (u mjesnim Crkvama, u skupinama Crkava i u cijeloj Crkvi), uvijek poštujući polog vjere i žive Predaje, uvijek odgovarajući na ono što Duh traži od Crkava u ovome vremenu i u različitim kontekstima u kojima žive. I ne zaboravimo da je Duh sklad. Razmislimo o jutru Pedesetnice: bio je to strašan nemir i nered, ali On je stvorio sklad u tom neredu. Ne zaboravimo da je On upravo sklad: to nije sofisticirani ili intelektualni sklad; to je sve, to je egzistencijalni sklad.

Duh Sveti čini Crkvu trajno vjernom nalogu Gospodina Isusa Krista i pozornom na Njegovu riječ. Duh vodi učenike u svu istinu (Iv 16,13). Vodi i nas, okupljene u Duhu Svetome na ovom Saboru, da nakon tri godine hoda (možda i lutanja po pustinji), odgovorimo na pitanje „Kako biti sinodalna Crkva u poslanju“. Ja bih dodao – milosrdna.

Srcem ispunjenim nadom i zahvalnošću, svjestan zahtjevne zadaće koja je vama – nama – povjerena, izražavam svoju molitvenu nadu da će se svi rado otvoriti djelovanju Duha Svetoga, našeg sigurnog Vodiča i Tješitelja. Hvala!

/IKA/

Prilog godini molitve

Moliti znači dopustiti Duhu da promijeni naša srca

Kako nas je Isus poučavao. Molitva hodočasnika nade naslov je knjige u nakladi kuće „Edizioni San Paolo“ u kojoj su prikupljena razmišljanja pape Franje, neka dosad neobjavljena, o molitvi. Papin predgovor, koji je objavio dnevni list *Avvenire* u srijedu 9. Listopada 2024., prenosimo u cijelosti.

Od bake sam naučio moliti. Moja baka je ta koja me naučila moliti i predala mi pobožnost prema sv. Josipu. Poslije su mi duhovni oci koje sam imao, kako u sjemeništu tako i u Družbi, pomogli da napredujem u iskustvu molitve. Među njima želio bih spomenuti o. Miguela Angela Fiorita, argentinskog isusovca, profesora filozofije, ali i zaljubljenika u duhovnost. Njegova su djela sada također objavljena u Italiji: on je

veliki duhovni učitelj koji me naučio kako da rastem u svome načinu molitve. Pohađao je mnoge tečajeve duhovnosti. Naučio me moliti kao sin i ne tražiti slasti utjehe: kako nastaje molitva? Kako se naviknuti na molitvu? Što učiniti kada postoji utjeha ili čak suhoća, kada nema želje za molitvom? On je za mene bio učitelj duhovnog života. S vremenom je moja molitvena formacija ostala ista.

Čak i kad sam postao papa, ništa se nije promijenilo: molim kao i uvijek, uobičajenim ritmovima. Ponekad je to molitva naglas, ponekad u molitvi pred Presvetim izdržim nekoliko trenutaka suhoće. Moja se molitva nastavila kroz dobre i kroz ne baš dobre situacije. Ponekad mislim da trebam više moliti, da. Nemam vremena, ali moram više moliti. Zatim, uvijek sam vezan za Liturgiju časova, nikada ne propuštam ovo: popodnevnu molitvu Večernje, zatim kasnije Službu čitanja, a ujutro molitvu Jutarnje nakon koje slijedi misa. Onda meditativna molitva u kojoj, kada imam malo vremena,

pokušavam malo razgovarati i pitati nešto Gospodina, ali bojim se hoće li odgovoriti...

A tu je i molitva *Oče naš*, Isusova molitva. Ima tu svega! Kada su učenici tražili od Isusa da ih nauči moliti, On nije pozvao vjeroučitelja da ih uputi u neku metodologiju molitve, ili nekog stručnjaka za umijeće molitve. Rekao je: *Recite ovako: Oče naš* (usp. Lk 11,2). Molitva *Oče naš* je univerzalna molitva, molitva djece, molitva povjerenja, molitva hrabrosti i također molitva odricanja. To je velika molitva.

A tu su i molitve Mariji: i ja imam puno povjerenja u Gospu, uvijek molim krunicu. Volim osjetiti njezinu blizinu, jer ona je Majka i vodi nas. Postoji vrlo lijepa priča, naravno to je legenda, koja nam govori kako Gospa spašava sve! Priča je to o Bogorodici zaštitnici lopova. Oni krađu, ali budući da joj se mole, kad jedan od njih umre, Gospa, koja je na prozoru nebeskom, daje mu znak da se sakrije. I kaže mu da ne ide k Petru, koji ga neće pustiti unutra. Ali navečer otvori prozor nebeski i pusti ga. Sviđa mi se ovo: Gospa je ta koja te pusti unutra kroz prozor. To je neka vrsta krijumčarenja. Kao u Kani. Gospodin nije imao slobodu reći ne. Ona to čini sa svojim Sinom. To je svemoć molitve. Upravo zbog tog povjerenja, na kraju svojih javnih istupa, uvijek vas molim da molite za mene.

U služanju Crkvi, potrebna mi je podrška zajednice. Ako te Crkva ne podupire molitvom, gotov si. Zajednica mora podupirati svoga biskupa, a biskup mora moliti za zajednicu.

Molitva otvara naše srce Gospodinu i, kada Duh uđe, mijenja iznutra naš život. Stoga moramo moliti, otvoriti svoja srca i ostaviti prostora za Duha. Molimo se Isusu, Ocu, Gospi, ali ne govorimo često u molitvi s Duhom Svetim. Umjesto toga, Duh Sveti mijenja naše srce, ulazi u naše srce i mijenja ga. Ne pomazuje nas Otac, ne pomazuje nas Sin. Duh je taj koji nas pomazuje svojom prisutnošću i pomazanje Duha Svetoga čini da dobro razumijem stvarnost Crkve i otajstvo Boga.

/IKA/

ZAVJET SRPANJSKOJ GOSPI

Prošlo više od stoljeća, vjetar olujni
čupao stabla, dizao krovove kuća,
a tuča uništila polja do svanuća.
Iz srca nestali svi oni sati nujni.

Munje sijevale ravnicom u pomami,
sunce na nebeskom svodu oblaci skrili,
kroz šake, niz lica, mnogi suze lili,
kao na vjetrometini života – sami.

Onda su se Šokci Gospi zavjetovali,
pamtiti nedaću davnu, pod plaštom iste,
prenosili zavjet i Skrbnicu štovali,

zahvalni Srpanjskoj Gospi, i duše čiste.
Zagovornica moćna štiti nam zavičaj,
kogod se u Nju uzda, pogriješke nema znaj.

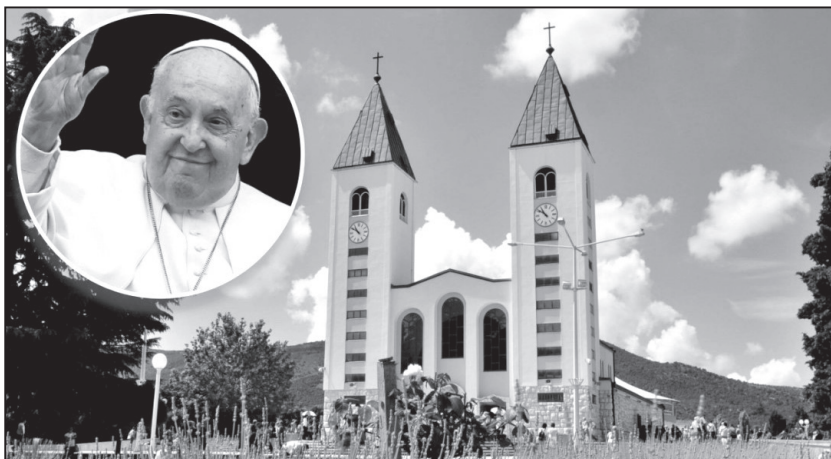
Josip Dumendžić Meštar

Crkva o Međugorju, najnoviji dokumenti

Priradio: Andrija Anišić

Uvod

Nedavno je u Crkvi i svijetu odjeknula vijest o novom dokumentu Crkve, točnije Dikasterija za nauk vjere, o Međugorju. Dokument ima naslov „Kraljica mira – Nota o duhovnom iskustvu vezanom za Međugorje“. Dokument je objavljen 28. kolovoza 2024. godine, a potpisao ga je Victor Manuel

kardinal Fernandez, prefekt Dikasterija i mons. Armando Matteo, tajnik doktrinarnog odsjeka. A svoj „nihil obstat“ (ništa ne priječi) dao je i papa Franjo.

Tom dokumentu prethodio je dokument istog Dikasterija pod naslovom „Norme za postupanje u razlučivanju navodnih nadnaravnih fenomena“. Norme je prethodno odobrio papa Franjo, a stupile su na snagu 19. svibnja 2024., na svetkovinu Pedesetnice. Cilj tih „normi“ je osluškiivati Duha koji djeluje u vjernom Božjem narodu. A nakon note „Kraljica mira“ kao obvezni popratni dokument uslijedio je 19. rujna „Dekret u vezi s duhovnim iskustvom vezanim za Međugorje“, koji je izdao mons. Petar Palić, biskup mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski, kao biskup koji je nadležan i odgovoran za župu sv. Jakova u Međugorju.

Nije moguće u kratkom članku prikazati sve te dokumente, ali ćemo ih „prelistati“ i istaknuti naslove i podnaslove iz same note „Kraljica mira“, a u cijelosti ćemo objaviti dokument biskupa Palića. Na „Norme“ se nećemo posebno osvrtnati jer „Norme za postupanje u razlučivanju navodnih nadnaravnih fenomena“ citira i nota „Kraljica mira“ kao i biskup Palić.

Spomenuti dokumenti ističu više puta, govoreći o događanjima u Međugorju, da je riječ o „navodnim“ nadnaravnim događanjima, jer „navodna ukazanja“ još traju tako da Crkva ne može dati svoj pravorijek, a i inače ga rijetko daje sam Vatikan, dok to puno češće čine mjesni biskupi na području čije biskupije se događaju takvi fenomeni. Dakle, prije nego što bi Vatikan dao svoje konačno mišljenje o ukazanjima Gospe u raznim krajevima svijeta, morao bi to prije učiniti mjesni biskup, u ovom slučaju biskup mostarski.

Dokument Dikasterija za nauk vjere „Kraljica mira – Nota o duhovnom iskustvu vezanom za Međugorje“ u daljnjem tekstu se navodi kao „Nota“. Brojevi koje u cijelosti prenosimo iz „Note“ su brojevi kako su navedeni u tom dokumentu.

„Kraljica Mira – Nota o duhovnom iskustvu vezanom za Međugorje“

Prenosim u cijelosti prvo i drugo poglavlje pod naslovom „Prethodne napomene“ i „Plodovi“, zatim ću iznijeti svoja zapažanja iz najdužeg poglavlja „Središnji vidovi poruka“ te poglavlje pod naslovom „Potrebna pojašnjenja“.

U „Središnjim pojmovima“ „Nota“ ističe mnoštvo pozitivnih poruka u navodnim porukama Gospe u Međugorju. Te poruke su sažete pod sljedećim

naslovima: „Kraljica mira“, „Mir koji izvire iz ljubavi“, „Kralj mira“, „Samo Bog“, „Kristocentričnost“, „Djelovanje Duha Svetoga“, „Poziv na obraćenje“, „Težak teret zla i grijeha“, „Molitva“, „Misa kao središte“, „Svjedočanstva vjernika“, „Život vječni“.

U poglavlju „Potrebna pojašnjenja“ „Nota“ ističe priličan broj negativnih „poruka“ istaknutih u navodnim Gospinim porukama u Međugorju. Te „negativnosti“ „Nota“ sažima u sljedećim naslovima: „Prijekori i prijetnje“, „Poruke župi“, „Neprestano inzistiranje na slušanju poruka“, „Gospa daje ispravnu vrijednost svojim porukama“, „Gospino ‘samouzdanje’“, „S nama prema Kristu“.

Bio bi preopsežan ovaj članak kada bismo ovdje objavili sve te poruke u cijelosti. Vjerujem da će ovi dokumenti o Međugorju biti objavljeni uskoro u tiskanom obliku. No, svatko tko se služi internetom ih već sada može lako pronaći i pročitati.

Dok sam čitao „Notu“, priznajem, bio sam iznenađen. Prije svega sam bio iznenađen toliko brojnim isticanjem pozitivnosti Gospinih poruka koje su samo „navodno“ njezine poruke. Još više sam bio iznenađen da je „Nota“ otvoreno istaknula toliko negativnih navodnih Gospinih poruka. Pitao sam se: ako to Gospa nije rekla, kako iz „Note“ možemo zaključiti, tko je onda sastavio te poruke. Istina, iako „Nota“ pokušava na više mjesta ublažiti „negativnosti“ u porukama, ipak ostaje pitanje kako je to moguće, ako je to „Gospa rekla i poručila“?! To svakako baca sjenu na sve pozitivnosti fenomena „Međugorje“. Prenosim u cijelosti i same zaključke.

Prethodne napomene

1. Stigao je trenutak da se zaključi duga i složena povijest oko duhovnih fenomena Međugorja. Radi se o povijesti koju su pratila mimoilazna mišljenja biskupa, teologa, povjerenstava i analitičara.

Zaključci koji se izriču u ovoj „Noti“ smještaju se u kontekst onoga što je određeno važećim „Normama za postupanje u razlučivanju navodnih nadnaravnih fenomena“ (Dikasterij za nauk vjere, 17. svibnja 2024.; dalje u tekstu: „Norme“). Stoga je perspektiva ove analize znatno drukčija od one korištene u ranijim studijama.

Važno je odmah na početku razjasniti da zaključci ove „Note“ ne podrazumijevaju prosudbu o moralnom životu navodnih vidjelaca. S druge strane, treba se prisjetiti da, kada se prepozna djelovanje Duha za dobro Naroda Božjega „usred“ nekog duhovnog iskustva od svoga početka do danas, karizmatički darovi (*gratiae gratis datae*) – koji bi mogli biti povezani s tim iskustvom – da bi mogli djelovati ne zahtijevaju nužno moralnu savršenost uključenih osoba.

2. Iako u sveukupnosti poruka povezanih s ovim duhovnim iskustvom nalazimo mnogo pozitivnih elemenata koji pomažu shvatiti poziv evanđelja, pojedine bi poruke – prema mišljenju nekih – predstavljale proturječja ili bi bile povezane sa željama ili interesima navodnih vidjelaca ili drugih osoba. Ne može se isključiti da se to moglo dogoditi u manjem broju poruka i ta nas činjenica podsjeća na ono što kazuju Norme ovog Dikasterija: da se takvi fenomeni „katkad čine povezanim sa zbunjujućim ljudskim iskustvima, s nepreciznim izrazima s teološkoga gledišta ili s interesima koji nisu posve legitimni“ (Norme, br. 14). Ovo ne isključuje mogućnost kakve pogreške „prirodnoga reda koja nije nastala zbog zle namjere, nego zbog subjektivne percepcije fenomena“ (ibid., čl. 15,2). Kao primjer takvog nepreciznog mističnog jezika i u konačnici netočnog s teološkog gledišta, među porukama vezanima uz Međugorje (usp. *Raccolta completa dei messaggi della Regina della Pace*. „Vi supplico: convertitevi!“, Camerata Picena, Ancona, 2024., u nekim slučajevima prijevod je poboljšán nakon usporedbe s originalnim tekstom) možemo spomenuti izdvojen izraz „vas moj Sin, jedan i trojstveni, ljubi“ (2. studenoga 2017.). Nije neobično da se u mističnim tekstovima koji žele izraziti prisutnost cijelog Trojstva u misteriju utjelovljene Riječi upotrebljavaju neprikladne riječi poput ovih. U ovom slučaju, treba razumjeti da se u Sinu koji je postao čovjekom manifestira ljubav jednog i trojstvenoga Boga (usp. Dikasterij za nauk vjere, „Trinità Misericordia“. *Lettera al Vescovo di Como circa l'esperienza spirituale legata al Santuario di Maccio, Villa Guardia*, 15. srpnja 2024.). Uz to,

čitatelj će imati na umu da svaki put kad se u ovoj „Noti“ spominju Gospine „poruke“, to uvijek znači „navodne poruke“.

Kako bismo razlučili događaje povezane s Međugorjem, primarno uzimamo u obzir postojanje jasno provjerenih plodova i analizu navodnih marijanskih poruka.

Plodovi

3. Neposredan učinak fenomena povezanih s Međugorjem bio je veliki i rastući broj štovatelja u cijelome svijetu i brojnih osoba koje onamo hodočaste iz najrazličitijih krajeva.

Pozitivni se plodovi nadasve očituju u promicanju zdrave prakse vjerničkog života, u skladu s tradicijom Crkve. U kontekstu Međugorja, to se odnosi kako na one koji su bili daleko od vjere tako i na one koji su do tada površno prakticirali vjeru. Mjesto je posebno po velikom broju takvih plodova: brojna obraćenja, učestali povratak sakramentalnoj praksi (euharistija i sakrament pomirenja), brojna zvanja za svećenički, redovnički i bračni život, produbljivanje vjerničkog života, intenzivnija molitvena praksa, brojna pomirenja supružnika te obnova bračnog i obiteljskog života. Valja spomenuti da se takva iskustva događaju nadasve u kontekstu hodočašća na mjesta povezana s prvotnim događajima, radije nego tijekom susreta s „vidiocima“ radi prisutnosti navodnim ukazanjima.

4. Intenzivan svakodnevni pastoral u župi Međugorje povećao se zbog „međugorskog fenomena“. U župi možemo svakodnevno promatrati molitvu različitih dijelova krunice, svetu misu (uz brojna slavljenja čak i za vrijeme običnih dana u tjednu), klanjanje Presvetom Oltarskom Sakramentu, brojne ispovijedi. Izvan župne crkve se nalaze dva križna puta, velika dvorana za katehezu i kapelica klanjanja. Osim uobičajenog sakramentalno-duhovnog života, u Međugorju se odvijaju različite redovne aktivnosti, primjerice godišnji seminari različitih vrsta, Festival mladih (Mladifest), duhovne vježbe za svećenike, za bračne parove, organizatore hodočašća te za voditelje centara mira i molitvenih skupina.

Desetljećima župa Međugorje također nastavlja biti važna destinacija za hodočasnike. Za razliku od drugih mjesta štovanja povezanih s ukazanjima čini se da osobe idu u Međugorje nadasve kako bi obnovile svoju vjeru, radije nego zbog nekih preciznih i konkretnih razloga; zabilježena je čak i prisutnost grupa pravoslavnih kršćana i muslimana.

5. Mnogi su vjernici otkrili svoje zvanje za svećeništvo ili za posvećeni život u kontekstu „međugorskog fenomena“. Priče tih osoba su vrlo raznoli-

ke, ali se pronalaze u istom duhovnom iskustvu osjećajući se pozvanima da na ovakav način slijede Isusa. Neki su otišli u Međugorje kako bi spoznali volju Božju u svom životu, neki samo iz znatiželje ili ne vjerujući uopće. Potom, određeni broj osoba izvješćuje da su primili milost zvanja uz jaku želju da se sasvim predaju Bogu dok su bili na brdu navodnih ukazanja, a drugi u klanjanju pred Presvetim.

Mnogim se osobama život promijenio nakon što su prihvatile međugorsku duhovnost u svojoj svakodnevici (poruke, molitvu, post, klanjanje, svetu misu, ispovijed...) i zbog toga se odlučili za svećeničko ili redovničko zvanje. Neki osjećaju da su u Međugorju primili konačnu potvrdu zvanja koje je sazrijevalo već neko vrijeme. Također, ima mnogo slučajeva otkrića posebnih zvanja izvan Međugorja, ali u kontekstu grupa inspiriranih duhovnošću i čitanjem knjiga povezanih s ovim iskustvom.

Mnogo je istinskih obraćenja osoba udaljenih od Boga i od Crkve, koje su iz života obilježenog grijehom prešli u radikalne egzistencijalne promjene vođene evanđeljem. U kontekstu Međugorja izvješćuje se i o brojnim ozdravljenjima.

Mnogi su drugi otkrili ljepotu kršćanskog života. Međugorje je za mnoge postalo mjesto koje je Bog izabrao za obnovu njihove vjere: ima dakle onih koji ovo mjesto doživljavaju kao novi početak svog duhovnog puta. U drugim slučajevima mnogi su uspjeli prebroditi svoje duhovne krize zahvaljujući iskustvu Međugorja. Drugi izvješćuju o želji koja se rodila u kontekstu Međugorja, da se daruju duboko u službu Bogu u poslušnosti prema Crkvi ili s većom zauzetošću u životu vjere u vlastitoj župi. U međuvremenu su u mnogim zemljama u cijelome svijetu nastale brojne grupe marijanske pobožnosti i molitve koje su nadahnute duhovnim iskustvom Međugorja. Također, nikle su i karitativne inicijative vezane uz različite zajednice i udruge, posebice one koje se brinu za siročad, ovisnike o drogama, alkoholičare, mlade s različitim problemima, osobe s invaliditetom.

Od posebnog značaja je prisutnost mnogih mladih, mladih parova i odraslih koji u Međugorju preko Gospe nanovo otkrivaju kršćansku vjeru. To iskustvo ih usmjerava prema Kristu u Crkvi. Svjedočanstvo snažne prisutnosti mladih u Međugorju je godišnji Festivali mladih (Mladifest).

Osim ovih konkretnih plodova, mjesto se doživljava kao prostor velikog mira, sabranosti, iskrene i duboke pobožnosti koja se brzo i lako širi.

Zaključno se može sažeti da su plodovi povezani s ovim duhovnim iskustvom pozitivni i da su se s vremenom odvojili od iskustva navodnih vidjelaca. Njih se više ne doživljava kao središnje posrednike „međugorskog fenomena“, usred kojeg Duh Sveti čini mnoge lijepe i pozitivne stvari.

Potrebna pojašnjenja

27. Sveukupnost poruka ima veliku vrijednost i drukčijim riječima izriče trajne pouke evanđelja. Mali broj poruka se odaljava od ovih tako pozitivnih i poučnih sadržaja i čini se da čak dolazi do toga da im proturječe. Treba biti pozoran kako tih nekoliko zbunjujućih elemenata ne bi zasjenilo ljepotu cjeline.

Kako bi se izbjeglo da ovo blago Međugorja bude kompromitirano, nužno je razjasniti neke moguće zabune koje mogu dovesti do toga da manje grupe iskrive dragocjen prijedlog ovog duhovnog iskustva, nadasve ako se poruke čitaju parcijalno.

Ovo nas dovodi dotle da se prisjetimo još jednog odlučujućeg načela: kada se prepozna djelovanje Duha Svetoga usred nekog duhovnog iskustva, to ne znači da je sve ono što pripada tom iskustvu lišeno svake nepreciznosti, nesavršenosti ili moguće zabune. Valja se iznova prisjetiti da se ovi fenomeni „katkad čine povezanim sa zbunjujućim ljudskim iskustvima, s nepreciznim izrazima s teološkoga gledišta ili s interesima koji nisu posve legitimni“ (Norme, br. 14). To ne isključuje mogućnost kakve pogreške „prirodnoga reda koja nije nastala zbog zle namjere, nego zbog subjektivne percepcije fenomena“ (ibid., čl. 15,2).

Vjernici moraju biti oprezni i razboriti u tumačenju i širenju navodnih poruka. Kako bismo sada pružili usmjerenje, ukazujemo na neke poruke koje treba razmotriti s posebnom brigom, premda mnoge od njih mogu biti primjereno shvaćene u svjetlu sveukupnosti poruka.

Zaključci

38. Putem nihil obstat o duhovnom događaju, vjernici su „ovlašteni da ga se pridržavaju na razborit način“ (Norme, čl. 22, §1: usp. Benedikt XVI, *Verbum Domini* 14). Iako ovo ne podrazumijeva izjavu o nadnaravnom karakteru fenomena o kojem je riječ (usp. Norme, čl. 22, §2), i podsjećajući da vjernici nisu obvezni vjerovati u njega, nihil obstat upućuje da potonji mogu primiti pozitivan poticaj za svoj kršćanski život preko ovog duhovnog prijedloga i dopušta javno štovanje. Takva odluka je moguća ukoliko su se mogli zabilježiti mnogi pozitivni plodovi usred nekog duhovnog iskustva, a da se u Narodu Božjem nisu raširili negativni ili rizični učinci.

Procjena obilnih i raširenih plodova koji su tako lijepi i pozitivni ne podrazumijeva proglašenje navodnih nadnaravnih događaja autentičnima, već se samo ističe da „usred“ ovog duhovnog fenomena Međugorja Duh Sveti

plodonosno djeluje za dobro vjernika. Dakle, poziva se cijeniti i širiti pastoralnu vrijednost ovog duhovnog prijedloga (usp. Norme, br. 17).

Osim toga, pozitivna procjena većine međugorskih poruka kao poučnih tekstova ne podrazumijeva proglašenje izravnog nadnaravnog porijekla. Posljedično, kada se spominju Gospine „poruke“, to se mora uvijek razumjeti kao „navodne poruke“.

39. Elementi prikupljeni u ovoj „Noti“ omogućuju prepoznati da su ispunjeni uvjeti da se nastavi s odlukom nihil obstat. Mostarsko-duvanjski biskup izdat će odgovarajući dekret. Apostolski vizitator s posebnom ulogom za župu Međugorje, koji će nastaviti obnašati povjerene mu funkcije, morat će provjeriti da u svakoj publikaciji koja prikuplja poruke bude uključena ova „Nota“ kao Uvod. On će potom sam razlučiti moguće buduće poruke ili prošle poruke koje još nisu objavljene i morat će odobriti njihovo možebitno objavljivanje, u svjetlu gore ponuđenih pojašnjenja. Isto tako, poduzet će mjere koje smatra potrebnima i vodit će pastoralno razlučivanje kao odgovor na nove situacije koje bi mogle nastati, obavještavajući ovaj Dikasterij.

40. Iako mogu postojati različita mišljenja o autentičnosti nekih činjenica ili o nekim vidovima ovog duhovnog iskustva, crkvene vlasti su u mjestima gdje je takvo iskustvo prisutno pozvane cijeniti „pastoralnu vrijednost“ te također promicati „širenje ovog duhovnog prijedloga“ (Norme, br. 17). Procjenjujući razborito što se događa na vlastitom teritoriju, u svakom slučaju, ovlast svakog dijecezanskog biskupa da o tome odlučuje ostaje nepromijenjena (usp. Norme, čl. 7, §3). Iako su pozitivni plodovi ovoga duhovnog fenomena naširoko rasprostranjeni po cijelome svijetu, to ne niječe da mogu postojati grupe ili osobe koje, koristeći neprimjereno ovaj duhovni fenomen, postupaju pogrešno. Dijecezanski biskupi, svaki u svojoj biskupiji, imaju slobodu i ovlast donositi razborite odluke koje smatraju potrebnima za dobro Naroda Božjega.

41. U svakom slučaju, neka se ljudi koji idu u Međugorje snažno usmjere na to da prihvate kako se na hodočašća ne ide radi susreta s navodnim vidocima, već radi susreta s Marijom, Kraljicom Mira i – vjerni ljubavi koju ona osjeća za svoga Sina – radi susreta s Kristom i kako bi ga slušali u meditaciji Riječi, sudjelovanjem u euharistiji i euharistijskom klanjanju, na način kako se to događa u mnogim svetišlima diljem svijeta u kojima se s najrazličitijim naslovima časti Blažena Djevica Marija.

42. Pročitajmo jednu poruku, koja sažima dragocjen kristocentričan smisao međugorskog prijedloga i prikazuje njegov najautentičniji duh:

„Draga djeco, moje riječi su jednostavne [...]. Ja vas pozivam svome Sinu. Samo On može preobraziti očaj i patnju u mir i vedrinu. Samo On može dati nadu u najdubljim bolima. Moj Sin je život svijeta. Što Ga bolje upozna-

te, što Mu se više približite, više ćete Ga voljeti, jer moj je Sin Ljubav. Ljubav mijenja sve, čini prelijepim i ono što vam se bez ljubavi čini beznačajnim“ (2. rujna 2018.).

Kraljice Mira, moli da oni koji slobodno prihvaćaju duhovni prijedlog Međugorja mogu živjeti sve sjedinjeniji s Isusom Kristom i da u njemu mogu pronaći pravi mir srca.

Tebi povjeravamo i ovaj naš svijet opterećen „trećim svjetskim ratom u komadićima“. Kraljice Mira, čuj molbu koja izlazi iz srca djece, mladih, siromaha i svake žene i muškarca dobre volje.

„Hvala, Majko naša! Zagledani u tebe, koja si bez grijeha, možemo nastaviti vjerovati i nadati se da ljubav pobjeđuje mržnju, da istina pobjeđuje laž, da oprost pobjeđuje uvredu, da mir pobjeđuje rat. Neka tako bude!“ (Papa Franjo, Molitva Mariji Bezgrješnoj, 8. prosinca 2022.).

Vrhovni svećenik Franjo, u audijenciji dolje potpisanom prefektu zajedno s tajnikom Doktrinarnog odsjeka Dikasterija za nauk vjere, odobrio je dana 28. kolovoza 2024. ovu „Notu“ te je naložio da se objavi.

2. Dekret biskupa Petra Palića u vezi s duhovnim iskustvom vezanim za Međugorje

U završnom dijelu ovoga članka prenosimo u cijelosti dekret biskupa Petra Palića jer on zapravo sadrži norme kojih se imaju pridržavati svi glede međugorskog fenomena. Dekret je objavljen 19. rujna 2024. Potpisali su ga biskup Petar Palić i kancelar mostarske biskupije Stipe Gale.

– Uzimajući u obzir potrebu da se zaključi razlučivanje o fenomenima vezanim uz pobožnost prema Mariji „Kraljici Mira“ u Međugorju, posebno u svjetlu trenutne situacije i odluka koje su već donesene u vezi s pastoralnim usmjerenjem, kao i potrebu da se pruže neka objašnjenja s obzirom na ovo;

– U svjetlu „Normi za postupanje u razlučivanju navodnih nadnaravnih fenomena“, koje je izdao Dikasterij za nauk vjere 17. svibnja 2024.;

– Budući da je Sveti Otac Franjo već poduzeo mjere kako bi osigurao duhovnu pratnju vjernika koji se žele pridržavati ovog duhovnog prijedloga;

– Budući da je Apostolski vizitator, koji boravi na tom mjestu, izrazio vrlo pozitivno mišljenje o duhovnom ozračju i izrazima pobožnosti u Međugorju;

– Prihvaćajući sinovskom poslušnošću Notu „Kraljica mira – o duhovnom iskustvu vezanom za Međugorje“, koju je odobrio Sveti Otac Franjo, 28. kolovoza 2024., a koju je izdao Dikasterij za nauk vjere, 19. rujna 2024., kojim se, s obzirom na navedeno duhovno iskustvo, izjavljuje „da su ispunjeni uvjeti za nastaviti s odlukom nihil obstat“;

– Imajući na umu pozitivnu ocjenu, ali i pojašnjenja koja se izražavaju u navedenoj „Noti“ o porukama vezanim uz duhovno iskustvo Međugorja, posebno o tome da skup poruka pripisanih Kraljici Mira iz Međugorja ima veliku duhovnu vrijednost i izražava, različitim riječima, stalni evanđeoski nauk, uvijek stavlajući u središte pouzdanje u Boga kroz potpuno pouzdanje u Mariju, da se bude oruđe mira;

– Svjestan drugih pozitivnih i ne manje važnih aspekata ovih poruka – dobro istaknutih u navedenoj „Noti“ – kao što su oni koji jasno stavljaju Marijin zagovor i djelovanje podređeni Isusu Kristu, tvorcu milosti i spasenja u svakoj osobi; oni koji nude snažnu teocentričnu viziju duhovnog života i pozivaju na vjerno pouzdanje u Boga koji je ljubav; oni koji se odnose na važnost traženja pomoći Duha Svetoga i potrebu napuštanja svjetovnog načina života te pretjerane navezanosti na zemaljska dobra uz učestale pozive na obraćenje, što su osnovni uvjeti za postizanje istinskog mira u svijetu; oni koji potiču na nepodcjenjivanje ozbiljnosti zla i grijeha te na borbu protiv zla i utjecaja Sotone; oni koji ističu da je temeljna kršćanska obveza molitva, zajedno s preporukom konkretne bratske ljubavi koja prati, daruje, služi, oprašta, blizu je siromasima, ne zaboravljajući nikada na crkvenu dimenziju zajedništva s cijelom Crkvom, s pastirima i također sa Svetim Ocem;

– S obzirom na obilje svjedočanstava vjernika i pastira o brojnim pozitivnim plodovima vezanim uz pobožnost prema Mariji „Kraljici Mira“;

– Na kraju, imajući u vidu činjenicu da ovaj fenomen uvelike nadilazi Mostarsko-duvanjsku biskupiju do te mjere da se pobožnost proširila cijelim svijetom;

ODLUČUJEM

– da ništa ne priječi (nihil obstat) „da se cijeni pastoralna vrijednost i da se promiče širenje ovog duhovnog prijedloga pa i mogućim hodočašćima“ („Norme“, br. 17);

– da su vjernici, kad je u pitanju pobožnost prema Mariji „Kraljici Mira“, „ovlašteni da je se pridržavaju na razborit način“ („Norme“, čl. 22, §1: usp. Benedikt XVI., „Verbum Domini“, br. 14), iako to ne podrazumijeva odobravanje nadnaravnog karaktera fenomena o kojemu je riječ (usp. „Norme“, čl. 22, §2), uz napomenu da vjernici nisu dužni vjerovati u to;

– da su svećenici ove Biskupije, prihvaćajući i poštujući odluku Crkve, slobodni pristati ili ne pristati uz ovaj duhovni prijedlog;

– da se Apostolskog vizitatora poštuje i sluša u odlukama koje će donositi u situacijama koje se mogu pojaviti.

Zbog široke rasprostranjenosti pobožnosti prema Mariji „Kraljici Mira“ po cijelom svijetu, ne dovodeći u pitanje ovlast svakog dijecezanskog biskupa da o ovoj stvari samostalno odlučuje sukladno čl. 7, §3 „Normi za postupanje u razlučivanju navodnih nadnaravnih fenomena“, određujem da se ovaj dekret objavi 19. rujna 2024.

Jedan primjerak dekreta neka se pošalje Dikasteriju za nauk vjere, a drugi Predsjedništvu Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine.

Završna riječ

U završnoj riječi želim istaknuti svoja zapažanja različitih tumačenja i viđenja navedenih dokumenata. Vrlo je lako uočiti da oni koji su „za Međugorje“ ističu uglavnom one pozitivne naglaske iz spomenutih dokumenata dok oni drugi, koji su „protiv Međugorja“ napose ističu ono što su dokumenti istaknuli kao negativno u „fenomenu Međugorja“. Očito bit će potrebno još dosta vremena da „svi“ budu objektivni a ne subjektivni, a pogotovo da ispravno shvaćaju i prihvaćaju stavove, poruke i naglaske Crkve u vezi duhovnog iskustva vezanog za Međugorje a napose glede „navodnih poruka“ i „navodnih ukazanja“ same Gospe u Međugorju.

OCU GERARDU

Oče Gerarde, ti sine ravnice,
ja na slike gledam tvoje blago lice.
Davno je bilo kad su ti licem u lice gledali
i kad su naši stari iz tvoji usta blage riči slušali.
Mi virnici ovozemaljskoga puta
pozdravljamo Isusa i oca Gerarda
iljadu iljada puta.
Kad bi ja sad toliko riči imala,
od riči bi srce nacrtala.
A u srcu Isusa maloga i oca Gerarda
ja bi molila, falila i pozdrave slala.
Isuse mali, ja sad evo gledam
tvoje moćne ruke koje su oca Gerarda
u naručaj primile.
Oče Gerarde, tvoje tilo u grobu odmara,
a duša nas gleda iz vičnjega raja.
Od srca ti molim, ti Oče blaženi,
molitve nam naše uslišaj i primi.
Majko Karmelska, snago svi kršćana,
ocu Gerardu si na životnomu putu
tvoje svete ruke pružala.
Tebe, Majko Karmelska, sad kličemo fala,
a Praškomu malomu Isusu žarko se molimo
i po njemu našega blaženoga oca Gerarda,
srcom i dušom pozdravljamo.
Svako jutro, ja ću čim oči otvorim,
molitvicu ocu Gerardu da molim.

Pavka Domić

Pobožnost Malom Isusu

Razmatranja i ugodni razgovori
o. Gerarda Stantića s Malim Isuskom

Priredio: br. Pavle od Malog Isusa (Zubelić), OCDS

Povijest štovanja Malog Isusa

Duga je povijest pobožnosti i nastanka kipa Malog Isusa. Naime, prema legendi, u Španjolskoj u XIII. vijeku u vrijeme Maora-muslimana, koji su harali zemljom na prostoru između Kordobe i Sevilje, polusrušen je jedan karmelski samostan. Brat Josip, koji je živio u tom samostanu, bio je poznat po svojoj ljubavi prema tajni Isusova djetinjstva. Jednom, dok je br. Josip čistio, ukazao mu se dječak koji ga je upitao: „Znaš li moliti Zdravo Marijo?“ On je odgovorio potvrdno, a dječak mu reče: „Pa onda moli.“ Kad je počeo moliti „Anđeo Gospodnji“, dijete ga prekinu kod riječi: „Blagoslovljen plod utrobe tvoje“ i reče: „To sam ja“, a zatim je nestao. Br. Josip je bio iznenađen, ali i svjestan da mu se ukazao Mali Isus.

Prošle su mnoge godine, a kroz to vrijeme br. Josipu ostalo je sjećanje na smijeh Malog Isusa. U dva naredna ukazanja, br. Josipu je naloženo da izradi kip kojim bi prikazao Malog Isusa onakvim kakvim ga je vidio. Pobožni br. Josip je to i izvršio. Kip je bio urađen, prior samostana ga je u procesiji unio u crvu i postavio na oltar na slavljenje. Godine su prolazile, narod je slavio Malog Isusa i klanjao mu se. Pobožni brat je tijekom svoga život izradio još nekoliko sličnih kipića.

Inače, u povijesti Crkve, po pobožnosti prema Malom Isusu poznat je bio sv. Jeronim, zaštitnik Dalmacije, koji je dio života proveo u Rimu, kao papin tajnik, dok je ostatak života, 34 godine, proveo u Betlehemu, gdje je bio poznat po pobožnosti Malom Isusu. Crkva se također spominje sv. Antuna Padovanskog, a u Karmelu imamo br. Ivana Hilderšajma, bl. Ivana Soreta i Arnolda Bostia, kao štovatelje Malog Isusa.

Pobožnost i štovanje usko je povezano uz Karmel sv. Terezije Avilske. Kronike su pune zapisa o lijepim pojedinostima štovanja, koje je ona iskazivala liku Malog Isusa. Sv. Terezija je na svojim putovanjima, kada je osnivala samostane diljem Španjolske, uvijek nosila kip Malog Isusa. Njezina želja je da uvijek bude u njegovom društvu. Sv. Terezija, kojoj se ukazalo Dijete Isus, preporučila je svojim kćerima da uvijek imaju u svijesti Kristovo čovječstvo.

Sama svetica, sastavila je dirljive male pjesme za pjevanje u Božićno vrijeme, a ponekad je i plesala za božansko Dijete.

Po uzoru na svoju Obnoviteljicu, svi samostani karmelićanki i karmelićana su štovali Malog Isusa i uz to su imali njegov kip postavljen na počasno mjesto.

Sv. Ivan od Križa kaže o Malom Isusu: „On je bio dar s neba u obnovljenom Karmelu, od samih njegovih početaka.“

Poznati kipovi u Karmelu su onaj iz Toleda „Mali zaplakani“, u Segoviji je „el Tornerito – Mali Portir“, a najvrjedniji koji se čuva je u samostanu sv. Josipa u Avili. Kip je od drveta, visine 60 cm, a zovu ga „el Majorazgo“. On je ujedno i najstariji kip reforme. Važno je istaknuti da se na nogama ovog kipa vide rane. Sestre u Karmelu sv. Josipa obnavljaju svoje zavjete upravo pred tim kipom, a u božićno vrijeme prave procesiju s Malim Isusom.

Različiti su bili običaji iskazivanja časti Malom Isusu u obnovljenom Karmelu u božićno vrijeme. Sv. Ivan od Križa zanesen božanskom ljubavlju plesao je držeći u naručju jedan kipić Djeteta Isusa. To se dogodilo na Božić 1585. godine u samostanu karmelićanki u Granadi. U njegovim životopisima donose se i drugi prizori koji opisuju kako je, u dubokoj radosti i sjećanju na otajstvo Božića, volio organizirati slavlja štovanja Djeteta Isusa i kako je u njih uključivao i svoju braću. Imamo primjer sv. Magdalene de Paci, karmelićanke iz Firence, kako se s kipom Djeteta Isusa vrtjela oko samostana. Svoje je novakinje uoči Božića poučavala štovanjima dostojnima tolikoga Kralja, makar je malo Dijete. Među oblicima pobožnosti prema Djetetu Isusu ističemo krunicu koju je sestra Margareta od Presvetog Sakramenta osmislila. Krunica se sastoji od moljenja tri Očenaša u čast tri člana nazaretske obitelji, dvanaest Zdravo Marija u čast dvanaest godina Isusovog djetinjstva. Svakom Očenašu i prvoj Zdravo Mariji, prethodio je biblijski pripjev: „I Riječ je tijelom postala i prebivala među nama.“

Djelo br. Josipa, kip Malog Isusa, krenuo je na dug put iz Španjolske u daleku Češku. Kip je po odobrenju otaca karmelićana, kao vjenčani dar, predan kneginji Polikseni od Lobkowicza.

Godine 1628. u Češkoj je nastala velika bijeda i siromaštvo zbog rata sa Švedskom, kuge i drugih poteškoća, pa je kneginja Poliksena poklonila

karmelićanima u Pragu kip Djeteta Isusa. Predala ga je riječima: „Oci moji, predajem vam ono što mi je najdraže na svijetu, štujte kip i ništa vam neće nedostajati.“ Redovnici su je poslušali i u svakoj su se bijedi utjecali Malom Isusu koji je u više navrata spasio Prag od kuge i drugih nedaća. Riječi su bile proročanske i na samostan se spustio svaki blagoslov u tom periodu, kada su imali brojna zvanja.

Kip je postavljen u Crkvi, visok je bio 48 cm, a načinjen od voska. Mali Isus je desnu ruku podigao na blagoslov, a u lijevoj drži zemaljsku kuglu s križem. Okrunjen je zlatnom krunom s draguljima, a ima mnogo umjetnički izvezenih haljinica s kraljevskim plaštem. Kako je Prag pripadao Austro-Ugarskom Carstvu, to se štovanje Malom Praškom Isusu proširilo na cijelo carstvo. Kip je kroz liturgijsku godinu mijenjao plašt i odjeću i to: bijelo, crveno, ljubičasto i zeleno odijelo. Postoji pravilo kako se Mali Isus oblači. Ormar u muzeju ima preko tri stotine odjevnih predmeta za Malog Isusa, a većina je donirana iz svih krajeva svijeta.

Veliki promicatelj pobožnosti Malom Isusu bio je o. Ćiril od Majke Božje, a živio je od 1590. do 1675. godine. Poznata je njegova molitva Malom Praškom Isusu, koja glasi:

Isuse mali, utječem Ti se,
Po svetoj Majci Tvojim molim Te,
Iz nevolje ove izbavi me,
Jer doista ja vjerujem u Te,
Da ćeš Bože, Ti zaštititi me.
S povjerenjem u Tebe se uzdam,
Naći milost Tvoju ja se nadam.
Ljubav svoju rado Tebi dajem,
Zarad grijeha svojih ja se kajem,

Od kojih vapijući molim Te,
Isuse blagi oslobodi me.
Jer ja kanim popraviti sebe,
Kako ne bih žalostio Tebe.
Zato sav se ja predajem Tebi,
Da trpio ti zbog mene ne bi,
Zauvijek ću vjerno služiti Tebi.
Bližnjeg svoga kao samog sebe
Ljubiti ću i poradi Tebe.
O Isuse maleni, molim Te,
Iz nevolje ove izbavi me,
Da te mogu uživati vijekom
S Josipom i Marijom svetom
I nebeskom anđeoskom četom.
Amen.

Zbog ratnih događanja, kuge i svih ostalih nevolja, primorali su braću karmelićane da se iz Praga 1631. godine presele u München. Mnogi redovnici su bili izgnani ili uhićeni, Crkva devastirana, a kip bačen iza oltara. Nakon šest godina otac Ćiril se vraća u Prag i u suzama otkriva kip Malog Isusa s potrganim ručicama. Tada mu se javi glas Malog Isusa: „Imajte smilovanja za mene, pa ću i ja biti milosrdan vama. Dajte mi moje ručice i ja ću vam dati mir, što me više budete čistili, to ću vas više blagoslivljati.“ Uz velike teškoće braća su uredila kip i postavile ga iznad bogato pozlaćenog Svetohraništa glavnog oltara, na čašćenje i klanjanje. Zahvaljujući ocu Ćirilu Mali Praški Isus je kasnije dobio kapelicu iza glavnog oltara. Plamen ljubavi prema Malom Isusu širio se sve dalje i dalje te se tako pobožnost ubrzo proširila svijetom. Svetište je bilo u XVIII. vijeku pod udarom reforme Franje Josipa i nije neko vrijeme bilo dostupno hodočasnici. Dolaskom nacizma, a potom komunizma, karmelićani su napustili crkvu u Pragu, a vitezovi malteškog reda je preuzimaju. Nakon političkih promjena, 1993. godine, crkvu ponovo preuzimaju karmelićani.

Osim Praga, najpoznatija svetišta u Europi su crkva Corpus Domini u Milanu i Arenzano u Italiji, kao drugo najveće svetište.

O. Gerard i pobožnost Malom Isusu

O. Gerard je kroz svoj bogat svećenički i redovnički život imao oslonac na Svetom pismu, učenju sv. Terezije Avilske, sv. Ivana od Križa i sv. Male Terezije. Svakako da su mu Pravila reda bila jedno od načela života i kako on

kaže: „Pravilo zlatno zna što je Božja volja“, a sve je to bilo osnova za ljubav i potpuno predanje Isusu Kristu u njegovom životu.

Kao učenik sv. Ivana od Križa, na ovim prostorima je prvi tumačio njegova djela. Kada govori o „Sjedinjenju duše s Bogom“, on se prisjeća pisanja sv. Ivana od Križa i sv. Terezije Avilske te kaže:

„Sjedinjenjem, mistika je kao mekani vosak u kojem se (utiskuje, ucjepljuje) Mali Isus. Kada je Isus u dušu utisnut, onda je čovjek s njime sjedinjen. Čovjek gleda, čuje i djeluje očima, ušima i rukama Isusovim. Sjedinjenje s Bogom se ostvaruje u nadnaravnoj razini u motrenju. O. Gerard kaže: ‘U motrenju Bog čini sve’.“

O. Gerard je osobito želio gajiti četiri otajstva po kojima želi živjeti s Isusom Kristom i to: Krist u otajstvu svog djetinjstva, Krist na križu, Krist Euharistije i Krist zaručnik duše. Svakako da su mu sva četiri otajstva važna, ali na poseban način je razmišljao o Isusovom djetinjstvu te kaže: „Želim gledati i vidjeti Isusovo srce, kao malo kraljevstvo, kao mali vrt pun cvijeća i lijepih ptica.“

O. Gerard sve što piše, piše u slikama, a posebno ga inspirira kao sina bačke ravnice, njiva na kojoj se žuti i leluja žito. Žito mu je uvjet da nam se Bog dade milovati u Djetetu Isusu te kaže: „Zlo bi bilo, kad ne bi bilo žita, a još više bi bilo zlo kad ne bi bilo Isusa.“

Isus u nama – zeleno žito

Mali Isuse! Ti si u nama lijepo zeleno proljetno žito koje želi u nama rasti. Kad nas muče i ubijaju (onda), sazrijevaš kao na drvetu križa.

Mi ovako (razapeti na križu) nećemo umrijeti iako budemo umrli...

Žito raste, plod donosi pa imamo što jesti.

Štovanjem Malog Isusa raste On u nama, to jest: raste Njegova ljubav, Njegovo djelovanje u nama. Postajemo ponizni, pokorni, marljivi.

Kad Isus postane u nama zrela vlat po suzama pokore i vrućine srca, bit će u nama čudnovati brat:

mi ćemo njemu biti kolač, a on nama....

S pobožnošću Malom Isusu o. Gerard se sreće u novicijatu u Gracu. Dolaskom u Sombor s braćom karmelićanima, on to želi produbiti, proširiti na puk somborski. Već o Božiću 1904. godine, o. Gerard kaže: „Isus drži iz jaslca predavanje o poniznom Djetetu, o poslušnosti, jer je postao poslušan i dao primjer.“ O. Gerard u Malom Isusu vidi sam temelj kršćanskog života, a to je poniznost-sloboda, osloboditi se od sebičnosti. U liku Malog Isusa, koji se rodio u Betlehemu, Sluga Božji vidi oličenje poniznosti utjelovljenog

Sina Božjeg, naglašava da je to baš razlog božićne radosti. Nadalje on kaže: „Ako se želiš radovati na blagdan Božića, želi (budi), malo dijete, jer dječje srce ne zna za zloću. Korijen zloće je sebeljublje.“ Shodno tome on upućuje vjernike što trebaju učiniti da postanu djeca u duhu, da pobijede sebeljublje.

Sluga Božji u božićnoj propovijedi 1904. godine kaže: „Idite Malom Isusu, uzmite malo slamice iz jaslca i zapalite je da se vaša srca ugriju, vaše suze osuše, ako ste u poteškoćama. Vaše će suze oprati tada grdobe srca, koje se odražavaju na vašem licu i tako ćete biti mala Kristova dječica slična nebeskom Kralju.“

Gledajući učenje sv. Ivana od Križa o poniznosti, on kaže: „Isus je mogao doći kao odrastao čovjek i otpočeti spasenje, ali je došao kao dijete da bi najprije bili djeca, a onda sve veći i veći.“

Mali Isus je oličenje Malog Puta sv. Terezije iz Lisieuxa. Sluga Božji o. Gerard kaže: „Želim biti mala ljubičica, kao što je željela i Mala Terezija.“

Prvi promicatelji štovanja Djeteta Isusa u Subotičkoj biskupiji (ranije apostolska administratura) bili su o. Gerard i njegova sestrčina Janja Prčić, trećoredica. O. Gerard je prvi kip Malog Isusa nabavio 1913. godine na Božić i postavio ga u somborskoj karmelskoj crkvi. Također o. Gerard uspostavlja bratovštinu, dnevno štovanje Malog Isusa, a njegovi prvi članovi su bila djeca iz sirotišta sestara Naše Gospe u Somboru.

Od tada svakog 25. u mjesecu veliki broj vjernika okuplja se na Euharistiju, gdje će slušati Božju riječ, a uz sakrament ispovijedi, primiti i sv. pričest. O. Gerard je pobožnost obavljao na hrvatskom, mađarskom i ponekad njemačkom jeziku. Somborski Karmel se javno uključuje u to štovanje preuzimanjem obveze da će svaki dan izmoliti Slava Ocu, sa zazivom: „Božansko Djetetšce Isuse, blagoslovi nas.“ Ta se obveza nastavila kao tradicija u svakoj novoj zajednici karmelićana u Hrvatskoj. Zalaganjem o. Gerarda i njegove

sestrične Janje Prčić, kipovi Malog Praškog Isusa postavljeni su u više crkava Subotičke biskupije. Štovanje Malog Praškog Isusa dobilo je svoj oblik u somborskom Karmelu u studenom 1917. godine, kada je kip Djeteta Isusa iz Praga somborskoj zajednici darovala karmelićanska zajednica iz Győra. Isti kip je 1959. godine odnesen u Hrvatsku, prilikom osnivanja nove zajednice pod vodstvom o. Ivana Keravina. Kipić s osvijetljenim žaruljicama bio je ustoličen na Oltaru Srca Isusova u Remetama. Nakon koncilske obnove, kipić je smješten u hodnik samostana gdje se i sada nalazi uz sliku o. Gerarda.

Dan Malog Isusa je u Karmelu bila prilika za intenzivniji sakramentalni život, a osim toga Sluga Božji je neprestano upućivao vjernike, pa i pravoslavne, da se obraćaju Malom Isusu u svojim potrebama. Očevidac svjedoči kako su mu dolazili pravoslavci, nisu znali gdje je kip Malog Isusa, onda ih je o. Gerard vodio onamo i uputio gdje i od koga treba tražiti pomoć. Često je govorio: „Sve dobro dolazi od Isusa, a zlo od nas.“

Gerardova sestrična Janja Prčić izdala je 1928. godine molitvenik *Pobožnost na slavu Djeteta Isusa od Praga*. Molitvenik je veličine 11x7 cm s 40 stranica, a sadrži kratku povijest Malog Praškog Isusa, molitvu o. Ćirila i razne pobožnosti u čast Malog Isusa. Molitvenik postoji u vicepostulaturi u Somboru. Kada o. Gerard govori o poniznosti koja oslobađa od egoizma, koji je uzrok zatvaranja srca prema Bogu, citat iz jedne propovijedi kaže: „Mali Isus i Mala Terezija žele da se neprestano peremo vodom poniznosti. Poniznost umanjuje neuredne strasti, a tko je posjeduje sa živom vjerom živi pod Isusovim vodstvom, provodi sveti život kamo ga vodi živa vjera, a duhovni učinak takvog nastojanja je dječje stanje duše.“

Ugodni razgovori s Isuskom bili su česti, bilo u radosti, bilo u tužnim danima, bilo kad, Mali Isusak je bio uvijek tu. Evo njegovih bisera misli upućenih Malom Isusu:

„Moj mali. Znati što želiš darovati, dakle činim što hoćeš. Sve ću ti dati, pa ću sve imati. Ti ćeš mjesto mene djelovati.“

„Dokle god živim, neka ti tvoje pružam. Ti si mi gost, Tebi ću činiti radost slatkim jelom, dobrim djelom. Dakle gostiti se, vazda tebe veseliti.“

„Moj Mali! Na Tebe paziti, tj. uživati tvoga stalnog djelovanja. Sve upravljaš, uzdržavaš.“

„Moj Mali! Tvoju ću volju slijediti, makar mirise i slasti neću osjećati. Ta cvijeće nas samo grli, a ti ne samo grliš, nego u nas ulažeš da u nama živíš i mjesto nas činiš. Ipak želiš da te s našom voljom hranimo, da u nama raste Tvoja volja: Tvoja hrana!“

Među mnogim zapisanim molitvama koje izražavaju njegovu ljubav prema utjelovljenoj riječi Isusu, izdajamo jednu zaljubljenju molitvu duše:

„Da sam bio živ, kad si se Isuse rodio i bio Malo Dijete, bio bih pun radosti da sam te dobio u krilo. S velikom pažnjom bih te u krilu držao.“

Sluga Božji o. Gerard na jednostavan, iskustven način prikazuje duhovni kršćanski život i naziva ga igranjem (*sigranjem*) s Malim Isusom. Igranjem ili *sigranjem*, kako se on izražavao svojom bunjevačkom ikavicom i po tome bio blizak običnom puku, on je želio Malom Isusu biti što sličniji. „Ako ti je po volji neka budem i loptica (opet kao sv. Mala Terezija), kako bi mi duša bila tvoja sестrica, kojom se sagra tvoja dušica. Meni je na diku da ovako visoki Kralj se sa mnom lopta, makar mi srce puklo i koža. Mali put, dječja sagra.“

Svaki čovjek ima osobnih slabosti i sam svojim naporom ne može ih sve izbjeći, potrebno je uz vađenje trnja iz duše, s molitvom razmatranja i priznavanja vlastitih slabosti. On ovako to definira: „Kad Isusu priznamo slabosti, On nam pruža jakost. Jakost pak čini da sagra bude srićna sagra, dakle iskustvo blizine susreta s Malim Isusom.“

Sigranje s Malim Isusom treba, po mišljenju o. Gerarda, biti izazov bliznjima da se i oni s Malim Isusom *sigraju*, kako bi se oduševili za Isusa, kao što i sport izaziva oduševljenje ili kao što je izazov za natjecanje maloj bunjevačkoj dici dok se na Badnju večer natječu tko će pokupiti što više *orasa*, kad im *nana* baca *orase*, dok je u sobi gdje se slavi Božić prostrta slama.

„Dakle, moj Mali brate, ti budi ljepota mojih očiju, ljubav mojih usana, uživanja mog srca, sada i navijek.“

U istom kontekstu dok govori o Malom Isusu, dodaje:

„Isuse ti paziš na mene, a ja ću na tebe. Ti na me paziš da me spasiš, a ja na Tebe da te slavim. Ovo je redovita ugodna ljubav moje i Tvoje duše! Zato ću paziti na oči, uši, jezik, jer ako bi po njima skrenuo pažnju na druge osim na Tebe, jao mojoj duši. Tvoj je glas najljepša glazba. Tvoje lice najveća ljepota, sveta pričest najsladi med. Pogledati mogu, čuti mogu, okusiti mogu sve što nije grijeh, ali gledati, slušati i uživati, ništa osim Tebe.“

Pobožnost Malom Isusu kroz sve vrijeme II. svjetskog rata ili u vremenu komunizma se redovito održava. Kako se vojska Crvene armije približavala ovim krajevima, braća su razmatrala nastalu situaciju: ostati (tko?), otići (tko?). O. Gerard je bio svjestan da će ga komunisti zatvoriti i ubiti, ali se branio od subraće riječima: „Ako dođe komunist, ne može mi oteti ništa osim istrošenog kaputa (tijela). Kaput može skinuti, ali lijepog goluba (dušu) pustiti će do neba, ako mi otmu tijelo, ostat će prah, što je i bilo.“

Br. Pavao Horvat od Malog Isusa u svom svjedočenju o tim događajima kaže: „Iako je otac Terezije (podrijetlom Nijemac), trebao otići, otišao je o. Gerard, jer mu je rekao Mali Isus da ode iz Sombora. O. Gerard je privreme-

no bio odsutan od kraja 1944. godine do 1. travnja 1948. godine, šest mjeseci kod braće karmelićana u Győru, a ostatak vremena do povratka u Sombor, proveo je u franjevačkom samostanu u Subotici.

Pobožnost Malom Isusu u Karmelu u Somboru se održava svakog 25. u mjesecu, sve do 1970. godine u vrijeme priora o. Anzelma. Pobožnost se ukida kao posljedica koncilske obnove. Kip Malog Isusa je ostao na oltaru Majke Božje, gdje se i danas nalazi. Pobožnost prema Djetetu Isusu ipak se vršila u božićno vrijeme, braća karmelićani su običavali da se kao pobožnost moli krunica Djetetu Isusu sv. Margarete od Presvetog Sakramenta, a osim krunice molila se i molitva Malom Praškom Isusu od o. Ćirila od Majke Božje, a povremeno i litanije Malom Isusu, a u novije vrijeme isto se obavljalo kroz devetnicu.

„Ko voli lipotu i dobrotu, i sam želi lip i dobar biti. Cviće je lipota, zato je gora Karmel lipota, jer Karmel ne samo jednu planinu znači, nego i vrt Božji, bašču u žudinskom jeziku. Dakle lipa je gora Karmel po prirodi zbog cvića njenog, a i zbog imena.“ Evo kako Sluga Božji o. Gerard doživljava bašču-vrt:

Vrt radosti

Mali Isus je lijep vrt.
Njegovo mišljenje je lijepo cvijeće.
Njegov nauk lijepa pjesma.
Njegova djela plodna voćka.
Tko (Isusa) štuje u lijepom vrtu šeće
i uživa miris njegovih mišljenja,
sluša njegove lijepe pjesme,
hrani se njegovim primjerom.
Uživa raj zemaljski.
Ta (Isus) je zato došao na ovaj svijet da
od doline suza načini vrt radosti
može biti pun radosti tko njega slijedi.
Isusova kruna: pa patnja bez krivice!

Bibliografija

1. O. Ante Stantić OCD: *Gerard Tomo Stantić – karmelićanin našeg podneblja. Učenik Ivana od Križa.*
2. O. Gerard Tomo Stantić OCD: *Na Božji način među ljudima*, 1988.
3. O. Ante Stantić OCD: *Zagrliti Krista i duše*, 1994.
4. O. Ante Stantić OCD: *Disanje duše*, 2006.
5. O. Ante Stantić OCD: *Lik SB Gerarda Tome Stantića, prema njegovim vlastoručnim zapisima*, 2008.
6. O. Ante Stantić OCD: *Otajstvom Isusova djetinjstva do mistike*, 2016.
7. O. Srećko Rimac OCD: *Dijete Isus, pobožnost u Karmelu*, 2018.
8. *Pobožnost Djetetu Isusu*, Verbum, Split, 2019.
9. O. Mato Miloš OCD: *Božja blizina – misli SB o. Gerarda Tome Stantića*, 2019. godina.
10. O. Mato Miloš OCD: e-mail smjernice o SB. o. Gerardu.
11. Karmelitani: *Cviće Karmela*, 1923. godina.

SAVIST

Stani, osvrni se
pogledaj oko sebe,
da te srce
jednom ne zebe.

Da te budućnost
jednom ne priupita
di ti odgovornost
i dobrotu skita.

Nijednu šansu
nemoj propustiti,
nijedan voz
nemoj pustiti.

Dobrotu širimo
Ljubav se mora pružiti,
karta za gore se ne može kupiti
već samo zaslužiti.

Milica Kopilović

„Želim biti sveta“

Piše: o. Mato Miloš, OCD

Dragi čitatelji naše *Subotičke Danice*! U bazilici sv. Petra u Rimu, 17. svibnja 1925. godine, papa Pijo XI. svečano je proglasio svetom, bl. Tereziju od Djeteta Isusa i Svetoga Lica te se 2025. navršava stota godišnjica njezina proglašenja svetom. Njezina nauka evanđeoskog „malog duhovnog puta“ i danas oduševljava mnoge duše željne iskustva prijateljstva s Bogom, poziva i hrabri nas da se i mi uputimo u avanturu ljubavi s Bogom koji nam se objavio u svome Sinu Isusu Kristu. S oko deset godina života Terezija Martin čita knjige o hrabrim francuskim velikanima, osobito o sv. Ivani Arškoj. U njoj se javlja želja za nasljedovanjem njihovih djela, osjećajući u sebi isti onaj žar kojim su oni bili vođeni. To je bila milost koju je, među ostalim milostima, primila Terezija „rođena za slavu“. Shvatila je da je njezina slava nepoznata ljudima, ali se skriva u želji da postane „velika svetica“.

„Ova će mi se želja činiti nepromišljenom, ako znam da sam bila slaba i nesavršena“, sjeća se Terezija prvih vremena svojih velikih zanosa. Priznaje da je bila u slabašnom i nesavršenom stanju nakon sedam godina provedenih u Karmelu. „Još uvijek osjećam onaj isti žar da postanem velika svetica, jer ne računam na svoje zasluge, nemajući ni jednu, ali uzdam se u Onoga koji je krepost i sama svetost. On sam zadovoljivši se mojim slabim snagama uzdići će me k sebi i shvativši njegove neizmjerne zasluge, učinit će me svetom“, zapisuje Terezija u svojoj *Povijesti jedne duše*.

Put „malenih“ vodi k evanđeoskoj veličini i svetosti

Terezijin govor o svetosti izražava uvjerenje da „put malenih“ vodi pravo evanđeoskoj veličini koje se ona ne odriče radeći na usavršavanju ljubavi, jedino moguće i željene svetosti. Prije nego će ući u Karmel dirnula ju je riječ jednoga sveca: „Nisam savršen, ali želim biti savršen!“ Kao novakinja u Karmelu u Lisieuxu povjerila je tu svoju odluku ocu isusovcu Blinotu. Njemu se ta odluka činila presmionom. Terezija je uvjerena da je njezina odluka

ispravna te mu reče: „Oče moj, ja ne vidim kako te moje želje mogu biti pre-smione, kada je Gospodin rekao: *Budite savršeni kao što je savršen Otac vaš nebeski!* (Mt 5,48). Pater isusovac je ostao iznenađen Terezijinim smionim riječima.

Svojoj rođenoj sestri Celine piše: „Misliš li da je Terezija dobila više milosti nego ti? Što se mene tiče ja ti neću reći da se divim tvojoj serafskoj svetosti, već želim biti savršena kako je savršen naš Otac nebeski.

Ah, Celina, naše beskrajne

želje nisu ni san, ni privid, jer je Isus sam dao tu zapovijed“. Želje za savršenošću i svetošću bile bi privid samo onda kada bi Terezija izgubila svijest svojih vlastitih ograničenja. Te su želje bile sve življe i življe, kako to traži smisao njezinog „malog puta“. „Uvijek sam željela biti sveta. Ali, ajme, uvijek sam bila uvjerena, kada sam se uspoređivala sa svecima, da je između mene i njih ista razlika kao između bregova čiji se vrhunci gube u visinama neba i zrnca pijeska što ga nogama gaze prolaznici. Umjesto da se obeshrabrim, ja sam govorila: Dobri Bože, ne mogu željeti nemoguće želje, zato mogu, bez obzira na moju malenost težiti za svetošću, postati još veća nego što mi je moguće. Trebam podnijeti sve moje nesavršenosti, tražeći sredstvo da idem u nebo po uspravnom putu, jako kratkom, malom putu, posve novom.“

U svojoj autobiografiji *Povijest jedne duše* piše: „Postoji li tako mala duša još nesposobnija od mene? Baš radi moje slabosti svidjelo ti se, Gospodine, ispuniti moje male djetinje želje, ti želiš danas ispuniti moje druge još veće želje.“ Svjesna svoje nesavršenosti Terezija čezne za posjedovanjem punine ljubavi. Shvatila je da ne može biti leteći orao, ali ima oči i srce orlovo. Unatoč svojoj krajnjoj sićušnosti piše: „Usuđujem se gledati u božansko Sunce, Sunce ljubavi i moje srce osjeća u sebi sve težnje orla.“

Terezija sebe smatra slabašnom ptičicom s pokislom perjem koja ne može letjeti, ali se ni ne žalosti. Svojom smionošću i predanošću želi na mjestu ostati i gledati u božansko Sunce. Ništa ju ne može prestrašiti ni vjetar,

ni kiša. „Ako tamni oblaci sakriju Zvijezdu ljubavi, mala ptičica ne napušta svoga mjesta, jer zna da s onu stranu oblaka njezino Sunce uvijek sja, da njegov sjaj ne može potamniti ni jedan jedini trenutak.“

Oh, kada bismo mi, poput Terezije, mogli shvatiti da je najmanji poticaj čiste ljubavi korisniji Crkvi nego sva naša djela skupa! Terezija samu sebe pita: „Ima li ljubavi u mom srcu? Moje neizmjerne želje nisu li samo san i ludost? Ali, ako je tako, Isuse rasvijetli me. Ti znaš da ja tražim istinu. I ako su moje želje presmione, neka iščeznu, jer su te želje za mene najveće mučeništvo.“

Što je za Tereziju svetost? Kako ju zamišlja? Zašto želi biti sveta?

Razlučujući velike i male svece koji se uspoređuju s ljiljanima, ružama, tratinčicama, ljubičicama, bršljanom, Terezija prosuđuje da se za velike i male svece savršenost sastoji u vršenju volje Božje. „Svetost se ne sastoji u ovom ili onom poslu, nego u raspoloživosti srca koji nas čini poniznima i malenima u rukama Božjim, svjesni svojih slabosti, predavši se potpuno u njegovu očinsku volju.“ Raspoloživost srca o kojem govori Terezija jest osobno i čvrsto prihvaćanje volje Božje i duboko uvjerenje u svoje potpuno „ništa“ hranjeno evanđeoskom malenošću. Svojoj sestri Celini piše: „Dosta je poniziti se, sa slatkošću podnoseći vlastite nesavršenosti: Evo prave svetosti.“ Autentične i svima moguće svetosti!

Ljubav je agape, radost, ali i bol, trpljenje, naša nagrada

Znamo da nije moguće ljubiti bez trpljenja, „bez mnogog trpljenja“, piše Terezija. „To je naša narav. Ali trpljenje, da ne bi prestrašilo duše i odvratilo ih, jest naša hvala. To je naše bogatstvo, naša svakidašnja zarada. Toliko dragocjena da je Isus došao na zemlju radi trpljenja.“ Istinsko trpljenje ne može ostaviti osobu nepromijenjenom. Neosjetljivost za trpljenje je „stoička“ krepост, a ne kršćanska, koja prihvaća svoju narav sa svim njezinim ograničenjima. Terezija svoj „mali put“ povezuje s trpljenjem, s gorčinom. Isus je trpio i bio žalostan u Getsemaniju. „Postoji li duša bez žalosti? I mi, Celina, želimo herojski trpjeti, kakvih li iluzija!“

Grijeh je uzrok svakog ljudskog trpljenja, pad svakog trenutka. Žalost zbog grijeha ne treba nas zabrinjavati jer grijeh, iako težak, govori nam kako

Bog dopušta grijeh: „Što znači, Isuse, ako padam svaki puta? Tako vidim moju slabost i to je za mene velika nagrada. Ti na taj način vidiš što mogu učiniti i bit ćeš više potaknut da mi se približiš i da me staviš u svoj zagrljaj. Ako to ne učiniš, onda ti se sviđa da me gledaš na zemlji. Stoga se ne želim uznemirivati, nego ću nastaviti pružati k tebi moje moleće ruke pune ljubavi. Ne mogu vjerovati da ćeš me Ti napustiti.“

U ljubavnom predanju, u molećoj i predanoj poniznosti, Terezija postiže vrhunac jedinstveno moguće svetosti na ovome svijetu. „Svetost nije u tome da govorimo lijepe riječi, mislimo i slušamo ih. Svetost se sastoji u volji za trpljenjem. Svetost!!! Treba ju osvojiti oštricom mača, treba trpjeti, umirati... Koristimo ovaj naš jedini trenutak trpljenja. Pazimo na vrijeme koje prolazi, jedan trenutak je jedno veliko blago.“

Terezijina osobna svetost nije teorija

Terezija živi svetost i tu svetost povjerava svojim povjerljivim osobama. Svetost koju živi Terezija jest ona koja izvire iz njezinih autobiografskih spisa, koja je izvorna nauka njezina „malog puta“. Prema Tereziji, duše su kao vrt Božji, u kojem ne rastu samo ljiljani i ružice, nego i tratinčice, ljubičice i bršljani „koje vesele Gospodinov pogled, kada se on spusti na njih“.

Nebrojena su dobročinstva koja je uživala Terezija za svoju vjernost i odanost volji Božjoj: „Zato što sam bila mala i slaba, Isus se saginje prema meni i u svojoj tajnosti uči me o stvarima njegove ljubavi.“ To je sakriveno od mudrih i umnih. Ona ne podcjenjuje duboke misli koje hrane dušu i sjedinjuju je s Bogom. Priznaje da „se ne treba osloniti na njih i misliti da se savršenost sastoji u primanju puno svjetla. I najljepše misli ništa ne vrijede bez djela“. Uvjeren je da je blagost Gospodinova neizmjenjerna prema malenima. Sigurna je u to da Bog „slabu i malenu dušu, ispunja većim darovima ako se ona s potpunim povjerenjem preda u njegovo neizmjenjerno milosrđe“.

Terezija, „Isusova ptičica“, sretna je što je „malena i slabašna“. Kako bi se uzdigla k Bogu, ne pouzdaje se u svoje vlastite snage, osjeća se nesavršenom „premalenom da bi se popela stepenicama savršenosti“. Ona će se poslužiti dizalom, a to su ruke Isusove koje ju izravno, brzo i konačno uzdižu „sve do neba“. „Dizalo“, ruke Isusove, genijalno je otkriće Male Terezije. „Zato nemam potrebe rasti, naprotiv trebam ostati malena i da sve više postajem mala.“ Terezijino isticanje „malenosti“ nije neka plašljivost i mlakost. Još od svoga djetinjstva uvijek je željela „izabrati sve“. Želi biti sveta i savršena. „Ne želim, biti polu svetica.“ Kako bi postigla savršenost i svetost, uvjerena je da uvijek treba „tražiti najsavršenije“. Boriti se oko „zatajenja

same sebe“, biti hrabra, „puno trpjeti“, svoju volju obući u nadnaravnu volju. Svoju volju darovati Bogu, kako bi izabrala sve ono što Bog želi. Terezijina se svetost sastoji u potpunom, dragovoljnom i poniznom predanju, kao žrtva Božjoj volji.

Svetost se ostvaruje iz dana u dan, prema ritmu našega života, molitve i rada sa sviješću: „što se više ide naprijed na tom putu, još smo više uvjereni da smo daleko od cilja“. Terezija zaključuje: „Sada sam sposobna vidjeti sebe uvijek nesavršenu i u tom nalazim svoju radost.“ Sestre s kojima je živjela u Karmelu nisu u Tereziji vidjele nikakvu svetost. Pri otvorenju postupka za proglašenje blaženom i svetom, sestre su se čudile da se uopće vodi postupak za njezino proglašenje blaženom i svetom, kada „ona nije učinila ništa veliko“! Ništa nije priznato, ništa poznato. Upravo to „ništa“ veliko je u Božjim očima, a to je otvorenost kreposti ljubavi koja je pročišćena njezinim trpljenjem koje nitko nije vidio, i darivanjem same sebe Bogu. „Da, dosta je poniziti se, strpljivo podnositi svoje nesavršenosti: evo prave svetosti!“

Ja ne poznajem drugog sredstva da dođem do savršenosti, osim ljubavi

Svojoj rođakinji Guerin piše: „Marija, shvati da si ‘ništa’, ne zaboravi da je Isus sve. Trebaš dakle, izgubiti svoje malo, „ništa“ u njegovom beskrajnom ‘sve’, ne misliti više ni na što, nego na tako dražesno ‘sve’. Nemoj željeti ni vidjeti plod toga nastojanja. Isusu se sviđa da poklonimo za njega to malo ‘ništa’, da ga utješimo.“ Istoj rođakinji piše: „Varaš se, draga moja, ako misliš da tvoja Terezija uvijek hoda sa žarom na putu kreposti. Ona je slaba, jako slaba. Svaki dan sam primorana ponovno doći do iskustva. No, Marija, Isusu se sviđa poučiti me, kao što uči Pavao, da se hvalimo svojim slabostima... Velika je to milost i molim Isusa da i tebe pouči jer se samo u tome nalazi mir i počinak u srcu. Kada vidimo sebe tako bijedne, nemamo više želje misliti na sebe. Ne gleda se drugo, već na jedinog Ljubljenog.“

„Ja ne poznajem drugog sredstva“, nastavlja pisati svojoj rođakinji, „da dođem do savršenosti osim ljubavi... ljubiti! Zato je stvoreno naše srce. Koji puta tražim neku drugu riječ da bih izrazila ljubav. No, na ovoj zemlji suze riječi ne mogu izraziti sve titraje duše. Zato se uhvatimo te jedine riječi: LJUBITI!... A kome će naše siromašno srce gladno ljubavi žrtvovati svoju ljubav? Tko će biti toliko velik za to? Može li jedno ljudsko biće to shvatiti i iznad svega uzvratiti? Marija, nema ljudskog bića koje može shvatiti dubine te riječi: LJUBITI! Nema drugog osim Isusa koji zna beskrajno uzvratiti to što mu mi darujemo.“

Terezijina svetost je prožeta ljubavlju. Ona ističe staru i novu istinu duhovnih učitelja, pozivajući svoju sestru Celinu na razmišljanje o potrebi „malog puta“: „Ah, mi smo kap Isusove kiše... tu je radost, tu je savršenost... Druge osobe nisu u stanju razumjeti taj jezik. To može razumjeti samo mali broj duša. Ustvari, duhovni vođe vode duše u savršenosti, preporučujući im da čine veliki broj kreposnih djela i imaju pravo. Ali moj duhovni vođa, Isus, ne poučava me da brojim djela. On me uči da sve činim iz ljubavi, ne izbjegavajući ništa, da budem zadovoljna i u svakoj prilici pokažem da ga ljubim. Ali sve mirno, u predanju. Isus je taj koji čini sve, ja ne činim ništa.“

Ne razumijem duše koje se plaše tako milog Prijatelja

Tereziji se sviđa ono što je jednostavno i jasno. Ocu Roullandu piše: „Moj se život sastoji u povjerenju i ljubavi i ne razumijem duše koje se plaše tako milog prijatelja. Koji puta, kada čitam duhovne knjige u kojima se savršenost prikazuje u nemogućim poteškoćama, moj se mali duh umori. Tada zatvorim tu knjigu koja me rastresa i suši moje srce, te uzmem u ruke Sveto pismo. Tada mi sve postaje jasno. Jedna jedina riječ me ohrabri i savršenost mi se čini lakom. Vidim da je dovoljno priznati svoje vlastito ‘ništa’ i predati se kao dijete u ruke dobrog Boga. Ostavljajući velikanima duha lijepe knjige koje ne mogu razumjeti, a još manje primijeniti u život. Hvalim Boga što sam mala, jer su na nebesku gozbu pozvana djeca i oni koji su njima slični. Osjećam neopisivu radost misleći da ima mnogo stanova u nebeskom kraljevstvu. Ako bi postojali samo oni o kojima sam pisala i koji mi se čine nezamislivim, ne bih mogla unići.“

Crni oblaci protucrkvenog djelovanja nad Francuskom 19. stoljeća

U drugoj polovici 19. stoljeća, u Francuskoj djeluje jaka masonska loža i protucrkvena propaganda. U društvenim slojevima prevladava racionalizam i Volterov iluminizam. Katolička Crkva ne stoji skrštenih ruku, već reagira preko pastira francuske Crkve, katoličkih mislilaca, političara i književnika. Borba za i protiv Boga potiče biskupa Lisieuxa Hugonima, u Korizmi 1883. na pisanje pastirskog pisma protiv modernog ateizma. Otvara se teška polemika između katoličkog lista *Le Normand* i intelektualističkog *Lexovien* čija je posebna poslastica mržnja na kler i katoličke institucije. U obitelji Martin se čita katolički list *La Croix*. U obiteljskoj knjižnici Martin nalaze se knjige apologetskog sadržaja raznih pisaca, među kojima je vrlo utjecaj-

ni Lacordaire. Djevojčici Tereziji ovaj prasak ateističke oluje stiže ne samo kao uznemirenje, nego i gašenje odgoja kojeg je stvaralo katoličko kršćansko ozračje u kojem su se cijenile duhovne vrednote, vjera u Boga i sinovsko prihvaćanje crkvenog učiteljstva. Potpunim predanjem u ruke Božje, Terezijina duša ostaje mirna, vođena unutarnjim uzvišenim mirom, znajući da je Bog voditelj ljudske povijesti, da je Bog jači od bilo kojih ideologija i ateističkih revolucija.

Živimo u vremenu koje relativizira Boga, u vremenu mlake i bljutave vjere. Terezijin odnos prema ateizmu svoga vremena potiče nas da ne klonemo duhom pred izazovima našega vremena, već da hrabro živimo evanđelje Isusa Krista, raspirujemo krsnu milost koju smo primili na krštenju, kao dar Božji. Terezija je uvjerena da se Božja moć očituje u svim vremenima i svim negativnim pojavama ljudske povijesti. Da se Bog očituje jednostavnoj duši, kao i onoj uzvišenoj duši. Ako je vlastitost duše poniznost, ljubav Božja svijetli u mraku ateizma i relativizma. Ljubav Božja svijetli u djetetu koje još ništa ne zna, u divljaku koji je osvijetljen prirodnim zakonom. Bog se saginje do njih. To su na neki način divlji cvjetići koji očaravaju Boga radi njihove jednostavnosti. Terezija neprestano samoj sebi ponavlja da se Bog u poniznosti pokazuje neizmjerljivo velikim. Bog ispunja beskrajnu razdaljinu između stvorenja koja su manje savršena i onih koji su savršeni, jer Bog nevidljivo djeluje svojom mudrošću i svojom ljubavlju prema svakom biću. Bog ništa nije stvorio što ne bi bilo Njega dostojno. Za Boga je svejedno je li netko malen ili velik. „Na isti način na koji sunce obasjava velike cedrove i beznačajne cvjetice, kao da su jedini na svijetu, tako se naš Gospodin brine o svakoj duši s velikom ljubavlju kao da samo ona postoji“, piše Terezija.

Uzvratanje ljubavi Isusu do „ludila“

Terezija je uvjerena da sve duše ne primaju milosti na isti način i u istom stupnju, da Bog „prosipa izvanredne milosti svetima koji ga nisu uvrijedili... Ima i onih koji od kolijevke pa do groba zasjenjuju bezgrješnu svetlost krsne milosti, dok toliki siromašni divljaci umiru prije nego su izgovorili ime Božje.“ Benediktinska redovnica, učiteljica u Zavodu u Lisieuxu, u kojem je jedno vrijeme boravila Terezija, sjeća se da je već tada postavljala pitanja koja se odnose na teološke teme odnosa između milosrdne Božje volje i ljudske slobode. Bog je dao Tereziji milost da ne sagriješi teško i tako ju je poštediti kazne velikih grešnika. No to ne spašava Tereziju da ga ljubi još više od Marije Magdalene, jer ju je njezina opreznost poticala da se nikada ne udalji od Njega. Nastojala je uzvratiti Isusu ljubav do „ludila“. Terezija opovrgava teoriju da obraćena duša ne može toliko ljubiti kao čista duša. Primjer je za to

Marija Magdalena. „Da moje srce nije bilo uzdignuto k Bogu već od samog buđenja, da mi se Cvijet nije nasmiješio već kod prvog moga ulaska u život, što bih postala? S koliko zahvalnosti pjevam milosrđe Gospodinovo! On me je povukao iz svijeta prije nego je moj duh mogao upasti u zlo i njegova briga je pazila na moju dušu.“

Bog je slobodan činiti što hoće s Terezijom i sa svim stvorenjima. Bog je toliko dobar da se daje bez mjere. Daje joj razumjeti „da se njegova milost ne umara u privlačenju pojedinih duša, kojima daje svoje svjetlo, ali stupnjevito, prilagođavajući se dobi i njihovu razvitku“. Bila je vrlo sretna kada je saznala da je Bog zadovoljan s njom. Čudila se da njezini grijesi ne „mogu ražalostiti dobroga Boga“. U svom srcu osjeća „dubinu istine srca, jer je Gospodin nježniji od jedne majke“. Bog želi našu radost. Bog je čudesan! Pravedan je i sažaljiv, pun ljubavi, spor na srdžbu i bogat dobrotom. Poznaje našu slabost, spominje se da smo prašina. *Kako je otac nježan prema svojoj djeci, tako je Gospodin nježan prema onima koji ga se boje* (Ps 103,13).

Pravednost i Božje milosrđe kod Male Terezije

Razmišljajući o odnosu između pravednosti i Božjega milosrđa, Terezija piše: „Meni je dao neizmjereno milosrđe po kojemu motrim i klanjam se ostalim božanskim savršenstvima... Kakve li radosti i milosti da je Bog pravedan, tj. da vodi računa o našim slabostima, da savršeno poznaje slabost naše naravi. Čega da se bojim? Ah, Bog je neizmjereno pravedan, koji s velikom dobrotom oprašta grijehe svoga rasipnog sina, a kako onda ne bi bio pravedan prema meni koja sam uvijek s njim?“ Za nju je Božje milosrđe na prvome mjestu. Nema tih zasluga koje čovjek može pripisati samome sebi. Terezija ističe da je tajna njezinog zvanja i života „otajstvo Isusovih zasluga mojoj duši. Isus ne poziva one koji su dostojni, nego one koji njega vole“, ili kako kaže sv. Pavao: „Bog je milosrdan onima koji ga ljube i daje milosrđe onima koji ga vole“. Bog nas uvijek poziva, ide čovjeku u susret i nitko se ne može tužiti da nema snage približiti se Bogu. Čovjek se treba zalagati jer „milosrdni Bog nikada ne uskraćuje prvotnu milost, onu koja daje hrabrost da se približimo njemu, tada se srce jača, ide se iz pobjede u pobjedu“. Baš zato što previše ljubi želeći nam dobro, „taj Bog se učinio prosjakom naše ljubavi“.

Terezija posjeduje najuzvišeniji privilegij biti stan Boga živoga: „Kakve li radosti misliti da nas dobri Bog, čitavo Trojstvo gleda. On je u nama i sviđa mu se da ga motrimo. Što vidi u našem srcu ako ne korove vojske na bojnom polju?... Naš Bog, gost našeg srca to dobro zna (aludira na kušnju svoje suhoće) i zato dolazi k nama s nakanom potražiti prazan šator u središtu bojnog

polja na zemlji. Ne traži drugo nego to da priznamo da je on sam božanska melodija koja se uključuje u koncert s nama. Ah, dopusti da čujemo tu neopisivu skladnost, da barem samo jedan zvuk dopre do naših ušiju! Mi ne znamo moliti kako valja, ali sam se Duh zauzima za nas neizrecivim uzdasima. Ne preostaje nam dakle drugo, nego predati svoju dušu, prepustiti se našem velikom Bogu. Što ako njegovi darovi ne svijetle na vani, kada unutar nas svijetli Kralj nad kraljevima u svem svojem sjaju?“

Karmel je Tereziji pružio prostor različit od onog obiteljskog, što je i razumljivo. Uvježbana i zrela u krepostima, osobito u kreposti ljubavi prema Bogu i bližnjemu, Terezija i danas zadivljuje mnoge duše. I mi se u svojim obiteljima, u svojim zvanjima i poslovima možemo približiti Bogu živomu, koji nam svakog dana dolazi u susret i nudi nam svoje prijateljstvo. Prihvatimo to prijateljstvo, hrabro i odlučno, poput ove zadivljujuće svetice s križem u rukama i ružama s trnjem.

NEMAM DOM

Raspršen u komade
nestabilan
bez oba plućna krila
umjetno diše
dom kojeg nema više.

Najloni i oprema
u borbi s nevidljivim
vidljivost smanjuju
razmak među ljudima
povećavaju.

Katarina Čeliković

PROLAZNOST ŽIVOTA

Prolazi život po stazama, putovima nepoznatim,
nudi prave i lažne bisere, lagano se cidi.
Začini, slatkoćom, gorčinom, pelinom
toplinom, radošću srca zažge zapali.

Prolaznost u kišnim kapima tugu i jade donese.
Olujno vrime odnekud iznenada stigne,
polomi grane mlade tek propupale.
Sve je nepredvidivo, iznenadno.

Nosi na toj prolaznosti sve što se nudi.
Leđa uspravna dok je teret lagan.
Smešiš se ti životu, on tebi mladosti.
Kako je lagan hod, nigdi ne zapinješ.
Kročiš korak po korak siguran.
Onda užurbano, pa potrčiš,
bojiš se da ti staza ne izmakne.

Okreneš se oko sebe i primetiš
da netko drugi pored tebe korača
pa čak zajedno korake dili prati,
sriću, tugu, brige, do konca puta
sve dalje prati, slidi tebe i sinju.
Staze su prave, krive, vijugave.
Izenada kraj se pokaže, prikaže.

Prolaznost stala, plač, muk, sivilo.
Prolaznost može biti tako kratka,
a može biti duga, bolna i teška.
Tu prolaznost ispisujemo u
koracima uzdisajima i sićanjima,
po linijama, otkucajima bila rumena.

Kata Kovač

Novi dragulji za staru crkvu

Piše: Ivan Miklenić, OFM

Vjerujem da je većini čitatelja *Subotičke Danice* poznato ovo što ću napisati, ali onima koji su malo dalje od Subotice bit će možda novost, a ujedno i poticaj da, kada se za to ukaže prilika, posjete drevnu subotičku franjevačku crkvu.

Sva se stara zdanja s vremenom popravljaju i dotjeruju pa tako i naš franjevački samostan i crkva sv. Mihovila arkandela u Subotici, zvana Stara crkva.

Nakon unutarnje obnove kapele Crne Gospe subotičke, ove smo godine uz pomoć konzervatora uredili i obnovili unutrašnjost oltara, pozlatili okvir, zlatar je očistio oplatu i obnovio krune i sada stvarno lijepo izgleda. Obnovljeno je i svetohranište i svijećnjaci. Vjernici su se svojim darom uključili.

Molitva za obitelj

Uz obnovu oltara krenula je i duhovna obnova, tako od ožujka svaku prvu subotu u 17 sati imamo molitvu za obitelj. Molimo kronicu pjevajući otajstva na fatimsku melodiju. Tu uključujemo sve potrebe za svakog čovje-

ka: roditelje, mlade, djecu, stare, za pravi kršćanski život i duhovna zvanja. Uz litanije pjevamo zaziv „Zdravo o Majko Božja, subotička Crna Gospo, zdravo Marijo“. Nakon toga je posvetna molitva Crnoj Gospi za naše obitelji!

Pobožnost Milosrđu Božjem novijeg je datuma i lijepo je prihvaćena u narodu pa smo pribavili sliku Milosrdnog Isusa. Pribavili smo i sliku sv. Franje povodom 800 godina stigmi te sv. Klare. Slike smo postavili na hodnik ispred kapele. A tamo nas dočekuju i slugе Božje o. Gerard Stantić i fra Vendelin Vošnjak.

Sv. Antun došao u Suboticu

Kako je već poznato, najveće štovanje Svecu svega svijeta iskazuje se u hodniku samostana Stare crkve. Premda svaka subotička crkva ima kip sv. Antuna Padovanskog, ipak, kada je neka velika potreba ili problem, dolazi se sv. Antunu u staru crkvu. Zato smo zamolili Upravu svetišta sv. Antuna u Padovi da nam daruju Relikviju, moći sv. Antuna, što su oni i učinili. Tu se zauzeo i pomogao nam fra Miljenko Hontić, franjevac konventualac iz Zagreba. Kako bismo se za taj događaj pripravili, imali smo devet utoraka mise na njegovu oltaru u crkvi i to u 6, u 9, i u 18 sati. Bio je to zaista poseban događaj kada je 10. lipnja 2024., na početku trodnevice za svečev blagdan, provincijal fra Milan Krišto donio Relikviju iz Zagreba! Dočekali su ju mladi

u bunjevačkoj nošnji, zatim, predstavnici grada, hrvatske i mađarske vjerničke zajednice, svećenici i naš biskup Franjo koji je predvodio misno slavlje! Okupio se lijep broj vjernika.

Uz blagdan Crne gospe 12. rujna imali smo znanstveni skup o štovanju Crne Gospe u svijetu i kod nas. Blagdan je svečano proslavljen.

Sv. Mihovil

Prva kapela u subotičkoj tvrđavi bila je posvećena vojskovođi vojske nebeske sv. Mihovilu. Čini se da danas i nije baš posebno prisutno njegovo štovanje u Subotici. Ove je godine blagdan bio u nedjelju pa je to prilika da se malo potakne i pozove na veće štovanje. Naš sugrađanin, vlč. Robert Riemann, svećenik Riječke nadbiskupije, donio nam je relikviju, kamen iz najstarijeg i najvećeg svetišta sv. Mihovila, iz spilje Gargano u Italiji (IV. st).

Sve nas to potiče na zauzetije življenje kršćanskog života. Sveci su dokaz da se može! Neka nam svojim zagovorom pomognu! Svima želim mir i dobro!

IŠTEM

Od Boga ištem da vas čuva,
vodi po moru, di ne duva
vitar jak...

Ištem da stvori dolinu plodnu,
dicu zdravu, jaku i rodnu,
za svita mrak!

Ištem da svitle u Ime Krista,
da zlo im ne mož nauditi ništa,
ni tuga, bol...

Da glede gori, jer na toj Gori,
Sva je Lipota, Dobrota, Znamen,
naše vire zaglavni Kamen
i Srića sva!

Ištem i molim,
sestrinski, majčinski
sve blagoslovim,
da vas Višnji čuva i prati,
sa krivog puta na pravi vrati, a
kad jedared budete prid Oni Vrati,
u svoj Dom Nebeski svrati!

Mirjana Jaramazović

Isuse, sjeti me se

Piše: o. Zlatko od sv. Josipa (Žuvela), OCD

Na Veliki petak, negdje u vremenu između 12 i 15 sati, u Palestini, na Kalvariji pokraj Jeruzalema, u djelu otkupljenja ljudskoga roda, učinjen je jedinstveni čin kanonizacije, proglašenje jedne osobe svetom. Nije ju pripremio neki postulator ili vicepostulator, nije ju odobrio neki mjesni biskup, nije se tražilo mišljenje Dikasterija za proglašenje blaženim i svetim i konačno, nije to učinio rimski prvosvećenik. Kanonizaciju je učinio osobno Gospodin naš Isus Krist, raspeti naš Spasitelj. Dokumenti kanonizacije nisu mogli biti potpisani jer su najsvetije, najnježnije i istovremeno najsnažnije ruke Gospodinove bile pribijene na gredu križa.

Kandidat za sveca je nepoznata osoba. Nemamo njegovu sliku, niti osobnu iskaznicu, putovnicu, dokumente od škole, životopis, da vidimo o kome se to radi. Pa i evanđelisti se nisu baš pretrgli opisujući ga. Nazivaju ga jednostavno razbojnikom, zločincem.

Sva četvorica donose da je bio raspet zajedno s Isusom no jedino evanđelist Luka pravi razlikovanje u odnosu na drugog zločinca koji je također s njima bio raspet. Dok je ovaj drugi pogrdivao Isusa, dobri razbojnik, kako su ga nazivali priređivači sv. Pisma u hrvatskom prijevodu, brani Gospodina. Govori drugom razbojniku: „Zar se ne bojiš Boga ni ti, koji si pod istom osudom? Ali mi po pravdi jer primamo što smo djelima zaslužili, a on – on ništa opako ne učini“.

Dobri ili bolje rečeno raskajani razbojnik čudi se svome kolegi razbojniku da i u tim trenutcima muke, raspeća, blizine okrutne smrti, nema samilosti, nema pokajanja, nema straha Božjega pred očima. Dobacuje mu i prekora ga: „Zar se ne bojiš Boga?“

Strah Božji je jedan od darova Duha Svetoga. Sv. Pismo ga na mnogo mjesta hvali kako i koliko je koristan duši čovječjoj. Strah Gospodnji je korijen mudrosti. On srce sladi, daje radost, veselje i duh i život. Ali čovjek koji griješi to ne shvaća. Sotona kojemu se čovjek predaje zbog nekog grijeha, zbog nekog uživanja, oduzima mu ne samo ljubav nego i strah Božji.

„Zar se ne bojiš Boga“ upozorava raskajani razbojnik svoga kolegu, zar ti je Sotona toliko zaposjeo dušu da ne shvaćaš da si pravedno osuđen zbog svojih zlodjela, i da ti je ovo posljednja šansa da se pokaješ i obratiš Gospodinu. Raskajani je razbojnik postao apostol. On s križa propovijeda. Viče. Kao da je čuo negdje Gospodinovu propovijed: „Ispunilo se vrijeme. Približilo se Kraljevstvo Božje. Obratite se i vjerujte Evanđelju“. Jer Evanđelje je tu pred njima. Radosna vijest je zajedno s njima razapeta, u gorkim bolima, u strašnoj muci, trpi, ali pored svega toga je svemoćna i može u tili čas, u tren oka sve promijeniti.

Raskajani razbojnik to prepoznaje. Priznaje svoju nepravednost. Kaje se. Shvaća da je muka koju on sam proživljava zaslužena. Nešto je opako učinio. Ali Onaj koji je pored njega raspet nevin trpi. On to vidi, on shvaća i to ispovijeda: „A on – on ništa opako ne učini.“

Taj je razbojnik, u svega nekoliko sati što je bio raspet sa Spasiteljem, svladao dogmatsku teologiju, jedan od najtežih predmeta na Katoličkom bogoslovnom fakultetu. Priznaje Gospodina Isusa Kraljem Kraljevstva koje nije od ovoga svijeta. I nakon što je postao priznavatelj Boga, nakon što je postao apostol, radnik u Vinogradu Božjem u posljednjem času, on ponizno izriče svoju molbu za spasenjem. Zaziva imenom Onoga koji je jedini Spasitelj ljudi. „Isuse, sjeti me se kada dođeš u kraljevstvo svoje.“

Obraća mu se i moli ga. Ne za ljudske radosti, ni za zdravlje, ni za poslove, ni za dobitke, bogatstva, novac i vlasništva, moli ga jedino da ga se sjeti. „Sjeti me se, Sine Božji!“ Sjeti me se u svome kraljevstvu. Spasi mi dušu.

A Sin Božji, Gospodin naš Isus, koji nevin trpi za grešnike, čije su muke najteže, veli raskajanome: „Zaista ti kažem: danas ćeš biti sa mnom u raj!“

Pored Presvete Majke Gospodinove koja je stala pod križem i trpjela zajedno sa svojim Božanskim Sinom, sve je to gledao i slušao sv. Ivan, apostol i evanđelista. Zato je mogao reći u svojoj knjizi Otkrivenja, posljednjoj knjizi sv. Pisma: „Ja, Ivan, vidjeh“. A što je vidio najmlađi i najmiliji Isusov učenik slušamo u prvom čitanju na svetkovinu Svih Svetih: „... eno velikoga mnoštva, što ga nitko ne mogaše izbrojiti, iz svakoga naroda, i plemena, i puka, i jezika! Stoje pred prijestoljem i pred Jaganjcem odjeveni u bijele haljine; palme im u rukama. Viču iza glasa: ‘Spasenje Bogu našem koji sjedi na prijestolju i Jaganjcu!’“

Sveti Ivan apostol i evanđelist, pored ove prve kanonizacije koju je gledao pod Križem, kasnije je imao privilegij još za života gledati Nebo, Raj Svetih. Gledao je Svete kako blagoslivljaju Boga, kako ga hvale i zahvaljuju mu što ih je posvetio, učinio besmrtnim, zauvijek sretnim. Gledao je sve one

koji su postigli svrhu za što su stvoreni. Spašeni su od pakla, vječno uživaju Boga i hvale ga.

Koliko je Svetih toliko je različitih životnih priča, toliko je različitih životnih dobi, različitih zvanja i zanimanja, toliko različitih okolnosti njihovih životnih putova.

U Božjem Nebu ima svetosti i svetih s najrazličitijim osobinama, ali nema ni jednog koji bi postigao svetost po želji da po tome bude poznat i slavljen među ljudima. Jedan je u raju zbog mučeništva, drugi jer je bio pustinjač, jedan jer je bio po propovijedanju neumorni radnik u obrađivanju srdaca, drugi opet što je istrošio sebe u šutnji i molitvi, jedan što je bio ljubitelj Isusova djetinjstva, a drugi Isusove muke, i još je tu onaj koji je bio vitez Prečiste Djevice i koji je bio glasnik velikoga Kralja.

A koliko je tek njih koji su tu dospjeli kao raskajani razbojnik. I jedni i drugi tu su po čistom Božjem daru, ponizni i svjesni da samo Bog posvećuje, čini svetim. Svjesni su da hvala ide samo Bogu, Dobrome i Milosrdnom Ocu koji sjedi na prijestolju i Jaganjcu! Oni viču iza glasa jer su oduševljeni jer ih Duh Božji oduševljava i posvećuje.

Neka taj isti Duh i nas oduševi za svetost. Nemojmo čekati zadnji čas. Nemojmo čekati da nas razapnu pa da tek onda počinjemo razmišljati o pravednosti ili nepravdi vlastitih postupaka. Pitanje je hoćemo li se i tada obratiti. Zlom razbojniku nije koristio križ, ni raspeće, jer je bio toliko posjednut od Sotone, od zla da je vrijeđao Spasitelja umjesto da ga je ponizno zazivao.

Nasljedujmo raskajanog razbojnika. Priznajmo svoje nepravde, gledajmo u svoga Spasitelja koji trpi radi nas ljudi i radi našega spasenja, molimo Ga da nas se sjeti, da nam pomogne oko posvećenja. Slabi smo u tome i nužno nam je potrebna Božja snaga.

Utječimo se i zagovoru svih Svetih. Iskreno, ponizno i vjerno. Molimo im se kao onima koji su došli u blizinu Božju. Jer i sveci na nebu mole. Oni Bogu mogu neposrednije govoriti o našim potrebama. Vjerujemo stoga u općinstvo svetih, u budnu, ljubaznu i sućutnu ljubav Božju. Vjerujemo i nastojmo biti njezini dionici, sada i u vječnosti.

NEBESKE BRAZDE

Kad zaoreš
brazde nebeske
dušu zaodjeni
u najlipšu svilu lionsku –
sićanje nek šušti
ko viter kad
atarom prođe,
ampu donese –
klasje kad polegne
jutro kad se umiva
u kaplji rose.

Željka Zelić Nedeljković

GODINE ŽIVOTA

Hvala ti, Bože, za godine
sedamdeset puno je i kasti.
Koliko puta ustajati ili pasti?
Odrastati, učiti, raditi.
Biti bez posla, biti na ivici ponora!
Koliko puta dugovati, tugovati,
radati, odgajati, voljeti.
Biti radostan, tužan, uplakan,
savjetovan i savjetovati.
Moliti, biti uslišan, i ne biti.
Koliko puta biti rame za plakanje?
Koliko puta tražiti rame za jadanje?
Koliko puta biti ponižen, ranjen, odbačen?
Samo rijetko biti priznat i pohvaljen.
O, Bože moj!
Za kakve situacije dao si mi snage?!
Zato hvala!
Kakve god bile sve su mi drage!

Kata Milodanović Ostrogonac

Otvori srce za bračnog druga

Piše: Alojzije Firanj

Po katoličkom nauku ženidba je ustanovljena od Boga kao jedinstvena i nerazrješiva. Zato bi ženidba trebala biti jedna (između jednog muškarca i jedne žene) i ne bi se trebala razrješivati ni u kojem slučaju. Jednost i nerazrješivost su bitna svojstva ženidbe.

U braku, bio tradicionalan ili moderan, treba puno balansirati. No o tome ne treba puno razmišljati, dovoljno je otvoriti srce za svoga partnera, da imamo prema njemu razumijevanje toleranciju i poštenje. Tada ćemo imati zdrav odnos u svim dobima, bez obzira na vrijeme i trendove.

Kada se dvoje ljudi odluči živjeti zajedno u braku, oni su odlučili dijeliti zajedničku sudbinu sa svim onim što ona nosi... zajednički stan, djeca, odjeća, hrana i sve ono što nose svakodnevne životne potrebe. U zajedničkom životu je važno planirati budućnost: veličinu obitelji, poslove kojima će se baviti, prostor u kojem će živjeti, obrazovanje djece... Sve su to važna pitanja koja traže naš odgovor. Iz ovoga se jasno vidi kako supruzi moraju donositi zajednički važne odluke o kojima ovisi uspjeh i kvaliteta života cijele obitelji.

Kako bismo svoje životne suputnike?

Netko je rekao: „Više pažnje obraćamo pri izboru cipela, negoli žene.“ Ova misao nije bez osnove, ali svakako nije točna u potpunosti. Biranje bračnog druga treba da je više duhovna odluka negoli fizička. Duhovnost brak zasniva, ali i održava. Srodne duše zajednički rješavaju svoje životne probleme. Međusobno se ispomažu i dopunjavaju. U trenucima klonulosti ili bolesti jedno drugo njeguju i pomažu. A nad djecom bdiju i pomažu im da postanu zreli i samostalni ljudi. Zahtjevan je to posao, ali uz ljubav i žrtvu dvoje ljudi koji imaju međusobno povjerenje i uzajamno se poštuju, život u braku može biti zaista lijep.

Žene su realnije prilikom rješavanja svakodnevnih tekućih dnevnih problema, muškarci imaju viziju budućnosti, više planiraju unaprijed. Ženama ti planovi često nisu dovoljno jasni, ali ako podržavaju svoga muža mogu živjeti u harmoničnom zajedničkom životu. Iako imaju niz različitih osobina koje

su ponekad potpuno suprotne. Čak se ponekad pitaju kako je uopće moguće da su se sreli i tolike godine živjeli zajedno?

Onaj dio u duši koji vezuje dva bića, bez obzira na sve poteškoće u životu, daje nam snagu da se žrtvujemo za svoga partnera i svoju djecu. Da prevladamo sebičnost i ne ugađamo samo sebi. Dok god postoji ta i takva volja, da se žrtvujemo za svoju obitelj, da ih volimo onakve kakvi jesu, naš brak je siguran i obitelj je sretna.

KOMAD MEKANOGA KRUVA

Ako odeš daleko,
u svit bili, ipak se doma vrati.
Rekla mi je mater moja.
doma ti čeka komad mekanoga kruva,
kruva tvojega ditiñjstva,
iz zidane krušne peći,
koji ti mirisom mami,
ko cvit mirisni pčelu.

U dalekom svitu
ćeš bit ko otkinita ruka od tila,
brez roda, matere i oca,
naroda svojega.

Očima uprtim u vrata
u nepoznat svit
kroz koja si ošla,
u nade da ćeš se vratit,
po komad mekanoga kruva....

Agata Rižanji

„Pustite djecu da dolaze k meni“

Piše: Nataša Momčilović Firanj

Svi mi bili vjernici ili ne, često koristimo u razgovoru fraze „djeca su ukras svijeta“, „na mlađima svijet ostaje“, i ono obiteljski poznato „živim za djecu“. Ali sve je to neka-ko usput izrečeno, možda, jer smo tako navikli.

Moje mišljenje je da su zaista djeca ponekad puno pametnija od nas. Često, da ne kažem svakodnevno, mi svojoj djeci držimo predavanja kakva trebaju biti, kako da se ponašaju i kako da vjeruju u Boga. Od naše oholosti mi ne shvaćamo da oni imaju čistiji i iskreniji odnos s Bogom od nas. Mi njima namećemo sve ono što možda ni sami ne osjećamo, već se držimo pravila. Zaboravljamo na Isusove riječi „Pustite djecu da dolaze k meni...“ Njegovo učenje je da mi moramo biti čista srca kao i djeca.

I tako kreće jedna mala priča o bratu i sestri. Radi se o dvoje djece odgojene po pravilu. Dok je brat namještaio krevet, sestra je brisala prašinu. Slučajno je sestra razbila poveće ogledalo. U strahu je došla do majke. Ona joj je rekla da vjeruje samo Bogu, i da sedam godina smatra glupošću, ali je

ipak rekla da što prije krhotine baci i odnese u smeće. Majka zbog svojih predrasuda nije bila veoma uvjerljiva. Sestra se spremila da prošetala do smeća, a brat je sam pošao za njom da ne ide sama. Kada su bacili ogledalo, koje je bilo razbijeno u komadiće, on ju je upitao vjeruje li zaista u sedam godina nesreće. Sestra je tužno odgovorila da ne zna. Ona se ipak bojala, jer i svi mediji kojima smo izloženi, a i sve priče odavno govore o nesreći ako se ogledalo razbije. Brat je tada na svoj dječji način rekao: „Seko, nemoj biti tužna, to nema veze s Bogom“. Uvidio je da ogledalo, bilo čitavo ili razbijeno, nema veze s Isusom. Da Isus nas voli, i samo po tome trebamo živjeti. A ovo o nesreći vjerojatno su izmislila dvojica staraca kojima je bilo dosadno i koji su to proširili, nekada davno, kao neko svoje pravilo. Majka koja je bila čvrsta u vjeri, ali ipak pogođena strijelom sujevjerja, ugledala je svoju djecu sretnom. Oni su riješili problem i bez nje. Djeca su bila sretna i okrenula se Bogu.

Ono što piše za ovu djecu je istina. Sve što pišem je uvijek zasnovano na istinitom događaju, uvijek ono što Bog daje, a ja pišem, da se uvjerimo u njegovu ljubav. A ovo sad je zaista tu da se zapitamo vjerujemo li Bogu, ili nekom drugom.

NJEN ROĐENDAN

Danas u tišini provodim dan,
 tiho čitam molitvu i čekam
 neki tajni znak koji će u moje
 srce unijeti blaženi mir.
 Samo da je dobro, tamo negdje,
 da mirno spava, da trči livadom mlada.
 Sigurno joj danas nebeska zvona zvone,
 dok šeta rajskim vrtom, pleše
 sva u bijelom i gleda svoje najmilije.
 Gledam sliku njenu s bolom u duši,
 što ne može da mi dođe i zagrlji
 jako, jako, onako majčinski.
 Danas u tišini želim provesti dan,
 jer sada je prvi put da ona
 nije tu za svoj rođendan.

Branka Dačević

Darovi Duha Svetoga

Piše: Nataša Momčilović Firanj

Svaka misa ili obred počinje znakom križa. Činimo znak i izgovaramo riječi „U ime Oca i Sina i Duha Svetoga“. Tako započinjemo i svoju osobnu molitvu. Koliko vjerujemo Ocu, kao Stvoritelju i Sinu kao Otkupitelju, toliko moramo biti svjesni koliko je u našem životu prisutan i Duh Sveti.

Duh Sveti je treća Božanska osoba. On je taj koji je poveznica između nas i Boga. Znamo da su izlijevanjem Duha Svetoga apostoli dobili dar propovijedati vjeru u Isusa Krista na mnogim jezicima i svi su ih razumjeli. Koliko je to nama možda teško shvatiti, a posebno otkriti djelovanje Duha u svojoj svakidašnjici. Bez njegovog djelovanja mi ne bismo imali dar vjere. Crkva nas od samog početka uči o sedam darova Duha Svetoga.

Prvi je mudrost, po njoj Duh Sveti vlada u našim srcima, i pomaže da nam srce bude čisto i ispunjeno samo ljubavlju prema Bogu. Drugi je razum, koji po Duhu treba da rasvijetli naše tmine, da naše misli budu usmjerene samo ka Gospodinu. Dar savjeta je tu kako bismo čuli darom Duha samo

KRATKA KRUNICA DUHU SVETOM

No kada dođe on - Duh Istine - upućivat će vas u svu istinu; jer neće govoriti sam od sebe, nego će govoriti što čuje i navješćivat će vam ono što dolazi. On će mene proslavljati jer će od mojega uzimati i navješćivati vama. (Iv 16, 13-14)

ono što je ispravno činiti. Četvrti dar je jakost i tada molimo Duha Svetoga za snagu da ustrajemo u krepostima i u vršenju Božje volje. Po Duhu dobijemo i dar znanja i molimo ga da nas nauči ljubiti, a to podrazumijeva ljubiti Boga svim srcem svojim, kao i blišnjega svoga, a to je svatko koga srećemo u životu. Dar pobožnosti nam pomaže da ostanemo ponizni, i da se nikad ne odijelimo od Gospodina. Sedmi dar je strah Božji koji ne znači da se trebamo bojati Boga kao strašnog, kao onoga koji samo kažnjava, već da u sebi nosimo strah od svega onoga što bismo mogli učiniti loše i time uvrijediti onoga koji nam je darovao život.

Kada sve pogledamo, možemo uočiti da bi bez Duha Svetog naš život bio bez smisla, duša bi nam bila okrnjena i bili bismo uskraćeni za sve milosti koje možemo primiti od Boga. Primjerice, kada sudjelujemo na svetom misi vrlo lako možemo osjetiti djelovanje Duha Svetoga. On je taj koji nam daje mir u srcu, radost prilikom pričesti i pomaže nam razumjeti čitanja. On nam pruža to zadovoljstvo povezivanja s drugim ljudima u zajednici. Ali Bog bira i neke ljude koji nisu možda od početka svog života članovi Crkve. Po Duhu Svetom on odabrane budi iz neznanja i na lagan način ih privodi Isusu Kristu. Mnogi su osjetili na čudnovat način da ih Bog ljubi. Sve se to dogodilo djelovanjem Duha Svetoga.

Nedavno sam se zapitala koliko sam ja svjesna toga da imam sedam darova u svom životu. Bila sam s drugaricom koja ima malu bebu od šest mjeseci. Djeca u tom periodu stalno traže da nešto novo drže u rukama. Majka je imala telefonski poziv i, nakon što sam upotrijebila sve oko sebe da zabavim bebu, uzela sam krunicu Duha Svetoga i dala bebi da se zabavlja, kao što sam činila i sa svojom djecom ranije. Neko vrijeme beba se igrala krunicom, a onda smo promijenili igračku, a ja sam neobavezno stavila krunicu na stol. Nakon što je majka završila razgovor, i ona je neobavezno uzela krunicu u ruke kako bi ju pogledala. Prinijela ju je bliže svome licu i samo izgovorila „Osjetim miris Crkve“. Obje smo ostale u čudu nakon što sam joj pojasnila da krunicu imam već godinama i da sam je nosila po raznim torbama, jaknama, stavljala na više mjesta. Tada smo zajedno zaključile kako je Duh Sveti djelovao da ona osjeti nevjerojatan mir u duši. Ostale smo zatečene.

Potaknuta ovim događajem danima sam razmišljala o Duhu Svetom. To je bilo na neki način buđenje ponovno i za mene. Ispunjena mirom kao da sam vidjela čudo. Shvatila sam koliko malo zazivam Duha Svetog da bude u mom životu. Puno puta nas svakodnevnicu odvlači od Boga. Mene osobno je užurbanost života odvučla od divne navike moljenja krunice Duhu Svetom, koju nastojim vratiti kako bi nestala moja sljepoća koja mi umanjuje svijest o velikoj ljubavi Božjoj. Važno je biti svjestan prisutnosti treće Božanske osobe, Duha Svetog, u svom životu.

O zagovornoj molitvi

Piše: Andrija Anišić

Čuo sam više puta prigovor odnosno tvrdnju: ne vrijedi se moliti Gospi, preporučivati se njoj i svecima u zagovor jer oni nas ne vide i ne čuju i neće nas čuti ni vidjeti prije uskrsnuća mrtvih, prije uskrsnuća tijela. To, naravno, nije istina. Da je to istina sve naše pobožnosti u čast Blaženoj Djevici Mariji, svecima, blaženicima i službenicima i slugama Božjim bile bi besmislene. Mi vjerujemo i znamo da je molitva zagovora moćna molitva i da ima smisla. Svi gore nabrojani su u nebu, pred Božjim licem. Oni nas vide i čuju i oni, budući da su miljenici Božji, prenose naše molitve Bogu Ocu i Sinu i Duhu Svetomu. Katekizam Katoličke Crkve donosi na puno mjesta primjere zagovorne molitve, počevši od Abrahama i Mojsija, pa do zagovorne molitve Blažene Djevice Marije, anđela i svetih.

Služim se u ovom članku isključivo Katekizmom Katoličke Crkve. Navode iz Katekizma bilježim kao: KKC, br.

Zagovorna molitva – pojam

Katekizam Katoličke Crkve svoj četvrti dio posvećuje molitvi. U trećem poglavlju toga dijela o zagovornoj molitvi stoji sljedeće: „Zagovorna molitva prosidbena je molba koja nas izbliza usklađuje s Kristovom molitvom. On je jedini Zagovornik kod Oca za sve ljude, osobito za grešnike. On ‘može do kraja spasavati one koji po njemu pristupaju k Bogu – uvijek živ, da se za njih zauzima’ (Heb 7,25). Sam Duh Sveti ‘zagovara za nas’ i njegovo je zagovaranje ‘za svete’ u skladu s Božjim naumima (Rim 8,26-27). Zagovarati, iskati nešto u prilog drugoga, poslije Abrahama, vlastito je srcu koje je u suglasju s Božjim milosrđem. U vremenu Crkve, kršćansko zagovaranje sudjeluje u Kristovu: to je izražaj općinstva svetih. Onaj koji moli posredujući, ne traži samo ‘svoje nego i ono što se tiče drugih’ (Fil 2,4), tako daleko da moli i za one koji mu čine zlo.“ Tako sv. Stjepan, prvomučenik, moli za svoje ubojice kao što je Isus molio za svoje mučitelje i ubojice (usp. Dj 7,60). (KKC

2634-2635). Oblike zagovorne molitve nalazimo i u životu prve kršćanske zajednice. Kad je Petar apostol bio uhićen i strogo čuvan u tamnici, „Crkva se svesrdno moljaše Bogu za njega“ (Dj 12,5). Apostol Pavao pozivao je svoje učenike da sudjeluju u njegovu služenju evanđelja: „Svakovrsnom se molitvom i prošnjom u svakoj prigodi u Duhu molite. Poradi toga i bdijte sa svom ustrajnošću i molitvom za sve svete, i za me, da mi se otvore usta i dade riječ hrabro obznaniti otajstvo evanđelja kojeg sam poslanik u okovima, da se ohrabrim o njemu kako treba govoriti“ (Ef 6,18-20). I on sam za njih moli i zagovara: „Zahvaljujem Bogu svomu kad vas se god sjetim. Uvijek se u svakoj svojoj molitvi za vas s radošću molim“ (Fil 1,3-4). Kršćansko zagovaranje ne poznaje granice. Stoga sv. Pavao potiče: „Dakle, preporučujem prije svega da se obavljaju prošnje, molitve, molbenice i zahvalnice za sve ljude, za kraljeve i sve koji su na vlasti, da provodimo miran i spokojan život u svoj bogoljubnosti i ozbiljnosti. To je dobro i ugodno pred Spasiteljem našim Bogom, koji hoće da se svi ljudi spase i dođu do spoznanja istine“ (1 Tim 2,1-4). (Usp. KKC 2636)

Abrahamova molitva

U Starom zavjetu se s pravom Abraham ističe kao primjer ustrajne molitve. Abraham, međutim, nije odmah postao takav molitelj. On je bio najprije pokorni slušatelj Božje riječi. Slušanje srca koje se odlučuje za Boga bitno je u molitvi, riječi su o njemu ovisne. Abrahamova molitva izražena je ponajprije djelima: čovjek šutnje, na svakoj postaji puta gradi žrtvenik Gospodinu. Tek poslije javlja se njegova prva molitva riječima: prikriivena tužaljka što podsjeća Boga na obećanja o brojnom potomstvu koje kao da je Bog zaborava-

vio. No, od onoga časa kad mu je Bog povjerio svoj naum, Abrahamovo srce dijeli suosjećanje svoga Gospodina za ljude te se usuđuje zauzeti se za njih s odvažnim pouzdanjem. Dobro nam je poznata Abrahamova posrednička molitve u kojoj se zauzima za spas Sodome: „Nato se Abraham primače bliže i reče: ‘Hoćeš li iskorijeniti i nevinoga s krivim? Možda ima pedeset nevinih u gradu. Zar ćeš uništiti mjesto radije nego ga poštediti zbog pedeset nevinih koji budu ondje? Daleko to bilo od tebe da ubijaš nevinoga kao i krivoga, tako da i nevini i krivi prođu jednako! Daleko bilo od tebe! Zar da ni Sudac svega svijeta ne radi pravo?’“ (Post 18,23-25; vidi i 18,26-33) (KKC 2571-2573).

Mojsijeva molitva

Mojsijeva molitva nakon događaja Pashe, Izlaska, dara Zakona i sklapanja Saveza, ima iznenađujući oblik zagovorne molitve. U razgovoru s Bogom koji mu povjerava veliku zadaću, Mojsije uči moliti. U svojoj molitvi on izvlači se, protuslovi, nadasve postavlja pitanja... I na njegovo traženje Bog mu objavljuje svoje neizrecivo ime.

Mojsijeva molitva je izrazito kontemplativna. To je molitva koja najbolje potvrđuje definiciju molitve da je ona razgovor s Bogom. Dakle, „Bog je razgovarao s Mojsijem licem u lice, kao što čovjek govori s prijateljem“ (Izl 33,11). Mojsije je „razgovarao“ često i dugo s Gospodinom, penjući se na brdo da bi ga slušao i zazivao, silazeći k narodu da bi mu rekao riječi njegova Boga i vodio ga. „Od svih u kući mojoj najvjerniji je on. Iz usta u usta njemu ja govorim, očevidnošću“ (Br 12,7-8), jer „Mojsije je bio veoma skroman čovjek, najskromniji čovjek na zemlji“ (Br 12,3).

Iz iskustva susreta s Bogom koji je beskrajno milosrdan, Mojsije crpi snagu i poticaj za svoju posredničku odnosno zagovornu molitvu. On posređuje, posebno poslije otpadništva naroda. On se pred Bogom „zauze za njih“ (Ps 106,23) da bi spasio narod. „Razlozi njegove molitve (zagovor je također tajanstvena bitka) nadahnjivat će smjelost velikih molitelja židovskog naroda kao i Crkve: Bog je ljubav, on je dakle pravedan i vjeran; on ne može protusloviti samom sebi, on se mora sjećati svojih čudesnih djela, u pitanju je njegova Slava, on ne može napustiti narod koji nosi njegovo ime“ (KKC br. 2574-2577).

Zagovor djevice Marije, anđela i svetih

„Marijino materinstvo u poretку milosti traje neprekidno od pristanka što ga je pri navještenju odano dala i pod križem nepokolebljivo održala,

pa sve do trajnog proslavljenja svih odabranih. Na nebo uznesena, ona nam nije napustila tu spasonosnu zadaću, nego nam mnogostrukim svojim zagovorom i dalje nastavlja pribavljati milosti vječnoga spasenja. [...] Zbog toga se Blažena Djevica u Crkvi zaziva naslovima Odvjetnice, Braniteljice, Pomoćnice i Posrednice.“ (KKC 969).

„Već od svojega početka pa do smrti ljudski je život okružen zaštitom i zagovorom anđela. Nitko se neće protiviti tome da svaki vjernik ima uza se anđela kao čuvara i pastira da ga vodi u život. Već na zemlji kršćanski život po vjeri sudjeluje u blaženom društvu s anđelima i ljudima koji su sjedinjeni u Bogu.“ (KKC 336).

„Zagovor svetih. Po tomu što su nebesnici prisnije sjedinjeni s Kristom, oni čvršće utvrđuju cijelu Crkvu u svetosti [...]. Oni kod Oca ne prestaju za nas posredovati, prikazujući zasluge koje su stekli na zemlji po Kristu Isusu, jedinome posredniku između Boga i ljudi [...]. Stoga njihova bratska briga mnogo pomaže našoj slabosti.“ Kao primjere Katekizam navodi riječi sv. Dominika i sv. Male Terezije: „Ne plaćite! Bit ću vam korisniji poslije smrti i uspješnije ću vas pomagati nego za svog života; Svoje ću nebo provoditi čineći dobro na zemlji.“ (usp. KKC 956).

Zagovor pokojnika

Svi znamo da treba moliti za pokojne ali sigurno znamo da i oni mogu za nas zagovarati. U tom smislu Katekizam govori o zajedništvu s pokojnicima: „Izvršno poznavajući zajedništvo cijeloga otajstvenog Tijela Isusa Krista, Crkva putnikâ već od je prvih vremena kršćanske religije s velikim poštovanjem njegovala spomen pokojnikâ te je za njih također prinosila prošnje, jer ‘sveta je i spasonosna misao moliti za mrtve da im se oprostite grijesi’ (2 Mak 12,46). Naša molitva za njih može im ne samo pomoći, već i njihov zagovor učiniti uspješnim u našu korist“ (KKC 958; usp. Dogmatska konstitucija o Crkvi, Svjetlo naroda, br. 50). Prisjetio sam se, kad sam ovo pročitao, jednog uzdahâ koji je jedna stara časna sestra češće ponavljala: „O, svete duše u čistilištu, molite za nas!“

Snaga i plodovi zagovorne molitve vjernika

U Katoličkoj Crkvi postoje mnoge službene molitve za druge i na različite nakane. I pojedine zajednice i vjernici dok mole za svoje potrebe, mole i za potrebe drugih. I na društvenim mrežama neki portali daju mogućnost da se ostavi molitvena nakana. Svakodnevno slušatelji naše Radio Marije

to čine uživo u programu. Sve to očituje važnost i snagu posredničke, zagovorne molitve za druge. Drago mi je, što u našem gradu Subotici postoji i poseban „Zagovorni tim“ u okviru Molitvene zajednice „Proroci“ u kojem predivnu „igru zagovaranja“ igra pedeset devet članova-molitelja. Svaki dan jedan član tima sudjeluje u svetoj misi, a drugi moli kronicu na određene nakane Tima ali i na brojne nakane onih koji im se preporučuju u molitve. Postoje i mnoga svjedočanstva o uslišanjima molitava toga tima. Bogu hvala, a hvala i moliteljima-zagovornicima. Rado molimo za druge kad nam sebe ili neke svoje nakane preporuče u molitve. Isto tako nemojmo se ustručavati zamoliti druge da mole za nas i na naše nakane. Molitva za druge je divan čin međusobne ljubavi. Taj čin učvršćuje naše ljudsko i kršćansko zajedništvo ali i naše zajedništvo s Nebom – s Bogom Ocem, Sinom i Duhom Svetim kao i naše zajedništvo s nebeskom majkom Marijom i svim anđelima, svecima i svetima u nebu.

MOLITVA

Zavjesa na prozoru
plašljivo pomaknuta.
Pogled u noć ravničarsku, tihu
smirenje doziva
dok duša umorna
molitvu bezglasnu nebesima šapće –
neka se noćas
neka se sutra
neka se zauvijek
slavi dobrotu i ljepotu čovjekova
ako još igdje postoji,
ako je ima.
Neka se slavi,
neka se slavi.
Amen!

Ljubica Gurinović

USNILA LIPOTA

Svaki zalazak sunaca čupa uspomene,
budi čežnju i neda disat, i stalno ti
vraća vrime odakle si poniko.
Vitrić što s vrimena na vrime dune sa
atara, voćnjaka, stoletni hrastova,
bagrema i duda, pokosite trave, ječma i
žita pa ti donese pun košar tije patnje.
Usnila lipota, a sićanja draga naviru, naviru...
A Dunov teče, teče...
Virovi sjaju u odsjaju neba, pena bila
puna srebrenoga prava ko tvoje skute, rode moj.
Dudovi ko carska straža raširili grane, stameni
ko da tentu njevu nestajanju.
Čujem kako lišće šušti kad spada i
kapi kiše kad na nji tapnu.
Bože, kako u trenu i treptaju oka
stane cili život.
Ispod maramke i naborana lica i srcu
duboke brazde još je puno
neispripovidani pripovički.
Novo vrime polako krade uspomene.
Spopadu mi tuge, a oko se isplače.

Marica Mikrut

NAŠ KANDIDAT ZA SVECA O. GERARD TOMO STANTIĆ

Hoću postati svet!

Piše: o. Mato Miloš, OCD

Kao što na rukama svi pristi nisu isti, tako ni u Crkvi svi sveci nisu jednaki. Svaki svetac je unikat za sebe. Kao što se divimo vrtu u kojemu raste razno cvijeće po svojem specifičnom mirisu, izgledu i ljepoti, tako su i sveci na neki način slika Božjeg vrta po kojemu rado šecemo, divimo se njihovoj raznolikosti i udišemo njihov miris. Svi su pili iz istoga izvora, evanđelja, a različiti su učinci. Sveta Terezija od Djeteta Isusa i Svetoga Lica, čiju stotu godišnjicu kanonizacije slavimo 2025. godine, smiono se izrazila „Hoću biti sveta!“. Naš sluga Božji, o. Gerard Tomo Stantić, još od sjemeništa u Kalači (Mađarska) i novicijata kod karmelićana u Grazu (Austrija), vlastitim rukama zapisuje: „Hoću postati svet!“ Subotička Crkva i Karmelski red u njemu ima kandidata za oltar koji je odlučno prihvatio evanđeoski poziv: *Budite savršeni, kao što je savršen vaš Otac nebeski* (Mt 5,48).

S oko 20 godina života, kada iz sjemeništa u Kalači prelazi u karmelićanski novicijat u Grazu, mladi redovnik Gerard odlučno zapisuje:

1. „Hoću postati svet. Iz ljubavi prema Bogu hoću sveto živjeti i to, revno se moleći, učeći, potrebno i spasonosno bilježeći, drugima služeći i ako s obzirom na ovo pogriješim, moliti smilovanje.

2. Nastojat ću što češće misliti na Boga. Ako pak to na neko vrijeme zaboravim, odmah ću se pokajati za tu pogrešku i opet obnoviti tu nakanu.

3. Hoću s Isusom razgovarati i govoriti. Često ću misliti na Isusa, napose u nevolji, jer je i predmet Marijina razmišljanja bio Isus.

4. Samoća je blaženstvo duša koje vole Boga, jer u tome ih nitko ne smeta da se s Bogom razgovaraju po volji.

5. Napose ću nastojati oko unutarnjeg života, tj. doći do što više spasonosnih i korisnih misli. Dakle, beskorisnim mislima ću se odmah oduprijeti.

6. Bit ću vjeran u vršenju dužnosti svoga zvanja, jer je to dragi martirij pred Gospodinom.

7. Nastojat ću da tako i s time budem zauzet, da na pitanje ‘što radiš’, s punom iskrenošću mognem odgovoriti – ‘ono što se Bogu sviđa’!

8. Marljivo ću učiti, jer moram znati još mnogo. Bit ću revan jer to veoma odgovara ljubavi prema Bogu, ali i mome pozivu.

9. Moj je poziv revno služiti Bogu i bližnjemu, tj. revno se moliti, učiti, biti požrtvovan i radin.

10. Želim se ozbiljno vježbati u ljubavi; i to revno se moleći, učeći i drugima služeći.

11. S poštovanjem, pažnjom i pobožnošću izbjegavat ću neuredno ponašanje i mlakost, namjernu rastresenost jer ova, ili što je isto, ako se ne borim dovoljno protiv rastresenosti, oficij (časoslov) će mi toliko vrijediti kao da ga nisam ni molio. Molit ću se nadalje pobožno tj. srcem i dušom.

12. Da bih se sjedinio s Bogom, izbjegavat ću i najmanje grijehe, uvijek ću težiti za većom savršenošću, i same beznačajne stvari ću prikazivati Bogu, da se tako preko čitavoga dana neprestano molim.

13. U cilju sjedinjenja s Bogom, nastojat ću oko sljedećega: a. Ako ništa ne vidim, da vidim Boga pred svojim očima; b. Ako vidim nekoga, da vidim u njemu Boga; c. Ako vidim nešto, da na tome vidim prst Božji!

14. Tko bi mislio da je kontemplacija nerad, neka se samo često bavi kojom duhovnom stvari u svom umu (npr. kojom božanskom istinom, zadnjim Sudom) a da pri tome ne misli na drugo i uvjerit će se da je kontemplacija rad.

15. Za mistiku je potrebno: psihičko zdravlje, dječje stanje, živa vjera pod Isusovim vodstvom.

16. Užitak užitaka je dobro obavljeno razmatranje. O tome se može svatko uvjeriti, napose pod duhovnim vježbama. Ono su slatke minute, sati, u kojima smo se bavili isključivo s Bogom.

17. Pružati se za Malim Isusom, poljubiti, pritisnuti se srcu Malog Isusa. Ovo zaista visoko cijeniti!!! Što sveci na nebu, to čini karmelićanin na zemlji: razmatra, promatra Malog Isusa!“

Ovo su odluke mladog redovnika koji s novicijatom stasa prema putu evandeoske savršenosti. Ove želje i odluke mladog redovnika nisu san ili privid. On želi slijediti evanđelje: *Budite savršeni, kao što je savršen Otac vaš nebeski* (Mt 5,48). Svjestan je svojih ljudskih ograničenja i slabosti, ali računa na Božju silu i snagu, kojemu je sve moguće. S milošću Božjom ova ga želja i odluka iz dana u dan potiče, hrabro naprijed! Sam zapisuje: „Ako pak to na neko vrijeme zaboravim, odmah ću se pokajati za tu pogrešku i opet obnoviti tu odluku“. Bog je svetost, Gerard dopušta Gospodinu da se približi njegovoj duši kako bi mogao sudjelovati na milostima koje mu Bog pruža. On želi da bude Božja svojina, kao vjerni sluga Gospodinov u boli i patnji, sve za duše. Nastojao je sve svoje želje duše pretvarati u najčistiju Božju ljubav. Tražio je Boga u svemu i našao ga je, a s time i mir u svome srcu. Želio je da što god čini, upravo to bude svjedočanstvo njegova savršenog jedinstva s Bogom. Zaogrnuo se u Krista rassetoga s uvjerenjem da je Kristova patnja bila njegova ljubav prema svakom čovjeku i želio je da njegova ljubav bude njegova patnja. Dopustimo i mi Bogu da uđe u naš život, da ravna našim molitvama i našim radom oko ostvarenja kraljevstva Božjega ovdje na zemlji, poručuje nam sluga Božji o. Gerard Tomo Stantić, karmelićanin.

DUŽIJANCA

Ona je u meni,
u tebi, i srcima našim,
talovana od naši pređa,
izčekivana u radosti.

Od posvete žita na Svetoga Marka,
sve do risarski radova,
pobožno uvijek s krunicom u ruki
i molitvom skrušenom.

Tušta puti i suzama isplakanim,
na mrginju kad led potuče litinu,
il žega u kanikuli kad sprži vlat,
pak, s Božijom voljom nam poslato.

Naša čeljad na zapovid
uvik odrišena od grijā
ponizni stupe na oltar
glavu klonu i skrušeno prime tilo Kristovo.

Dočekali jeto dužijancu našu
u bazilici sv. Terezije Avilske,
opravljeni u najlipča ruva,
pa se tako tradicija čuva.

U špaliru mladi i stari, a barjak se vijori,
ispleteno žito karuce krasi,
bandaš i bandašica posvećen krov nose,
okićeni perlicama.

Vesela je Subotica naša,
kolo igra tamburica svira,
navik,
živila nam Dužijanca naša.

Ivan Tumbas

Narodno blago

Buklijaš

Piše: Ruža Siladev

Na snimku je Marinko Šegrt r. 1967. godine u Sonti. On je u ulozi *buklijaša*, tj. ceremonijal majstora za svadbe. Dva tjedna prije svadbe mladoženja u Sonti angažira svoga šogora, sestrinoga supruga, ili ujaka iz bliže ili čak i dalje obitelji ili prijatelja za ovu zadaću. U nedjelju prvog tjedna ima dužnost obići svu mladoženjinu rodbinu i napraviti popis uzvanika svadbe. U mladinu rodbinu ne zalazi, jer običaj je da mladini roditelji sakupljaju uzvanike, osobno dolazeći u kuću svakog od njih. Ranijih godina običaj je bio da *buklijaš* ide sam po selu, a katkada je s njim išao mladoženja. Ovaj *buklijaš* je došao s okićenim „vatreanim kolima“ (u Sonti su se tako zvala drvena

kola koja na kotačima imaju šine, koje kad naiđu na kamen ili opeku na putu, stvaraju varnice), mladoženjom, kumom i kočijašem.

Marinka je obukla majka Kata (r. 1935.). Ovo je obitelj koja prihvaća novo doba koristeći dostignuća znanosti i tehnike, a naročito u poljodjelstvu, ali iznimno čuva i njeguje tradiciju Šokaca Hrvata iz Sonte. Tako je i ova nošnja sačuvana od predaka dopunjena i obnovljena, pa se predaje s koljena na koljeno. Marinko je prijatelj budućeg mladoženje, pa je bio lijepo zamoljen za ovu ulogu. Svadba će biti 8. rujna 2012. Mlada je Slađana Domić Dončeva, a mladoženja Damir Šimić, Elegov. Mati budućega mladoženje ima zadaću urediti kandžiju i bukliju (čuturu). Uvijek se dodaje *tarak* (peškir, ručnik), po mogućnosti da ga je izradila mladoženjina baka za vjenčanje svoje kćeri (kao što je u ovom slučaju), mladoženjine matere. Uvijek se izatkalo i opheklalo više takvih *taraka* koji su se darivali kumovima, mladoženjinim roditeljima, starom svatu i starosvatici, na svadbi, a koji i više da zaostane i za ovakve prilike i po dvadesetak i više godina kasnije. Ako se nema takav *tarak*, onda se jednostavno pozajmi.

Pošto je mladoženja htio malo obogatiti tradiciju, krenuli su „vatrenim kolima“ po selu, a njegova majka Ankica (r. 1960.) je uredila i kola.

Svadbe su se u Sonti održavale najviše u jesen, a zimi odmah poslije Božića, pa sve do poklada, a u proljeće poslije Uskrsa do prvih poljskih radova. U korizmi i adventu se nisu pravile, a također ni u vrijeme velikih poslova kao što je žetva žita (vjerojatno i iz praktičnih razloga, jer se hrana brzo kvarela na toploti ali i zbog obilja poslova). U jesen su se organizirale najviše, jer je jesen obilato donosila i hranu i piće. Rakija je već uzrila, a *rampaš* je bio omiljelo piće kao i pravo vino.

Obično se za *buklijaša* biraju osobe vedrog duha, koje imaju smisla za šalu i igru i pjesmu. *Buklijaš* je također sudjelovao u pripremi za svadbu. Dolazio je u kuću budućeg mladoženje, dogovarao i nadgledao poslove. Na sam dan svadbe se isto ovako uređivao. On je bio prvi u sali za svadbe dočekujući bandu, mladež, *enge*, djecu i druge svate i predvodeći svatovsku povorku kroz selo, idući na čelu povorke. On diktira tempo hoda svatovske povorke, vodi računa o djeci, tamburašima i *engama* potičući ih na neprekidno sviranje, pjevanje i igranje. Svatovi su prvo odlazili do kumove kuće, gdje su bili dočekani s tanjurima mesa, kolača i bocama vina. Putem je *buklijaš* nudio gledateljima svadbe da nazdrave iz *buklije* budućem bračnom paru. Stoga je morao voditi računa o količini vina u njoj i povremeno je dopunjavati.

S kumom se kreće kod mladoženje, a od mladoženje na ručak u veliku dvoranu doma mladeži. *Buklijaš* iznosi prvu zdjelu *supe*, a za njim slijede drugi muškarci i žene sa *supom*. Također sva sljedeća jela, kolače i pića uvijek prvi nosi *buklijaš*. On vodi računa o redu i da li su svi svati dobro i dovoljno posluženi. S ručka se ide po mladu u njenu roditeljsku kuću. Tu *buklijaš* također nastupa prvi. Od mlade se ide na vjenčanje u općinu i crkvu.

Poslije vjenčanja svatovi idu u salu. *Buklijaš* raspoređuje mjesta gdje će tko sjediti. Sada, mnogi svati kao i mladini roditelji odlaze doma da se presvuku u drugu odjeću i da malo predahnu. Pred večeru se vraćaju u dvoranu. *Buklijaš* ima zadaću dočekati mladine roditelje s dužnim poštovanjem pokazujući da su oni veoma važni, zapovijedajući tamburašima da sviraju i pjevaju pjesme o roditeljima. Isto tako posebno dočekani gosti su kum i kuma, kao i stari svat i starosvatica.

Buklijaš je cijelu večer i noć budan, pazi da netko nekoga ne uvrijedi, kontrolira da li je hrane i pića u izobilju. Priječi nadmudrivanja i svađe. Posljednji ruča i večera.

U ponoć započinje mladina igra. *Buklijaš* oslobodi prostor za mladu i posadi je na stolicu. Oko mlade se formira krug uzvanika. *Buklijaš* u vis diže dva tanjura i zvečeći poziva uzvanike na igru. Naređuje tamburašima da sviraju. Uzvanici prilaze *buklijašu*, ubacuju novac u gornji tanjur i zaigraju par krugova s mladom. Brzo dolazi već drugi, treći i ostali svati, vrteći mladu nekoliko sekundi. Netko može platiti da mlada malo sjedne i da se odmori. Tanjur se brzo puni papirnatim novčanicama (otprilike vrijednosti pola do jedne prosječne dnevnicke). *Džuvegijina* mati je pripasana keceljom, koju drži s obadvije ruke i u nju *buklijaš* istresa sadržaj tanjura. Ona odnosi novac u krilu u drugu prostoriju gdje sjedi mladoženja i broji isti. Mati se opet vraća do *buklijaša*, jer je već opet pun tanjur. Sve se odvija vrlo dinamično, praćeno smijehom, pjesmom, igrom i muzikom u kojima *buklijaš* svesrdno sudjeluje. Kada se krug zainteresiranih za igru s mladom počne smanjivati,

buklijaš objavi kraj razbijanjem oba tanjura, a ubrzo i objavljuje koliko je mlada zaradila.

Buklijaš je cijele noći obazriv. Pred zoru se formira povorka od preostalih uzvanika, koja prati kuma i kumu zajedno s mladencima do njihovih kuća. Tamburaši pjevaju i sviraju „masne“ bećarce. Poneki svat je podnapit i bahat, pa je tako zadaća *buklijaša* još u tijeku, sve dok se ne dovedu mladenci svojoj kući. Tek sada za njega nastupa opuštanje i odmor.

Kao da sam znala da će mi zatrebati ovakva fotografija, pa je snimih 26. kolovoza 2012. na mome pragu. Sve što sam pronašla fotografija kod mojih sumješтана u Sonti iz ranijih godina, nisu odgovarale za tekst koji sam odlučila napisati. Naime, fotografije ili su bile nejasne, ili je *buklijaš* imao neki komad odjeće iz suvremenog života ili je bio snimljen polovično.

Pri izlasku iz moje kuće tog nedjeljnog popodneva, obratih se Marinu:

Marinko, de molim ti, da ti naslikujem. Ko zna kaću imat priliku ope vidit buklijaša na mojemu pragu.

Naime, krajem osamdesetih i početkom devedesetih godina 20. stoljeća i nadalje, svadbe su se umnogome prurijedile, a tradicionalnih je također bivalo sve manje i manje. Do siječnja 2021. g. (u vrijeme ovog zapisa), *buklijaša* tradicionalno odjevenog nisam imala priliku vidjeti u svojoj bližoj i široj obitelji. Na misi zahvalnici 31. XII. 2020. vlč. Josip Kujundžić, dajući izvješće o protekloj godini, je rekao kako su u našoj katoličkoj zajednici u Sonti, te godine umrle 52 osobe, krstilo se 2, a vjenčalo 0. Mladež je u prevelikom broju napustila rodni kraj u potrazi za kruhom i poslom.

Dunjica

Piše: Ruža Silađev

Na fotografiji je Ana Čoban, Melina (rođena Nimak, Tirikina, 1919. – 1999.), s Markom, sinom prvijencem, rođenim 1939. Marko se netom rodio, a kako je vrijeme babinja trajalo šest tjedana (kad se djeca i matere nisu izlagali nepoznatima), prema tomu možemo zaključiti vrijeme snimanja. Fotografija je namijenjena ocu i suprugu Stipanu koji je tada služio vojsku Kraljevine SHS, u Užicu.

Dijete je povijeno u perjani jastuk (*vankuš*) koji se u Sonti zvao *dunjica*. *Dunjica* je bila u obliku četverokuta. Stranice su dužine oko 80-90 cm. U jastučnici se stavljalo nešto manje perja nego u pravi jastuk radi toga da se dijete može lakše umotati, a i da mu ne bude pretoplo.

Dunjica se postavila tako da se na jedan od kutova položila dječja glavica, a na suprotnom kutu noge. Lijevi i desni kut je bio slobodan. Dijete se ispružilo pravo i ruke su mu se položile ravno uz tijelo. Donji kut se prebacio preko nogu, pa sve do pasa. Desni i lijevi kut se prebacio jedno preko drugog i cijela *dunjica* se omotala *uzicom*. Ona je široko ispletena od raznobojnih niti vune u devet, pa

sve do jedanaest niti. Na kraju se čvršće svezala. Dijete se nije moglo micati u *dunjici*. Vjerovalo se, ako je čvršće vezano da će se kosti pravilno razvijati i da neće imati krive noge i ruke. Djeca su se toliko priviknula na ovakav način življenja da su poslije previjanja i hranjenja, čim ih mati stavi na *dunjicu*, sama ispružila ruke i noge bez opiranja. U *dunjici* se dojenčad držala sve do puna četiri mjeseca, jedino ako su izrasla, onda ih se ranije oslobađalo *dunjice*. U ljetnim mjesecima, mati je često razmatkala *dunjicu* da olakša djetetu tj. da smanji toplotu, a i dijete se držalo u sobama duboke hladovine zemljanih kuća nabijača. Ovako su se djeca povijala sve do kasnih šezdesetih godina XX. stoljeća.

U *dunjici* su se djeca nosila i na krštenje koje se obavljalo po mogućnosti isti dan po rođenju ili već sljedeći dan. Pošto je bila velika smrtnost novorođenčadi, žurilo se na krštenje, jer nekršteno svećenik nije pratio na groblje. Narod je vjerovao da dijete neće vidjeti lice Božje ako nije kršteno.

Po selima nije bilo kupovnih pelena, te su se majke dovijale na razne načine. Najčešće su pelene bile skrojene od iznošenog rublja, košulja, *skuta* i slično. Kako i toga nije bilo u izobilju, onda su se za pelene brinule i bake, majke, tetke, ujne i strine da bi namaknule potrebnu količinu. Prale su se ručno u kišnici ili običnoj vodi s domaćim sapunom, sve do konca pedesetih i početka šezdesetih godina XX. stoljeća. Matere su često imale izranjene ruke, jer je domaći sapun bio jak zbog sadržaja masne sode, a i previše veša mnogobrojnih članova obitelji. Događalo se da je u obitelji istovremeno po nekoliko djece bivalo u pelenama, jer se nije upotrebljavala nikakva zaštita od trudnoće.

Mali Marko s fotografije je obučen tipično za to vrijeme. Na glavi ima kapicu koji su Sončani zvali *kudrava šepica*. Svaka krojačica ili ženska osoba koja je u to vrijeme imala šivaću mašinu je znala napraviti ovako lijepu, rekla bih čudesnu kapicu. Ona je znalački kreirana, uvijek od novih materijala s ukrasima od čipaka. I tu se pokazuje iskonska ljubav žene prema budućem djetetu. U njoj je utkana sva radost i strepnja za budući život.

Mama s fotografije je odjevena u kupovni džemper, *cveder*. Pripasala je *pregač na zmijice*, koji je od svile. Na glavi je marama, koja vjerojatno ima nijanse boje kao što je boja na pregači. *Iroškinja* je. Oda ju je *ekleraji od skuta*, odnosno čipke od *skuta* (podsuknje). Obuvena je u papučiće od brokata s čipkom. Ona je stara tek dvadeset godina, ali se da primijetiti ozbiljnost prihvatanja tereta života i djeteta koje je pristiglo.

Štivo za trenutke odmora

Krvavo uho¹

Piše: Bariša Matković

Baš na stratište (gubilište) nosiše nikoga lupeža. Zvonce je odkucavalo, al tako tužnim glasom, kao da nije ono isto bilo. Među sakupljenim pukom bijaše i jedna žena, koja je tužnim srcem kršila svoje ruke; svaki ju je sažalio: to je bila mater na smrt odsuđenoga lupeža. „Bože, Bože“ – govoraše plačuć žena, – „bolje da majka nikad ne rodi na svit dite, nego da ovaka nesrična postane! „Sirota žena svagdi je ustopce za koli išla, na kojih su, osim odsuđenoga, duhovnik i još dva oružana čovika sidila. Kad na pogubno misto dođoše, oko brižuljka mnogi se svit sakupio, koji niku radost nalazi i u nesričnoj smrti bližnjega svoga. Višar je već držao štrangu u ruci, da ju na nesričnikov vrat natakne, kad je nesričnik još ovu milost prosio: da mu se dozvoli, prija pogubljenja, još štogod materi svojoj prišapnuti. Izposlani sudije nisu se protivili ovoj želji i puste nesričnu mater k višalama, pod kojima joj sin već stojao. Svaki je upro

¹ 2024. godine navršilo se 140 godina od početka izlaženja Zabavnog i poučnog misečnika *Neven*. U spomen na ovo glasilo bačkih Hrvata, ovdje donosimo jednu, kako onda tako i danas aktualnu, pripovijest, objavljenu u 1. broju *Nevena* od 15. siječnja 1884., na stranicama 21-22.

očima na njih dvoje, najedanput taki je mir postao, da nisi mogao čuti nijedno čeljade da diše, kao da bi svaki želio čuti tajnu, koju će sin materi svojoj na rastanku svome prišapnuti. Lupež, s kojeg već biše lanci poskidani, zagrli mater svoju i ustima približi se k ušima materinima ... na što strašan jauk zaori iz ustijuh materinih ... sin odgrize uho materino sve do temelja! Puk kad je ovo vidio, sav se sgrozio i čudeć se ovomu činu uzkliknuo je; lupež pak hladnokrvno izpljune krvavo uho; sasvim umireno, al ipak jakim glasom progovori sakupljenomu puku: „nemojte se zgrožavati vrhu moga čina, nego učite iz njega! Mnogo zla sam učinio za moga života, barem sad na smrtnoj uri htio sam jedno dobro dilo učiniti. Vi mi to možetebit ni ne virujete, nego mislite, da od ovog već veće zlo nisam mogao nikad ni učiniti. Al bar da mi bude Bog milostiv za svako dilo, kao za ovo. Jer znajte da je ovo ta žena, koja me je na višale donela; a mater mi je! Nu ovim joj se nisam hotio osvetiti; jer kako bih i mogao sad na osvetu pomisliti, kad mi je baš u ovom čašu milost Božja od tolike potrebe. Nego sam ovo učinio zato, da iz događaja ove žene uči svaka mater; iz moga pak primera neka uči svako dite. Ovu ženu je Bog naredio, da mi materom bude; a ona je postala ubojicom mojom ; jerbo me nije Bogu, nego vragu odhranila. *Molitvi* me nije priučavala, – i zato me Sveti Duh Božji za rana ostavio. Od *psovke* me nije strašila, – i tim me je slugom sotone učinila. Na *poslušnost*, kad je tribalo, ni me je učila, i tako sam dan-gubiteljem, linčinom postao. Ova tri materinska griha su uzrok, da sam na višale došao. Tko ne voli Bogu se moliti, i tko nije naučio poslušan biti, a tim više zna psovat: u tom nema straha Božjega; brez straha pak Božjega nema zločinstva, koje čovik ne bi bio gotov učiniti. Osićam, da me je onda počo ostavljati strah Božji, kad sam večernju molitvu, koju su mi u školi zapovidili, kod kuće prvi put zaostavio, a mater mi zato ni riči nije rekla, jerbo se i onda sa otcem svađala; – sasvim pak izumro je iz mene strah Božji, kad sam grozno zapsivao, da me je i mater čula, pa ipak ni ričom me nije opomenula, da će me Bog zato pokarati. Oh roditelji, roditelji! pazite na vašu dicu! Naučavajte jih primerom vašim na molitvu, na bogobojazne beside i poslušnost; da ne budete uzroci nesriće vaše dice! Vi pak dico, vidite, što vas čeka, ako se bogobojznosti zaboravite?“ – Na ove riči hladan strah je zauzo sav puk. Sud se međutim svršio; roditelji uplašeni i skrušeni, dica pak drhćuć i zebeć u srcu hitila su kući sa stratišta.

Ovaj primer priobćujem milima čitaocima iz zbiraka Alvincijevih, da se mlađi kao i stariji site svojih dužnosti, koje su osobito današnji dan zane-marene.

Baka i kurjak

(Starovircka pripovijčka)

Priredila: Ruža Silađev

Pripovidala: Eva Đanić, Đanina, udana Jakšić, Grbina (1935. – 2018.)

Išla baka u šumu. U jagode. Kad... Na staze sidi kurja.

– Bau, bau, bako, sa'ću ti pojist!

– Ta neka mi pojist, kurjo! Imam doma jednoga tvrdoša, pa ću ti dat.

Dobro. Neće kurja. Nabrala baka jagoda punu košarčicu. Ošla doma, zaključala vrata i iće leć. Kad evo ti kurja na vrata, pa kuc, kuc...

– Daj mi, bako, tvoj tvrdoš!

– Nema tvrdoša, kurjo! Tvrdo baka vrata zaključala.

Drugi dan ope baka u šumu. U jagode. Kad... Na staze ope sidi kurja.

– Bau, bau, bako, sa'ću ti pojist!

– Ta neka mi pojist, kurjo! Imam doma jednoga mekiša pa ću ti dat.

Dobro. Neće kurja. Nabrala baka jagoda punu košarčicu. Ošla doma, zaključala vrata, namistila krevet i iće leć. Kad... evo ti kurja na vrata, pa kuc, kuc...

– Daj mi, bako, tvoj mekiš!
– Nema mekiša, kurjo! Mekano baka namistila krevet. I ope nemam.
Treći dan ope baka u šumu. U jagode. Kad...Na staze ope sidi kurja.
– Bau, bau, bako, sa'ću ti pojist!
– Ta neka mi pojist, kurjo! Imam doma jednoga budoša pa ću ti dat!
Dobro. Neće kurja. Nabrala baka jagoda punu košarčicu. Ošla doma,
zaključala vrata, namistila krevet i iće leć. Kad evo ti kurja na vrata, pa kuc,
kuc...
– Daj mi, bako, tvoj budoš!
– Nema budoša! Ne bud baka više, kurjo, u jagode išla.

MAMI

Posadio sam te
znajući da je tvoj plod u meni
zreo za tvoju čast i slavu
Kad o tebi mislim
takav želim biti svojoj djeci
kao što imah majku pravu

Odmori se od napora
od svega i svog tijela
i ne brini u svoj mojoj djeci
ti si opet cijela

Volim te
i sebe
i njih
I ne pamtim ni jedan tvoj grijeh
uživam u svemu
slušajući
kako nas ti voliš
kroz moje djece smijeh

Denis Kovač

Za razonodu

Priredio: Josip Štefković

Prema napisima iz starih brojeva „Nevena“

Pseto

Bisno je lajalo pseto za prolazećim kolima, i za točkove grizlo.

„Šta bisniš uzalud“ – opomene ga krava – „ta kola ti ne ude ništa.“

„Ne ude?“ – odgovori pseto sa škripajućim zubima – „al odoše a ja ostajem!“

Zloba ni sebi ne da mira i zavidi tuđoj srići.

Razlog

Urednik šaljivoga lista (suradniku): „Ne trebate mi više pisati šale o punicama, ja više niti jedne neću objaviti.“

Suradnik: „Oprostite, gospodine uredniče, ali nisam odmah opazio modrice ispod Vašeg oka.“

Razgovor na poslu

Kolegu zapitaše zašto ne ide u mirovinu, kad je već svoje odslužio.

Upitani odgovori: „Ne vidim više ništa, ne čujem također, više ne mogu da hodam, pa šta onda da radim u penziji?“

Izvukao se

„Zašto ima žirafa tako dugi vrat?“ – upita učitelj.

„Jer joj je glava tako daleko od tila.“ – odgovori nadobudni učenik.

Neugodno

Prodavač vina: „Kažem vam, da to nije lagan posao ako čovik hoće da proda svoja vina! Uvik moraš i ti da piješ...“

Poznati (upade): „... a ne smiš da razvlačiš lice!“

Kakvo pitanje, takav odgovor

Poručnik (u školi novacima): „Mnogo stoji do navike i urednosti. Eto na primjer, kad bi šedio na glavi, sva bi mi krv sašla u glavu. A zašto mi ne sađe krv u noge kad stojim na nogama? Koji od vas zna?“

Novak Mudrić: „Ja, gospodine poručniče!“

Poručnik: „Nu govori.“

Novak Mudrić: „Jer vam noge nisu šuplje kao glava!“

Popustljiva žena

Župnik mužu i ženi: „Budite snošljivi i popuštajte jedan drugomu!“

Žena: „Da, velečasni, ja uvek popuštam, ali on neće ni jedan put da popusti, pa onda me to uvek toliko razljuti, da ni ja nikada ne popuštam.“

Zadnja želja

Pošto je župnik bolesnika pripremio Bogu na istinu, upita ga milosrdno:

„No, dragi, kažite mi sada vašu zadnju želju, da je odmah izvršim.“

„Gospodine, želio bih biti zdrav!“ – odgovori bolesnik.

Izvršno sredstvo

Gospodin (govori na ulici ličniku): „Ah, dragi gospodine doktore, meni je upravo grozno. Ne mogu se micati od umora. Recite mi za Boga, šta da učinim?“

Ličnik: „Uzmite fijaker!“

Dobro bi bilo

Žena, koja je bila mnogo starija od svoga muža: „Gledaj dragi Milane, ovu maramu sam dobila od kuma Paje na poklon, pa kad je povežem, tako mi dobro stoji da mi se samoj čini kao da sam 15 godina mlađa.“

Muž je pogleda, pa će reći: „Oh samo kad bi se bar i meni tako činilo!“

Dobar izgovor

Ona: „Ama, čoviče! Ta ti si sasvim zaboravio da je danas moj rođendan!“

On: „E draga moja, to je otud što se na tebi i ne vidi da si opet za godinu dana starija.“

Odvitnik i lisica

„Kakova je razlika između odvitnika i lisice?“

„Lisica jide puža, a ostavlja kućicu dok odvitnik jide kućicu, a ostavlja puža.“

Prikaza u snu

„Slušaj ženo“ – tako probudi muž svoju bolju polovicu iz duboka sna – „upravo sam vidio prikazu u obliku magarca!“

„Puštaj me na miru“ – odvrati ova – „ta šta se bojiš vlastite sine!“

Uspilo mu je

„Konačno mi je uspilo da istisnem našega psa iz srca svoje žene. Sada sam ja na prvome mistu.“

„Kako je to bilo moguće?“

„Pas ne može da jede ono što moja žena skuha, ali ja da!“

Sve za jednog vola

Neki seljak upropastio je skoro cilo svoje imanje na školovanje svoga sina, pa kad je vidio da od njega ništa biti neće, uzdahnu gorko.

„Ali, koliko sam samo krava prodao za tog jednog vola.“

Pismo ujaku

Napiše nećak ujaku slideći ganutljivi list: „Dragi ujače, tribam silno sto eura. Šaljem ti ove retke po slugi, koji će čekati na odgovor. Da me vidiš, kako crvenim od stida, dok ovo pišem, smilovao bi mi se. P.S.: Stid me je ipak nadvladao, pak sam pohitao za slugom, da mu uzmem list ali ga više nisam mogao stići. Dao Bog, da ovaj list ni ne dođe do tebe!“

Eto za malo i ujakovog odgovora: „Dragi moj nećače, tješi se i ne moraš više da se crveniš od stida. Nebesa su se smilovala tvojoj molbi: sluga je list izgubio.“

Nešto drugo

Đak: „Gospodine profesore, rekoste, da ćete nam pridavati o mozgu!“

Profesor: „Da, prvom prilikom. Sad imam u glavi sasvim nešto drugo.“

U gostioni

Gost: „Čujte me, gospodine gostioničaru! Ovo meso nije za užitak, ta strašno smrdi!“ Gostioničar: „I meni se je to isto pričinilo, no nisam vam tio ništa reći da vam ne pokvarim tek!“

Sretni muž

„To je bilo vrlo hrabro od vas, gospođo, da ste provalnika uhvatili i držali. Ali ga ipak niste tribali onako strašno tući.“

„Ta odkud sam mogla znati, dragi gospodine, da je to bio lopov, kad sam cilu noć očekivala svog muža?“

ŽARKA ŽELJA

U srcu mi plamti želja
– da svi budu jedna zemlja,
– da nas Vječna Ljubav spaja,
– da nas ništa ne razdvaja.

Cio svijet da bude jedno,
Pastir jedan stado jedno,
– zajedništvo da nas veže,
– pjesma da se svud razliježe.

Od Počela pa do Kraja,
od Istoka do Zapada,
da se Bogu svatko klanja
i da jedan glas odzvanja:

„Slava Ocu, slava Sinu,
s Duhom Svetim u jedinstvu“,
– žive vjere sveti znamen –
sjedini nas u taj Plamen
– i da živimo vječnost – Amen.

Franjo Ivanković

MALA DANICA

Uredila: Katarina Čeliković

Sveta godina 2025. HODOČASNICI NADE

Papa Franjo je u svibnju 2024. godine proglasio Jubilej ili Svetu godinu 2025. za opću Crkvu.

Za Svetu godinu izabrano je geslo „Hodočasnici nade“ koja nam svima, i malima i velikima, nakon velike pandemije covid-19 želi potaknuti klimu nade i povjerenja, rekao je papa Franjo.

„Neka svjetlo kršćanske nade dopre do svakog čovjeka kao poruka Božje ljubavi upućena svima! I neka Crkva u svakom dijelu svijeta bude vjerni svjedok te poruke!“ – zaželio je papa Franjo.

Draga djeco, svi pamtim o mnoga lijepa hodočašća na kojima se hodom u svetišta, ali i u naše crkve, molitvom zbližavamo međusobno i s Bogom.

Bilo bi dobro da svatko od nas hodočasti u Vatikan, ali nije to svima moguće. Stoga, nađimo svoje hodočašće koje će nas ojačati u nadi i povjerenju u Boga koji nas voli i koji za svakoga od nas ima puno strpljenja.

Imamo mi naša marijanska svetišta: Bunarić, Tekije kod Petrovaradina, Aljmaš, Bistrica, ali je lijepo hodočastiti i na Križnom putu – iako je fizički i teško, svi se poslije hodočašća osjećaju vrlo zadovoljnima. Hodočastimo i u Sombor našem o. Gerardu Tomi Stantiću.

Hodočastiti znači hodati, hodom častiti – Boga! A Bog je stvorio prirodu i treba se diviti ljepotama koje nas okružuju, čuvati okoliš. Jednako tako treba čuvati i ljude s kojima živimo, važno je znati ima tko neki problem te pomoći koliko je to moguće.

Hoćemo li na hodočašće?

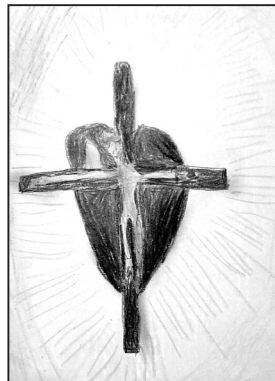
Hodočasnici kod o. Gerarda u Somboru

Hodočasnička molitva

Stara molitva prije puta

Nebeski Oče, čuvaj nas na našem putu da sretno stignemo na cilj. Daj da na ovom putu više se približimo tebi i da na putu upoznemo ljude koji su bratski povezani s nama. Svima pomози koji danas putuju i pomози i onima koji ostaju kod kuće. Neka nas prati sveti arkandeo Rafael na ovom putu, da se zdravi mirno i radosno vratimo kući. Amen
Sve to molimo po Isusu Kristu Gospodinu našem. Amen.

/Izvor: <https://hodocasce.eu>

Mladen Rapić, Subotica

Dužijanca malenih je BOGU HVALA!

I djeca znaju zahvaliti Bogu za kruh – to su naučili od svojih roditelja i od bake i djeda.

Dobiti kruh od zrna žita čini se lako. No, onaj tko je bio na njivi kada sunce prži, dobro zna koliko je truda i muke potrebno za kosidbu žita, koliko je trebalo ljubavi i snage prije toga posijati ga u zemlju, a nakon kosidbe treba ga samljeti u brašno.

Dužijanca je naša najdraža zahvala Bogu za kruh, a zahvalna su i djeca koja poput odraslih u crkvi zahvaljuju na svetoj misi.

Dva je dana trajala Dužijanca malenih, 15. i 16. lipnja 2024. godine u Đurđinu.

Hrvatski kulturni centar „Bunjevačko kolo“ iz Subotice bio je organizator u Đurđinu i u Subotici. Prvoga dana su na salašu Udruge bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“, pokraj crkve u Đurđinu, održane radionice i kviz na temu *risa*, nekadašnjeg ručnog košenja žita. Djeca su vidjela kako se žito kosi, a i sami se okušali u tome.

U nedjelju je održana svečana misa zahvalnica u katedrali sv. Terezije Avilske na kojoj je bilo puno djece u bunjevačkoj nošnji.

Djecu su predvodili mali bandaš Marko Mamužić i mala bandašica Anastazija Dulić.

Centralni događaj bilo je misno slavlje koje je predvodio župnik Stjepan Beretić. Tijekom mise djeca su zahvalila za kruh svagdašnji te su izrazila zahvalnost za završetak školske i vjeronaučne godine.

Mali bandaš Marko Mamužić učenik je trećeg razreda OŠ „Matija Gubec“ iz Tavankuta i dolazi iz župe Presvetog Srca Isusovog. Mala bandašica Anastazija Dulić pohađa treći razred OŠ „Vladimir Nazor“ u Đurdinu i dolazi iz župe svetog Josipa Radnika.

Malo se šalimo

Učitelj matematike pita Ivicu:

- Kojom metodom namjeravaš rješavati ovu jednadžbu?
- Metodom uzaludnih pokušaja.

- Tata ti si nogometaš pa ćeš me sigurno razumjeti.
- Kaži sine.
- Produžio sam ugovor s petim razredom na još godinu dana.

- Što ti se ne sviđa u ovoj knjizi za lektiru?
- Prevelik je razmak između prve i zadnje stranice.

Pita mama sina:

- Kako je bilo na testu?
- Dobro.
- Što ćeš dobiti?
- Neopravdani.

Dode Ivica kući i kaže tati:

- Danas sam dobio 5!
- Bravo, sine! A iz čega?
- 4 iz tjelesnog i 1 iz matematike.

Nakon roditeljskog sastanka:

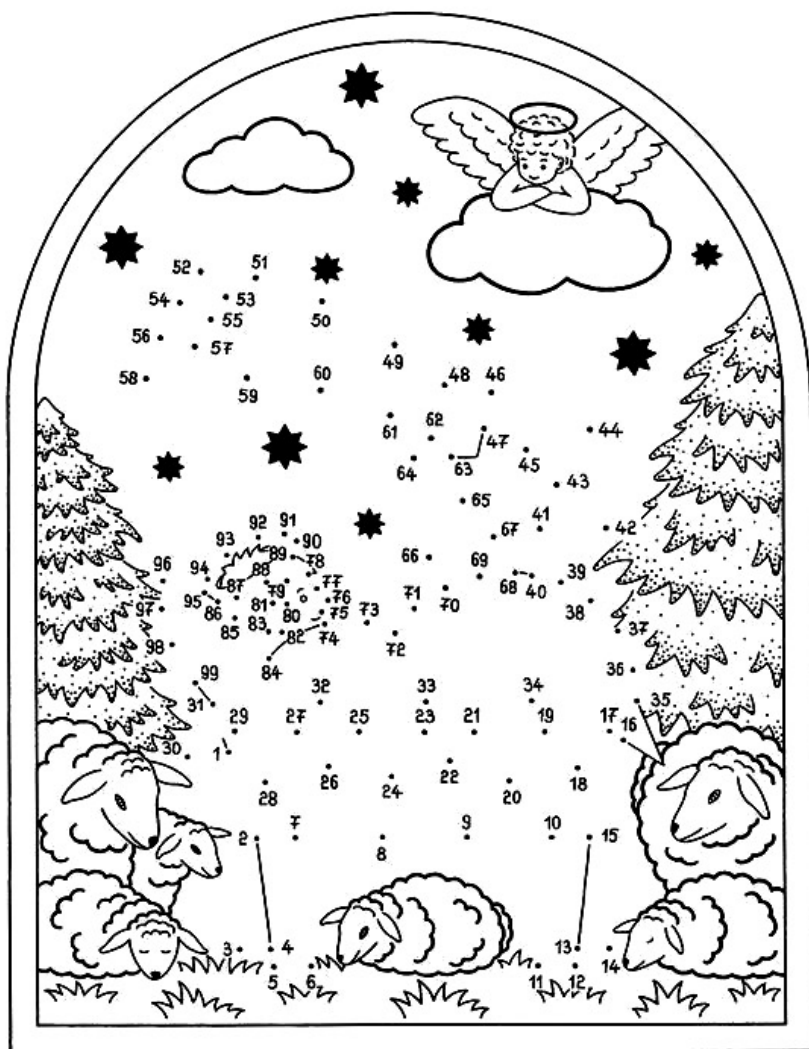
- Dobro je da barem Vjeronauk imaš pozitivno, jer samo ti Bog može pomoći!

Na satu vjeronauka.

- Koji su grijesi propusta?
- Oni koje smo zaboravili učiniti!

Posuđeno: <https://vjeronaucni-portal.com/humor-vjera-skola-racunala/>

Spoji točkice
i dobit ćeš zanimljivu sliku!

Moć zapošljavanja

Samo 20 razlika

Mladi Subotičke biskupije

Uredila: Terezija Sekereš

Nova Danica

Još jedna godina se nalazi iza nas. Iako je proletjela ovako brzo, sigurna sam da nećemo tako lako zaboraviti sve divne trenutke, ali i one teže, kroz koje smo naučili mnogo toga. Mladi Subotičke biskupije bili su veoma aktivni i ove godine. Imali su prilike sudjelovati u raznim događajima, nekim, mogli bismo reći, već i tradicionalnim, poput Hollywina koji se održava već dvanaest godina unazad, kao i misama mladih koje se slave svakog prvog petka u mjesecu. Ove godine započet je i vjeronauk za studente i radničku mladež, također je održano i nekoliko duhovnih obnova poput „Teologije tijela“ i duhovne obnove kod sestara dominikanki za djevojke. O ovim i drugim događajima moći ćete pročitati u nastavku te se bolje upoznati s mladim blaženikom Karlom koji je uspio pronaći svoj put do neba. Nadam se da će se i ove godine mladi angažirati i nastaviti sudjelovati u aktivnostima Crkve kao i naše biskupije. Naša Crkva je divna i nudi nam razne prilike za rast naše osobnosti i duhovnosti što će nam uvelike pomoći u našem daljnjem životu. U raznolikosti Katoličke Crkve svatko od nas može pronaći mjesto na kojem može služiti s darovima koje nam daje naš Otac, bilo to pjevanje, ministriiranje, spremanje, animiranje djece i mladih kao i puno drugih stvari. Bog nas poziva i zove svakog od nas po našem imenu da mu služimo i slušamo poticaje Duha Svetoga te tako donosimo mnoštvo blagoslova nama, našim obiteljima i okruženju u kojem živimo. I za kraj poruka sv. Ivana Pavla II., velikog prijatelja mladih:

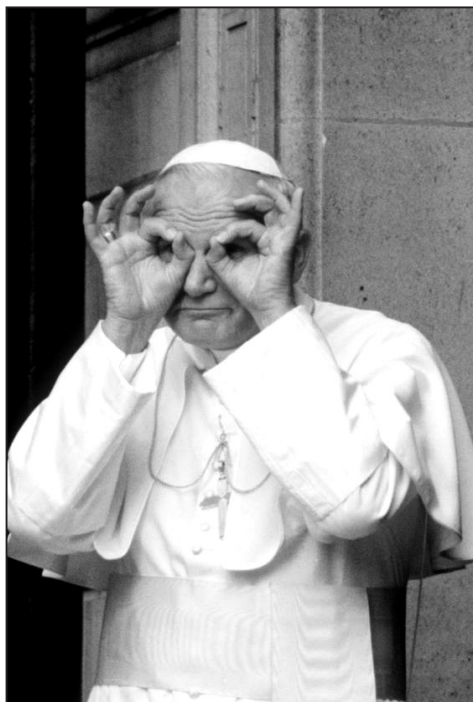
„Ne bojte se neprekidno vraćati Kristu, izvoru Života... Očitujući svoju vjernost, Isus okreće svoje lice k vama i poziva vas da od svog života učinite nešto dobro, oplodjujući talente koje vam je ponudio, za službu u Crkvi i vašoj braći, kao i za izgradnju solidarnijeg društva, pravednijeg i mirotvornijeg. Krist vas poziva da ponovo stavite svoju nadu u njega i da ga slijedite na putu braka, svećeništva ili posvećenog života. U tišini vašeg srca, ne bojte se slušati što vam Gospodin govori! Isus kaže svakom od vas: ‘Dođi i slijedi me’! Ne bojte se odgovoriti ovom pozivu jer on je vaša snaga.“

Terezija Sekereš

Teologija Tijela

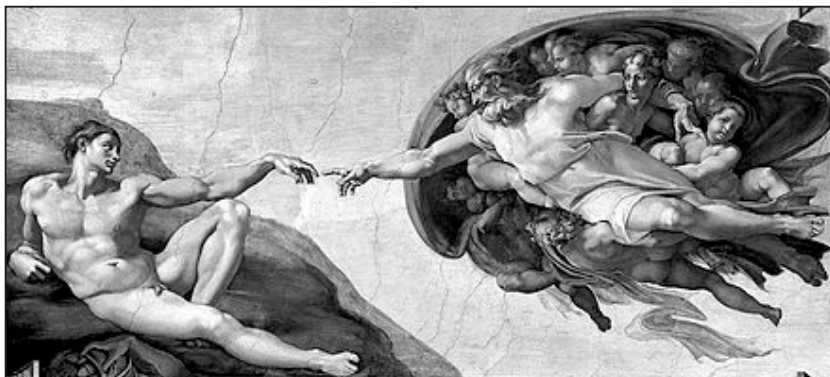
Duhovna obnova na temu „Teologija tijela“ održana je od 12. do 14. travnja na župi sv. Roka, a vodio ju je studentski kapelan grada Zagreba don David Leskovar. Sudionici ove duhovne obnove imali su priliku čuti tri vrlo poučna i zanimljiva predavanja, sudjelovati na klanjanju, dobiti odgovore na pitanja uz ovu temu te slušati svjedočanstvo bračnog para Anišić koji su nam prenijeli svoja iskustva o predbračnoj kao i čistoći u braku.

Tvorac ove grane teologije bio je papa Ivan Pavao II. koji je potaknut seksualnom revolucijom 20. stoljeća, još kao nadbiskup, odlučio napisati knjigu koju je kao papa čitao na Trgu sv. Petra u 129 kratkih kateheza. Papa je slušajući

mlade i njihove probleme shvatio da Crkva mora dati odgovore na pitanja modernog čovjeka i umjesto zabrana početi od srca ljudi. Većina nas bi pomislila kako teologija i tijelo nemaju zajedničkih strana i kako su zapravo suprotni jer je tijelo to koje je slabo i griješi, a duša odlazi u nebo. Ali to zapravo nije istina; dokaz za to je da se upravo Isus koji je pravi Bog utjelovio u tijelu čovjeka. Zamku toga da je naše tijelo loše i bezvrijedno postavlja nam upravo onaj koji je bez tijela tj. sam Sotona. Bog nas je sve stvorio divne, jedinstvene i neponovljive, kao muškarce i žene što davao u ovom vremenu pokušava sve više okrenuti i izopачiti tako da to zaboravimo.

Definicija Pape Ivana Pavla II. za ljubav je da je to kada želimo dobro druge osobe, dok je požuda iskorištavanje drugih da bi ugodili sebi. Požuda

umanjuje ljubav, dok ljubav gleda na druge kao na nekog požuda ih gleda samo kao nešto.

Često na predbračnu čistoću gledamo samo kao na zabrane i da je to ono što ne smijemo. Međutim, naša razmišljanja bismo trebali preusmjeriti na sve kreposti i sve pozitivno što nam donosi kako čistoća tijela tako i čistoća u našim mislima i srcima. Današnja moderna kultura u potpunosti je promijenila Božji plan za našu seksualnost, ona nas zarobljava i udaljuje od Boga. Borba sa svim stvarima vezanim za ovu temu je vrlo teška, ali nemojmo se sramiti i bojati priznati našu grješnost, nazovimo naše grijehe imenom i ispovjedimo ih jer Isus nije došao na ovaj svijet da nas optuži i osudi nego da nas spasi.

„Nakon svega, mladi ljudi uvijek su u potrazi za ljepotom u ljubavi. Oni žele da njihova ljubav bude lijepa. I onda kada se prepuste svojim slabostima i ponašaju se skandalozno, u dubini svojih srdaca i dalje žele lijepe i čiste ljubavi. To vrijedi i za mladiće i za djevojke. U konačnici, oni znaju da im samo Bog može dati istinsku ljubav. Kao rezultat toga, spremni su slijediti Krista, bez brige za napore, koje će pri tome iskusiti.“ (papa Ivan Pavao II., *Prijeći prag nade*, 1995.)

Terezija Sekereš

Susret hrvatske katoličke mladeži u Gospiću

Susret hrvatske katoličke mladeži pod geslom „Raduj se za svoje mladosti“ je održan u Gospiću 4. svibnja 2024. godine. Iz Subotice smo krenuli 3. svibnja rano ujutro s vlč. Dušanom Balaževićem, našim povjerenikom za mlade i vlč. Danielom Katačićem, župnikom župe svetog Josipa Radnika u Đurđinu. Bilo je mladih iz Sombora, Novog Sada i Srijema te se tako pun autobus mladih uputio k svetištu svetog Josipa u Karlovcu. Tamo nam je župnik ispričao o svetištu i o ljudima i djeci koja su ozdravila po zagovoru svetog Josipa. Imali smo i misu gdje smo svi zajedno zahvalili dragom Bogu što smo mogli posjetiti ovo prelijepo svetište. Bilo je također i prilike za ispovijed. Nakon svetišta uputili smo se za Gospić. Pomalo umorni, ali sretni stigli smo u dom učenika u Korenici gdje smo bili smješteni i koji se nalazio otprilike sat vremena od Gospića. Nakon večere i kratkog odmora, otišli smo u crkvu svetog Jurja gdje nas je srdačno pozdravio župnik i imali smo kratko klanjanje za susret.

Sutradan smo krenuli za Gospić kako bismo zajedno s mladima iz cijele Hrvatske sudjelovali u programu susreta. Dobili smo majice, kape i lunch pakete i uputili se prema trgu grada. Štandovi s duhovnim zvanjima

su bili prepuni mladima, smijehom i radostima. Bilo je puno časnih sestara, redovnika i svećenika. Neke smo već poznavali od ranije, a neke smo tek upoznali. U prolazu su nam nudili i kolačiće s duhovnim porukama, a na štandovima smo dobivali knjige, krunice, narukvice, a čuli smo i zanimljive priče o raznim svecima. Nakon toga krenuli smo u procesiji prema stadionu Balinovac gdje smo imali svečanu misu. Stigavši na stadion, smjestili smo se i prvo smo imali krunicu i priliku za sakrament pomirenja, a potom i misu koju je predslavio splitsko-makarski nadbiskup mons. Zdenko Križić, a u koncelebraciji bio je i zagrebački nadbiskup mons. Dražen Kutleša. Apostolski nuncij u Republici Hrvatskoj je pročitao i pismo Svetoga Oca u kojem se osvrnuo na geslo i rekao da je to poziv da se vrijeme mladosti doživljava kao Božji dar i da se samo hodajući s Isusom može steći radost, ona istinska radost. Na misi su zajedno pjevali mladi iz zbora domaćina i Varaždinske biskupije i zaista su upotpunili ovo divno slavlje. U misi je sudjelovalo 10 000 mladih koji su zajedno slavili Isusa i pjevali što je bilo nevjerojatno. Na kraju mise smo saznali da će sljedeći susret hrvatske katoličke mladeži biti održan u Požegi. Nakon mise, koja je bila doista puna Božje milosti i prisutnosti, uputili smo se k trgu gdje smo nastavili slaviti Boga uz molitvenu zajednicu „Božja pobjeda“. To je doista, za mene osobno, bio još jedan vrhunac u kojem se mogla osjetiti Njegova prisutnost i to da nikada nismo sami. On je uvijek tu i voli nas beskrajno.

Nakon slavljenja, uputili smo se u župu u Korenici gdje nas je dočeka kao župnik i dao nam poklone i poželio sretan put. Ujutro smo se uputili na misu koju smo imali u samostanu Srca Isusova sestara karmelićanki u Gospiću. Kapelica je bila ispunjena zahvalnostima, radošću mladih i mirom nakon ova dva dana koja su bila ispunjena divnim trenucima koje će svatko od nas pamtiti jako dugo. Sestre su nam pripremile i doručak, a dvije sestre su nam ispričale kratka svjedočanstva o svom pozivu i životu u samostanu. Krenuli smo za Đakovo, gdje smo obišli katedralu i bogosloviju i onda imali ručak u dvorištu bogoslovije. U povratku smo ostavili mlade u Srijemu i Novom Sadu i svi sretni i raspjevani se vratili svojim kućama.

Ovaj susret mi je doista bio poseban i nadam se plodonosan za sve mlade koji su sudjelovali u njemu. Najljepše mi je bilo na slavljenju „Božje pobjede“ i na misi kod sestara karmelićanki, gdje se doista osjetio mir, radost i plod molitve. Ovaj susret je bila jedna duhovna obnova za sve mlade, jer se vidjela radost i otvorenost mladih srca koja su spremna predati se Gospodinu kroz žrtvu i nesebičnu ljubav.

Jovana Kujundžić

Susret mladih Srijemske biskupije

Na Susretu mladih Srijemske biskupije bilo je i pedesetak mladih iz Subotice koje su vodili vlč. Dušan Balažević i fra Ivan Miklenić. Geslo ovogodišnjeg susreta bilo je „Kao što mene posla Otac i ja šaljem vas“. Na susretu je govorio propovjednik fra Stjepan Brčina. Molitvom, misom i klanjanjem započeli smo susret i upoznali se sa samim geslom, a fra Stjepan je govorio o poljima na kojima su danas mladi često ranjeni. U svojoj propovijedi fra Stjepan je pričao o Božjoj ljubavi, kako je mladima danas teško objasniti je zbog svih njihovih rana. Nakon mise i klanjanja, mla-

di subotičkog Oratorija su svojim igrama, izazovima i plesom upotpunili program i zabavili mlade i djecu. U drugom dijelu programa fra Stjepan je govorio o svom pozivu te odgovarao na pitanja mladih. Bilo je lijepo biti na susretu zbog samog doživljaja mise i klanjanja, ali i zbog priče koju nam je ispričao fra Stjepan o osobnom pozivu. Također, tijekom slobodnog vremena imali smo priliku upoznati se i družiti s mladima iz drugih gradova, što je također jedno od iskustava ovoga susreta.

Ana Rukavina

Drugi katolički malonogometni turnir

Drugi katolički malonogometni turnir između osam katoličkih župa Subotičke biskupije održan je u subotu 11. svibnja na nogometnom stadionu Nogometnog kluba „Mala Bosna“.

Na turniru su sudjelovali župljani Župe sv. Petra i Pavla – Bajmak, Župe Presvetog Trojstva – Mala Bosna, Župe Uskrsnuća Isusova – Subotica, Župe sv. Terezije Avilske – Subotica, Župe Marije Majke Crkve – Subotica, Župe sv. Jurja – Subotica, Župe sv. Roka – Subotica te Župe Presvetog Srca Isusova – Tavankut.

Turnir je započeo duhovnim nagovorom vlč. Tomislava Vojnića, koji je ujedno i organizator malonogometnog turnira. U nagovoru mladim sportašima vlč. Vojnić je istaknuo kako, potaknuti lijepim primjerom zajedništva i dobrim druženjem na prvom turniru, žele ponovno učvrstiti vjerničko zajedništvo te kroz sportsko natjecanje očitovati svoje talente koje im je Bog dao. Smisao turnira jest upoznati se s novim ljudima koji su vjernici iz drugih krajeva, graditi svijet solidarnosti i međusobnog uvažavanja unatoč razlikama i sposobnostima, istaknuo je. Sve sudionike turnira pozdravio je župnik domaćin vlč. Dragan Muharem, koji je sa svojim župnim suradnicima nakon turnira organizirao zajedničko druženje za sve sudionike turnira u prostorijama župe.

Prvo mjesto osvojila je Župa Marije Majke Crkve iz Subotice, drugo mjesto Župa Uskrsnuća Isusova iz Subotice, a treće mjesto pripalo je Župi sv. Jurja iz Subotice. Za najboljeg vratara proglašen je Mario Horvacki, najbolji strijelac bio je Matija Budimčević, dok je najbolji igrač turnira bio Nemanja Balažević.

IKA

Mladi Subotičke biskupije na 35. Mladifestu

U Međugorju se od 1989., svake godine održava Festival mladih, poznatiji kao „Mladifest“. On je 2024. godine organiziran pod geslom „Marija je uistinu izabrala bolji dio...“ (Lk 10,42) u trajanju od 1. do 6. kolovoza. Na Festivalu mladih je ovom prigodom sudjelovalo više od 50 000 hodočasnika iz 80 država svijeta, koji su putem radio valova program mogli pratiti na više svjetskih jezika.

Mladi iz Subotičke biskupije su pod vodstvom vlč. Dušana Balaževića i vlč. dr. Tibora Szöllősija sudjelovali na ovogodišnjem, 35. „Mladifestu“,

gdje su ispratili zajedničke, a organizirali i zasebne programe, poput penjanja i molitve na Križevcu i Podbrdu, odnosno, Brdu ukazanja.

„Mladifest“ je otvoren 1. kolovoza navečer, kada je apostolski nuncij u Bosni i Hercegovini, nadbiskup Francis Assisi Chullikatt pročitao poruku papa Franje upućenu mladima za ovu prigodu. Uslijedila je i dobrodošlica župnika fra Zvonimira Pavičića te predstavljanje zemalja iz kojih su hodočasnici doputovali. Prvi dan je završen svetom misom koju je proslavio nadbiskup Chullikatt u koncelebraciji 640 svećenika, a potom je slijedilo klanjanje pred Presvetim oltarskim sakramentom.

Tijekom ostalih dana mladi su u jutarnjim satima mogli slušati poticajne kateheze i svjedočanstva nakon kojih se molila molitva „Anđeo Gospodnji“. S druge strane, u poslijepodnevним satima su slijedila svjedočanstva, molitva krunice, sveta misa koju je uvijek predvodio drugi slavitelj, te euharistijsko klanjanje ili drugi program, poput procesije s Gospi-nim kipom, molitve sa svijećama... Posebno zanimljiv dio programa, koji ostavlja veoma lijep dojam, su pjesma i ples prilikom stanki između točaka u programu.

Osobito mi se dopao drugi dan „Mladifesta“. Bilo je to na blagdan Gospe od Anđela, koji se u Međugorju slavi kao svetkovina, te je bilo moguće zadobiti potpuni oprost. Radi toga je jutarnja poticajna kateheza bila posvećena sakramentu ispovijedi i Božjem milosrđu i praštanju. Također, tijekom ovog hodočašća mi se jako dopalo penjanje i molitva krunice i križnog puta na Podbrdu i Križevcu, na kom je bila i sveta misa.

35. „Mladifest“ je završen 6. kolovoza na blagdan Preobraženja Gospodinovog jutarnjom svetom misom na Križevcu, a hodočasnici su iz Međugorja sa sobom mogli ponijeti puno toga korisnog za duhovni život.

Antonij Kontra

Mrav koji me naučio moliti

Jednoga dana vidio sam mrava kako nosi golem list. Mrav je bio malen, a list barem dva puta teži od njega... Mrav ga je nosio s velikim naporom. Čas ga je vukao, čas ga podizao iznad glave. Kad je puhnuo vjetar, list je pao, a pao je i mrav. List se okretao i padao, ali mrav nije odustajao od svoje namjere.

Gledao sam ga i pratio dok nije došao blizu rupe – ulaza u svoju kuću. Pomislih: „Konačno je uspio.“ No, prevario sam se, jer trebao je napraviti još jedan važan korak. Naime, list je bio veći od rupe u mravinjaku i mrav ga je ostavio ispred i ušao bez tereta. Promrmljah: „Jadniče, tolika žrtva ni zbog čega.“ Sjetio sam se narodne poslovice: „Plivaj, plivaj i umrijet ćeš na plaži.“ Ali mrav mi je otkrio tajnu... U rupu su ušli drugi mravi, počeli trgati list i nositi ga u malenim komadićima. Činilo se da su sretni u poslu. Za malo vremena, više nije bilo velikog lista; ostali su tek komadići koje su mravi odmah uvukli u rupu. Počeo sam razmišljati o svojim iskustvima. Koliko puta sam se obeshrabrio pred obvezama i poteškoćama? Da je mrav gledao veličinu lista, možda ga ne bi bio ni pokušao nositi. Zavidio sam mravu na upornosti i snazi. Svoja sam razmišljanja pretvorio u molitvu i zatražio od Gospodina: da mi podari upornost mrava, kako ne bih izgubio volju zbog padova; da mi podari ustrajnost mrava, kako bih nadišao svakodnevne poteškoće; da mi podari mudrost ovih mrava, koji su podijelili teret koji je izgledao tako velik; da mi podari poniznost kako bih s drugima dijelio plodove napornog rada tako da moj put ne bude osamljen; da mi podari milost kako bih mogao poput ovog mrava ustrajati na putu i kad na mene navale suprotni vjetrovi, a osobito kada, zbog težine obveza, ne vidim jasno put kojim mi je ići. Ličinke koje su očekivale hranu unutar mravinjaka gurale su mrava naprijed i dale mu snagu da prijeđe put s teškim teretom na leđima. Nakon tog susreta s mravom i ja sam dobio snagu na svom putu. Zato zahvaljujem Gospodinu što ga je stavio na moj put i naveo me da prođem baš onuda.

Ninon Rose Hawryliszyn, Bitno.net

Carlo Acutis

Carlo Acutis (Karlo Akutis) rođen je 3. svibnja 1991. u Londonu. Već kao mali svakodnevno je nazočio svetoj misi i primao sakramente. Iako je dolazio iz kršćanske obitelji, njegovi roditelji nisu bili pobožni. Međutim, zahvaljujući njegovoj dadilji Beati Carlo prvi put odlazi na svetu misu. Carlo nije propuštao svakodnevnu molitvu i krunicu te je bio veoma pobožan prema Blaženoj Djevici Mariji.

Carlo je bio sasvim normalan dječak. Zanimao se za računala, planinario, skijao, volio je kućne ljubimce, djelovao je i karitativno pomažući slabima

i nemoćnima. Puno je vremena provodio u molitvi, često je znao ostati i nakon mise moliti pred Presvetim. Napravio je web stranicu na kojoj je prikazao sva euharistijska čuda. Volio je igrati igrice i raditi na računalu, ali je sebi znao postaviti granice. Bio je vrlo blage naravi, ponizan, jednostavan i toliko dobar da je prihvaćao svakog čovjeka. Često je dovodio kući djecu s kojom se nitko nije htio družiti. Carlo je toliko volio govoriti o vjeri da se jednom prilikom pričajući s njihovim radnikom i sam poželio krstiti. S trinaest godina postaje pomoćni kateheta u pripremi mladih za krizmu u svojoj župi.

Carlo 12. listopada 2006. godine umire od leukemije. Vlastitu je patnju prinio za papu i Katoličku Crkvu. Spomendan mu je 12. listopada. Papa Franjo ga 10. listopada 2020. proglasio blaženim. Carlo je prvi blaženik milenijalac. Što mladi mogu naučiti od njega? Mogu naučiti kako je poniznost, molitva, svakodnevno primanje sakramenata i živjeti po Božjoj volji dovoljno kako bismo i mi mogli biti sveti.

Često je znao reći „Svi se rađaju kao originali, ali mnogi umiru kao kopije.“

Karlo Kujundžić

Molitva za zagovor blaženom Carlu Acutisu

O Bože, naš Oče, zahvaljujemo ti što si nam dao Karla, uzor života za mlade, i poruku ljubavi za sve. Natjerao si ga da zavoli tvog sina Isusa, čineći euharistiju svojim putem u nebo. Dao si mu Mariju kao ljubljenu majku, i učinio si ga, kroz kronicu, voditeljem njezine nježnosti. Primi njegovu molitvu za nas. Gledaj prije svega na siromahe, koje je ljubio i pomagao im. Udijeli i meni po njegovu zagovoru milost koju tražim (*spomeni svoju nakanu*). I ispuni nas radošću, podižući Karla među svece tvoje Crkve, da nam njegov osmijeh opet zasja na slavu imena tvoga. Amen.

PRID GREDOM

Stigla pod gredu
Vitar duše ko lud...
Ja – nikako napolak,
već ni u šumu ni iz šume
– a pod gredom...
pogled dižem
put je još dug
prida mnoom greda...

Zastajem
dišem duboko
prestajem.
Jel dovika mora vako?

Bisnim
zidu pričam
di mi pamet bila...

Cendram i klecam,
ondak sebe kuražim
galamim tako da
samu sebe poplašim!

Još uvijek prid gredom.

Tu sam di sam
znam da ić moram!

Vapijem Božju pomoć
da noga krene
da mi rič blaga bude
da tišina ljubav rodi
da greda stazica postane.

Vesna Huska

SAMO KUTAK

Jesam li u milosrđu Tvom
pronašla kutak, Isuse?
Ti si mi uvek u pomoći
kad šapćem Tebi molitve.

Sve boli prođu i tuga srca
i opet želim nova jutra
da vidim sve drage i mile
i radujem se sa njima.

Niko kao Ti ne liči
i ne zna melem za srce
kad posle uzdaha Tebi
vira i nada ojača.

Tebi se cila predajem
Ti, čuvaj me i brani me!
A kad se „žiška“ ugasne,
za ruku Ocu vodi me.

Katarina Firanj

obiteljski razgovori

VJERA „UŽIVO“

**Obitelj Suzane i Bojana
Bako**

Živjeti život svaki dan je svjedočanstvo

Bojan Bako, rođen 29. kolovoza 1986., sin je Josipa i Anice Bako, rođene Rapić, od majke Cecilije i oca Stipana. Ima šest godina stariju sestru Bojanu, udanu za Nenada Ćirića, s kojim ima dvije predivne djevojčice Milanu i Anastaziju, te mlađeg brata Denisa, koji sa suprugom Sanjom ima troje predivne djece – sina Luku, sina Matiju (koji je ove godine u dobi od 10 mjeseci otišao Gospodinu) i šestomjesečnu kćer Anju. Bojan je završio srednju školu za stolara, a po zanimanju je komandir (čin starijeg komandira) u okružnom zatvoru u Subotici te vrstan muž i otac.

Suzana Bako (djevojački Crvenković), rođena 22. siječnja 1989. u Subotici, kćer Dragana i Ljiljane (rođene Dulić), ima tri mlađa brata: Aleksandar (rođ. 1991., neoženjen, ima predivnu kćer Unu), David (rođ. 1999., oženjen za Emiliju, rodom iz Ekvadora, s kojom čeka prvo dijete) i Luka (rođ. 2002. godine, zaposlen i još neoženjen). Suzana je završila za konfekcionara krojača, a po zanimanju je i krojačica i proizvođač maka i jagoda, a najviše – divna supruga i mama!

Hobiji su obojima povezani s djecom – tata (i sin Lazar) vrijedno rade u radionici, praveći predmete od drveta (npr. divan stalak za vina za dar dragom župniku), a mama – šije i izrađuje kostime za maskenbale (uz još pokoji „hobi“).

Vjenčali su se u Đurđinu 5. rujna 2010. godine, te su već punih 14 godina aktivni u đurđinskoj župi svetog Josipa Radnika i u zajednici Neokatekumenski put. Imaju osmero djece (jedno u Nebu) i u svojoj 15. godini braka čekaju svoje deveto čedo. Njihova djeca su:

Matea ima 13 godina, ide u OŠ „Vladimir Nazor“, 7. razred na hrvatskom jeziku. Pohađala je i nižu Muzičku školu (klavir) te se sad kod kuće bavi sviranjem i pjevanjem, u školi recitiranjem, na župi glumom i svugdje brojnim kreativnim hobijima.

Ana ima 11 godina, ide u OŠ „Vladimir Nazor“, 5. razred na hrvatskom jeziku. Također je pohađala nižu Muzičku školu, svira klavir doma i izvrsno recitira i pjeva.

Marija ima 10 godina, ide u OŠ „Vladimir Nazor“, 4. razred na hrvatskom jeziku te u Nižu muzičku, gdje svira violinu.

Stjepan je sin, rođen za Nebo već tijekom trudnoće.

Sofija ima 8 godina, učenica je 2. razreda OŠ „Vladimir Nazor“ i već uspješno recitira, pjeva i razveseljava sve oko sebe.

Veronika ima 6 godina, naš je predškolac u školskom vrtiću i svi radošno iščekuju i njene „podvige“.

Lazar ima 4 godine, u mlađoj je grupi vrtića, ali već pokazuje da je „tatin sin“ – vrijedno radi, drag je i dobar dječak, raspjevan i razigran.

Terezija ima 2 godine, sudjeluje u životu obitelji na svoj raspjevani način i dala je dragocjen udio u ovom razgovoru.

*** Ispričajte nam priču o vašoj ljubavi – kako su se zavoljeli Bojan i Suzana?**

● **SUZANA:** Nas dvoje se znamo od malih nogu, on je bio ministrant, ja sam bila redovito u crkvi. Išli smo svake godine na „Zlatnu harfu“ i bili aktivni u župnom zboru zajedno. Pošto smo bili isto društvo, poznavali smo se. Moji osjećaji prema njemu su se razvili već u sedmom razredu osnovne škole. Uvijek mi je bio poseban, kao što sam rekla, on je bio ministrant, ja sam sjedila u prvim redovima u zboru i pjevala. Kad je trebalo, oblačila sam se u nošnju, a za Dužijancu smo se uvijek oblačili, išli u kolo i družili se. Zbog toga što smo bili u istom društvu i u nekom sličnom okruženju, meni se on svidao. Ja sam njega zavoljela i željela sam da mi on bude momak. Ipak, to tad nije bilo moguće, jer je on bio tri godine stariji, u srednjoj školi, a ja još osnovna. Naime, ja sam bila 11-13 godina kad sam ušla u Neokatekumenski put ovdje u Đurđinu, 1997. Uglavnom smo nas dvoje hodali i duhovno odrastali kroz hodočašća i susrete u zajednici. Tako se nekako „namjestilo“ da smo uskoro prohodali zajedno. Kada smo 2007. godine išli skupa sa zajednicom u Loretto na susret mladih sa Svetim Ocem, tad još nije bilo nešto veliko između nas, ali tada mi je sinulo da je mene Bog stvarno cijelo vrijeme čuvao za njega. I što se tiče čistoće i svega, i danas zahvaljujem Bogu i Gospi što su me sačuvali kao ženu da sam mogla mom mužu biti jedina – ona prava. Na hodočašću u Lorettu naši katehisti i župnik, koji je bio s nama, nam je rekao da bilo koju molitvu koju molimo Gospi Loretskoj vjerujemo da je to već uslišano. Kad sam ja to čula, požurila sam i molila za njega da mi bude muž. Nismo to podijelili jedno s drugim sve do prije par godina, kad mi je rekao „Sjećaš li se hodočašća u Loretto? Ja sam tada Gospi Loretskoj molio da mi ti budeš žena.“

■ **BOJAN:** Isto dosta važno za mene bilo je hodočašće 2005. godine. Tada sam bio mladić koji je završio srednju školu, ali tada je bilo teško naći posao. Bilo je par poslova koje sam našao i radio vrlo kratko, jer nisam imao iskustva koja su bila tražena. Čak sam neko vrijeme osjećao i poziv za prez-

biterat. Na to sam čak i odgovorio, u vidu jedne formacije koju smo imali na Putu i koja je meni jako puno značila i vidim koliko je bila korisna i potrebna. Ta formacija („itinerancija“) je namijenjena mladima koji traže Božju volju za svoj put i odlaze biti kao ispomoć jednom župniku te žive u čistoći, uključeni u sve župne aktivnosti. Tako, u okrilju Crkve, tražiš put za sebe. Ne tražiš djevojku, ne tražiš ništa drugo, već Boga. Tako sam se i ja na to odlučio i otišao. U Šapcu je 2005. godine bio Don Girolamo, prezbiter iz Italije, koji je poslan u Beogradsku nadbiskupiju i kod njega sam živio prvo tri mjeseca, a potom i šest mjeseci. Već tad je Suzana meni znala poslati neku poruku i to je bila ta neka „prva varnica“. Sljedeće ljeto sam išao s roditeljima na hodočašće u Valensiju na veliki susret obitelji. Tu sam se osjećao baš staro: imam već 20 godina, a idem s roditeljima na susret obitelji umjesto da već imam svoju obitelj. Znao sam da se nešto već treba desiti, da trebam tražiti djevojku i oženiti se, ali mene je najviše kočilo to da me čeka vojska i da ne mogu ništa promijeniti po tom pitanju. Kolovoza 2007. dolazi hodočašće u Loreto o kojem je Suzana već rekla. Pored toga što smo mi tada već počeli naše zajedništvo, znao sam da u vojsku trebam ići u rujnu i nisam znao kako planirati dalje. Molio sam i tražio način da se odgodi vojska, ali nisam uspio u tome. Kako je susret mladih bio sredinom osmog mjeseca, tjedan-dva prije tog sam dobio poziv iz vojnog odsjeka kako se puno njih dobrovoljno javilo za vojni rok u kolovozu te da me mogu prebaciti za vojni rok u prosincu. To je bila zaista dobra vijest, pa smo našu vezu proglasili službeno krajem 2007. i nakon godinu dana smo se htjeli zaručiti. Čim sam došao iz vojske, odmah

sam počeo raditi u zatvoru i već krajem godine sam ju planirao zaprositi, ali katehisti su predlagali da još malo sačekam, da ima vremena i da se ne treba žuriti. Kako tada zajednica nije bila samo jedna, ja sam prvo u zajednici bio s njezinim roditeljima i osobito sam volio njezinog oca, a njezina mama me htjela za zeta i to mi je kasnije, kad smo već bili u braku, pričala. Sve je to lagano i sigurno vodilo ka braku – kruni naše ljubavi.

● SUZANA: Prosidba je bila na Badnju večer. Išli smo na polnoćku, kiša je pljuštala. Mi smo imali naše putiće, naše stazice kojima smo inače šetali, pa tako i sad. On je napravio zagonetke za svako slovo u riječima „volim te“ i sve ceduljice sa zagonetkama i zadatcima je stavljao cijelim putem od moje do njegove kuće. Prva ceduljica je bila kod mene u kući u jelci – slovo V. I tako sam krenula zajedno s njim tražiti ostala slova na ulici, dok je kiša pljuštala kao iz kabla. Zadnje slovo E je bilo u njegovoj jelci zajedno s prstenom. To je bila velika radost na već radosnu Badnju večer.

*** Tada je počela prava priprema za brak...**

■ BOJAN: Što se tiče tehničkih stvari, mi smo imali veliku podršku od roditelja i njenih i mojih u tom smislu da se oni apsolutno nikako nisu miješali. Ja sam malo ponekad tvrdoglava i svojeglava osoba i „uvijek znam kako je najbolje“, ali su nas stvarno poštivali do kraja, pomogli su koliko su mogli i jedni i drugi. Budući da smo i Suzana i ja radili, financijski smo gledali na ne opterećujemo ni jedne ni druge roditelje. Onda je 2008. počela ta famozna kriza, a mi smo se uzeli 2010. Drago mi je što smo mi imali pomoć oko tehničkih stvari, sad kada vidim mlade u kolikim su problemima, što im se sve nameće, uistinu djeluje teško. Mi smo bili ograničeni brojem gostiju za svadbu zbog financija, pa smo zato gledali da pozovemo osobe koje nam najviše znače. Možda najvažnija nam je bila podrška prezbitera (tog svećenika kod kojeg sam bio u službi prije braka). Stvarno smo gledali da ne bude tehnički ispravno, nego da baš bude sve kako treba, tradicija i tako, ali da sve potpuno bude poput jedne prave kršćanske svadbe. Neke stvari smo stavili sa strane kao da nam nije bitno, oni običaji što znaju tu biti, a nisu najvažniji. Mi smo bili jako zadovoljni kako je sve to teklo „po našem“, a imali smo veliku pomoć i zajednice. Željeli smo – i to nam se ostvarilo – da sam taj čin stupanja u brak bude svjedočanstvo i da ostane što upečatljivije za cio život da ga se uvijek možemo sjetiti, svjesni kakvo blago imamo. Vjenčao nas je prezbiter – brat iz naše zajednice s kojim smo odrastali i bili zajedno kroz našu vezu i njegove dane studiranja na bogosloviji. On se i sam zaredio godinu dana prije 2010. godine, što nam je bilo jako drago i velika radost.

● SUZANA: Ja bih izdvojila još jednu pripremu za naš brak – neizostavni Ohrid. Hodočašće za vrijeme naših zaruka nam je bila jedna velika po-

moć u pripremi za brak. Svaki dan su bile euharistije, molilo se, bila je svaki dan kateheza o braku, što je meni puno značilo. Kada sam vidjela te obitelji s više djece, u mom srcu je već bila želja za time da i ja tako živim, ali nekako sam se pitala kako to žene izdrže, kako imaju snage, kada nađu vrijeme za sve? Uglavnom bila je to velika želja u srcu, a znajući sebe, nisam mislila da mogu. Ali kada sam čula kateheze o braku na tom hodočašću, kateheze o vezi prije svega, zaručništvu i braku, pa o odgoju djece, puno mi je sve to pomoglo u pripremi za brak i obitelj...

■ **BOJAN:** Jedan veliki dar koji vidim da imamo mi i danas je da svake godine imamo godišnju konvenciju našeg Neokatekumenskog puta gdje dolaze obitelji sa svih strana svijeta, najviše obitelji, ali i mladi koji imaju potrebu odgoja u vjeri. Tamo možemo čuti iskustva drugih obitelji, isto i dobre i loše stvari koje jedna obitelj može nositi. Zajedništvo muža i žene, stavovi i problemi s odgojem te iskustva koliko je važna zajednička molitva da se stvarno dan uvijek započne s Kristom i da tako imamo snage nas dvoje za našu ljubav, pa poslije za odgoj djece. Sve to mogu reći da nam pomaže što uvijek ponovno možemo čuti te stvari. Ovdje se ulazi u srž problema – jer mi sada, Bogu hvala, imamo gdje naći dobru potporu za našu vjeru, za naš brak i obitelj. Ali, kada smo mi ulazili u brak, u crkvi nije bilo kao danas toliko stvarnosti – krizmao si se i to je to, bio si prepušten sebi. Nije bilo vjeronauka za srednjoškolce i za starije, a osobito za bračne parove i obitelji. Možda mi nismo bili upoznati toliko ili nije bilo zastupljeno, ne znam, ali ova zajednica nam se, zahvaljujući našem pokojnom župniku vlč. Lazaru Krmpotiću, „otvorila“ u župi i to nam je i prije i na početku braka pomoglo i danas nam najviše pomaže u svemu u bračnom i obiteljskom životu i danas.

*** Onda su došla djeca – predstavite nam malo bolje svoju djecu...**

● **SUZANA:** Matea je rođena 20. 7. 2011. i ona je naše prvo dijete, djevojčica koja je „ispunila maminu želju“. Ja sam htjela imati kćer jer sam ja najstarija sestra trojice braće i uvijek sam htjela sestru, ali je nikad nisam imala. Zato mi je uvijek bila želja imati prvo kćer, koja će imati oči poput njegovih (dragog muža Bojana), jer sam se u njegove oči prvo zaljubila. Matea je dijete jakog karaktera koja zna što hoće i što želi. Ona me uči biti majka, jer me uči strpljivosti, ljubavi i slobodi, a također mi pomaže vidjeti moje mane, tj. da često nemam dovoljno strpljenja. Veoma je kreativna djevojčica. Što se tiče božićnih, uskrasnih dekoracija, rođendana, iznenađenja, što se tiče kuhanja, tu je. Uvijek je raspoložena i vrlo radna.

Ana je rođena 10. 4. 2013. godine i divna je djevojčica koja ima karizmu darežljivosti i veliku zainteresiranost za pomoć drugima. Kao dijete je bila „nemoguća“, navečer je često pričala i plakala bez prestanka, a poslije se

skroz promijenila. Ima razvijene vlastite stavove o Bogu i Crkvi, pune ljubavi za njih. Uvijek je imala interesantna pitanja od kojih smo nekad i mi ostali zamišljeni ili morali dobro razmisliti o njima. Uvijek vodi računa o svojoj ispovijedi, molitvi i cjelokupnom duhovnom životu.

Marija je rođena 9. 10. 2014. godine. Ona je djevojčica koja stalno pjeva, koja obožava svirati i stalno sluša glazbu. Jako je vezana za braću i sestre. Po prirodi je ponekad malo lijena. Kad je bila mlađa, imala je problema s krajnicima, s njene nepune tri godine smo se mučili sa sedam upala godišnje. Kad se oporavila od operacije, vječito je pjevala. Bilo da beremo jagode, spremamo, što god radimo – ona nam uvijek pjeva.

Onda smo dobili Stjepana, čiji je zemaljski život završio spontanim počinjenjem. S njim smo isto vidjeli da Bog daje život i da ga oduzima, po svojoj svetoj volji.

Sofija je rođena 22. 7. 2016. godina. Djevojčica je to koja je, kako i učiteljica kaže, tu da „digne atmosferu“, vesela, živa, druželjubiva. Jednostavno, vječito nasmijana djevojčica. Bilo da je u razredu ili u kući s nama, ona širi radost oko sebe. Slična Matei, ima jak karakter i jako zna što želi.

Veronika rođena 29. 4. 2018. godine je djevojčica koja je vrlo mirno dijete. Voli osamljenost, svoj mir i iako se igra sa svima, ima potrebu za svojim mirom.

Lazar rođen je 23. 8. 2020. godine i on je naš prvi sin. Kako smo do njega imali samo djevojčice, kad sam ga rodila, bilo je kao da je moja prva trudnoća. Dva mjeseca je bez prestanka plakao, takav je bio. Sad je s ocem stolar.

Sad što god treba, tu je za pomoć. Ima svoj mali čekić i pomaže tati. Odmah na početku je bio boležljiv. Kad ima malo povišenu temperaturu, on baš plače i „boluje“. Inače, rado šeće i stalno pjevuši, po tome slični našoj Mariji.

Terezija, rođena 11. 6. 2022. godine, je dijete koje nam je najviše dalo s njenih godinu dana. Svi su različiti, imaju sličnosti, ali Terezija je bila tip da uđe u tuš i pusti vodu, u dvorištu otvori vodu i napravi blato i slično – još pričamo o njenim nestašlucima. Nisam bila navikla na tu energiju i nisam znala kako se nositi s njom. Iako, dok je bila mala sve što joj je bilo potrebno je bio pun stomačić i krevet, bilo je dosta da bude nahranjena i čista i ona zaspi sama, ni ljuljuškati je ne treba. Ali kako je prohodala, tu su krenuli i nestašluci kojima ni sama ne znam broj i vrstu. Znam, čim je ne gledam, upast će u nevolju. Bilo nam je čudno jer je drugačija od drugih i nas je novim divnim stvarima naučila, nas „iskusne“ roditelje. Zato nam je poseban dar...

■ BOJAN: Svi su totalno različiti, svatko na svoj način. Njih je puno, pa tu zna ponekad doći do potrebe da se sputa vlastita sebičnost. Kad god i bilo što dobiju, sve se dijeli. Oni i znaju da uvijek sve treba dijeliti. Jednom smo bili s djecom u Sokobanji i u hotelu je za doručak bio poslužen švedski stol. Netko od starije djece je došao i tiho me pitao: „Mama, ja ovaj eurokrem mogu sama pojesti i ne moram ni s kim dijeliti?“ Rekli smo da može. Ta nam je situacija bila pomalo smiješna, ali oni su tako navikli. Nekad bi možda svi željeli nečega više, ali i djeca i mi na to gledamo normalno – to je tako i tako je dobro. Nikada nismo vidjeli da im zaista nešto smeta kad nemaju više ili da se stariji bune zašto imaju toliko mladih – i mi i oni prihvaćamo to što nas ima puno kao dar. Često su stariji molili da dobiju još jednog brata ili sestru i uvijek im se raduju i time nama još više olakšavaju.

*** Kako ste se odlučili za broj djece?**

■ BOJAN: Plan je bilo da dobijemo dijete odmah, što prije. Kao i kod skoro svakog bračnog para kad se uzmu, Bog je i nas podario vrlo brzo, Mateom, našim prvim djetetom. Nedavno smo konstatali da možda nismo ni uspjeli dovoljno uživati u djeci dok su bila mala, jer je uvijek ubrzo dolazilo sljedeće. Između svakog djeteta razlika je 20-ak mjeseci, što zaista brzo prođe. Znajući za iskustva drugih bračnih parova koji su živjeli otvorenost životu, a koje Bog godinama nije darivao djetetom, bili smo zahvalni Bogu za svako naše dijete. Kako su jedna za drugom kćeri dolazile, mi smo ih zaista radosno prihvaćali. Budući da živimo u maloj sredini, na selu, ljudi su znali govoriti i pitati zar ne želimo sad sina i komentirali „Što? Opet cura?“. Meni stvarno nikad nije predstavljalo problem kojeg je dijete spola, radovali smo se svakom što je živo i zdravo. Naravno da kao sam negdje u sebi ponekad mislio: kad već Bog daje toliko djece, volio bih i sina. Jest

da je fešta najveća bila za njega, po njegovom rođenju, ali zaista, svi su nam jednako vrijedni i važni. Kad sam, kao što je naš običaj, nosio rakiju za rođenje djeteta i išao kod ljudi iz crkve ili nekih naših koji nas razumiju, bilo je sasvim u redu, sasvim normalno i lijepo, bez nekih pogleda kao da smo ljudi ili raznih ružnih komentara. Negdje drugdje npr. na poslu kad sam nosio rakiju, ljudi su nekad znali razne stvari pitati, govoriti: „Pa, koliko ćete vi već djece imati?“ Razmišljao sam: valjda Bog zna zašto mi ne da da odmah odreagiram i nešto pametno odgovorim, već tek poslije smislim što bih odgovorio. Možda sam nekad, kad ništa nisam odgovarao, djelovao njima prosto i glupo, jer sam odgovorio tek: „Pa, kako je Bog zamislio“. Sve naše odluke o djeci su plod zajedništva, mi zajedno odlučujemo i prihvaćamo djecu i dopunjavamo se u svemu. Nema ono koji su muški koji su ženski poslovi, radimo zajedno što možemo – kad je Suzani u trudnoći teško, naravno da pomažemo jedno drugom. Pogotovo u sedmoj trudnoći, koja nam je bila naš ispit vjere: i dalje smo raspoloženi i otvoreni, ali ako može, molim Te da ne bude sad. To nam je bio zaista težak period jer smo živjeli u 65 kvadrata nas osmero i saznali smo da dolazi Terezija. Baš smo bili u krizi i egzistencijalnoj i molili: Bože, ako si već dao, pomози. I, Bog je pomogao. Sad će godinu dana točno biti kako smo gore proširili prostor za stanovanje. Bog je sigurno htio da vidi koliko sumnjamo ili ne sumnjamo i u providnost i u njegovu ljubav i sve što ima prema nama i prethodno što je dao i što smo iskusili sa svakim djetetom. To su nam negdje i drugi govorili, ali smo i sami iskusili da sa svakim djetetom dolazi „vekna kruva“, a s Terezijom je došlo malo više *kruva (smijeh)* jer se Bog zaista pobrinuo za sve – za ono što smo

maštali i željeli, ali nismo mogli ni zamisliti, niti znali kako to ostvariti. Bog je sve providio što nam treba...

● SUZANA: ...ne samo materijalno, nego i duhovno, dodala bih. To je meni kao majci bilo jako važno – ja jesam karakterom bila možda stroža s prvim djetetom. Sa svakim djetetom si nekako slobodniji kao majka i mirnija. Na primjer, mene više ne tangira što je dijete pilo jogurt i prolilo ga. Jednostavno, uzmemo i obrišemo! Nekad se iznerviram, ne mogu reći da se nikad ne iznerviram, ali jasno je da ne može biti sa sedmero djece, danas-sutra osmero, u kući apoteka. Nekako mi je lakše sada nego u početku. To što smo otvoreni životu, to donosi život nama dvoma, donosi život i ljubav našu obnavlja. Nas dvoje smo se u tome složili i stvarno smo to vidjeli da obnavlja naš život, našu ljubav, naš brak, otvara nam oči dalje za odgoj da možemo imati iste stavove što mislim da je najvažnije od svega. Pomaže nam da se izborimo da budemo dosljedni (ako je ponekad potrebna neka odgojna kazna dva ili sedam dana, da ostanemo pri zajedničkoj odluci).

● SUZANA: Mene nije strah biti u kući s djecom jer sam navikla na to (i ja sam iz velike obitelji), ali mi je uvijek strah od porođaja, jer imam uglavnom teške porođaje. Prva tri mjeseca sedme trudnoće nikom nismo rekli jer smo mi živjeli otvoreni životu, ali sa strahom – to je bila borba s psihom i sa svime. Dva posljednja mjeseca trudnoće od straha od porođaja nisam mogla spavati, a kad sam zaspala, imala sam ružne snove i još veće strahove i nemir. Naš vlč. Danijel je to vjerojatno primijetio na meni i, kako on jako štuje svetu Malu Tereziju od Djeteta Isusa, jednom mi je u crkvi dao jednu njenu molitvu. „Evo ti jedna molitva. Moli ju i dobit ćeš mir.“ Ja sam svaku večer molila i, evo Bojan zna, zaspala s molitvom u ruci, bila mi je to doslovno kao neka sigurnost. Taj je porođaj toliko brzo i toliko dobro prošao da sam uvidjela: Bog je dao teškoću, ali je dao i snagu da mogu iznijeti, dao je da mogu izdržati i da mogu vidjeti kako je divno kad se mogu osloniti na Njega. Zato je radost bila prevelika i sad vidim da nikad nisam imala veći mir nego u ovoj osmoj trudnoći, jer mi je stvarno donijela jedno pouzdanje u Boga da je Bog taj koji daje život... Kad smo sada nedavno imali, na veliku žalost sviju, slučaj da je desetomjesečni nećak umro u snu, opet smo na jedan bolan način vidjeli isto Boga, da Bog daje i oduzima život. Kad je dao ovu osmu trudnoću – imam iskustva od prije da je Bog bio sa mnom.

■ BOJAN: Mislim da ne možemo kao kršćani reći i pitati – koliko planirate djece. Naravno, pozvani smo na odgovorno roditeljstvo da čekamo ili odgodimo ako treba biti neke pauze, zbog zdravstvenog stanja ili slično. Ne znam tko sam ja da kažem Bogu kada da ili kada ne? Mi smo još produktivni i mladi i stvarno smo iskusili otvorenost životu i vidimo da tada istinski imamo život, nasuprot onih koji se zatvore životu. Možemo pričati o željama koliko bismo voljeli još djece, ali ja ne mogu zamisli sad kao da kažem: za-

tvoren sam za Božju volju, jer imam takav neki osjećaj da život tada staje. Što je život kršćanski ako ćemo živjeti po nekim našim željama? Nekad nije lako, treba i nositi svoj križ, ali negdje stvarno vidimo da nam Bog pomaže u svemu.

*** Kako ste birali imena djece, a kako krsne kumove?**

■ **BOJAN:** Nismo imali nikakvih problema s imenovanjem djece. Htjeli smo biblijska imena – da budu lijepa i da imaju neko značenje. S prvim djetetom je bilo najteže jer je bilo jako puno opcija: Petar ili Petra, Matej ili Matea, pa je došla Matea. Za Anu sam ja predložio ime jer mi je majka Anica. Ime Marija sam isto ja predložio jer u tom periodu kad smo je čekali nam je Blažena Djevica Marija bila velika pomoć. Sofiji je ime predložila Matea jer smo bili u jednoj zajednici i tamo je bila jedna djevojčica Sofija i to joj se ime jako svidjelo. Ime Veronika je Suzana predložila – to je malo staromodnije, ali nama je baš lijepo i zato smo ga izabrali. Lazar je bio prvi muški, pa je ponovno bilo stotinu opcija (za cure više nije bilo toliko problem). Dok smo ga čekali, išli smo obiteljski u šetnju hodočastiti na Gerardov križ i tamo smo molili. Otvorili smo evanđelje i bilo je o Lazaru – kako je Isus volio Lazara i onda smo izabrali odmah ime Lazar. Marija je ona koja je otvorila evanđelje jer je tada to jako htjela. Inače, kod nas tata je onaj koji otvara Riječ nasumice kad imamo našu obiteljsko čitanje Božje riječi i molitvu. Tata svira na gitari, psalmi se pjevaju i moli jedna riječ iz jutarnjeg časoslova. Muž je ta glava kuće koja otvara Riječ. Ne otvaramo ono što smo čuli iz euharistije, jer ovo je

riječ za naš svakodnevni život, kad govorimo djeci o toj riječi i kroz nedjelju kako se živi u kući i školi, o čemu se ne priča obično, a mi vidimo da je dobro da i o tome razgovaramo. Onda smo osjetili da trebamo baš tako uraditi, pa smo rekli Mariji da otvori i molili smo da dobijemo ime ili neki znak. To je bilo evanđelje o Lazaru, Mariju i Marti. Naša Marija je jako htjela da jednom ona otvori i onda je otvorila Riječ baš nasumice i stane na Lazar – tako je Lazar dobio ime.

● SUZANA: Kada smo bili na đurđinskom prelu osvojili smo tombolu i nagrada je bila knjiga o roditeljima svete Terezije od Djeteta Isusa, također svetih Louisa i Marie-Zélie Martin. To je knjiga od nepunih 500 stranica i opisuje njihov život, sve njene trudnoće, njihovo sve, njene bolesti, njihove probleme. Ja sam tu knjigu pročitala i ja sam svetu Malu Tereziju tako zaljubila jer sam to sve pročitala u trudnoći. Nije slučajno što je ta knjiga kod nas stigla i preporučujem je svim trudnicama jer pokazuje kako jedna žena prepušta život za djecu. I eto toliko godina je prošlo od njene smrti i ja sam se rodila 1989. i rodila sedmo dijete 2022. godine i toliko mi ona govori! Puno sam molila molitvu sv. Maloj Tereziji i jako mi je pomogla u svim teškoćama. Tako je Terezija jednostavno dobila svoje ime. Za Veroniku nam isto nije bilo bitno što kažu (ime je staromodno, netko će je možda „zafrkavati“), jer je to divna svetica i nama je ime jako lijepo. Nismo razmišljali ni za jedno ime kako će ga ljudi gledati, ni slaže li se s prezimenom ili ostalim

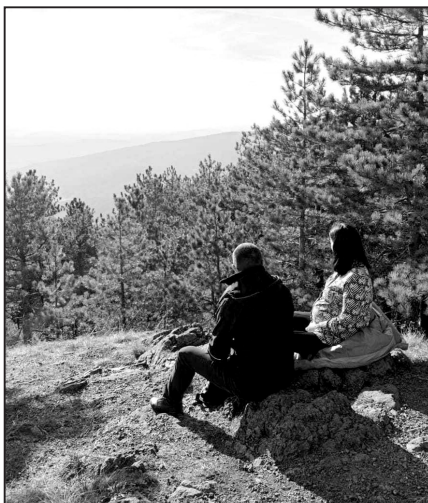
imenima, jednostavno – tražili smo imena iz Biblije i Bog je za svakoga i ime providio.

■ **BOJAN:** Za krsne kumove, koje biramo iz rodbine ili među prijateljima, smo uvijek gledali da su to ljudi bliski nama i gledali smo i za budućnost da su to ljudi koji nam mogu pomoći u vjeri s djecom. Dogodilo nam se već i to da ako netko od kumova malo „zaluta“, sama naša djeca ih katehiziraju i vrata na pravi put. Potrebno je i da osjetimo istinski odnos ljubavi, što ne mora značiti da se vidimo svaki mjesec obavezno nego da se baš osjeća međusobna ljubav.

*** Je li više djece prevelika obveza i odricanje, kako danas ljudi često misle – kakvo je vaše mišljenje i iskustvo o tome?**

● **SUZANA:** Odricanje je po meni imati jedno ili dvoje djece, a kako ne više, jer već nemaš slobode, već nisi sam nego se dijeliš. Ali u svemu tome mogu reći da ovo odricanje koje ja danas živim kao majka, ako ću ustati u 5 ujutro da popijem kavu – možda ću imati svoj mir, već u 7 nemam, mene ne čini tužnom, niti nezadovoljnom nego u tome nalazim sebe. Ja sam svoj poziv zaista našla u tome, ja vidim radost u tome. U kući si, moliš, radiš s njima, šijemo zajedno, pravimo nešto zajedno, sređujemo već, kuhamo, sve malo po malo, svatko se malo bavi hobiem i već prođe dan. Zato smatram da nam dobro dođe da se odvojimo muž i ja, makar da odemo u šetnju. Jako nam dobro dođe zajednica srijedom, to je naših sat, sat i pol vremena – barem jednom nedjeljno. Ja sam iz velike obitelji, moj djed je doživio duboku starost od 98 godina i nikad nije bio sam, jer ima 16 unučadi. Kad je Božić, Uskrs ili njegov rođendan dođe barem nas 30! Odrastajući tako vidim da je to bogatstvo, ali jeste i odricanje i u fizičkom i u psihičkom smislu nekad, ali u dubini sebe, ja sam zadovoljna i radosna.

■ **BOJAN:** Ovakve stvari promatrajući sa strane znaju se činiti strašnim i teškim drugim bračnim parovima – to jest odricanje i čak umiranje, ali ne umireš sam, već skupa i iz ljubavi – to je varka. Ono što ti svijet kaže: ne možeš na sport, ne možeš na trening, ne možeš u kino – jest tako,

ali ne nosiš to sam. To i jest poanta kršćanskog života, da sve te križeve ne nosiš sam. Puno puta bude teško, ali stvarno vidiš da te nešto pokreće i više nije teško...

● SUZANA: I ne mogu sada reći da sam heroj, jer čekam osmo dijete... Ja vidim često svoje mane i nesavršenosti. Dogodi se da ne molim, da zas-pim, da su djeca bolesna, svega ima. Bude toga, jer nisam savršena. Ali vidim i sama da kada crpim snagu od Boga i iz euharistije da stvarno sve mogu. Nikada neću zaboraviti bolesti naše djece (krajnici, epilepsija, srce...). Jednoj kćerki su tražili magnetnu rezonancu zbog epilepsije u Novom Sadu i bila je primljena u bolnicu. Period prije odlaska u bolnicu, kod nas kod kuće, bio je vrlo težak, puno smo molili zajedno u obitelji. Uskoro smo dobili poziv iz bolnice i poslani smo u Novi Sad. Pomislili smo na najgore i žurili smo do bolnice. Kad smo stigli, morali smo proći kroz jedan dugačak hodnik, gdje su se nalazila djeca bez kose, djeca koja ne mogu hodati sama i s raznim drugim bolestima. Doktor nas je vidio i pitao nas: „Zašto ste vi ovdje?“, mi smo ga zbunjeno pogledali i nastavio je: „Vaše dijete je dobro!“ Otkrili su uzrok epilepsije i od tada, hvala Bogu, nije više imala napade. Ipak, trebali smo proći sve to, osobito tim hodnikom, kako bismo vidjeli tuđe situacije i još više zahvaljivali Bogu na svojoj.

● SUZANA: Protivština što se tiče djece je bilo mnogo puta. Za svako dijete poslije trećeg u rodbini su se znali čuti svakakvi komentari. Iako uvijek su se nalazili i neki ljudi koji su me ohrabрили i podržavali. Majkama koje sam sretala na ulici, često bi se lica znala ozariti vidjevši moju djecu. Situacija koja me je najviše dirnula je bila kada je jedna učiteljica ugledavši mene i moju djecu rekla: „Ja mom djetetu ne želim reći NE da joj rodим brata ili sestru kako ne bi ostala sama“. To mi je bilo dosta – da ja moju djecu nemam samo za sebe i za svog muža ili rodbinu, već i za primjer ostalim obiteljima na poticaj za puno djece.

■ BOJAN: Dovoljno je svjedočanstvo što smo tu, što smo živi i zdravi i normalni i skupa. Koliko mladih bračnih parova se uopćeno muče s potomstvom, a nama je Bog darovao ovoliko djece.

*** Ispričali ste nam kako ste prekrasno živjeli svoju vjeru kao „momak i divojka“, a kako sada živite vjeru svaki dan, vas dvoje kao muž i žena i kao roditelji, s vašom djecom?**

■ BOJAN: Srijedom idemo samo mi na službu riječi, koja ima tri čitanja, evanđelje te homiliju u kojoj obrađujemo teme. Ali na euharistiju gledamo da vodimo i djecu, čak i male, iako se prakticira da se mali ne vode jer je euharistija u dvorani, a dvorana je mala, pa zna biti malo i bučno, jer naša djeca nisu jedini mališani. Opet ima neki koncept i važno je da se ne ometa druge – tako ih učimo. Gledamo da nedjelju počnemo euharistijom, kao u prvim crkvama subotom navečer. Nedjeljom naravno idemo i na misu svi skupa u našu župnu crkvu, jer nam je jako važno i sa župom slaviti dan Gospodnji, iako smo već slavili euharistiju s našom neokatekumenskom zajednicom. Mada nekad pada teško, jer radim u smjenama pa i subotom i nedjeljom. Molimo časoslov što češće zajedno, preko tjedna sami. Nekada ja molim u autobusu kada ne stignemo zajedno, jer idem rano na posao, ali kada smo oboje kod kuće molimo zajedno svako jutro. Svećenik koji nas je vjenčao rekao je da je molitva kao jedna vodenica koja radi stalno i da će „izbaciti“ samo ako i ono što ti ubaciš. Ako ujutro ubaciš molitvu, onda će izbaciti Božje blagoslove, ako ne – neće. Dan će biti lakši ako počnemo s Gospodinom. To gledamo činiti svaki dan. I djecu smo naviknuli na zajedničku molitvu i na to da im svima tata da blagoslov prije spavanja. Također, nedjeljom nakon mise, a prije ili poslije ručka, zavisi kako se organiziramo, imamo pohvale iz časoslova s djecom i otvaramo jedno evanđelje nasumice i djeca govore o tome tko koliko zna, može o toj riječi i što ona govori i što znači za njihov život. Nakon toga razgovaramo s djecom o proteklom tjednu, o problemima, poteškoćama, željama... Zahvalimo se ili zamolimo Boga za nadolazeći tjedan, pomolimo se i na kraju također slijedi očev blagoslov.

● SUZANA: Meni to sve jako puno znači, jer kada se vratimo npr. s nekog rođendana nedjeljom navečer ili sličnih takvih događaja, makar je i kasno i umorni smo svi, ipak skupa izmolimo sve i djeca ne mogu zaspati bez križića na čelo. Molimo molitvu anđelu čuvaru, nekada spontane molitve, kad djeca govore zahvale i molbe za dan, za školu i tako. Najčešće molimo i Zdravo Marijo, jer smatram da Blažena Djeвица Marija daje nama ženama najviše snage i potpore, da nas čuva u čistoći duha i tijela. Iako su naša djeca još relativno mala, ipak imaju napasti oko sebe, imaju i oni svoje borbe, zato ipak svi trebamo puno moliti svaki dan.

*** Odnos sa vašim roditeljima – smatrate li važnim da djeca provode vrijeme uz bake i djedove, koliko i zašto?**

■ BOJAN: Drago nam je da mogu djeca biti s djedovima i bakama u različitim prilikama – s jednom majkom rado ostavljaju i zimmnicu, s drugom ponekad prave kolače. To nam je radost i pomoć i drago nam je da i od njih uče sve najvažnije za život u vjeri.

● SUZANA: Jako sam zahvalna Bogu jer su u (neokatekumenskoj) zajednici u kojoj smo Bojan i ja i moji roditelji, njegovi roditelji, moja tetka, moj ujak, moja braća i sestre. U svemu tome vidiš kako jedan hod nije lak i da smo svi različiti i da nije uvijek sve lako, ali ako smo u istini s tim se može ići naprijed i živjeti bolje. Ja mogu reći da sam zahvalna Bogu što mogu biti u zajednici s mojom svekrvom. Nas dvije smo drugačiji karakter, drugačije godište, ali u zajednici smo i zato se na poseban način i možemo slagati i živjeti skupa. U mnogim slučajevima, svekrve često prigovaraju, miješaju se u obiteljska posla ili samo hoće znati sve, ali evo ja zahvaljujem Bogu što to kod nas nije uopće bio slučaj. Ja sam u zajednici prvi put kušala pravu, slobodnu i besplatnu ljubav Kristovu koju On ima prema meni i iz toga iskustva stvarno mogu biti slobodna. Nikad nisam morala biti „njegova žena“ ili „njezina snaja“ koja trpi, šuti i ne smije ništa prigovoriti – o tome nas je zajednica naučila da možemo sve riješiti, pa ako i trebamo tražiti oprostjenje, da znamo kako i koliko, jer ljudi smo, griješimo, ali smo i pozvani na zajedništvo, pa možemo živjeti u miru.

*** Kako se odnosite prema bračnim krizama – kod vas samih ili kod prijatelja?**

● SUZANA: Ja bih rekla da smo mi imali krizu u braku i da smo iz te krize nas dvoje, možda ludo zvuči, ali izašli jači. U krizi nismo napustili Crkvu. Iako sam išla u crkvu, bilo mi je jako teško i nisam čula nijednu riječ Božju, jednostavno ništa nije dopiralo do mene. Ipak, nisam odustajala i prestala ići, jer znala sam da je to jedina slamka za koju se mogu držati... Nas dvoje smo različiti, on je odrastao uz oca policajca, radi u službi gdje vlada red, gotovo perfekcionizam. S druge strane, ja jesam uredna, ali ne u tolikoj mjeri, do savršenstva u svakom pogledu i svakom trenutku. Različiti smo, ali su nam stavovi isti. Želim reći da smo izašli jači iz te krize, da nam je Crkva pomogla da idemo zajedno.

■ BOJAN: Krize i poteškoće su sastavni dio i odrastanje u vjeri, pa tako i u braku. Nama je, hvala Bogu, dano da znamo gdje tražiti utjehu i pomoć.

● SUZANA: Kad smo se nas dvoje vjenčali, išli smo na bračno putovanje tjedan dana u Egipat, gdje smo uživali. Uvijek sam slušala da su svakom paru prvu godinu-dvije savršene u braku. Mi nismo imali predokus braka, nismo nikako živjeli skupa kao neki parovi, već smo se zaista s Kristom borili na sve načine za našu čistoću. Nakon nepuna dva mjeseca našeg braka ostala sam trudna i kreće djelovanje hormona i moja preosjetljivost te mogu reći da mi je najteže bilo tih prvih godinu dana. Navikavali smo se na zajednički

život u vrijeme prve trudnoće i sve je bilo drugačije nego do tada. Bila je u crkvi jedna majka koja je dolazila kod nas kući i rekla je: „Dico, ne dajte da vam sunce zađe nad vašom srdžbom i da vas jorgan miri“ i stvarno je bila u pravu. Sad vidimo koliko je to bilo važno i dobro, jer evo čekamo osmo dijete i zaista rijetko imamo svoj mir, često angažiramo „bejbisitericu“ ili koju od majki da dođu i pričuavaju djecu kako bismo makar na 45 minuta mogla izaći van. Potrebno je prošetati, „izluftirati se“ i u miru se dogovoriti, jer kad dođe devet sati navečer već „ne znaš gdje udaraš“, umorna si i spava ti se, a muž radi u smjenama – da nemamo to zajedništvo, vjerojatno ne bismo čekali osmo dijete.

■ BOJAN: Jest da je teško i sve, ali vidim da kad dvoje mladih počne živjeti u braku, taj brak iziskuje stvarno jednu žrtvu i ako mogu reći umiranje jedno za drugo. Brak traži umiranje nekim mojim načinima, idejama, svemu što sam zamislio, kako sam zamislio, kako sam navikao, što bih volio. Sve što je možda i totalno različito treba da se uklopi u zajednički život.

*** Kako biti kršćanin u svijetu – na poslu ili u školi ili u bolnici kao roditelj? Uspijevate li tamo živjeti svoju vjeru?**

■ BOJAN: Trudimo se živjeti našu vjeru nenametljivo, u smislu – ne da pod svaku cijenu pričamo o Bogu. Prvenstveno živimo vjeru i svjedočimo svojim primjerom, tako da u ljudima „izazovemo“ neka pitanja kada vide kako živimo, gdje živimo i koliko djece imamo. Tada možemo dati svoje

svjedočanstvo, to jest razlog svoje vjere – zašto mi vjerujemo u Boga. Ne govorimo nešto sad apstraktno, nego baš konkretno odgovaramo na brojna pitanja koja nam postavljaju: zbog čega toliko djece, kako nam je s njima, kako izdržavamo sve teško u životu, kako živimo i odakle nam mogućnosti, kako smo proširili kuću... Uvijek želimo konkretne odgovore i svjedočanstva dati.

Na obična, najljudskija pitanja nastojimo tako odgovoriti da u odgovore ubacimo iskustvo živog Boga u našem životu. Ja radim u sredini gdje smo ljudi od zakona i reda i svi smo kao savršeni i znamo uvijek kako pravilno i po zakonu postupiti, ali na koncu vidimo da su i naši privatni životi ipak u velikom broju slučajeva loši. Odrazi se to i na posao i na društvo kako čovjek živi u obitelji. Ja sam imao iskustvo sada na poslu, poslije 16 godina rada: kao katolik u pravoslavnoj zemlji nisam imao slobodne dane za Božić i Uskrs, no držao sam do toga jako da budem za te naše najveće blagdane doma s obitelji i bio sam dosta tvrdoglav u tome. Bio sam se sa šefom inatio, a on je meni prijetio da će me namjerno stavljati za svaki Božić da radim, a ja sam rekao – okej, stavite me, pa ćete vidjeti. Tako sam dvije godine za redom išao na bolovanje za Božić pa me nije mogao staviti da radim i on je uvidio tako koliko mi moja vjera znači, iako sam ja samo tražio svoje pravo za vjerske blagdane. Možda sam malo i pogrešno svjedočio, ali evo, na koncu, sada se to potpuno promijenilo na poslu. Sada me gledaju kao jednu osobu koju

moгу pitati ozbiljne i važne stvari o životu i o vjeri. Taj je šef krenuo obilaziti manastire i slično, i vremenom je došlo do toga da me šef pita koje dane želim, sve s razumijevanjem i prihvaćanjem mojih uvjerenja. To što radim među ljudima (*zatvorenici*) koji veoma često nemaju nikog i ne posjeduju ništa, već žive zaista veoma težak život, smatram poslanjem da svima i samim svojim radom mogu dati svoje iskustvo Boga. Poslije jednog razgovora, jedan zatvorenik, inače 30 godina stariji od mene, rekao mi je da se zapitao ima li nešto iznad nas?

● SUZANA: Živjeti svaki dan to što imam i što mi Bog daje jednostavno i s ljubavlju – to je moje svjedočenje. Ustati rano, obavezno ujutro moliti, pripremiti doručak i ručak, prati veš, ići kroz selo, ići doktoru, ići u prirodu... Ne vidiš kraj, ali znaš da imaš život koji ti je darovan. Živjeti život svaki dan – to je svjedočanstvo. Mi smo danas-sutra 15 godina skupa u braku i nije stvar samo koliko djece imamo, nego da tu djecu čuvamo od svakoga zla u društvu i u svijetu. Reagiramo kad smatramo da treba da ne idu u školi na Halloween zabave i sugeriramo da paze što gledaju (filmove ili knjige sa scenama nasilja ili čak bluda). Ne osuđujemo mi ljude koji tako rade, ali želimo i zaštititi svoju djecu i svima pokazati da to nije moralno i da se toga treba kloniti. Jako nam je drago kad i naša djeca već sama kažu da oni vide zašto, kako i koliko sve to nije dobro i da to ne žele u svom životu ni po koju cijenu.

Obitelji Bako želimo i molimo obilje blagoslova od dragog Boga za svaki čas, osobito u radosnom iščekivanju rođenja devetog djeteta!

Obitelj Bako svakog Badnjeg dana priprema svoj prekrasni Betlehem – jaslice za maloga Isusa. Radosne pripreme traju dulje vrijeme, jer djeca skupa s tatom Bojanom idu u obližnji šumarak da pronađu mahovinu i pripreme sve što će još trebati za njihov najljepši kućni Betlehem.

Razgovarali: Vesna i Ladislav Huska

O umijeću starenja¹

Piše: Daniel Katačić

Neki će reći da o starosti treba govoriti onaj koji se u njoj već nalazi jer će u suprotnom govoriti o starosti s gledišta njegove mladosti. Prigovor može biti točan ako se onaj koji govori o starosti ne drži Božje riječi nego govori po svom nadahnuću. Isto tako su prigovori o tome da svećenik ne treba govoriti o braku, ženi, obitelji ili spolnosti jer sam nema ni ženu ni djecu na mjestu ako se svećenik govoreći o tome ne drži svetopisamske misli. No, započnimo naše promišljanju o starosti.

Zašto govoriti o starosti? Pa, prije svega svjedoci smo da je svijet kakvog smo dosad poznavali zahvatio fenomen starenja, sve ono što je nekad bilo ispravno danas nazivamo staromodnim. Potom svi susrećemo starije osobe, osobito mi svećenici, koje se pitaju kako osmisliti svoju starost. Primjećujemo da teško podnose starenje i da u svemu tome ne vide nikakav smisao. Kako živjeti kršćansku starost, a ne poput pogana biti razočaran svime ne prihvaćajući svoje stanje. Također, potrebno je da mi mlađi znamo razumjeti stare. Znamo reći da je starost vraćanje na djetinju dob i onda nam bude teško shvatiti uobičajene strahove starijih. Neki od njih su, primjerice, da im je nešto nestalo, da im je oduzet novac, da će ih obitelj smjestiti u dom. Svi mi moramo bolje upoznati starije osobe, njihove poteškoće i muke kako bismo im pružili pravu riječ utjehe i razumijevanja. Najvažnije od svega je upravo pomoći starijim osobama da otkriju ljepotu kršćanskog življenja starosti – da otkriju umijeće starenja.

Starost je lakša ako se za nju pripravimo. Zato započeti promišljati o starosti u tridesetim ili četrdesetim godinama nije prerano. Već u četrdesetima čovjek vidno primjećuje da njegov organizam više ne funkcionira kao prije. Zato je razborito i kršćanski mudro već i u mladosti i u zrelijoj dobi razmišljati o starosti. Ne na neki pesimističan način koji bi nas vodio u depresiju. Kršćanski pogled na starost pomaže nam da u starosti ne budemo nezadovoljni

¹ Sva promišljanja ovdje predstavljena opširnije se nalaze u knjizi prof. Ivice Raguža „O starosti – *Ars senescendi* (Panni, Đakovo, 2018.). Stoga ovaj članak možemo smatrati i nekom vrstom recenzije navedene knjige.

Karmelićani Split

**Ja Vas lijepo molim,
ljubite svoje stare
roditelje!**

**Pomilujte sijede glave,
poljubite ostarjele i
izranjene ruke.**

**Zagrlite svoje stare roditelje.
Mučili su se i oni s vama.
Od srca im ljubav pružite,
a u starosti im oslonac budite.**

ni i nemirni starci. Kršćani trebaju zato biti mladi u starosti, a stari u mladosti. Želi se reći da si u mladosti star ako ozbiljno misliš na nebo, a u starosti mlad ako svakodnevno hodiš u novosti života s duhom obraćenja. Origen je glede toga rekao: „Tko u starosti živi savršeno, to jest duhovno i krjeposno, njegova duša postaje mlada, čila i svježa.“

Starost započinje u onom trenutku kad čovjek uviđa da nema više vremena, da proživljena prošlost dobiva prevagu nad očekivanom budućnošću. Aristotel, veliki grčki filozof, rekao je: „Više žive od uspomena nego od nade, jer im je preostalo vrijeme života kratko, a prošlo dugo. (...) Neprestance pričaju o prošlosti jer u predavanju uspomena nalaze zadovoljstvo.“ Čovjek dakle postaje starim onda kada njegova budućnost gubi na važnosti. Dok mladi imaju svijet pred sobom i vremena za sve (tako misle), starci uviđaju da je njihovo vrijeme prošlo, da se ono iz dana u dan skraćuje. To možemo vidjeti i u činjenici da se stari ljudi više ne vole seliti, vole biti tamo gdje su navikli, gdje je manje pokreta – žele zadržati prošlo vrijeme.

Drugo svojstvo starenja jest da se događa da čovjek postaje stranac u svom vlastitom tijelu. Njegovo tijelo lagano odumire. Nema više one fizičke snage koja je bila u mladenačkoj i zreloj dobi. Starac udove svoga tijela više ne prepoznaje kao svoje – noge se zapliću, iz ruku ispadaju stvari, vid slabi, govor postaje sve tiši. Tijelo se dakle sve više umara i ide prema svome kraju. Starce slabost tijela prisiljava da se opsesivno njime bave te u isto vrijeme i

ljube i mrze svoje tijelo. Upravo zato je danas sve popularniji bijeg od starosti uz pomoć medicinskih preparata, šminke i odijevanja. Tako imamo osobe u staroj životnoj dobi koje se odijevaju kao mlade žene, koje nanose kilograme šminke na lice da prekriju bore i sakriju starost. Sve više muškaraca u suvremenom društvu čini isto. Tako se sve više javlja potreba da stariji čovjek ili žena imaju mladu ljubavnicu ili ljubavnika – jer misle da ih dokazivanje spolne moći čini mladima. A upravo je sve to dokaz nemoći jer se moć nalazi ne u izvanjskim stvarima nego u sposobnosti za vjernost i ljubav u svim životnim situacijama. No kao što nije lijepo imati bore u mladosti, isto tako nije lijepo imati zategnuto lice u starosti. Jer odlika starosti jesu upravo izborano lice i ruke – i upravo to čini stare osobe lijepima.

Treće svojstvo – zbog neprihvatanja onemoćalosti tijela može doći do sve većeg zahvaćanja bezvoljnošću te se utjeha pronalazi u hrani i piću – a zbog slabosti tijela to još gore djeluje na organizam i javlja se još veća bezvoljnost koja vodi do depresije. Tu je potom i dokazivanje imovinom i novcem koji se u konačnici neće moći ponijeti u grob. Također se zbog neprihvatanja starosti javlja problematika uplitanja staraca u sve i u ono što ih se tiče i u ono što ih se nimalo ne tiče – te tako žele prekrajati i upravljati životima svojih sinova i kćeri, unuka, rodbine itd. Javlja se želja za dokazivanjem, za upravljanjem, stari se čovjek ne može pomiriti s činjenicom da on treba prijeći u stanje mirovine.

I kao četvrto svojstvo starosti javlja se strah od smrti. Dok mladi čovjek i u najtežoj bolesti misli kako će živjeti, stari ljudi boje se da je i najmanja prehlada predznak skorog dolaska smrti. Strah od smrti pojačava se i činjenicom da osobe u staračkoj dobi postaju sve usamljenije – njihov bračni suputnik je već umro, također i većina prijatelja. Tako je ono prvo što čitaju u novinama stranica s osmrtnicama. Smrt potom kod staraca budi sumnjičavost prema svemu te u svima vide krivce za sve. Gubi se interes za drugoga dok se javlja zaokupljenost njima samima. Strah od smrti također starce čini bestidnima te misle da svima sve mogu reći bez trunke pristojnosti. Javlja se potom i zapuštenost vlastitog tijela kad se počinje zanemarivati opća higijena.

Ovo su samo neki od primjera koji nam pomažu da razumijemo stare ljude, da uvidimo zbog čega dolazi do određenih poteškoća i da pokušamo pružiti adekvatnu pomoć. Primjeri koje smo naveli pomažu nam shvatiti kako izgleda starost bez Boga. Ako ste kod sebe ili kod starih ljudi koje susrećete primijetili neke od navedenih problema, sada znate odgovor zašto je tomu tako – vi ili ta stara osoba nemate živu vjeru u Boga i njegova obećanja. I zato je lijek za rješavanje tih problema donijeti starim ljudima Boga, ne Boga kojemu se moli usnama dok je srce daleko od njega, nego Boga koji je živ, koji traži odnos s čovjekom i koji čovjekovom životu daje smisao. Lijek za ovu problematiku jest misao na vječni život. Ako je prisutna vjera da život

fizičkom smrću zapravo tek počinje na pravi način, na način na koji ga je Bog prvotno zamislio, onda starci mogu uvidjeti da je vrijeme koje je prošlo, samo mrvica naspram onoga što će započeti u vječnosti. Oni uviđaju da je život pred njima, i prožeti tom nadom žive sadašnji trenutak radosno iščekujući radost punine života u zajedništvu s Kristom. Bez vjere starost je tmurna i dosadna, u konačnici besmislena je i vodi k depresiji. S vjerom u Krista starost je blažena i puna iščekivanja susreta sa Stvoriteljem.

Blagoslovi starosti

Starost je za kršćane doba nade, a ne beznađa. Starost je za kršćane budućnost shvaćena kao advent-došašće, iščekivanje Onoga koji nam dolazi u susret. Tako starci kršćani ne hodaju prema beznađu nego znaju da im Netko ide u susret – a taj Netko je osoba Isusa Krista. S vjerom u besmrtnost duše i uskrsnuće tijela starost biva ljepša i lakša. Važno je također da ovdje ne upadnemo u napast govora o nekoj „jeftinoj nadi“, što bi značilo da u starosti sve treba biti kao da lebdimo u oblacima. Ne, sve one napasti starosti o kojima smo do sada govorili ostaju, ali one neće prevladati nad nama ako smo zagledani u budućnost, u Krista koji dolazi. Kršćanska nada uvijek ostaje nada križa, ona je uvijek zahtjevnja i teška, ali je smislena i donosi mir duši. Kršćanska nada podrazumijeva muku starosti, ali s njom osoba kroz sve to prolazi hrabro i mirno jer se oslanja na veliku nadu vječnog života koju nam je podario Krist svojom mukom, smrću i uskrsnućem.

Gubitak fizičke snage u starosti treba biti prigoda za smisleniji život. Slabljenje tjelesnih užitaka treba biti prigoda da se čovjek konačno okrene onom neprolaznom, da se oslobodi tjelesnih užitaka koji često čovjeka zarobljavaju i okrene se traženju duhovnog zdravlja. Čovjek koji je prepušten tjelesnim užitcima zapostavlja nutritivnu, duhovnost. Zato čovjek barem u starosti treba početi otkrivati užitke duhovnosti (bilo bi dobro da je to kroz cijeli život, ali kako rekoš tjelesni užitci to priječe). Jednom prigodom papa Franjo je rekao kako je starost novo doba čistoće, iako ne u svim slučajevima, ali u istinskoj kršćanskoj starosti dolazi do oslobođenja od žudnje za moći, uspjehom, prolaznom požudom. Braćni parovi u staračkoj dobi kad su im tjelesne snage oslabile također se mogu duhovno povezati puno više nego li je to bilo u spolnoj povezanosti. Takva duhovna povezanost dovodi do još veće intime koja je usmjerena prema onostranosti. Upravo molitva, duhovni život i odnos s Bogom jest ono što starom čovjeku (a i svakom drugom) može podariti i zdravlje duha i zdravlje tijela, a osobito u starosti i novu intimu i bliskost s braćnim partnerom. Ovo otkriće nutrine u starosti također dovodi do toga da razgovori staraca kršćana bivaju pročišćeni, više ne razgovaraju s drugima

zbog interesa – da bi saznali neku informaciju. Uz pomoć povlačenja u nutrinu njihov razgovor biva pročišćen. Njihov razgovor je sada zbog toga da bi bili u prisutnosti druge osobe, da bi ju saslušali, podijelili neko iskustvo. Također je važno istaknuti da iako je starost doba odlaska u mirovinu i doba mirovanja, to ne znači apsolutnu pasivnost, nedjelatnost. Dodir s prirodom također obogaćuje naše tijelo i fizički i duhovno. Tako rad u vrtu, onoliko koliko se može, jest vrlo koristan za staračku dob. Doticaj s prirodom omogućuje starcima da se odmaknu od samih sebe i da promatrajući i brinući o prirodi, primjerice radom u vrtu, izbliza shvaćaju i kušaju život koji se rađa i umire. Pšenično zrno ako ne padne u zemlju ne može uroditi plodom – podsjetnik je da život koji ide kraju ako ne završi smrću ne može uživati plod vječnosti, ne može se roditi za vječnost. Rad u vrtu nas na to podsjeća.

Priprava za smrt kao oslobođenje

Starost treba gledati i kao vrijeme priprave za smrt. Što je priprava za smrt? Shvaćati smrt kao dolazak pred Božje sudište na kojem postoji i mogućnost vječne osude, a ne samo vječne nagrade. Stoga je starost prigoda da se već u ovom životu zamislimo da smo pred Božji sudom i preispitamo cijeli život u duhu priznanja i kajanja za grijehе, misli, riječi i djela. Starost tako može biti prigoda za izlazak iz sebe, vrijeme za pokoru i promišljanje o tome što zaista pripada jednoj ljudskosti. Starost, zbog blizine smrti, može biti trenutak obraćenja, trenutak promjene. U starosti se tako dobiva prigoda da promišljajući o vlastitim nedostacima i grijesima prema drugima, upravo tim drugima sada opraštamo te postajemo tolerantniji prema njima. To je također i prigoda da se u miru oslobodimo svih predrasuda i gorčina koje su se nagomilale tijekom života prema drugim ljudima. Sve to pomaže starcima shvatiti ono najbitnije u životu – a to je ljubav. Na koncu čovjeku ostaje samo ljubav i samo ga ljubav može ispuniti. To je ljubav drugoga prema nama i naša ljubav prema drugome. To je ljubav Boga prema nama i naša ljubav prema Bogu. I upravo ta ljubav daje starosti opuštenost i otklanja strah od neizvjesnosti smrti.

U Novom zavjetu imamo primjer starca Šimuna i starice Ane kod Isusovog prikazivanja u hramu. Oni su primjer blažene starosti. Oni su vidjeli obećano dijete, oni se raduju što se stvarnost zemaljskog života i nakon njihove smrti nastavlja. Šimun uzimajući Dijete na ruke pokazuje radost novosti života unatoč svojoj starosti. Starost starca Šimuna i starice Ane jest bogobojazna starost djetinjeg duha. A taj djetinji duh svjedoči da se starost kao priprava na smrt zaista temelji isključivo na ljubavi. Da bi sve to mogli, to jest, da bi starci zaista shvaćali starost kao trenutak priprave za prijelaz iz smrtnog

zemaljskog u vječni nebeski život neizmjernu važnost ima molitva. U starosti si zaista blažen ako uz pomoć molitve znaš iščitati i čvrsto prionuti uz to da je život Božji dar i da je sve u njegovoj ruci. Uz pomoć molitve zapravo sklapamo nebeska prijateljstva. U starosti većina onih s kojima smo bili povezani već je prešla u vječni život. A molitva nas povezuje u zajedništvo s njima, i pripravlja naš dolazak k njima.

Umjesto zaključka – Blagoslivljati starce i starice

Zaključit ćemo s promišljanjem o tome što mi mlađi možemo učiniti za stare, odnosno kako ih konkretnim djelima blagoslivljati. U slikovnim prikazima Boga Oca on je obično predstavljen kao starac s dugom kosom i bradom – što je simbol mudrosti. Ta slika je zapravo vrlo dobra jer nam Boga Oca prikazuje kao onoga koji je Bog ljubavi i milosrđa, koji se brine i za staro, slabo i krhko, za ono što čovjek danas želi odbaciti. Bog predstavljen u liku starca također nam pokazuje da Bog nije neki kapitalist, Bog učinkovitosti i proizvodnje. I upravo zbog slike Boga kao starca kršćani trebaju starima prilaziti s puno poštovanja i ljubavi, u njima prepoznati lice Boga Oca. Zbog toga kršćanin ne ponižava, ne ismijava niti izbjegava starce. „Ustani pred sijedom glavom; poštuj lice starca; boj se svoga Boga. Ja sam Gospodin!“ (Lev 19,32).

Neke od konkretnih smjernica za pomoć starcima su sljedeće:

1. Biti spreman saslušati – starim ljudima potreban je netko tko će ih strpljivo saslušati, pa makar oni ponavljali uvijek isto. Gdje nema razgovora, nema ni dostojanstva čovjeka. Ako pustimo stare da pričaju prihvaćamo njihovu povijest, prihvaćamo da njihova duša nije stara.
2. Članovi obitelji također moraju moliti za dar strpljivosti jer nije uvijek lako dvoriti stare roditelje, osobito ako su čangrizavi. No u toj situaciji poput Krista treba okrenuti drugi obraz i unatoč svemu prilaziti im s ljubavlju.
3. Starije osobe se često tuže i jadikuju. Treba ih u tome pustiti, no usmjeriti ih da svoje jadikovke poput Joba, psalama, pa i samog Isusa, upućuju prema Nebu, da otkriju Božju utjehu.
4. Kod očajnih staraca treba u njihov život unijeti humor, šalu, zabavu. Usmjeriti njihov život prema stavu zahvalnosti spram svega proživljenog.

Knjiška produkcija Hrvata u Srbiji 2023. – 2024.

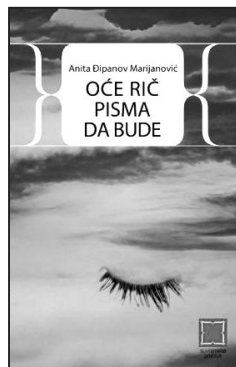
Piše: Branimir Kopilović

Kada promatramo knjišku produkciju Hrvata u Srbiji u proteklih godinu dana, u razdoblju između održavanja dvaju *Dana hrvatske knjige i riječi* – *Dana Balinta Vujkova*, središnje knjiško-jezične, ali i vrlo važne kulturne manifestacije Hrvata u Srbiji, može se sumarno zaključiti da je izdavaštvo napravilo kvantitativan pomak u odnosu na prethodnu godinu. Iz tiska su izašla četrdeset i tri naslova monografija, godišnjaka, izložbenih kataloga, publikacija gotovo svih vrsta kao i jedan USB nosač zvuka s pripadajućim *bookletom* (brošuram). Ova analiza prati izdanja kroz popis monografskih i periodičnih publikacija. Kao specifično izdanje navodi se i nosač zvuka *Tamburaški troplet vojvođanskih Hrvata* s pratećim tekstom i ilustracijama u brošuri. Kada se promatraju izdavači ovih izdanja, primjetno je kako su dominantna izdanja Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, Hrvatske čitaonice Subotica, Udruge bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“, Katoličkog društva „Ivan Antunović“, i drugih. Neka od izdanja koja tematiziraju hrvatsku manjinu u Srbiji priredile su i pojedine institucije iz R. Hrvatske, primjerice Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Promatra li se teritorijalna zastupljenost izdanja, najveći broj je publiciran, razumljivo, u Subotici – sjedištu hrvatskih manjinskih institucija u R. Srbiji. Potom slijede izdavači iz Novog Sada, Beograda, Sombora, Apatina,

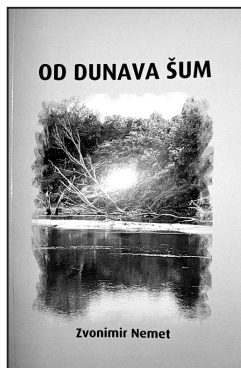
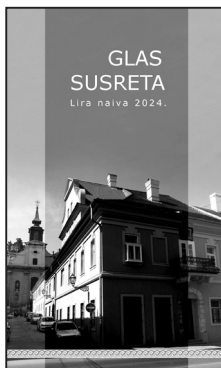
Šida i Pančeva te Osijeka, Tovarnika i „sam izdat“ izdanja iz Dugog Sela iz R. Hrvatske. Autori zastupljeni u ovoj analizi već su dobro poznata imena ovdašnje manjinske književne i znanstvene scene, ali se pojavilo i nekoliko novih autora s privjencima. Najbrojnija su izdanja u znanstvenom području (dvanaest izdanja), potom poezija (dvanaest) i umjetnost (deset izdanja). U promatranom razdoblju redovito su izlazili manjinski časopisi, novine i listovi, jednom riječju sve ono što se svodi pod periodičnu produkciju. U gotovo svim publikacijama velika je pozornost stavljena na pravopisno, jezično i stilsko oblikovanje teksta koji je tiskan (uglavnom) na standardnom književnom hrvatskom jeziku uz dodatke drugih jezika u nekolicini izdanja. Ovime je nastavljena praksa visoko postavljenih standarda u manjinskoj knjiškoj produkciji Hrvata u Srbiji, promatrano unatrag dva desetljeća. Vidljiv je kvantitativan pomak u broju izdanja na polju hrvatskog manjinskog izdavaštva, ali je također i jasan manjak u opsežnijim publikacijama stručno-monografskog tipa, kao i u području politike i općenito publicistike, te onoga što smatramo „klasičnom književnošću“, bilo to u vidu romana, novela i sličnih žanrova.

Poezija

U području književnosti dvanaest je publikacija s poetskim sadržajem. Ovdje susrećemo tradicionalno, najnovije izdanje *Lira Naiva : Glas susreta*, zbirku izabranih stihova 52 autora čiji je izbor uradila i pogovor napisala Klara Dulić-Ševčić. Organizatori i nakladnici ove zbirke, koja se tiska za istoimeni susret hrvatskih pučkih pjesnika, već 23 godine su Katoličko društvo „Ivan Antunović“ i Hrvatska čitaonica iz Subotice. Još jedna zbirka pjesama je godišnjeg karaktera i dolazi iz Novoga Sada, a tiska ju organizator ma-

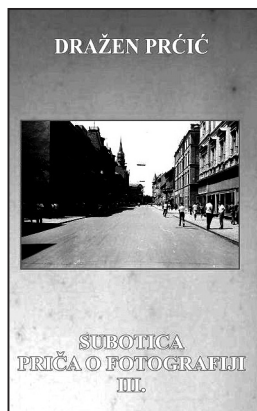
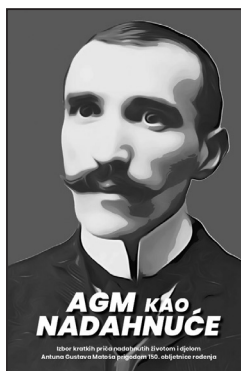
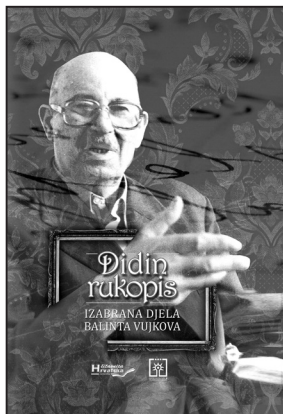
nifestacije „Preprekovo proljeće“ Hrvatsko kulturno-umjetničko-prosvjetno društvo „Stanislav Preprek“. U istoimenoj zbirci zastupljen je 21 autor iz Srbije, Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku objavio je zbirku pjesama s naslovom *Moja baština* pjesnika Josipa Dumendžića Meštra iz Bođana. Pjesnički prvijenac monoštorske pjesnikinje Anite Đipanov Marijanović pod naslovom *Oće rič pisma da bude* tiskan je u nakladi NIU „Hrvatska riječ“ iz Subotice. Autorica piše na mjesnoj šokačkoj ikavici uz brojne zavičajne motive i nanose, a njezinu liriku odlikuje suvremeni pjesnički senzibilitet i izričaj. Dobro poznato ime subotičke pa i šire, poetske scene je Nevena Mlinko čija je najnovija zbirka pod naslovom *Magma* objavljena u Subotici u izdanju Hrvatske čitaonice. U ovom raskošno dizajniranom izdanju s ilustracijama Darka Vukovića, prezentiran je najnoviji opus subotičke pjesnikinje od 33 izabrane pjesme. Tomislav Žigmanov također je objavio novu zbirku poezije *Intime rasapa : (elegijske crtice o Čikeriji)* koja je izašla u suizdanju Hrvatske čitaonice Subotica i Kuće na mrginjju s Čikerije. Ova publikacija na 73 stranice sadržava 50-ak „intimistički intoniranih pjesama o rasapu (...) svjetova i života na Čikeriji“, a likovno ju je oblikovao Darko Vuković. Zvonimir Nemet, Dugoselac podrijetlom iz Indije, u svojim pjesmama tematizira pretežito zavičajne teme. U vlastitoj nakladi u promatranom razdoblju, odnosno u 2024. godini, objavio je čak šest zbirki pjesama *Sin ravnice*, *Aleja ljubavi*, *Ime je u vinu*, *Moje duše list*, *Nemoj nebo plakati* i *Od Dunava šum*. Ovaj je autor također bio produktivan i u izdavanju zbirki izreka koje je, također u vlastitoj nakladi, objavio tri: *Dokaznice*, *Izrečnice* te *Mislenice*. One su izašle iz tiska tijekom 2024. godine što je svojevrstan kuriozitet s tolikim brojem izdanja od jednog autora.

Proza

Što se proznih izdanja tiče, ona se mogu podijeliti na kratke priče te priče za djecu. Najvažnije izdanje u proteklomu razdoblju jest završna, osma po redu knjiga u ediciji *Izabrana djela Balinta Vujkova*. Radi se o knjizi *Didin rukopis* u kojoj su autorska djela ovog najpoznatijeg sakupljača narodne književnosti iz redova bunjevačkih Hrvata. Publikaciju je uredila Katarina Čeliković, recenzentica je Sanja Vulić iz Zagreba, a Zlatko Romić je izbornik tekstova, lektor i autor predgovora. Romić je ujedno i ovogodišnji (2024.) dobitnik nagrade *Balint Vujkov Dida*. Knjiga je izašla u zajedničkom izdanju Hrvatske čitaonice i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata. Zanimljivo je i zajedničko izdanje Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, Društva hrvatskih književnika Ogranka slavonsko-baranjsko-srijemskog i Općine Tovarnik *AGM kao nadahnuće : izbor kratkih priča nadahnutih životom i djelom Antuna Gustava Matoša prigodom 150. obljetnice rođenja*. U knjizi se nalazi trideset sedam priča nadahnutih Matoševom biografijom i Matoševim djelom, kao kruna obilježavanja 150 godina od rođenja Antuna Gustava Matoša. Mali je broj knjiga za djecu pa tako u ovom razdoblju bilježimo knjigu *Put križa za najmlađe* Josipe Dević, koju je ilustrirala Višnja Mihatov Barić. Novoosnovana udruga „Hrid“ iz Subotice izdavač je ove religijsko-popularne publikacije.

Pridodajmo ovdje i izdanje Gradskog muzeja Subotica *Priroda i čovjek : upознаvalica stalnog postava Prirodoslovnog odjela Gradskog muzeja Subotica* čiji su autori Csaba Lality, Gabriella Kajdócsi Lovász i Slađana Aleksić. Na hrvatski je jezik publikaciju prevela Ljubica Vuković Dulić te je ovo pokazatelj dobre prakse muzeja koji svoja izdanja prevodi na sve službene jezike Grada Subotice.

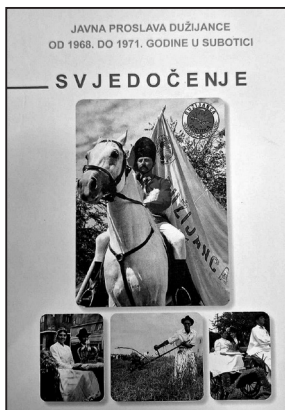

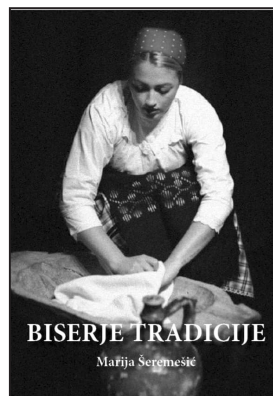
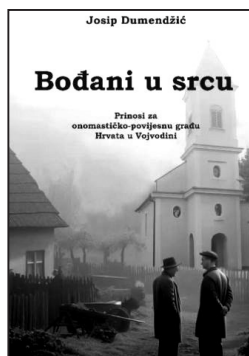
Publicistika i politika

U segmentu publicistike i politike objavljena su dva naslova. Nova knjiga subotičkog književnika Dražena Prčića *Subotica : priča o fotografiji 3 treći* je nastavak serije o lokalnim subotičkim temama prikazanih kroz prizmu starih fotografija. Drugi naslov je *Autobiobibliografija* Laze Vojnića Hajduka u autorovoj nakladi u kojoj je autor prezentirao sve što je pisao ili su drugi autori pisali o njemu i njegovom radu.

Povijest, demografija, etnologija, leksikografija i religija

Brojna su izdanja objavljena u navedenim područjima. Kako u nastavku ove analize slijedi popis svih tiskanih naslova, ovdje ćemo izdvojiti neke od njih. Na prvom mjestu treba istaknuti objavu publikacije *Dani Hrvatske knjige i riječi 2023. – zbornik radova*. To je dvadeset i prvi po redu objavljeni zbornik radova s ovog Međunarodnog znanstveno-stručnog skupa održanoga u Subotici 27. i 28. listopada 2023. godine u okviru istoimene manifestacije. Urednica izdanja je Katarina Čeliković, izdavači su Hrvatska čitaonica i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata. *Hod petrovaradinskih belega – tri sećanja na baštinu* izdanje je koje se bavi petrovaradinskom spomeničkom baštinom. Ovo dvojezično izdanje na srpskom jeziku i hrvatskom jeziku, izravno se bavi materijalnim kulturnim nasljedom petrovaradinskih Hrvata. Autori tekstova su Slobodanka Babić, Darko Polić i Danilo Vuksanović, a izdavač je Fondacija „Spomen-dom bana Josipa Jelačića“ iz Petrovaradina. Tema knjige su petrovaradinska predgrađa, Stari i Novi Majur, tri studije po-

svećene su nastanku naselja i arheološkim tragovima, zaštićenim objektima kulturnog nasljeđa, uključen je i pregled mapa od početka 18. do 20. stoljeća i urbanističkih planova od poslije Drugoga svjetskog rata do danas. *Hod petrovaradinskih belega* obogaćen je i fotografijama starih kuća od kojih su neke nedavno i srušene, a kroz analizu pročelja govori se i o svjetonazorima stanovnika Petrovaradina. Još jedno iznimno značajno izdanje je katalog *Živa baština : nematerijalna kulturna baština Hrvata u Republici Srbiji = A living heritage : catalogue of intangible cultural heritage of Croats in the Republic of Serbia*. Ovo je drugo dopunjeno izdanje publikacije koja ima za cilj zabilježiti i obraditi nematerijalnu kulturnu baštinu Hrvata u Srbiji i kruna je višegodišnje terenskog istraživanja koje je proveo ujedno nakladnik knjige Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata. Katarina Čeliković je autorica značajne monografije posvećene djelovanju subotičke Hrvatske čitaonice pod naslovom *Desetljeća dva : Hrvatska čitaonica Subotica : (2002-2022)*. Na 367 stranica s bogatom fotodokumentacijom i drugom arhivskom građom detaljno je obrađeno dvadesetogodišnje djelovanje

ove značajne subotičke udruge. Marko Sente autor je monografije *Ambulanta Palić*, posvećene palićkim liječnicima. Marija Šeremešić iz Sombora autorica je knjiga *Urbani Šokci u zrnju godina 2008. – 2023.* i *Biserje tradicije* s fotografijama Ivana Ivkovića Ivandekića, Dragutina Šipeka i Marina Đukanova. Na 250 stranica potonje knjige, bogato ilustrirane, opisane su nošnje Hrvata Šokaca iz Brega, Monoštora, Sonthe, Vajske, Plavne, Bača i Bođana. Svjedočenja Nace Zelića o organiziranju proslavljanja Dužijance u Subotici tijekom nekoliko godina njegovog rada u organizacijskom odboru ove žetelačke svečanosti skupljena su i objavljena u knjizi *Javna proslava dužijance od 1968. do 1971. godine u Subotici : svjedočenje*. Predgovor je napisala Milana Černelić, a izdavač je subotička Udruga bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“. Publikacije koje obrađuju banatske Hrvate, njihovu povijest i običaje nisu tako česte te je stoga potrebno naglasiti značaj publikacije *Tragovi trajanja : hrvatsko groblje u Boki*, autorice Lidije Žunac koja je ujedno i autorica fotografskih priloga u ovoj foto-monografiji. Tekst je pisan na srpskom jeziku te je preveden i na hrvatski. Ova publikacija zajednički je izdavački pothvat Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata i pančevačke Gradske biblioteke. U knjizi je prikazano oko 230 grobova i nadgrobnih spomenika. Na njima je pobrojano pedesetak prezimena (Žunac, Lukinić, Filković, Matanović, Lovrić, Manger, Žužić, Bančak) čime autorica tematizira groblje i kao svojevrsnu arhivu tamošnjih Hrvata. Andrija Anišić objavio je specifičnu publikaciju naslova *Spomenica 2 : ponovni pohod Hrvata Bunjevaca u staru postojbinu : Dužijanca u Mostaru - obnova spomen ploče iz 1933.* Izdavač je subotička Udruga bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“. Stjepan Beretić autor je trećeg, proširenog i ispravljenog izdanja molitvenika *Slava Božja – katolički molitvenik i pjesmarica*, 3. Izdavač je Katoličko društvo „Ivan Antunović“, a izdanje sadrži 656 stranica. Navedeno društvo svoju veliku izdavačku aktivnost obogatilo je još jednim izdanjem *Bođani u srcu : prinosi za onomastičko-povijesnu građu Hrvata u Vojvodini*, autora Josipa Dumendžića.

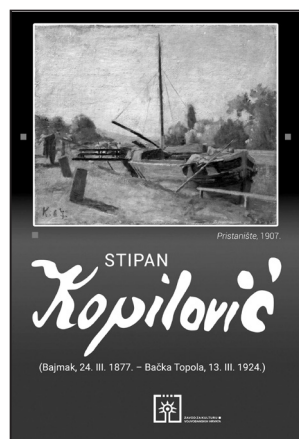
Umjetnost

Kada se promatraju umjetnička izdanja, može se konstatirati kako je ovo jedan od značajnijih segmenata knjiške produkcije iako su u promatranom razdoblju izostale značajnije monografske publikacije koje bi tematizirale određene osobe ili pojave iz povijesti umjetnosti hrvatske manjine u Srbiji.

Tiskana su četiri prigodna kataloga uz održane umjetničke kolonije. *Deveta likovna kolonija Likovnog kluba „Hrvatskog kulturnog društva Šid“ : od 16. do 18. rujna 2022. god. : posvećena sjećanjima na Franusha (Franju) Prekpaljaja osnivača i istaknutog člana HKD „Šid“ (18. 08. 1960. – 25. 09.*

2021. god.) katalog je Hrvatskog kulturnog društva „Šid“, autor teksta je Josip Pavlović, a fotografija Suzana Darabašić. Slijedi katalog *XXXIX saziv Prve kolonije naive u tehnici slame : Tavankut, 12. – 20. srpnja 2024.* Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva „Matija Gubec“ iz Tavankuta. Hrvatska likovna udruga „Croart“ iz Subotice svoje redovito djelovanje i održavanje dvaju likovnih kolonija – Umjetničke kolonije „Panon“ i Međunarodne umjetničke kolonije „Stipan Šabić“ zabilježila je tiskanjem dviju prigodnih publikacija odnosno kataloga: *Umjetnička kolonija „Panon“ : Subotica, 17. – 18. lipnja 2023.*, autori pratećih tekstova su Davor Bašić Palković i Branimir Kopilović, a fotografija Nada Sudarević; drugi je katalog *Umjetnička kolonija „Stipan Šabić“, Subotica, 7. – 13. kolovoza 2023. godine*, autori tekstova su Zvezdana Jembrih i Branimir Kopilović, a fotografija Nada Sudarević.

Nekoliko izdanja dolazi iz muzejskih institucija. U pitanju su prigodne brošure koje predstavljaju njihove legat ili postave. *Izbor grafika iz legata Galerije : Zavičajna galerija „dr Vinko Perčić“ Subotica* tiskala je istoimena galerija, autor fotografija i teksta je Spartak Dulić. Izdanje ima 36 stranica popraćenih fotografijama s tekstom na srpskom, mađarskom, hrvatskom i engleskom jeziku što je jedno od rijetkih višejezičnih izdanja, tipičnih za Suboticu u kojoj je više jezika u službenoj uporabi. Drugo izdanje ove institucije je brošura *Stipan Šabić – Legat Galerije*. Fotografije je uradio Ivan Ivković Ivandekić, a 28 stranica ispunjeno je prigodnim tekstom, ponovno na srpskom, hrvatskom, mađarskom i engleskom jeziku. Subotički Gradski muzej objavio je prigodni vodič *Putovanje kroz vrijeme : vodič kroz stalni etnografski postav*. Ovo izdanje izašlo je prigodom novog postava etnološkog odjela u Gradskom muzeju, a uredio ga je Árpád Papp. Prevoditeljica na hrvatski je Ljubica Vuković Dulić.

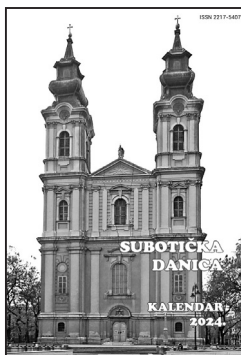
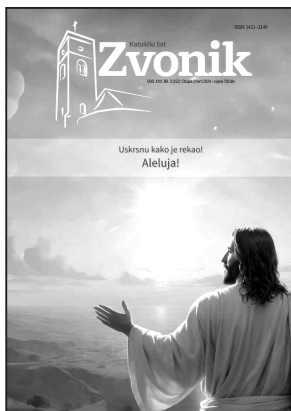

Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata obilježio je stogodišnjicu rođenja bajmačkog slikara Stipana Kopilovića izdavanjem brošure s biografskim tekstom i galerijom slika ovog impresionističkog umjetnika: *Stipan Kopilović : Bajmak, 24. III. 1877. – Bačka Topola, 13. III. 1924.* Publikaciju je priredio Branimir Kopilović, a korištene su fotografije Augustina Jurige. Zanimljivo izdanje Udruge bunjevačkih Hrvata „Dužijanac“ pod naslovom *Žito i motivi poljoprivredne djelatnosti u arhitekturi Subotice* donosi tekstove Viktorije Aladžić, Maje Rakočević Cvijanov i Nede Džamić, publikaciju je uredio Marinko Piuković, a fotografije su djelo

Andreja Imrića. Publikacija se bavi korištenjem navedenih motiva na brojnim pročeljima subotičkih objekata građenih počevši od katedrale izgrađene krajem 18. stoljeća pa sve do prve polovice 20. stoljeća. Ovime se skreće pažnja javnosti na manje poznate reljefe koji ukrašavaju fasadna platna na ulicama Subotice, a koje se u užurbanoj svakodnevnicu gotovo i ne primjećuju. Tekstove su napisale velike poznavateljice arhitektonske baštine grada te je ovo svakako vrijedan doprinos zavičajnoj literaturi. Na fotografijama je prikazano dvanaest objekata na čijim su pročeljima i u enterijeru prisutni motivi žita i poljoprivredne djelatnosti – od katedrale sv. Terezije Avilske, Gradske kuće, tzv. Žute kuće (Subotičke štedionice i Pučke banke) do najamnih palača i kuća.

Periodika

Periodika je u proteklom razdoblju izlazila redovito, bez kašnjenja ili preskakanja brojeva. Svoje izlaženje je nastavio jedini tjednik na hrvatskom jeziku u R. Srbiji – *Hrvatska riječ* – koji prati događanja u hrvatskoj zajednici i bilježi sve važnije vijesti iz društveno političkog života i kulturne scene. U mjesečnim intervalima izlazili su *Blagovijest*, časopis Beogradske nadbiskupije, *Hrcko*, dječji podlistak i *Kužiš*, list za mladež, oba izdanja NIU „Hrvatska riječ“ iz Subotice te mjesečnik *Zvonik* Katoličkog društva „Ivan Antunović“ iz Subotice. Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata objavio je dva časopisa koje izdaje redovito u godišnjem intervalu. Dvobroj 1-2 *Nove riječi*, časopisa za književnost i umjetnost (suizdavač NIU „Hrvatska riječ“) tiskan je na 322 stranice te obrađuje temu književne kritike Hrvata u Vojvodini. Glavni urednik časopisa je Tomislav Žigmanov, izvršna urednica je Katarina

Čeliković. Bogat sadržaj ovog izdanja upotpunjen je grafičkim oblikovanjem i ilustracijama koje potpisuje Darko Vuković, magistar grafičkog dizajna i profesor na Akademiji umjetnosti u Novom Sadu. Objavljen i novi, 15. broj *Godišnjaka za znanstvena istraživanja* Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata za 2023. godinu, koji na 316 stranica donosi znanstvene i stručne radnje, ukupno deset, koje za glavnu temu imaju neke od aspekata kulturnog života Hrvata u Vojvodini, bilo u povijesti ili sadašnjosti. Glavni i odgovorni urednik časopisa je Tomislav Žigmanov, izvršna urednica je Katarina Čeliković, a likovna oprema djelo je Darka Vukovića. Udruga Bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“ tiskala je svoj godišnji ilustrirani časopis za kulturu življenja *Revija Dužijanca* što je 13 broj ove publikacije. Tiskana je *Subotička Danica (nova): Kalendar za 2024.*, godišnjak Katoličkog društva „Ivan Antunović“ iz Subotice, na 318 stranica. Tromjesečno su izlazili *Miroljub*, glasilo Hrvatskog kulturno-umjetničkog društva „Vladimir Nazor“ iz Sombora te *Nada*, informativno-pastoralni list Srijemske biskupije. Dva puta godišnje tiskano je i Glasilo

Vicepostulature za upoznavanje Sluge Božjega o. Gerarda Tome Stantića, karmelićanina – *Otac Gerard*, a izdavač je Hrvatska karmelska provincija Svetog oca Josipa.

Ostala izdanja

U izdanju beogradskog Zavoda za udžbenike tiskana su četiri nova autorska udžbenika koje koriste učenici u nastavi na hrvatskom jeziku. U popisu ćemo vidjeti kako su u pitanju naslovi iz prirode i društva, hrvatskoga jezika te zbirka zadataka iz hrvatskoga jezika. Ono što ovdje želimo naglasiti je autorstvo naših nastavnika i pedagoga koji su se osmijelili izraditi autorske udžbenike čime nastava na hrvatskom jeziku dobiva na kvaliteti.

Kao specifično izdanje, u knjišku produkciju ubrojen je i USB nosač zvuka *Tamburaški troplet vojvođanskih Hrvata*, a ovaj glazbeni album rezultat je istoimenog istraživanja i promocije nematerijalne kulturne baštine Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata kojim se predstavljaju tamburaška

praksa i bećarac vojvođanskih Hrvata. Izvršnu produkciju potpisuje HGU „Festival bunjevački pisama“, a nakladnik i producent je ZKVH. USB se nalazi u reprezentativnom omotu u kojem je brošura na hrvatskom jeziku s tekstovima pjesama i uvodom recenzenta Vojislava Temunovića, a na USB-u su skladbe te spomenuta brošura u formatu za čitanje.

MONOGRAFSKE PUBLIKACIJE

I. Književnost

a) poezija

1. *Glas susreta : Lira naiva 2024.*, izabrala Klara Dulić ; [uredila Katarina Čeliković ; pogovor Klara Dulić], Subotica: Katoličko društvo „Ivan Antunović“ : Hrvatska čitaonica, 2024., (Subotica : Printex), 125 str. – naklada 400

2. *Preprekovo proljeće 2024 : zbirka pjesama*, [uredništvo Dragana V. Todoskov ... et al.], Novi Sad : Hrvatsko kulturno-umjetničko-prosvjetno društvo „Stanislav Preprek“, 2024. (Novi Sad : Agapé), 141 str. – 100

3. Dumendžić, Josip, *Moja baština*, Osijek : Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, 2024. (Osijek : Grafika), 134 str.

4. Đipanov Marijanović, Anita, *Oće rič pisma da bude*, Subotica : Hrvatska riječ, 2023. (Subotica : Rotografika), 64 str. – 300

5. Mlinko, Nevena, *Magma* / [ilustracije Darko Vuković], Subotica : Hrvatska čitaonica, 2024. (Subotica : Printex), 57 str. – 400

6. Nemet, Zvonimir: *Sin ravnice*, Dugo Selo: vlastita naklada, 2023. (Dugo Selo: Tiskara Točka), 91 str. – 40

7. Nemet, Zvonimir: *Aleja ljubavi*, Dugo Selo: vlastita naklada, 2024. (Rugvica: Tiskara Grafograd), 95 str.

8. Nemet, Zvonimir: *Ime je u vinu*, Dugo Selo: vlastita naklada, 2024. (Rugvica: Tiskara Grafograd), 123 str.

9. Nemet, Zvonimir: *Moje duše list*, Dugo Selo: vlastita naklada, 2024. (Rugvica: Tiskara Grafograd), 87 str.

10. Nemet, Zvonimir: *Nemoj nebo plakati*, Dugo Selo: vlastita naklada, 2024. (Rugvica: Tiskara Grafograd), 87 str.

11. Nemet, Zvonimir: *Od Dunava šum*, Dugo Selo: vlastita naklada, 2024. (Rugvica: Tiskara Grafograd), 127 str.

12. Žigmanov Tomislav: *Intime rasapa : (elegijske crtice o Čikeriji)*, Subotica : Hrvatska čitaonica ; Čikerija : Kuća na mrginju, 2024. (Petrovaradin : Simbol), 73 str. : autorova slika.

b) izreke

13. Nemet, Zvonimir: *Dokaznice*, Dugo Selo: vlastita naklada, 2024. (Rugvica: Tiskara Grafograd), 93 str.

14. Nemet, Zvonimir: *Izrečnice*, Dugo Selo: vlastita naklada, 2024. (Rugvica: Tiskara Grafograd), 82 str. – izreke

15. Nemet, Zvonimir: *Mislenice*, Dugo Selo: vlastita naklada, 2024. (Dugo Selo: Tiskara Točka), 86 str. – izreke.

c) proza – kratke priče

16. *AGM kao nadahnuće : izbor kratkih priča nadahnutih životom i djelom Antuna Gustava Matoša prigodom 150. obljetnice rođenja*, grupa autora, Subotica : Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata; Osijek : Društvo hrvatskih književnika, Ogranak slavonsko-baranjsko-srijemski; Općina Tovarnik, 2024. (Osijek : Krešendo), 209 str.

17. Vujkov, Balint, *Didin rukopis*, [izbor Zlatko Romić ; knjigu uredila Katarina Čeliković], Subotica : Hrvatska čitaonica : Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, 2024. (Subotica : Printex), 669 str. (Edicija Izabrana djela Balinta Vujkova ; knj. 8). – 700.

d) knjige za djecu

18. Dević, Josipa, *Put križa za najmlađe*, ilustracije Višnja Mihatov Barić, Subotica : Udruženje Hrid (Subotica : Rotografika), 2024. (Subotica : Rotografika), [32] str. : ilustr. – 1000.

II. Publicistika – politika

19. Prčić, Dražen, *Subotica : priča o fotografiji 3*, Subotica : 1909. Minerva, 2023. (Subotica : 1909. Minerva), 191 str. : fotogr. – 100

20. Vojnić Hajduk, Lazo, *Autobiobibliografija*, Novi Sad : L. Vojnić Hajduk, 2024. (Subotica : Printex), 596 str. – 100.

III. Znanost

Povijest, demografija, etnologija, religija i leksikografija

21. *Dani hrvatske knjige i riječi - dani Balinta Vujkova : zbornik radova s Međunarodnog znanstveno-stručnog skupa 2023*, Subotica, 27. i 28. X.

2023., uredila Katarina Čeliković, Subotica : Hrvatska čitaonica : Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, 2024. (Subotica : Printex), 235 str.

22. *Hod petrovaradinskih belega*, [Slobodanka Babić, Darko Polić i Danilo Vuksanović], Petrovaradin : Fondacija „Spomen-dom bana Josipa Jelačića“, 2024. (Petrovaradin : Simbol), 82 str. : ilustr. – 300

23. *Živa baština : nematerijalna kulturna baština Hrvata u Republici Srbiji = A living heritage : catalogue of intangible cultural heritage of Croats in the Republic of Serbia*, [autori tekstova Katarina Čeliković ... [et al.] ; fotografije Ivan Ivković Ivandekić ... [et al.], 2. dopunjeno izd., Subotica : Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, 2024. (Subotica : Rotografika), 78 str. : ilustr. – 700

24. Anišić, Andrija, *Spomenica 2 : ponovni pohod Hrvata Bunjevaca u staru postojbinu : Dužijanca u Mostaru - obnova spomen ploče iz 1933.*, Subotica : Udruga bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“, 2024. (Subotica : Rotografika), 116 str. : ilustr.

25. Beretić, Stjepan, *Slava Božja : Katolički molitvenik i pjesmarica*, 3., prošireno i dopunjeno izd., Subotica : Katoličko društvo „Ivan Antunović“, 2023. (Subotica : Rotografika), 656 str.

26. Dumendžić, Josip, *Bođani u srcu : prinosi za onomastičko-povijesnu građu Hrvata u Vojvodini*, Subotica : Katoličko društvo „Ivan Antunović“, 2024. (Subotica : Printex), 177 str. – 300

27. Čeliković, Katarina, *Desetljeća dva : Hrvatska čitaonica Subotica : (2002-2022)*, Subotica : Hrvatska čitaonica, 2023. (Subotica : Printex), 367 str. : ilustr. – 300

28. Sente, Marko, *Ambulanta Palić*, Subotica : Matica hrvatska, 2023. (Subotica : Rotografika), 151 str. : ilustr. – 500

29. Šeremešić, Marija, *Urbani Šokci u zrnju godina 2008. – 2023.*, Sombor : Udruženje građana „Urbani Šokci“, 2023. (Budisava : Krimel, Apatin : Birograf), 337 str. : fotogr. – 100

30. Šeremešić, Marija, *Biserje tradicije*, [prevod na engleski Ivana Kovač] ; [fotografije Ivan Ivković Ivandekić, Dragutin Šipek, Marin Đukanov], Sombor : Udruženje građana „Urbani Šokci“, 2024. (Apatin : Birograf), 210 str. : fotogr. – 300

31. Zelić Naco, *Javna proslava Dužijance od 1968. do 1971. godine u Subotici : svjedočenje*, [predgovor Milana Černelić], Subotica : Udruga bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“, 2024. (Subotica : Rotografika), 260 str. : ilustr. – 250

32. Žunac, Lidija, *Tragovi trajanja : hrvatsko groblje u Boki*, [fotografije Lidija Žunac ; prijevod na hrvatski Ivana Petrekanić Sič], Subotica : Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata ; Pančevo : Gradska biblioteka, 2024. (Kraljevo : Riža), 133 str. : ilustr. – 200

Umjetnost

33. *Deveta likovna kolonija Likovnog kluba „Hrvatskog kulturnog društva Šid“ : od 16. do 18. rujna 2022. god. : posvećena sjećanjima na Franuša (Franju) Prekpaljaja osnivača i istaknutog člana „HKD ŠID“ (18. 08. 1960. – 25. 09. 2021. god.)*, [tekst Josip Pavlović ; [fotografije slika sa Osme likovne kolonije i fotografije Franje Prekpaljaja Suzana Darabašić... et al.], Šid : Hrvatsko kulturno društvo, 2023. (Šabac : Demo print), 48 str. (katalog)

34. *Izbor grafika iz legata Galerije : Zavičajna galerija „dr Vinko Perčić“ Subotica*, [fotograf Spartak Dulić], Subotica : Zavičajna galerija „dr Vinko Perčić“, 2024. (Subotica : Dielle), 36 str. : ilustr. (izložbeni katalog), srpski, mađarski, hrvatski, engleski

35. *Putovanje kroz vrijeme : vodič kroz stalni etnografski postav*, uredio Árpád Papp ; [prevoditeljica Ljubica Vuković Dulić], Subotica : Gradski muzej, 2024. (Subotica : Creative line), 158 str. : ilustr.

36. *[Stipan Šabić – Legat galerije] : Zavičajna galerija „dr Vinko Perčić“ Subotica*, [fotograf Ivan Ivković Ivandekić], Subotica : Zavičajna galerija „dr Vinko Perčić“, 2023. (Subotica : Dielle), 28 str. : ilustr. (katalog), srpski, hrvatski, mađarski, engleski

37. *Stipan Kopilović : Bajmak, 24. III. 1877 – Bačka Topola, 13. III. 1924.*, [priredio Branimir Kopilović] ; [fotografije Augustin Juriga], Subotica : Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, 2024. (Subotica : Printex), 15 str. : ilustr.. – 300

38. *XXXIX. saziv Prve kolonije naive u tehnici slame : Tavankut, 12. – 20. srpnja 2024.*, [organizator] HKPD „Matija Gubec“ Tavankut, Tavankut, 2024. (Subotica : Agencija za marketing i dizajn Visions), [40] str. (katalog)

39. *Umjetnička kolonija „Panon“ : Subotica, 17. – 18. lipnja 2023.*, [tekst Davor Bašić Palković, Branimir Kopilović] ; [fotografije Nada Sudarević], Subotica : Hrvatska likovna udruga „Croart“, 2023. (Subotica : Svitak art), 75 str. : ilustr. (katalog)

40. *Umjetnička kolonija „Stipan Šabić“, Subotica, 7. – 13. kolovoza 2023. godine*, [tekst Zvezdana Jembrih, Branimir Kopilović ; fotografije Nada Sudarević], Subotica : Hrvatska likovna udruga Croart, 2024. (Subotica : Svitak art), 43 str. : ilustr. (katalog). – 100

41. *Žito i motivi poljoprivredne djelatnosti u arhitekturi Subotice*, Viktorija Aladžić, Maja Rakočević Cvijanov, Neda Džamić, Subotica : Udruga bunjevačkih Hrvata „Dužijanica“, 2024. (Subotica : Rotografika), [60] str.

42. *Priroda i čovjek : upoznavalica stalnog postava Prirodoslovnog odjela Gradskog muzeja Subotica*, [autori Csaba Lality, Gabriella Kajdocsi Lovász, Slađana Aleksić] ; [prijevod Ljubica Vuković Dulić], Subotica : Gradski muzej, 2024 (Novi Sad : Sajnos), 13 str. : ilustr.

Nosač zvuka USB

43. *Tamburaški troplet vojvođanskih Hrvata* [Zvučni snimak], [izvode] Tamburaški orkestar HKPD-a „Matija Gubec“ Ruma ... [et al.], Subotica : Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, 2024. (Subotica : Visions), 1 USB. – 500.

Udžbenici

Priroda i društvo 3 i 4 : za treći i četvrti razred osnovne škole na hrvatskom jeziku : nacionalni dodatak, Sanja Dulić, Danijela Romić, Margareta Uršal ; [ilustracije Adrijana Vukmanov Šimokov], 4. izd., Beograd : Zavod za udžbenike, 2023. (Beograd : Službeni glasnik), 59 str. : ilustr.

Svijet oko nas 1 i 2 : svijet oko nas za prvi i drugi razred osnovne škole na hrvatskom jeziku : nacionalni dodatak, Verica Farkaš, Margareta Uršal ; [ilustracije Adrijana Vukmanov Šimokov], 3. izd., Beograd : Zavod za udžbenike, 2023. (Beograd : Službeni glasnik), 19 str. : ilustr.

Učimo hrvatski : udžbenik za hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture za prvi i drugi razred osnovne škole, Ljiljana Dulić, Marina Piuković ; [ilustracije i fotografije Adrijana Vukmanov Šimokov], 2. izd., Beograd : Zavod za udžbenike, 2023. (Beograd : Službeni glasnik), 221 str. : ilustr.

Zbirka zadataka iz Hrvatskoga jezika i književnosti za završni ispit u osnovnom obrazovanju i odgoju : za školsku 2023./2024. godinu, [autori Biljana Horvat ... [at. al.]], 6. izmijenjeno i dopunjeno izd., Beograd : Zavod za vrjednovanje kvalitete obrazovanja i odgoja : Prosvetni pregled, 2024. (Beograd : Službeni glasnik), 179 str. : tablice.

PERIODIKA

Časopisi

Blagovijest : časopis Beogradske nadbiskupije, izlazi mjesečno, Beogradska nadbiskupija, Beograd, redovito izlazi, str. 30

Godišnjak za znanstvena istraživanja Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, br. 15, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica, 2023. (tiskano 2024.), str. 300+LXXVIII.

Nova riječ : časopis za književnost i umjetnost, 1-2 (dvobroj) 2023, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, 2023., str. 322+[22].

Revija Dužijanca: ilustrirani časopis Udruge Bunjevačkih Hrvata Dužijanica za kulturu življenja, Udruga bunjevačkih Hrvata Dužijanica, Subotica, br. 13., 2024., str. 115

Subotička Danica (nova): kalendar za 2024., godišnjak, Katoličko društvo „Ivan Antunović“, Subotica, 2023., str. 318

Novine i listovi

Hrvatska riječ, tjednik, NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, redovito izlazio, str. 56

Hrcko, mjesečnik, dječji podlistak „Hrvatske riječi“, NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, redovito izlazio, str. 24.

Kužiš, mjesečnik, list za mladež, NIU „Hrvatska riječ“, Subotica, redovito izlazio, str. 24

Zvonik, mjesečnik, Katoličko društvo „Ivan Antunović“, Subotica, redovito izlazio, str. 56

Miroljub, tromjesečnik, glasilo Hrvatskog kulturno umjetničkog društva „Vladimir Nazor“ iz Sombora, Sombor, redovito izlazio, str. 20

Nada : informativno-pastoralni list Srijemske biskupije, izlazi tromjesečno, Srijemska biskupija, br. 11, 2023., str. 100

Otac Gerard, dva puta godišnje, Hrvatska karmelska provincija Svetog oca Josipa, Sombor, Glasilo Vicepostulature za upoznavanje Sluge Božjega o. Gerarda Tome Stantića, karmelićanina, str. 48

NJEGOVO ZRNCE BESKRAJA

Moj Bog me stvori u pradoba,
oblikovana sam još od vičnosti,
od iskona, prija postanka zemlje.
Rodih se ko svitlost života
dok još ne bijaše pradubina,
dok nije bilo izvora obilnih voda.
Rodih se od iskona Njegove ljubavi
kad je povlačio krug na licu bezdana.
Igrajuć na granici svemira,
Gospodin me stvori
kad još ne bijaše ni početka zemaljskom prahu.
Bila sam kraj Njega i u Njemu,
Njegovo zrnce beskraja.

Anita Đipanov Marijanović

Da ih ne zaboravimo

Sto godina od rođenja Kate Ivanković

Priredio: Josip Štefković¹

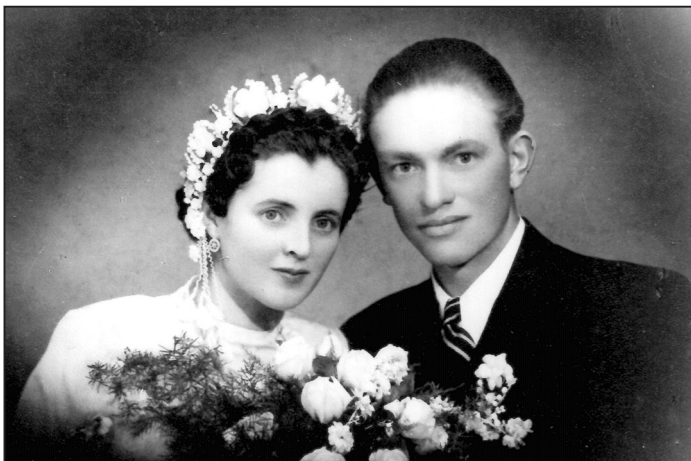
Kata Stantić, prvo od desetero othranjene djece Pere i Dominike r. Jozić, rođena je 19. kolovoza 1925. godine u Tavankutu. Kao najstarije dijete svojih roditelja, pomagala je majci u othrani i odgoju svoje mlađe braće i sestra. Osim toga, uspješno je završila četiri razreda osnovne škole, koliko je u ono vrijeme bilo u Tavankutu. Potom je privatno

Grgo i Kata Ivanković

učila i polagala ispite te je završila i jedan razred građanske škole. No, njezina naobrazba tu ne završava. Kao i u druge katoličke kuće, tako i u Stantićevu, ulaze katolički kalendari, glasnici i druge, osobito svetojeronimske, knjige, iz kojih Kata crpi nove spoznaje, još više izgrađuje svoju osobnost i nastoji duhovno napredovati.

¹ Prema tekstu Lazara Ivana Krmpotića o Kati Ivanković objavljenom u knjizi *Ruku mira pružam svima* (Subotica, 1995., str. 229-244).

Vjenčanje Grga i Kate Ivanković

Preko jedne bliže rođakinje, s. Petronele Tumbas, upoznala je karmelsku duhovnost i u Kati raste želja da se sva posveti Bogu kao redovnica karmelićanka. Međutim, Drugi svjetski rat i napose dolazak komunizma osujetili su te njezine planove. Kroz usta svoga duhovnog vođe, tadašnjeg subotičkog biskupa Lajče Budanovića, Bog joj progovara: „Kud ćeš, curo, u samostan kad vidiš da i ove što su u samostanima rastiravaju. Udaj se ti pa u svojoj obitelji napravi karmel!“ Kata je te riječi uzela kao izraz volje Božje. Na životni put Bog joj je poslao muža Grgu Ivankovića koji se je zanosio sličnim idealima. Vjenčali su se 3. srpnja 1949. godine, onoga istoga dana kada je u Subotici brat njezina supruga o. Leopold (Ivan) Ivanković služio svoju Mladu misu. On je vjenčao mladence u crkvi Isusova Uskrsnuća u Subotici. Mladi supružnici nastanili su se na jednom žedničkom salašu. Otvoreni Božjim nadahnućima, u ozračju žive vjere, prihvatili su kao dar iz Božje ruke desetero djece. Ta, drukčije ne bi ni mogli prihvatiti toliku djecu u ta teška vremena. U obiteljskoj atmosferi čvrste vjere, nepokolebljive nade i iskrene ljubavi počeo se ostvarivati Božji plan. Rodila su im se djeca: Marija, Dominika, Julijana, Manda, Josip, Bernardica, Andrija, Franjo, Jacinta i Pajo. Iz obiteljske zajednice Grga i Kate Ivanković poteklo je do sada osamdeset potomaka: desetero djece, tridesetero unučadi i četrdesetero pranučadi. Četvero od njih odabralo je duhovni poziv. Njihov sin Franjo je svećenik, a kći Bernardica časna sestra dominikanka (s. Nada). Njihov najstariji unuk Josip Štefković je svećenik, a njegov mlađi brat Mirko Štefković biskup (za biskupa Zrenjaninske biskupije zaređen je 1. lipnja 2024. godine).

Otvorenost životu i duboko vjerničko osvjedočenje glavna su obilježja obiteljskog života Grga i Kate Ivanković. Te su činjenice odredile životni put,

25. godišnjica braka Grge i Kate Ivanković

ali i pjesničko stvaralaštvo Kate Ivanković. Površnom promatraču može se činiti da je njezina poezija prigodna i vrlo osobna. Ima istine u toj konstataciji, ali Katini stihovi uvijek polaze od konkretne situacije u obitelji i u župnoj zajednici, u koju su uvijek živo bili uključeni, pa do zbivanja u Crkvi i u našem hrvatskom narodu. Njezino pjesničko stvaralaštvo je evangelizacijski „angažirano“. Kata nikada ne pjeva zato da nekoga površno zabavlja. Njezina svaka pjesma ima svoju vrijednosnu poruku i pouku. Za njezine stihove mirno možemo reći da su lirske meditacije o velikim temama čovjekova života i zbilje u kojoj čovjek mora proživjeti ovaj svoj životni vijek. Sadržaj njezinih stihova polazi od unutarnjeg poticaja koji je sazrio u dubokom razmišljanju koje je toliko puta potvrđeno u dubokim vjerničkim doživljajima. To Katinoj poeziji daje poseban čar i vrijednost. Toj misaonoj poruci podređeno je sve: i jezik, i stil, i forma, i način izražavanja, jednom riječju, sve. Ona kao osvjeđočena vjernica smatra da postoje univerzalne istine i vrijednosti na koje je Bog tijekom stoljeća svojom objavom ukazao da je to jedini i pravi put za svakog čovjeka. To njezino uvjerenje pojačava svijest odgovornosti za svoju brojnu djecu kojoj je željela usaditi iste te ideale. Tu treba tražiti početak njezinog pjesničkog stvaralaštva. Kao mudra majka i odgojiteljica dobro je znala da se pojedine istine umotane u oblik stihova lakše pamte i prihvaćaju. Zato je Kata u svojoj obitelji počela te istine pretakati u stihove. Kako se njezina brojna obitelj ne bi osjećala manje vrijednom, ona stvara njezin kulturni život. Svaki imendan, svaki rođendan, a pogotovo veliki kršćanski blagdani

i narodni običaji u Katinoj obitelji bili su popraćeni prigodnim svečanostima i malim priredbama. Tako Kata počinje pisati svoje pjesme. Dapače, za neke od tih stihova ona je skladala i melodije da bi se mogli i otpjevati a ne samo recitirati.

Potječe iz brojne obitelji u kojoj je brat Bela postao svećenik, a sestra je postala redovnica dominikanka (s. Brigita), a muževljev brat, kako je već spomenuto, svećenik franjevac. Sve su to bile prilike da Kata napiše nove prigodne pjesme, a njezina djeca su gotovo redovito bila izvođači tih stihova. Zato je u njima puno osobnih crta, ali to nikada nije išlo na štetu misaone poruke. Kata Ivanković je doživjela sreću da je i svojim potomcima koji su odabrali duhovni poziv mogla napisati prigodne stihove. Ti su njezini stihovi opet u službi poruke, ponekad vrlo osobne. To daje stihovima posebnu draž, a poruci vrijednost. Poruka je upućena vrlo osobno pa zato jače obavezuje. Za druge postaje svjedočanstvo, jer ono što se poručuje svom vlastitom djetetu, sigurno je vrijedno pa to i drugi lakše prihvaćaju.

Obitelj Grge i Kate Ivanković surađuje sa svojim župnikom i s redovnicama iz Družbe „Naše Gospe“ koje tada djeluju u župi u Žedniku. To je bio novi stvaralački izazov Katinoj liri. Ali, poruka dobiva širi i univerzalniji karakter. Iz toga su razdoblja ostale brojne zborne recitacije za školsku djecu i za ministrante u različitim prigodama.

Kao pravi rodoljub Kata Ivanković se uključuje u sva zbivanja koja se u to vrijeme počinju zbivati u Crkvi i u narodu Hrvata. Značajni datumi iz naše crkvene i narodne povijesti postali su predmetom brojnih slavlja na planu cijeloga naroda ili na regionalnom planu ovdje na bačkim i podunavskim prostorima. Sva ta zbivanja se oslikavaju u Katinim stihovima, ali i ovoga puta s naglašenom porukom. Obljetnice smrti naših velikih ljudi, kao i obljetnice njihova rođenja novi su izazovi za pjesničko stvaralaštvo. Kata ih je vjerničkom dušom opjevala. Uz te teme, koje je sa sobom nosio život, pjesnikinja zapaža i pjeva o općim stvarnostima koje nas okružuju.

Lirsko stvaralaštvo Kate Ivanković, rođene Stantić, u svakom slučaju spada u pučko pjesništvo. To je ono što naš ugledni pjesnik Jakov Kopilović naziva „lira naiva“. Kata Ivanković svoje pjesničko stvaralaštvo osjeća kao svoj životni poziv da sve ono unutarnje bogatstvo duha, koje se u njezinoj duši stvaralo desetljećima pod utjecajem Evandjelja i kulture življenja bunjevačkih Hrvata, prenese na papir i tako kao životnu i evangelizacijsku poruku prenese pokoljenjima koja nadolaze.

Njezino poetsko stvaralaštvo možemo tematski svrstati u nekoliko cjelina iako je, kako je to već rečeno, sve prožeto dubokom i živom vjerom i kršćanskim pogledom na svijet. Svakako među Katine najvrjednije pjesme spadaju one u kojima pjeva o Bogu, o osobi Isusa Krista, o Duhu Svetom. Također pjeva o čovjekovoj slobodi, ali najviše o potrebi ljubavi koja je istinski

vez čovjeka s Bogom i čovjeka s čovjekom. U centru njezina promatranja je Kristovo trpljenje kao uzor svima koji trpe, ali je i izvor snage.

Druga najveća skupina pjesama Kate Ivanković posvećena je Majci Mariji, blaženoj Gospi. Kao žena dubokog vjerničkog osvjedočenja, katoličkog usmjerenja, Kata svoju vjeru, svoje osjećanje i nadasve svoje molitve usmjeruje na lik Isusove majke Marije. U toj poeziji je naglašen osjećajni moment koji svako dijete osjeća prema svojoj majci, a pogotovo ovako idealnoj kakva je Djeвица iz Nazareta. Katina slika o Mariji posve odgovara najnovijoj katoličkoj nauci o Mariji kao Majci Crkve koja prati sva zbivanja ovdje na zemlji i zato joj ona iznosi potrebe svoje i svoga muža i „svojih ptica“ pa i potrebe naroda koji izumire na ovim bačkim prostorima, jer ga zahvaća praktični ateizam. Kata vidi da narod ima zapaljeni jezik i toliko drugih nedostataka i mana. Ali, ona pouzdano drži da će nas Gospin zagovor usmjeriti na pravi put. Kroz te stihove dolazi do izražaja Katino zdravo rodoljublje, koje ona na najbolji način izražava u molitvi i vapaju Bogu, gospodaru povijesti.

Posebnu pažnju Kata Ivanković posvećuje evanđeoskim poslenicima. Ona kao vjernica zna da Crkva bez vrijednih svećenika ne može ispuniti svoje poslanje u suvremenom svijetu. Zato posebnom pažnjom i ljubavlju prati sve one koje Bog poziva u svoju osobitu službu, a imala je sreću to proživjeti u svojoj obitelji i među svojom vlastitom djecom. Zato se ne treba čuditi da neki od tih stihova imaju izraziti osobni pečat, jer ne treba prešutjeti činjenicu da joj je Bog po proročkim riječima biskupa Lajče Budanovića

Kata Ivanković čita svoje stihove

navijestio da će jednoga od njezinih sinova pozvati u svoju službu. Zato nije čudo ako upravo u tim stihovima ima toliko osobnih momenata. Vjerničkom dušom doživjeti svećeničko rođenje brata, sina i dva unuka, pa doživotno redovničko zavjetovanje sestre i kćeri redovnice. To mora biti vidljivo u svim stihovima koji ta zbivanja prate. Ali, taj osobni moment nikada nije zasjenio ono opće i univerzalno poslanje koje svećenik, odnosno redovnica, imaju u poslanju Crkve, ali i u životu naroda. Tako ovi stihovi postaju jedinstveni u hrvatskoj poeziji.

Daljnja skupina stihova Kate Ivanković posvećena je bačkoj ravnici kao užoj domovini, zavičaju iz kojega smo ponikli. Zato posvećuje pjesme toj bogatoj i prelijepoj ravnici. Dragi su joj križevi na toj ravnici, ružica u bašči i pjev grlice u granama. S posebnom ljubavlju pjeva o Subotici kao duhovnom i kulturnom centru svih bačkih Hrvata. Pjeva o selima koja čine vijenac oko grada, pjeva o gotovo nestalim šorovima salaša koji su kao zrna krunice vezivali ovu bačku ravnici. No, ljubav prema zavičaju ne dovodi u zabunu kojem narodu Bunjevci pripadaju, kojim jezikom govore i koje kulture su dionici. Sve je to tako jasno u Katinim stihovima. Ona kristalno jasno zna da su Bunjevci jedna posebna, da kažemo „mala ali fina“ hrvatska grana, koja govori *lipom* ikavicom. Ta je grana specifična i ona je primila neka obilježja sredine u kojoj živi, ali je usprkos vjekovima sačuvala neke svoje običaje, koji nedvojbeno govore o njihovom hrvatskom i hercegovačko-ličkom podrijetlu. To nikada nije umanjivalo njihovo pripadanje toj bunjevačkoj grani na koju smo svi mi s pravom ponosni.

Poezija Kate Ivanković natopljena je tom stvarnošću i ona predstavlja najizvorniju misao svih bunjevačkih sinova i kćeri, koji svojom bunjevštinom nikada nisu nijekali pripadnost hrvatskom narodu, jer bi u protivnom bili narod bez domovine, samo etnička skupina. Pripadnost hrvatskoj kulturnoj baštini nije umanjivala osjećaj njihove pripadnosti bunjevštini. Ta se povezanost isprepliće i u religioznim stihovima, jer je i iz njih jasno da žednički vjernik ima što poručiti Gospi od Otoka kraj Solina prigodom tisućite obljetnice tog prvog svetišta Majke Božje u Hrvata. Tako njezina poruka našem vremenu i našim prostorima postaje još aktualnija i vrijednija.

Kata Ivanković svu stvarnost gleda očima vjernika. U stvarnosti, koja je okružuje, nju posebno uzbuđuju klasovi ne samo zato jer su Božje tvornice kruha svagdašnjega. Nju još više uzbuđuje da će iz tih klasova biti brašno i kruh „u kojem će Isus skriti Tilo svoje“. Zato posebnu pažnju posvećuje slavlju klasja koje se među bunjevačkim Hrvatima od 1911. godine u Subotici slavi kao crkveno-narodna svečanost, a od pamtivijeka kao obiteljski običaj. Riječ je o žetvenim svečanostima koje zovemo „dužijanča“. U njima se Kata aktivno angažira, kako u svojoj župi, tako i u cijelom subotičkom kraju. U tim pjesmama naći ćemo mnogo podataka iz prošlosti ovoga slavlja koje je

postalo prepoznatljivi znak našeg bunjevačko-hrvatskog identiteta, ne samo u Subotici, u Bačkoj, nego u cijelom hrvatskom narodu pa i općenito po svijetu. Cijela jedna umjetnost u tehnici slame nastala je oko ovoga slavlja. Jedina opera iz života bunjevačkih Hrvata posvećena je ovoj temi i nosi naslov „Dužijanča“, a djelo je hrvatskog skladatelja dr. Josipa Andrića, a praiizvedba je bila u Narodnom kazalištu 29. IV. 1953. godine u Subotici.

Rodoljublje su naviještali i kroz stoljeća čuvali mnogi naši svećenici, koji su također bili i veliki kulturni radnici i pregaoci. Zato je posve razumljivo da Kata i njima u svojim pjesmama daje dolično mjesto, a s jednim ciljem da „ne budu nepoznati novom naraštaju“. Ona je svjesna što znači zdrav i Božji svećenik u sredini naroda. On je kičma tog naroda. Zato razumijemo da je Kata posvetila toliko stihova vrlim sinovima bunjevačke *nane* počevši od oca Gerarda Tome Stantića pa do biskupa Lajče Budanovića i drugih likova naše sjajne kulturne prošlosti i sadašnjosti. Na poseban način je istaknut lik jedinog svetačkog kandidata, koji je stasao na ovoj ravnici bačvanskoj, oca Gerarda Tome Stantića, prvog hrvatskog karmelićanina i osnivača hrvatskog muškog ogranka karmelićana. Iz svih tih pjesama izbija zdravo rodoljublje, ali koje nikada nije isključivo, nego uvijek otvoreno za suživot, jer na ovoj Bogom danoj ravnici ima mjesta za svakoga. U tim stihovima ima vrlo mnogo zdrave kršćanske kritičnosti da se vidi ono što treba pohvaliti, ali također da se primijeti ono što nije vrijedno. Treba sačuvati kritički duh da vidimo svoje mane.

Zatim cijeli jedan ciklus svojih pjesama Kata Ivanković posvećuje čuvarima obiteljskog i narodnog ognjišta, a to su u prvom redu naše dobre kršćanske i bunjevačke *nane* i očevi. Zato njima posvećuje brojne pjesme, osobito o našim narodnim blagdanima, dan majki (Materice) i dan očeva (Oci), koji se od pamtivijeka slave na treću i četvrtu nedjelju došašća (adventa). Mnoge su poruke izrečene kroz čestitke za te blagdane. No, pri tom Kata ne zaboravlja ni vlastitu *nanu* i vlastitog oca. Nije zaboravila da te naše dobre *nane* moraju izrasti iz čestitih kršćanskih djevojaka. Zato im Kata upućuje posebne poruke. Djevojke postaju čestite žene i majke, jer su pozvane da svojom ženstvenošću i zdravim majčinskim osjećajem griju obiteljsko gnijezdo iz kojih će stasati nova pokoljenja zdravih Bunjevaca. Kako bi tu obiteljsku toplinu pojačala, Kata je osobito za blagdan Božića nastojala što više toga božićnog otajstva pretočiti u stihove i tako ga prelići u svoj vlastiti dom za svoj obiteljski stol da bi to otajstvo zagrijalo njezinu dušu i duše njezina supruga i „njezinih ptića“ kako bi se gradila civilizacija ljubavi koju je Krist donio svojim dolaskom na zemlju.

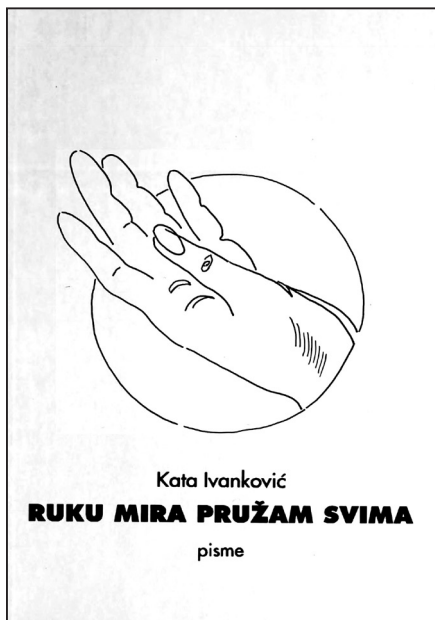
Eto, tako se zaokružuje pjesničko stvaralaštvo Kate Ivanković sa svojom duboko religioznom i kršćanskom porukom, koja u sebi nosi jednu povijesnu poruku da se naša bunjevačka grana, kao i cijeli hrvatski narod, odnjihao

kao narod i održao kao etnikum na ovim prostorima zahvaljujući djelovanju Crkve i njezinih moralnih i vjerskih načela. O tome tako jasno svjedoči ne samo poezija ove žene, nego i njezin život koji je sva svoja nadahnuća crpio iz čistih izvora evandeoskog učenja Crkve. To je nepobitna činjenica, ali istovremeno i smjerokaz kojim putem treba krenuti suvremeni bunjevački čovjek, obitelj i cijeli narod ako želi opstati kao jedinka, kao obitelj i narod. Trebaju nas veoma ozbiljno zamisliti teške i zabrinjavajuće činjenice našeg izumiranja i moralnog relativizma koji nas vodi u moralnu ravnodušnost i u intelektualnu bezvoljnost od koje je samo jedan korak do nestanka. Na to nas je i autorica ovih pjesama nebrojeno puta kroz svoje stihove upozorila. Ove pjesme su velika kršćanska ispovijest koja je sva utemeljena na Istini i izrasla je iz dubokih korijena naše narodne kulturne baštine. Nadahnjivala se na Evanđelju i konkretnom životu Crkve. Iz toga je prohujao tako plodni život u koji nas je Kata uvela svojim stihovima. To je bogat blagdanski i obiteljski stol za kojim bi svatko trebao uzeti za sebe ono što mu je potrebno da mu život bude puniji.

Pjesme Kate Ivanković objavljivane su u kalendaru *Subotička Danica*, *Bačkom klasju*, katoličkom mjesečniku *Zvonik*, Glasilu vicepostulature slugu Božjega o. Gerarda Tome Stantića *Otac Gerard*, u zbirci Bele Gabrića i Ante Pokornika *Bunjevačke kraljičke pisme* te u zbirkama sa susreta hrvatskih pučkih pjesnika *Lira nai-va*. Za 70. rođendan njezina djeca tiskaju joj zbirku pjesama *Ruku mira pružam svima*. Pjesme koje nisu ušle u zbirku i koje su nastale kasnije ostale su neobjavljene i čuvaju se kao obiteljska ostavština.

Kata Ivanković preminula je 12. ožujka 2017. godine, u 92. godini života. Pokopana je na subotičkom Bajskom groblju.

Stogodišnjica rođenja hrvatskih akademika Gaje Alage i Mirka Vidakovića

Piše: Antun Vujević

U Lemešu je 14. studenog 2024. godine obilježena stogodišnjica rođenja svjetski poznatih znanstvenika i hrvatskih akademika, teorijskog fizičara Gaje Alage (Lemeš, 3. 7. 1924. – Zagreb, 7. 9. 1988.) i šumarskog genetičara Mirka Vidakovića (Lemeš, 29. 10. 1924. – Zagreb, 15. 8. 2002.). Proslavu je organizirao Zavod za kulturu vojvodanskih Hrvata u okviru Godine hrvatskih velikana, odnosno Godine novog preporoda.

Tim povodom služena je misa u mjesnoj crkvi Rođenja Blažene Djevice Marije. Misno slavlje je predvodio otac Zlatko Pletikosić, karmelićanin. Nakon mise je otkrivena spomen-ploča na Osnovnoj školi „Bratstvo jedinstvo“, a pokraj škole je posađen hrast lužnjak budući da je upravo Mirko Vidaković poznat po podizanju klonske sjemenske plantaže toga drveta. U domu kulture priređena je svečana akademija na kojoj je bilo riječi o životu i djelu dvojice velikana. Ravnateljica Zavoda za kulturu Vojvodanskih Hrvata Katarina Čeliković je u nadahnutom govoru poručila djeci. „Trudite se što više spoznavati i neka vam na tom putu uzor budu velikani poput Alage i Vi-

dakovića, koji su rođeni ovdje u Lemešu. Nema na svijetu puno takvih mjesta da vam se tu rode znanstvenici svjetskoga glasa. Budite ponosni na njih.“

Ravnatelj OŠ „Bratstvo jedinstvo“ Dejan Vukadinović je zahvalio za obilježavanje obljetnice ovih velikana i naglasio kako će to biti poticaj i ostaloj djeci da se ugledaju na život i rad svojih sumještana.

Na akademiji su proglašeni i dobitnici nagrada za učenike koji su sudjelovali na likovnom i literarnom natječaju na teme „Šume su izvor života“ i „Atom za mir i svemir“. O znanstvenim dostignućima i svojim susretima s Alagom, nadahnuto je govorio njegov student, profesor fizike u mirovini Antun Vujević. Uz sva postignuća najvažnije je spomenuti boravak Alage na specijalizaciji u Kopenhagenu na institutu „Nils Bohr“ i suradnje s grupom znanstvenika, Bohrom, Alderom i Mottelsonom, koji dvadesetak godina kasnije dobivaju Nobelovu nagradu za fiziku, a pravila u prijelazima beta raspada poznata su kao Alagina pravila.

O velikom doprinosu znanosti Mirka Vidakovića govorio je Josip Bako, tajnik Zavoda za kulturu. Uvođenje znanstvenih disciplina genetike i oplemenjivanja šumskog drveća u redovitu nastavu na Fakultetu šumarstva Sveučilišta u Zagrebu i podizanje klonske sjemenske plantaže hrasta lužnjaka samo su neki od mnoštva dostignuća Mirka Vidakovića. O njihovim znanstvenim radovima pisali smo u kalendaru *Subotička Danica* (2020.).

Na svečanoj akademiji nastupili su učenici i zbor OŠ „Bratstvo jedinstvo“ kao i pjevačka skupina „Musica viva“.

Svečanosti su nazočili predstavnici Ministarstva za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog, Ministarstva prosvjete, Hrvatskoga nacionalnog vijeća, Pokrajinskog tajništva za kulturu, Grada Sombora i somborske Gimnazije „Veljko Petrović“.

Kako su Alaga i Vidaković bili učenici somborske Gimnazije, sutradan 15. studenog je prof. Antun Vujević (i sam učenik Gimnazije prije 50 godi-

Antun Vujević govori o Gaji Alagi

na) održao predavanje o beta raspadu gdje je na jednostavan način objasnio učenicima prirodoslovnog smjera dio istraživanja Gaje Alage. O Gaji Alagi čiji je bio student, i Mirku Vidakoviću govorio je i fizičar, urednik hrvatskog izdanja *National Geographica* Hrvoje Prčić.

POKOJNA NANA

Svud' je noć i tama,
jedna je zvizda na nebu sama,
a to je moja mama
koja nas čuvala godinama.

Moja je mama
mnogo dobra žena bila,
al' sam zato ponekad
i batine dobila.

Bila sam od nje bena
za sve i svašta,
nije baš umela
uvik da oprašta.

A nisam ni ja
baš uvik dobra bila,
majki i didi sam često prkosila.

Jednom sam didi
u papuče vode nalila
i dvadeset pačića podavila,
a ispod kvočke
sva jaja pogazila.

Kata Skenderović

Povijesni kutak

Kalačko-bački nadbiskup György Császka

Piše: Stjepan Beretić

Mladost

Kalačko-bački nadbiskup György Császka (Juraj Čáska) rođen je u današnjoj Slovačkoj, u njitranskom okrugu, u selu Nitrianska Streda (Nyitra-szerdahely) 12. ožujka 1826. godine kao György Császtka. Svoje slovačko prezime Částka je 1860. godine pomađario tako što je iz prezimena izostavio slovo „t“. Njegovo rodno selo danas ima 721 stanovnika dijelom katolika, dijelom evangelika. Njegov otac Jakov je bio zidarski majstor. Po majčinoj strani je bio rođak kasnijeg egerskog nadbiskupa i kardinala Józsefa Sammase, koji je također bio spiški biskup. Rođak mu je bio i povjesničar Mihály Horváth. György se školovao kod njitranskih pijarista, filozofiju je studirao u Bratislavi i Trnavi, gimnaziju je završio u Tati i Ostrogonu (Táta i Esztergom). Tu mu se rodilo svećeničko zvanje. Poduzeo je i studijsko putovanje po austrijskim pokrajinama u sjevernoj Italiji. Od 20. studenog 1846. godine je živio u požunskom (Bratislava) sjemeništu Emericanum kao svećenički kandidat Ostrogonske nadbiskupije. Živio je četiri godine u bečkom Pazmaneumu kao student teološkog fakulteta sveučilišta u Beču. Već tih godina su mu objavljena prva djela i članci u različitim časopisima, a 1846. godine je napisao nagrađeni članak o zabrani pušenja u sjemeništima.

Mladi svećenik

Za svećenika Ostrogonске nadbiskupije je zaređen 24. rujna 1850. godine. Poslije ređenja je postao prefektom nadbiskupskoga konvikta te je od 29. rujna 1854. godine postao profesorom matematike u gimnaziji u Trnavi. Za vrijeme svoga boravka u Trnavi surađivao je sa slovačkim katoličkim svećenstvom. Njegov otac je bio svjestan Slovak koji je pomagao slovački tisak. Šezdesetih godina XIX. stoljeća mladi György Császka je prešao na stranu promađarski orijentirane visoke crkvene hijerarhije. To se njegovo opredjeljenje najviše vidjelo kad je 1886. godine osnovano Mađarsko-slovačko kulturno društvo (MaTKE – Magyarországi Tót Közművelődési Egyesület). Mađarska je vlada zatvorila Maticu Slovačku, pa je Mađarsko-slovačkom kulturnom društvu dala imovinu zatvorene Matice, a kamatama matičinih zaklada pomagala je to društvo. György Császka je postao suosnivačem društva i njegovim prvim predsjednikom. Svrha društva je bila odgajati Slovake u mađarskom duhu. Bili su stava, da su Slovaci Mađari koji govore slovački. György Császka je podupirao i Gornjougarsko kulturno društvo (FEMKE), koje se zalagalo za mađarizaciju Ugarske. Kao mladi svećenik službovao je u Ostrogonскоj nadbiskupiji. Tri je godine bio na službi u austrijskim pokrajinama i u današnjoj gornjoj Italiji. Tada je pozvan u Trnavu, pa u Ostrogon. Godine 1853. je preuzeo službu bilježnika i arhivara na nadbiskupskom ordinarijatu. Godine 1856. je postao tajnik nadbiskupskog vikara. Ostrogonски nadbiskup Ján Scitovský ga je 20. srpnja 1864. godine promaknuo za kancelara nadbiskupskog ordinarijata u Ostrogonu.

Kanonik

Nadbiskup i primas János Simor ga je visoko cijenio, pa ga je 29. rujna 1870. godine imenovao kanonikom učiteljem ostrogonskog prvostolnog kaptola. I u to se vrijeme bavio znanstvenim radom. Pisao je članke i za časopis *Religio*. Počeo je pisati udžbenik iz filozofije. Znanstvenim radom, svojim karakterom, sposobnostima, a napose po radišnosti stekao je veliki ugled kod svojih suvremenika i ostrogonских nadbiskupa. Uvijek je bio spreman za pomoć, uvijek marljiv čovjek.

Spiška biskupija

Spiška biskupija se nalazi na sjeveru srednje Slovačke. Prostire se u moravskom, lptovskom i spiškom kraju. Biskupija je nastala 1776. godine tako

što je izdvojena iz nadbiskupije Ostrogon (Esztergom). Biskupija ima 179 župa u 14 dekanata. Na Području biskupije živi više od 600 000 stanovnika, od kojih je oko 450 000 rimokatolika. Na čelu biskupije je sada biskup Mons. František Trstenský kao 15. dijecezanski biskup Spiške biskupije. U pastoralu djeluje oko 350 biskupijskih i redovničkih svećenika. Spiška biskupija je sada u istočnoj crkvenoj pokrajini te je zajedno s Rožnavskom biskupijom sugfraganska biskupija Košičke nadbiskupije.

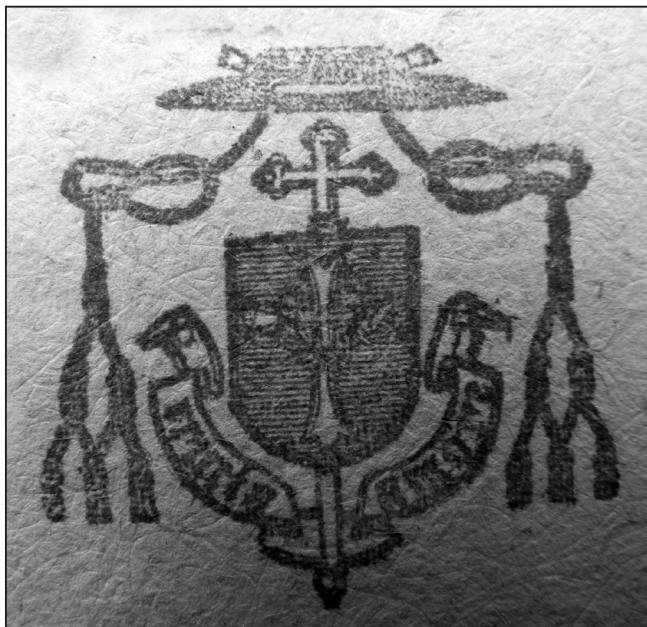
Spiški biskup György Császka (Juraj Čáska) (1874. – 1891.)

Kralj Franjo Josip ga je 27. veljače 1874. godine imenovao spiškim biskupom. Postao je deveti po redu spiški biskup. Njegovo je biskupsko imenovanje 15. lipnja 1874. godine objavljeno u Rimu, gdje je osobno nazočio konzistoriju. Njemu je papa Pio IX. osobno dao biskupske insignije. Biskupsko geslo mu je „Crucis amore“. Za spiškoga biskupa ga je zareadio u ostrogonskoj prvostolnoj bazilici 19. srpnja 1874. godine nadbiskup i kardinal János Simor. 2. rujna 1874. godine je službeno zauzeo katedru spiških biskupa. Tako je on nasljednik svoga rođaka Józsefa Samasse, koji je tada postao egzerski nadbiskup i kardinal.

Dok je upravljao spiškom biskupijom, pokazao je veliku brigu za siromašne svećenike. Za 17 godina njegove biskupske službe u Spišu, za pomoć siromašnijih svećenika je dao 100 000 forinti.

Nastojao je među vjernicima raširiti mađarski jezik. Dok on nije preuzeo biskupiju u tom kraju se u crkvama jedva čula mađarska riječ, a on je uveo propovijedi na mađarskom jeziku. Nije prošlo ni dva desetljeća a u Spiškoj biskupiji se već uvelike rabio mađarski jezik u školama i u crkvama. „Püspökségének elején alig hallottak magyar szót egyházmegyéje templó-

maiban, de két évtized múlva használatossá vált a magyar nyelv az iskolákban és a templomokban is“. Osnovao je četiri područne škole (u Levoči, u Ružomberku, u Tvrdošinu). Tamo su poučavale časne sestre, a i u ostalim katoličkim školama je uveo predavanje na mađarskom jeziku.

U cijeloj je biskupiji podupirao gradnju crkvenih i prosvjetnih zavoda. Za žensku je mladež osnovao zavode u Levoči, Spiškim Vlachima, u Ružomberku i Tvrdošinu. Provodio je reformu crkvenog narodnog školstva u biskupiji i osnivanje učiteljskih i čitateljskih društava. U Spiškom Podhradu je utemeljio tiskaru, pomagao je izdavanje regionalnih njemačkih novina *Zipser Bote* (Spiški vjesnik). Gotovo milijun forinta je uložio za rodoljubna, dobrotvorna i za kulturna nastojanja. Podupirao je umjetnost. Vješto je gospodario prihodima spiške biskupije, pa je udvostručio njezine prihode. I katedralu je obnovio. Za vođenje odgojnih ustanova za djevojke je angažirao sestre milosrdnice iz Szatmára (danas Satu Mare u Rumunjskoj). Bio je jedan od osnivača Spiškog povijesnog društva. Sve su te ustanove osim religiozne i prosvjetne uloge u biskupiji, bile i centri mađarizacije. O svom trošku je u duhu tadašnjeg purizma davao obnoviti više crkava i prije svega katedralu u Spiškoj Kapituli u novogotskom stilu. Pomogao je i obnovu aule Mađarske akademije znanosti u Budimpešti. Pomagao je i budimpeštanski muzej primijenjene umjetnosti (Iparművészeti múzeum) i umjetničke zanate, prikupio

je veliku zbirku srednjovjekovnih umjetnina. Godine 1869. je prisustvovao savjetovanju o osnutku društva svetoga Vojteha (Spolok sv. Vojtecha). On je bio član njegovoga prvoga odbora. Godine 1875. je već kao spiški biskup za Spolok sv. Vojtecha uložio 10 zlatnika. Tako je postao jedan od članova osnivača. Četrdesetih godina je bio aktivan i kao književnik. Izdao je dva poučna spisa.

Značajnim sredstvima je podupirao nastavu, učitelje i učenike. Pomagao je i kulturni život, pa je u studenom 1890. godine pokrenuo tjednik *Szepesi Közlöny* (Spiški vjesnik). Njegova je zasluga što je katedrala u mjestu Spišská Kapitula i više starih crkva obnovljeno. Njegov je rad uočio i kralj pa ga je imenovao nutarnjim savjetnikom i odlikovao redom željezne krune prvog razreda. Godine 1901. mu je sveučilište u Budimpešti dalo naslov počasnog doktora teologije.

Kalačko-bački nadbiskup

Kalačko bačkim nadbiskupom je imenovan 27. listopada 1891. godine. Imenovanje je papa potvrdio 17. prosinca 1891. godine. Tako je 17. veljače 1892. godine kao nasljednik nadbiskupa i kardinala Lajosa Haynalda svečano ustoličen za kalačko-bačkog nadbiskupa. Za vrijeme svoje službe u Kalači i on je bio jedan od podupiratelja budimpeštanske katoličke gimnazije u drugoj gradskoj četvrti, te je u odgojnoj ustanovi „Ferenc József“ plaćao mjesto za jednog učenika. Sudjelovao je 1896. godine u organizaciji mađarskih milenijskih svečanosti, za državnu izložbu u Mađarskom muzeju primijenjene umjetnosti darovao je puno crkvenih spomenika izuzetne vrijednosti. Držao je vrijedne umjetničke predmete, tako na primjer izrezbarene i oslikane kipove Antala Hermanna iz mjesta Dunaszekcső. Njegovim nastojanjem je u Kalači podignuta Učiteljska kuća (a Tanítók háza), središnja kuća katoličkog kruga (a Katolikus Kör székháza) i kuća za siromahe (Szegények háza). Svoju su kuću dobili i članovi Momačkog društva (Legényegylet). Proširio je veliko sjemenište (bogosloviju), tako da je zgrada dobila svoju kapelu i knjižnicu. Svojim je knjigama obogatio nadbiskupsku knjižnicu. Godine 1896. je imenovao svećenika Pála Winklera knjižničarom.

Za vrijeme milenijskih svečanosti osnovao je zakladu od 75 000 forinti. Iz prihoda te zaklade je povećao kapital mirovinske ustanove kantora učitelja, ali je omogućio i izgradnju kalačke učiteljske kuće za siromahe. U učiteljskoj kući su djeca učitelja iz biskupije mogla dobiti povoljan smještaj, pa su se tako lakše mogla upisati u gradske škole, ali i u isusovačku gimnaziju, koja je uživala veliki ugled u državi. Vlastitim je novcem podigao zgradu kalačkog Katoličkog kruga. Kupio je i kuću za Momačko društvo. Bio je

pokrovitelj brojnih ustanova: (na primjer Szent Imre Önképző Egylet = Samoobrazovno društvo svetoga Mirka, Óbecsei Jótékony Magyar Nőegylet = Bečejsko dobrotvorno mađarsko društvo gospođa, Vöröskereszt = Crveni križ). Podupirao je isusovačke zavode i opremu njihovih crkava u Kalači i u Budimpešti.

Nadbiskup se zanimao za povijest, genealogiju (nauka o nastanku i odnosu pokoljenja ljudi) i za heraldiku (nauka o grbovima). Njegove knjige koje su ostale u Kalači svjedoče o tim njegovim interesima. Na kraju XIX. stoljeća kalačka nadbiskupska knjižnica je brojala već 60 000 svezaka. Zato je nadbiskup planirao podići posebnu zgradu za knjižnicu, koja se na kraju nije mogla podići. György Császka je napisao predgovor za drugo izdanje popularne klasične zlatne biblije koje je izašlo 1899. godine.

Djelovanje nadbiskupa na području današnje Subotička biskupije

U Kalačko-bačkoj nadbiskupiji se postarao za gradnju više crkava. U Somboru je i njegovim darom podignuta crkva svetoga Stjepana Kralja i karmelićanski samostan. Pomogao je i gradnju novosadske župne crkve. Nove crkve su podignute i u novonastanjenim selima Telečki i Svilojevu, i u Novoj Gajdobri. Utemeljio je i nove župe u Crvenki, Tornjošu i u Senti Gornji Breg, poduzeo je osnutak druge župe u Senti i u Bečeju. Podržao je osnivanje samostana Sestara Naše Gospe u Odžacima i u Adi. Povećao je svojim prilogom i školsku zgradu u Filipovu (Bački Gračac). Do kraja života je pomagao siromašnije svećenike i učitelje kao i siromašne slojeve naroda.

Dobrotvornost

Nadbiskupovu dobrotvornost su pratila odlikovanja i zahvalnice. Sve se to čuva u Kalačkom nadbiskupskom arhivu. Tamo se nalaze osobni dokumenti novijih nadbiskupa; dokument o imenovanju Györgya Császke spiškim biskupom, njegovo imenovanje za viteza željeznog križa. Dobio je imenovanje za počasnog građanina Subotice 1892. godine, 1901. godine je postao počasni građanin Novog Sada, 1902. godine počasni građanin Sombora, 1903. Sente, Ružomberoka i tako dalje.

Somborski Karmel

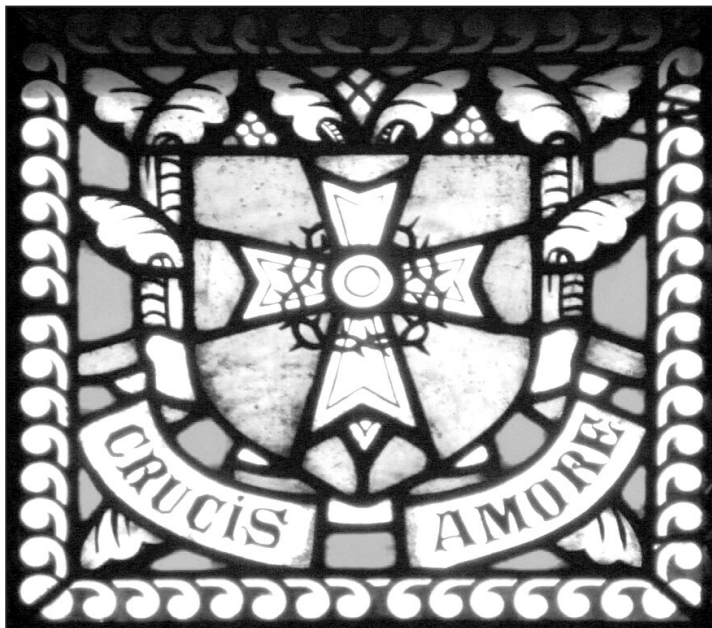
Prema monografiji *Karmel u Somboru*, izdanoj u Zagrebu 2005. godine somborski samostan je 1904. godine u tadašnjoj mađarskoj poluprovinciji bio treći po redu. Svrha je samostana bila odgoj budućih svećenika karmelićana. Kad je godine 1918. grad Sombor pripao Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca, tako je i samostan izdvojen iz mađarske karmelićanske poluprovincije te je 25. listopada 1924. godine stavljen pod neposrednu upravu generala Reda u Rimu. Od tada je somborski Karmel trebao raditi na širenju Karmelskog reda u novoj državi.

Županijske i gradske vlasti su još 1828. godine odlučile u Somboru graditi novu crkvu u kojoj bi se za potrebe županije služile svečane svete mise. Premda je plan za crkvu odmah načinjen, a Kraljevsko namjesništvo ga odobrilo, plan je stajao 31 godinu u Gradskoj kući. Za gradnju nove somborske crkve se Rimokatolička crkvena općina odlučila 13. srpnja 1859. godine. Konačno, na veliko veselje Somboraca, sam župnik Ernő Kelle okružen mnoštvom naroda je započeo kopati temelje. Brzo je napredovala gradnja, ali je onda došla poplava, pa tri sušne godine 1869., 1870. i 1871. Nije bilo novaca za gradnju, pa je Odbor 19. prosinca 1875. godine odlučio odustati od gradnje.

Nadbiskup György Császka i somborski Karmel

Kad je nadbiskup György Császka 13. lipnja 1894. godine došao krizmati u Sombor, dočekalo ga je 300 ljudi, koji su mu iznijeli želju da se gradnja crkve nastavi zbog velike potrebe napose vjernika Hrvata. Gradnja se tako nastavila, a 20. srpnja 1902. godine su već blagoslovljeni i postavljeni križevi na zvonike. Odbor za gradnju je za pastoral u novoj crkvi tražio svjetovne svećenike, a kako to nadbiskup Császka nije mogao osigurati predložio je Somborcima redovnike lazariste ili karmelićane. Konačno su karmelićani prihvatili novu crkvu. Provincijal o. Stjepan Soós od svete Terezije je za gradnju samostana od Prvostolnog kaptola Kalačko-bačkog posudio 60 000, nadbiskup Császka je dao 20 000, ministar vjera i somborska crkvena općina po 10 000 kruna, a za preostalih 60 000 kruna se imala postarati Karmelićanska provincija. Na blagdan svetoga Stjepana Kralja, 20. kolovoza 1904. je posvećena crkva svetoga Stjepana Kralja. Nadbiskup György Császka je najveći darovatelj crkve i samostana. On je samo za glavni oltar darovao 12 000 kruna. Kamen temeljac za samostan je položen 4. srpnja 1904. godine. Karmelićani su stigli u Sombor 16. kolovoza 1904. godine. Na dan 14. svibnja 1905. godine je blagoslovljen novi samostan te su se u njemu nastanili karmelićani.

Kad je završena gradnja karmelićanske crkve svetoga Stjepana Kralja u Somboru, postavljen je na koru svečani vitraj s likom, insignijama i imenom nadbiskupa György Császke, koji je bio veliki podupiratelj i darivatelj te somborske crkve. Vitraj je bio vidljiv iz lađe crkve. Kad su izgrađene orgulje, taj je vitraj ostao iza orgulja, pa se iz crkve, a ni izvana nije mogao vidjeti.

Lijepi je vitraj vremenom oštećen, a polupana stakla su zamijenjena običnim staklom. Zato su karmelićani u somborskom ateljeu „Stanišić“ dali obnoviti stari vitraj te će na mjesto obnovljenoga vitraja doći karmelićanski grb, a vitraj s likom nadbiskupa Császke će biti izložen na prikladno mjesto u crkvi.

Karmelićani namjeravaju još ove godine postaviti obnovljeni vitraj budući da se ove godine navršava 120 godina od završetka crkve. Posvetitelj crkve je trebao biti nadbiskup Császka, koji je samo par dana prije posvete umro. Umro je, naime, u dobi od 78 godina od staračke iznemoglosti i upale pluća u Budimu 11. kolovoza 1904. godine. Sahranjen je 16. kolovoza u Kalači. U Kalači ga je 1905. godine naslijedio Somborac Gyula Városvy.

Literatura

Kollányi, Ferencz: *Esztergomi kanonokok 1100-1900.*, Esztergom 1900., s. 498-500.

Hradszký, Josef: *Initia progressus ac praesens status capituli ad sanctum Martinum de. C. in Monte Scepusio...*, Spišské Podhradie 1901., s. 496.

Dejiny Slovenska 2., Bratislava 1968., s. 291.

Csaszka, Georg, *Kaločský arcibiskup: Vlast' a svet*, r. 6, 1891, č. 23, s. 353-355.

Nekrológ: Szépesi himok, r. 42, 1904., č. 34, s. 3.

Szinnyei, József: *Magyar írók élete és munkái 2.*, Budapest 1893., s. 198-199.

Encyklopédia Slovenska 1., Bratislava 1977., s. 355.

Slovenský biografický slovník I., Martin 1986., s. 407-408.

Schematismus venerabilis cleri archi-dioecesis Strigoniensis pro anno 1857, 1859, 1860, 1861, 1862, 1863, 1864, 1865, 1866, 1867, 1868, 1869, 1871; 1872, 1873, 1874.

Schematismus cleri archidioecesis colocensis et bacsensis ad annum Christi 1892, 1893, 1894, 1895, 1896, 1897, 1899, 1900, 1901, 1902, 1903, 1904.

KFL.I.1.c., Császka György érsek perszonális iratai, 1696, 1799-1942, 0,39 ífm (Tanulmányi iratok, Iskolai bizonyítványok, Nagyszombatban működő esztergomi érseki lyceum 1846, bécsi egyetem 1847-1850, Pázmáneum 1850. / Nagyszombatból, Esztergomból hozott hivatali iratok 1696, 1799-1889 / Kalocsai hivatali iratok 1891-1904 / Kinevezési iratok 1850-1900 / Beszédek 1877-1896 / Gratulatio 1891-1901 / Nyomtatványok 1885-1899 / Massa 1895-1942 + Hagyaték 1846-1904).

Magyar Katolikus Lexikon (Szent István Társulat, II. köt. Bor-Éhe, 383-384.).

Kollányi, Ferenc: *Esztergomi kanonokok 1000-1900*, Esztergom 1900., 498-500.

Császka, György: *Vasárnapi Újság*, XXI. évf. 44. sz. 1874. nov. 1. 689-690.

Császka György kalocsai érsek aranymiséje, *Vasárnapi Újság*, 47. évf. 39. sz. 1900. szept. 30. 645.

Császka György kalocsai érsek 1826-1904., *Vasárnapi Újság*, 51. évf. 34. sz. 1904. aug. 21. 573-574.

Császka György kalocsai és bacsai érsek, *Kalocsai Néplap*, XXVII. évf. 33. sz. 1904. aug. 14. 1-3.

Érsekünk temetése, *Kalocsai Néplap*, XXVII. évf. 34. sz. 1904. aug. 20. 1-2.

Országgyűlési Almanach, 1887., s. 35-36.

Magyar Salon XIII., 1890. s. 39.

Takács, Gáspár: *A koldusok koldusa. Császka György kalocsai érsek, Iskolai értesítő, Iskolanénék polgári leányiskolája*, Szabadka, 1904. s. 5.

Winkler, Pál: *A kalocsai és bácsi érsekség. Történeti összefoglalás*, Kalocsa, 1926. s. 47.

Ipolyi, László: Császka György (1891-1904), in: *A Kalocsai Főegyházmegye Schematismusa 1975.*, Kalocsa, 1975. s. 30.

IZLOŽBA

Mili Bože
koje li parade
šta Šokice
tu po Bilju rade.
Sprimile se
u narodnu nošnju,
kao da su
krenule u prošnju.

Na glavi im
gukama marama,
oko struka
suknja je delinska,
a odnaprid
pregača na ruže,
još od bake
zdravo starovirska.

Na njima je
vitani oplećak,
preko njega
pojas je crveni,
ispod vrata

zrnje i dukati,
a obrazi
bili i rumeni.

Obule su
papuče kumošne,
na čarape
svilene i žute.
Priko ruke
marama debela,
ko da iđu
na daleke pute.

Nit na pute,
nit u neku prošnju,
„Šokadija“ to
izlaže nošnju.
monoštorsku,
što su naslidili
da bi i vi
mogli je viditi.

Adam Bešlin Nova

Hrvatsko seljačko pjevačko društvo „Šokac“ u Monoštoru

Piše: Marija Šeremešić

Uvod

Početkom dvadesetog stoljeća, većinu stanovnika Monoštora, mjesta u sjeverozapadnom dijelu Bačke činili su Hrvati Šokci. Prema podacima Općinskog poglavarstva Monoštora 1929. godine, navodi se da u mjestu živi 5815 stanovnika. Osim Hrvata tu su živjeli Nijemci (1433), Mađari (620), Rumunji (62) i nešto ostalih. Radi upotpunjavanja odgojnih, kulturoloških i nacionalnih aktivnosti, Nijemci su 1925. godine osnovali svoje kulturno-prosvjetno društvo „Švapsko-njemački prosvjetni savez – Kulturbund“, a Mađari 1937. godine „Mađarsko kulturno društvo“. Tih godina hrvatske kulturne programe organizirali su „Križarsko bratstvo i sestrinstvo“ te „Sokolsko društvo“. Sve udruge su bile registrirane i djelovale su po, od vlasti, odobrenim pravilima. Na inicijativu „Hrvatske seljačke stranke“ započele su pripreme za osnivanje udruge Hrvata koja bi kulturno-prosvjetnim programima i sadržajima djelovala ne samo na vjersku i socijalnu nego i na nacionalnu svijest i opredjeljenje većinskog hrvatskog stanovništva.

Osnutak Društva

Neposredno pred početak Drugoga svjetskog rata, 23. siječnja 1940. godine u Monoštoru je osnovano Hrvatsko seljačko pjevačko društvo „Šokac“ koje je djelovalo do pred kraj rata. O osnutku ovog Društva pisao je Ivan Kovač (rukopis „Kulturni mozaik Bačkog Monoštora“, 1997.):

„Unatoč tomu što je pismohrana o njegovu nastanku i radu većim dijelom uništena – dok dio arhiva o postignućima društva pripadnici obitelji

nekadašnjih čelnika drže podalje od javnosti, poučeni lošim iskustvom proisteklim iz ponašanja vlastodržaca prema njihovim predčasniciima u poratnom razdoblju – ipak se neupitno može ustvrditi kako je ono nastalo početkom 1940. godine.“

Svoje navode Kovač zasniva na sačuvanim „Pravilima“ Hrvatskog seljačkog pjevačkog društva „Šokac“ u Monoštoru, odobrenima 23. siječnja 1940. godine od Kraljevske banske uprave Dunavske banovine, pod brojem II/2-477/40, zatim na tada dostupan službeni dopis upućen Hrvatskom kulturnom društvu „Miroljub“ u kojemu se to Društvo moli za pomoć u radu novoosnovanog Hrvatskog seljačkog pjevačkog društva „Šokac“, na sačuvanom primjerku značke Društva na kojoj je naznačena 1940. godina te na objavljenom tekstu u listu *Subotičke novine* u broju od 2. veljače 1940. godine, pod naslovom „Novo pjevačko društvo“ u kojemu se govori kako je uz pomoć HKD-a „Miroljub“ osnovano HSPD „Šokac“.

Kraljevska banska uprava je dostavila kotaru Apatin dva primjerka odobrenih i ovjerenih „Pravila“ Hrvatskog seljačkog pjevačkog društva „Šokac“ u Monoštoru. „Pravila“ je preuzeo Antun Plavšin 8. veljače 1940. godine i pritom potpisao sljedeće: „Potvrđujem prijem ‘Pravila’ Hrvatskog seljačkog pjevačkog društva ‘Šokac’“. „Pravila“ su na osnivačkoj skupštini potpisali sljedeći članovi: Stipan

Vakoš, Antun Šeremešić, Martin Đanić, Joza Marijanović, Stipan Patarić, Marko Ermenić, Marko Đanić, Martin Kovač, Marin Andrašev i Marin Blažev.

Nakon osnivanja izabrano je rukovodstvo Društva. Za predsjednika je izabran Stipan Vakoš, za dopredsjednika Antun Plavšin, Antun Šeremešić za tajnika i Joza Marijanović za blagajnika.

Društvo je imalo simbole; pečat, zastavu i značku. Pečat je bio okruglog oblika, u promjeru 4 cm. U krugu pečata pisalo je: „Hrvatsko selj. Pjevačko

Predmet: Hrvatsko seljačko pjevačko društvo „Šokac“ iz Monoštora molba za održavanja priredbe.

Sreskom načelnstvu
Apatin

Upravi Hrvatskog seljačkog pjevačkog društva „Šokac“ u Monoštoru čast je ovime prijaviti Gmđ. Marlovu, da će naše društvo na dan 24. marta 1940. godine u veče u 1/2 8 časova u prostoru Društva Daje Antuna prirediti pioserišne veče sa sledećim programom:

- 1) u veče pioserišni komad;
- 2) organizacija po njakavopioserišni komad;
- 3) Molimo Gmđ. Marlov, da ovu priredbu izvoli odobriti i o tome izvestiti potčinjena na vlast, te se belaskino

načini Monoštor 19 marta 1940. godine.
Sa izrazom uvažljivog poštovanja,

Sekretar: *Antun Plavšin* Protokodnik: *Takoš Stipan*

20-11-1940
3397
Zahtjev upućen Kotarskom načelnstvu

društvo ‘Šokac’“, a između zvjezdica: „Bački Monoštor“. U sredini je bila nacrtana lira, s nekoliko crno-bijelih kvadratića u donjem dijelu lire. Zastava Društva bila je 175x105 centimetara, od bijele svile sa zlatnim brokatom. Na jednoj strani zastave otisnuta je slika sv. Josipa s Isusom u naručju u promjeru 50 centimetara, optočena zlatnom rojtom-kićankom. Iznad slike pisalo je: „Sve za Boga“, a ispod nje: „I našu domovinu“. Na drugoj strani zastave bilo je izvezeno na bijeloj svili sve što se nalazilo na pečatu Društva u veličini promjera 50 centimetara. Na vrhu *držalja*, koplja zastave, nalazila se lira s naizmjenično postavljenim crvenim i bijelim kvadratićima, a iznad lire baklja. Značka je bila veličine 14x20 cm u formi lire na bijelom polju. Lira od crveno bijelih kvadratića bila je obrubljena plavom bojom. Pri dnu je pisalo: „HSPD ‘Šokac’ u Bačkom Monoštoru 1940. godine“. Značku je nosio svaki član Društva.

Svi simboli i „Pravila“ bili su datirani 1940. godinom, ali je jasno da su pripreme za osnivanje Društva započele znatno ranije. Bilo je potrebno pripremiti „Pravila“, dati ih članstvu na razmatranje, a potom ih slati u Novi Sad na usvajanje, a i članovi Društva su imali prve nastupe i gostovanja početkom 1940. godine pa je jasno da je rad započeo dosta ranije nego što je zvanično i stiglo odobrenje od vlasti.

Aktivnosti Društva u okviru povijesnih mijena

Iako se krajem sedamdesetih godina prošlog stoljeća o aktivnostima Društva moglo saznati tek od nekoliko starijih članova koji su podijelili svoja sjećanja, iz malobrojnih arhivskih podataka i kotarskih dokumenata, iz rijetkih napisa u tiskovinama i zapisa HKD-a „Miroljub“ iz Sombora, najviše podataka o HSPD-u „Šokac“ ostavio je Ivan Kovač u rukopisu „Kulturni mozaik Bačkog Monoštora“ iz 1988. godine.

Članovi HSPD-a „Šokac“ imali su svoj prvi nastup u Somboru, u hotelu „Sloboda“, 4. veljače 1940. godine na IV. Hrvatsko-bunjevačkom velikom prelu na kojemu su izveli pod ravnanjem Stipana Vakoša pjesmu „Bog i Hrvati“ i šokačku narodnu igru „Pravoga“. U Monoštoru su 24. ožujka 1940. godine članovi diletantske sekcije nastupili u gostionici Antuna Dajča i publici prikazali kazališne komade „U gostima“ i „Organizacija prosjaka“. U svibnju iste godine Društvo je priredilo zabavu u prirodi, majaloš, u crkvenom dvorištu s početkom u 13 sati. Na pozornici su nastupali pjevači, članovi zbora i diletantske skupine Društva, a kao gosti došli su nastupiti i članovi HKD-a „Miroljub“ iz Sombora. Nakon nastupa išlo se voziti čamcima po Dunavu, igrala se lutrija, sakupljao se dobrovoljni prilog pa je od tih sredstava svaki sudionik programa dobio trobojku ili traku koju je nosio tijekom

aktivnosti. U večernjim satima priređena je večera – riblji paprikaš, za sve sudionike i uzvanike.

Po zakonima Kraljevine Jugoslavije, tih godina su svi ravnatelji škola morali slati mjesečna izvješća o kulturnim zbivanjima u mjestu. Takve podatke slao je i ravnatelj škole Josipa Jurja Štrossmajera u Monoštoru. Iz tih podataka vidljive su aktivnosti i Hrvatskog seljačkog pjevačkog društva „Šokac“. U Monoštoru je u siječnju 1941. godine održano petnaest filmskih projekcija, jedna akademija nacionalno-prosvjetnog karaktera i jedna dramska predstava koju je priredilo HSPD „Šokac“. Za 23. veljače pripremili su još jednu kazališnu predstavu, a u mjestu je održano ukupno dvadeset priredbi. Tog mjeseca Društvo je po drugi put gostovalo u Somboru, na prelu HKD-a „Miroљub“. U ožujku se broj programa znatno smanjio što se pripisivalo početku radova u polju, ali su članovi Društva između ostalog pripremili i odigrali 9. ožujka, pred punom dvoranom, dramsku predstavu zabavnog karaktera.

Kako je u vrijeme okupacije kotarska arhiva djelomično uništena, tako su i školska izvješća vjerojatno nepotpuna te ne postoji točna evidencija svih aktivnosti i nastupa ovog mladog društva. Po osnutku, članovi Hrvatskoga seljačkog pjevačkog društva „Šokac“ mladi ljudi, puni zanosa radili su isključivo na polju kulture. Izvodili su hrvatske pjesme, dramske komade i običaje u mjestu i na gostovanjima. Detaljnim iščitavanjem „Pravila“ HSPD-a „Šokac“, uočavaju se članci koji se odnose ne samo na kulturnu djelatnost, nego se određen broj odnosi i na nacionalnu i vjersku opredijeljenost i mogućnost socijalnog djelovanja u novoosnovanoj Dobrotvornoj sekciji i kuhinji za siromahe. Po svemu navedenom jasno je da je HSPD „Šokac“ bilo kulturno-umjetničko društvo s prepoznatljivom vjerskom, nacionalnom i socijalnom orijentacijom. U svakoj prilici Društvo je tražilo priliku za što učestaliје nastupe u cilju prikazivanja i očuvanja materinskog jezika i njegovanja tradicijske narodne pjesme iako ih je okupatorska vlast neskriveno sputavala raznim ograničenjima i zabranama. Iz tih razloga i novonastalih prilika, zbor Društva nastupa isključivo u okviru crkve sv. Petra i Pavla. Stav vlasti naspram Društva vidi se iz dokumenata općinskog bilježnika u Monoštoru pod brojem 4116, datiranog 17. studenoga 1942. godine u kojem su mjesne vlasti zabranile Društvu održavanje kazališnih predstava i nastupe pjevačkog zbora. Članovi Dobrotvorne sekcije su početkom siječnja 1943. prikupljali humanitarnu pomoć obiteljima poginulih Monoštoraca mobiliziranih u mađarsku vojsku koja se borila na istočnom dijelu fronte. Dva člana Društva, Stipan Marjanović i Antun Pejak su delegirani u Odbor za prikupljanje humanitarne pomoći u mjestu. Članove odbora su činila još dva predstavnika Mađarskog kulturnog društva, jedan predstavnika Švapsko-njemačkog prosvjetnog saveza, dvojica mjesnih svećenika i općinski bilježnik koji je ujedno

bio i predsjednik Odbora. Na osnovi ove aktivnosti, vlasti su odobrenjem pod brojem 492 dozvolile da se 16. veljače 1943. godine održi humanitarni bal. Odnosi snaga na europskim bojištima imale su utjecaj i na rad Hrvatskoga seljačkog pjevačkog društva „Šokac“ pa je mjesna i kotarska vlast s vremena na vrijeme bivala popustljivija prema radu i aktivnostima Društva. Društvo je u tom periodu imalo više nastupa u mjestu, a dobili su dozvole za gostovanje i u Santovu i u Mohaču gdje je u to vrijeme živjelo dosta Hrvata.

Ubrzo dolazi do naglih promjena u stavu vlasti pa žandarska služba poziva članove Društva na razgovore, a rukovodstvo upozoravaju na zabranu gostovanja s izlikom kako nastupima uznemiravaju stanovništvo mjesta u kojima su gostovali. Početkom 1944. godine na zahtjev viših vlasti kotara i općina morao se službeno utvrditi popis udruga kojima je u to vrijeme bio dozvoljen rad. Na popisu udruga s dozvolom za rad našli su se: Mađarsko kulturno društvo učlanjeno u Kulturni savez Mađara Južne Ugarske, Švapsko-njemački prosvjetni savez – „Kulturbund“ i „Levente“, organizacija koja je pripremala mlade za novačenje. U dopisu Općinskog odbora pod brojem 3925, potpisanom 1. ožujka 1944. godine navodi se kako Hrvatsko seljačko pjevačko društvo „Šokac“ u Monoštoru više nije aktivno. Ministarstvo unutrašnjih poslova je nakon promjena na čelu mađarske države u ožujku 1944. godine zabranilo održavanje svih nastupa, a do daljnjeg i svako okupljanje.

Начелство среза Апатинског Евид. бр. 67 /1940

Бр. 3397 /1940

Апатин.

На молбу Хр. селског пјевачког друштва „Шок“ из Ср. Манастира

Начелство среза апатинског, као I степ. општа управна власт, на основу става 2 чл. 20 и чл. 64 зак. о ун. управи, Наредбе Г. Бана Дунавске бановине VIII. бр. 7281 1935. те Т. Бр. 99 Зак. о таксама, издаје следећу

Д О З В О Л У :

Хр. селског пјевачког друштва „Шок“ из Ср. Манастира одоб-

равам одржавање концерта на дан 24. III 1940.

у Манастиру до 22 часа по поноћи

Бановинска такса за продужење полицијског часа у смислу чл. 110 Правилника о извршењу буџета Дунавске бановине уплаћена је у депозитну благајну овог Среског начелства под благ. став. бр. 19

Аугурска такса за поштом је уплаћена о чему је приказана потврда

Такса из Т. бр. 99 Зак. о таксама у износу од 5 динара утиснута је на првом примерку дозволе, уручене молитељу, и прописно поништена

О овоме се извештавају:

- 1) Хр. селског пјевачког друштва „Шок“ из Ср. Манастира
- 2) Пореска управа у Апатину,
- 3) Одељак финансијске контроле у Апатину и
- 4) Општинска управа у Ср. Манастиру

Срески начелник,

h

Članstvo

U kratkom periodu djelovanja Hrvatskoga seljačkog pjevačkog društva „Šokac“ u Monoštoru prema podatcima, sačuvanim fotografijama i sjećanju Antuna Šeremešića pjevali su: Aleksandar Šandor Marković, Ivan Patarić

Patak, Mata Pašić, Adam Doboš, Ivan Šomođvarac Selja, Marin Marijanović, Stipan Vidak, Ivan Šeremešić Škogra, Joza Francuz, Ivan Đanić, Ivan Pejak Abrićin, Stipan Periškić Biskupov, Stipan Kovač Malankin, Marin Andrašev, Mika Periškić Bili, Marko Kusturin, kantor, Marin Šeremešić Škogra, Adam Šeremešić Škogra, Antun Šeremešić Škogra, Eva Forgić, Marija Berkić, Eva Periškić, Marija Kovač, Janja Bešlin, Marija Pejak Pekova, Eva Ivkov, Matija Čizmar, Eva Marijanović, Marija Đanić, Janja Periškić, Đula Štrangar Pojdina, Pavlija Kovač, Anica Kolar i najbolja među njima Kata Doboš koja je kasnije nastupala na Radio Zagrebu.

Zaključak

Iako je prvo kulturno-umjetničko društvo, koje je u Monoštoru njegovalo hrvatsku kulturu i jezik te jačalo nacionalnu svijest i hrvatski identitet Hrvata Šokaca, Hrvatsko seljačko pjevačko društvo „Šokac“, bilo aktivno kratko vrijeme i nije nikada obnovilo svoj rad, ostavilo je neizbrisiv trag pa je Monoštor i danas većinsko hrvatsko mjesto. Naime, vlast nakon Drugoga svjetskog rata nije imala razumijevanja za nacionalne programe i rad udruga. Prošlo je dosta vremena dok se u Monoštoru nije ponovno formirala vokalna grupa. Prvo je to bila skupina „Izvorinke“, a zatim od devedesetih godina prošlog stoljeća u okviru KUDH-a „Bodrog“ vrlo uspješno djeluju pjevačke skupine „Kraljice Bodroga“ i „Bodroški bećari“.

Čonoplja

Priredio: Stjepan Beretić

Ilija Džinić je bio veliki poznavatelj povijesti Čonoplje, svoga rodnog sela. Jedan od njegovih radova je objavljen u *Subotičkoj Danici* za 1931. godinu od 67. do 75. stranice. Čonopljske Hrvate u toj studiji često naziva Bunjevcima, premda je poznato da se u starim dokumentima oni zovu Dalmate, a njihov jezik dalmatinski.

Čonoplja leži 11 kilometara sjeveroistočno od Sombora i 5 kilometara jugoistočno od Lemeša. Selo se nalazi pod Telečkom visoravni. Staro joj je ime bilo Čomoklja. Pod tim imenom je 1560. godine darovana Ruszki Doba Istvánu. Za vrijeme turskoga ropstva 1579. turski defteri spominju selo pod imenom Konotla, a 1590. godine se spominje pod imenom Čonoplja. Te je godine selo brojalo 27 kuća. Selo se više ne spominje do popisa 1715. godine. Taj je popis naložio grof Ernest Gundacker od Herbersteina. Tada je ime sela bilo pustara Conoplja. Ta je pustara zajedno s još 28 pustara pripadala gradu Somboru.

Poslije ukidanja Vojne krajine, i to 1743. Godine, Čonoplja potpada pod županiju, kao komorsko dobro. Od tada se selo razvija u samostalnu općinu. Nekoliko godina je bila čisto dalmatinsko mjesto. Prvi su joj stanovnici dakle Dalmatinci, koji su se još 1687. godine nastanili u somborskom kraju. Dalmatinci su kasnije za svoje vojničke zasluge u borbi protiv Turaka dobili zemlju i na pustari Čonoplja. Po predaji prva naseobina bila je oko 3 kilometra sjeveroistočno od sadašnjeg sela u takozvanim „malim zemljama“. No zbog nestašice vode, u vrijeme velike suše, naseljenici su napustili svoje zemunice i primitivne kuće, da se presele na današnje mjesto. Godine 1747. Čonoplja već ima 42 porezna obveznika. Ti su obveznici još bili Dalmatinci. Samostalnu župu još nisu imali, nego je Čonoplja kao filijala najprije pripadala somborskim franjevcima, a kad je 1752. godine osnovana župa Lemeš (Svetozar Miletić) Čonoplja je postala lemeška filijala. Godine 1749. doselilo se u Čonoplju nekoliko srpskih obitelji iz Bukina (Mladenovo).

Čonoplja na karti iz 1748. godine

Prva crkva

Godine 1750. su čonopljski Dalmatinci iz svojih sredstava podigli prvu crkvu posvećenu Svim svetima. Crkva je bila duga 17 hvata, (32,24 metra) a široka 4 hvata (7,58 metara). Pokrivena je bila isprva trskom. Nad krovom je stajao križ. Zvonika crkva nije imala. Ipak 1762. godine posvećena su dva zvona koja su stajala u drvenom zvoniku. Jedno je težilo 200 funti (90,71 kg), a drugo 149 funti (67,58 kg).

Dolazak Mađara i Slovaka

Po naređenju Kraljevske namjesničke komore slobodni kmet János Esztergami je 1752. godine mogao okupiti 100 mađarskih ili slovačkih katoličkih obitelji da se općina bolje naseli. Čonoplja je 1762. godine imala već 700 stanovnika. Od tada je Čonoplja postala samostalna župa, a imala je i svoju školu. Prvi joj je župnik bio Ferenc Gál, a kantor-učitelj Andrija Kralj. Učitelj Kralj je ujedno obavljao i bilježničke dužnosti.

Čonopljske obitelji

Godine 1767. u Čonoplji je bilo 1226 stanovnika. Od 1750. do 1780. godine u čonopljskim maticama krštenih ili umrlih su zabilježena ova prezimena: Adamović, Antalović, Antonić, Antulić, Andreković, Augustinović, Bačlia, Bartulović, Bašlić, Bošnjacić, Bošnjacki, Bošnjaković, Bošnjak, Burnać, Cigić, Čupić, Čeliković, Černić, Došenković, Drvar, Jurković, Dželatović, Dži-

nić, Filipović, Franković, Gemšić, Ivančević, Ivanković, Jakšić, Jerković, Joazović, Jozić, Kesić, Koprić, Kovačević, Kramanović, Kražarković, Kubatović, Kuntić, Lađarović, Lipović, Lončarović, Lukačević, Ljubić, Margetić, Marišić, Marković, Martinović, Matišaović, Mavić, Mijić (Mihić), Mironicki, Mišković, Mourović, Nikolić, Omerović, Palić, Palovski, Pandurović, Pašalić, Parčetić, Pearković, Peić, Perešić, Petreš, Pletekosić, Požarković, Pribanić, Probojčević, Rozmanović, Savić, Stanković, Šišković, Švraka, Tubić, Vidaković, Vranković, (Franković), Vranić, Vuković, Zemunović, Zović, Žuljević.

Dalmatinci su obrađivali zemlju, ali su se više bavili stočarstvom. Naročito su gajili ovce. Svoju suvišnu hranu i stoku vozili su odnosno tjerali u Baju, pa i u Segedin na prodaju.

Kraljevski gost u Čonoplji

Kralj i car austrougarski Josip II. je 1786. godine, nakon što je bio u Somboru, na putu od Sombora prema Subotici i Segedinu prošao i kroz Čonoplju.

Dolazak Nijemaca

Godine 1786. je Čonoplja dobila nove naseljenike. Kao dar od kralja Josipa II. u južnom dijelu općine podignuto je 100 kuća za 100 njemačkih obitelji.

Mala crkva

Za toliko uvećan broj vjernika župna crkva je postala premala. Prema kraljevskom izvještaju iz 1787. godine i Čonoplja se našla na popisu sela čije se crkve trebaju povećati. Kralj Josip II. je naredio da se u Čonoplju pošalje novi kapelan. Na osnovi te činjenice teško je povjerovati, što su neki tvrdili, da su tada njemački doseljenici od Kraljevske namjesničke komore dobili posebno mjesto gdje bi sagradili crkvu, ali i zemlju za izdržavanje crkve. Govorilo se da su Nijemci tu zemlju prodali ili da su darovani novac zadržali za sebe.

Nova crkva

Broj stanovnika je narastao pa ih je 1798. godine bilo već 2445. Crkva nije bila samo premala već i trošna. Krov samo što se nije urušio. Zato je Kra-

ljevska namjesnička komora 1819. godine počela zidati novu crkvu. Nova je od stare bila dulja 6 hvati (11,37 metara) i šira 3,5 hvata (6,63 metra). Nova je crkva dobila i zvonik visok 22 hvata (41,72 metra). Crkva je posvećena 1821. godine. Imala je pet zvona i na koru orgulje. Zvona su po redu teška bila: 1016, 537, 200, 140 i 35 funti (u kilogramima: 453, 243, 90, 63, 15). Za vrijeme Prvog svjetskog rata zvona su odnesena u ratne svrhe, a mjesto njih su 1926. godine milodarima vjernika kupljena nova zvona.

Komora je 1806. godine podigla nov dom za župnika, a 1836. godine ga renovirala.

Župnikova primanja

Župnik je uživao jednu sesiju zemlje (oko 40 jutara). Zemlju su obrađivali sami vjernici. Župnik je, prema izvještaju kanonskoga pohoda, na ime lukna dobio još jednu požunsku mjeru žita, 12 mjera zobi i 30 krajcara od svakog para u župi. Dobio je još i od općine 8 hvati tvrdog drveta za ogrjev, 4 volovskih kola sijena, 1 ugojeno svinjče, 30 funti loja ($0,453 \times 30 = 13,59$), 15 ica ($15 \times 0,85 \text{ litara} = 12,75 \text{ litara}$) topljenog masla; 5 akova vina ($5 + 54,4 = 272 \text{ litre}$), što se moglo otkupit za 2 forinta po akovu; 1 met. centu govedeg mesa (54 kg); 1 met. centu soli, jedno pile od svakog para. Komora je 1806. godine gradila i nov dom za župnika, a 1836. ga renovirala. Na ime štole dobivao je župnik od vjenčanja 1 forintu i 30 krajcara, od velikog ukopa 1 forintu, od malog ukopa 30 krajcara. Od uvida je dobio 24 krajcare, od uvida nevjestice 7 krajcara.

Kantor-učitelj je imao stan u zgradi nabijenoj od zemlje. Uživao je još pola sesije zemlje. Zemlja se 1805. podijelila između mađarskog i ilirskog i njemačkog kantora. U gotovini je kantor dobio još 70 forinti, 60 požunskih mjera žita, 6 hvati tvrdog ogrjeva, 6 hvati slame, 1 met. centu soli, jednu centu mesa, 35 funti loja i 12 masla.

Već prilikom kolonizacije i crkva je od komore dobila pola sesije zemlje. Zemlju je crkva ustupila sindiku na uživanje. Sindik se poslije odrekao te zemlje u korist crkve.

Škola

Godine 1830. općina je za „mađarsku i dalmatinsku“ djecu podigla školu, a 1836. godine je podigla i za njemačku djecu novu školsku zgradu. Roditelji i njemačke i mađarske narodnosti prema izvještaju kanonskog pohoda neuredno šalju djecu u školu, ali najneurednije djecu šalju u školu „Iliri“ (Hr-

vati). Donekle se opravdava ta neurednost time da djeca pomažu roditeljima u zemljoradnji i stočarstvu.

Slovaci

Do 1810. godine se spominju u zapisnicima kanonskih pohoda osim „Ilira“ (Hrvata) i Germana, Mađara i „Slavi“ (Slovaci), ali se oni kasnije već ne spominju budući da su se pomađarili. O Mađarima je na jednom mjestu zabilježeno da svi govore ilirski. Srba je 1803. godine bilo 25, godine 1806. ih je 13, a 1813. još samo 8 duša. Godine 1810. imala je Čonoplja 3097 duša, a 1825. godine 3931.

Obiteljski život

Ilija Džinić bilježi da su čonopljski Hrvati skoro do kraja 19. stoljeća živjeli u zadrugama. Zadrugom je upravljao starešina koga su ukućani poštovali i njemu se u svemu pokoravali. Narod je bio vrlo pobožan, a post se strogo držao. Za vrijeme korizme su se odricali čak i lule. O ocu, majci ili starijima je bilo nepristojno reći otišao je, zdrav je. Trebalo je reći: otišli su, zdravi su. Za djeda se govorilo dida, za baku se govorilo majka. Oca su djeca zvala bačo ili babo. Mater su zvali nana. Roditelji su dijete nazivali ranko ili milinko. Tako je brat zvao brata. Snahu su zvali nina ili snašica. Snaha bi zaovu zvala jedinica, golubica, mezimica, granatirka i tako dalje. Snahe su se međusobno oslovljavale s Vi. Starijeg se brata zvalo braco ili bačo, a sestru seka.

Njegovala se velika gostoljubivost. Gost nikada nije zaboravio njihovu gostoljubivost. Gosta bi počastili kulenom i prsnacom. Častili su gosta i vinom. Svećenik je uživao veliki ugled. Župnika su zvali starešina. Oslovljavali su ga s gospodin. Poštovali su i mladog gospodina, kako su zvali kapelana. Učitelj i kantor je bio u jednoj osobi. Učitelja su zvali meštar, a zvali su ga i gospodar.

Mane

Jedna od prvih mana čonopljskih bunjevačkih Hrvata bila je psovka, od čega se narod tridesetih godina XX. stoljeća počeo odučavati. Drugo zlo u narodu je bio alkohol. Mnogi su postali pijanice. Zbog alkohola bunjevačka zemlja (frtalj = 10 jutara zemlje) je prelazila u ruke marljivih Nijemaca.

Mađarska revolucija

Godina 1848. prošla je u Čonoplji bez većih nemira. Župnik Marijan Klasanović je znao zaštititi selo od nasilja koja su činile pojedine vojske.

Čonopljanska Kalvarija

Dopuštanjem Nadbiskupskog ordinarijata, u Čonoplji je Ivan Kubik 1850. godine na jednom brežuljku podigao lijepu Kalvariju. Kasnije je Kalvariju održavala obitelj Palić. O Kalvariji se do danas staraju Čonopljani, pa je tako sačuvala svoju izvornu ljepotu.

Čonopljani protiv željeznice

Godine 1866. trebalo je odlučiti o pravcu željezničke pruge između Sombora i Subotice. Pruga je trebala ići pokraj Čonoplje. Seosko poglavarstvo je bilo složno. Za gradnju pruge je trebalo srušiti nekoliko kuća pokraj sela. Čonopljani nisu htjeli dopustiti gradnju pruge pokraj njihovoga sela. Tako su htjeli sačuvati svoj hatar od vatre koju bi željeznica mogla izazvati. Promet prugom bi tresao kuće. Kad Čonopljani nisu htjeli dopustiti prolazak pruge pokraj sela, prugu su dobili Lemešani (Svetozar Miletić), koji su se već 1867. godine obradovali prvom vlaku koji je prošao pokraj sela.

Kameni put između Sombora i Čonoplje je izgrađen 1904. godine.

Kolera u Čonoplji

U Čonoplji je od 1865. do 1875. godine bio župnik Đuro Volarić (1865. – 1875.). U Čonoplju je došao 1865. godine iz Lemeša, gdje je bio upravitelj župe i župnik od 1852. do 1864. godine. Za njegovoga župnikovanja, godine 1873. selo je pogodila kolera. Od te bolesti je umrlo puno mladih i starih. O župniku Volariću se priča da je bio čovjek snažna glasa. Kad bi on za velike svete mise zapjevao Gloria, razbježale bi se ovce oko čarde, koja se oko 1930. godine zvala velika gostionica. U Čonoplji je bio kapelan i kasniji ka-
lačkobački nadbiskup Gyula Vároši.

Čonopljanski župnici:

Stipan Jerković (1761.)

Ferenc Gál (1762.)

Ferenc Gaál (1777. – 1785.)

Ferenc Kiss (1785. – 1789.)
Franz Torner (1790. – 1800.)
József Hegyes (1801. – 1810.), osnovao je zakladu
od koje je podignut oltar svetoga Josipa.
György Pauli (1811. – 1833.)
Joseph Bonitas (1823.)
Mihály Sinkovich (1826. – 1834.)
Pál Csajághy (1835. – 1836.)
Mihály Császár (1837.)
Marijan Klasanović (1838. – 1853.)
Marko Palić (1854.)
Stipan Bedić (1855. – 1863.)
Franjo Kulišić (1864.)
Đuro Volarić (1865. – 1875.)
Andrija Mandić (1876.)

Nándor Mayer (1877. – 1894.). Za vrijeme njegovoga župnikovanja darovima vjernika podignuta je za 440 forinti na Kalvariji kapela u čast svetoga Antuna. Od tada je u Čonoplji na spomendan svetoga Antuna veliko proštenje kad iz okolnih mjesta dolazi narod u procesijama. Drugo proštenje je na Snježnu Gospu (5. kolovoza), kad se na čonopljskoj Vodici služi sveta misa i propovijed. Tamo je 1893. godine podignuta kapela. Za tu priliku dolaze vjernici ne samo iz Čonoplje već i iz Lemeša i Sombora.

András Kuts (1895. – 1923.)
Lajos Kanyó (1923.)
Antal Haug (1930. do kraja Drugog svjetskog rata)

Čonopljska crkva

Crkva je iznutra bila dosta jednostavna. Zato je 1889. godine obnovljena. Podignut je nov glavni oltar, kao i jedan nov sporedni oltar u čast Blažene Djevice Marije. Nad oltarima su izvedene nove slike, a obnovljen je i oltar svetog Josipa. Zatim je i cijela crkva i maljana. Ta velika obnova je koštala 3800 forinti.

Bunjevci su voljeli svoju vjeru i svoju crkvu, gdje su kao narodna manjina nesmetano molili i pjevali crkvene pjesme. U crkvi su naši jednostavni Bunjevci osjećali da je i njihov jezik Bogu mio, i ne manje „gospodski“ od ostalih. U crkvi su svoj jezik još bolje zavoljeli, a tuđi su naučili poštivati. Svoju su narodnost ne samo čuvali, nego su svoja prava bez pretjerivanja odlučno i branili, kako u crkvi, tako i u školi.

Renoviranje crkvenog krova

U crkvi neredi zbog mjesta

Za vrijeme župnikovanja Nandora Mayera, iako su seljani građani triju narodnosti međusobno inače dosta lijepo živjeli, jedne nedjelje godine 1881. njemačke djevojke na poticaj tadanjeg kneza Franca Koppinga prešle su u crkvi pod velikom svetom misom iz za njih određenog prostora između klupa, i uvukle se među Bunjevkice i Mađarice, koje su stajale pred klupama na lijevo i desno. I prije su neke Nijemice u crkvi po koji put škaricama prorezivale svilene suknje Bunjevkama i Mađaricama, koje su pred njima stajale, da im zapriječe prolazak naprijed u prostor gdje su stajale Bunjevkice i Mađarice. To je izazvalo opću pobunu, a naža-

lost i tuču pred crkvom. Neki su ugledniji Bunjevci i Mađari molili župnika Mayera da smiri raspravu. Pozivali su se na izvjesna svoja prava, tražili da se sačuva u crkvi od starina ustanovljeni red. Kad nisu dobili odgovor od svoga župnika, koji bi ih mogao umiriti, u narodu je zavládala silna uzrujanost, pa se netko tako zaboravio da je pukao iz revolvera kroz prozor u župnikov stan, a da ipak nikoga nije povrijedio. Poslije tog nemilog događaja stvar se ubrzo sredila i nije se više remetio mir i red u crkvi. Stari običaj je sačuvan sve do tridesetih godina XX. stoljeća.

Desilo se ponekad da je koji svećenik, na kojem drugom jeziku poslije tihe svete mise izrekao tri puta Zdravo Marijo, kad je trebalo hrvatski tada su se odmah članovi rožarskih vijenaca (kruničari i kruničarke) obratili tom svećeniku da je pogriješio. U tome su oni osjetili krnjenje svojih prava.

Ne jedanput su prosvjedovali Hrvati protiv zakidanja njihovih prava u školi. Tako se na primjer, kako sami vele, potpisani Dalmate, roditelji onih đaka koji polaze školu kod učitelja Konkolya, u jednom pismu od 3. siječnja

1893. godine upućenom kalačkom nadbiskupu tuže na učitelja i na samog župnika Mayera da im se djeca ne poučavaju niti se mole na dalmatinskom jeziku, iako je to uvijek, od starine, tako bilo istoj školi. Pišu dalje kako su se uzalud u tom pravcu obraćali žalbom i učitelju i samom župniku. „Zašto se“, kažu, „zabranjuje baš naš materinji jezik u školi, a zapostavlja se često i u crkvi? Ili zar se na dalmatinskom jeziku ne može Gospodinu Bogu služiti, kao na makar kojem drugom jeziku?“ Zato mole nadbiskupa da pozove na red učitelja Konkolya i župnika da se u ovom pomogne. Jasno je iz svega ovoga da su čonopljanski Dalmatinci već tada bili svjesni rodoljubi. Sve to imaju zahvaliti i svojoj vjeri, svojoj Crkvi, svojim molitvenicima, svojoj „Danici“ i po kojoj Antunovićevoj knjizi ili novini koje su doprle i do njih. Doprle velim, jer iako je Čonoplja dala velikog rodoljuba Ivana Palića, tada se u Čonoplji nije našao nitko tko bi vodio brigu o tome da knjige i novine s rodoljubivim sadržajem uđu u svaku bunjevačku kuću.

Jezični red u čonopljanskoj crkvi

U crkvi je vladala i vlada jednakost u podjeli jezičnoga reda i to tako da jedna cijela nedjelja pripada Bunjevcima, druga Nijemcima, a treća Mađarima. Veliki blagdani su dijeljeni također između triju narodnosti svake godine drugim redom bez obzira na to „čija je nedjelja“.

Zastupljenost u općinskoj vlasti

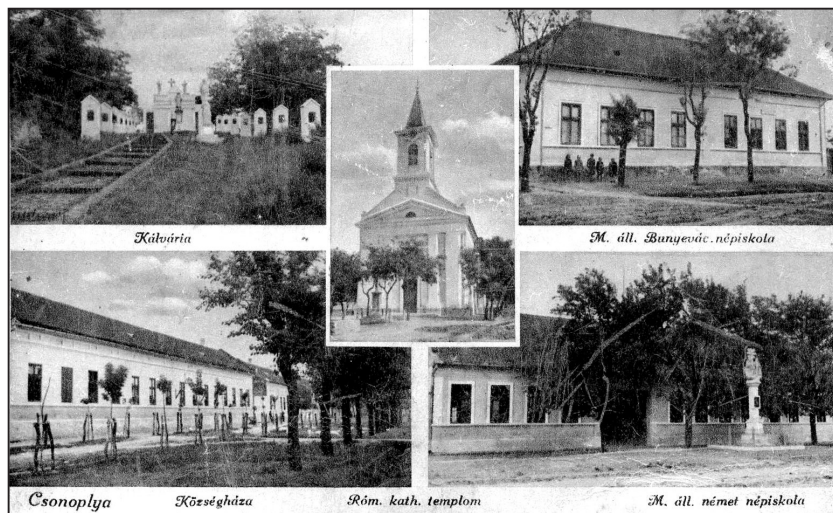
Tako je bilo i u općinskoj kući. I tamo je pažljivo čak i u najnovije doba sačuvan stari red, a baš po želji naroda, a naročito samih Bunjevaca. Knezovi (seoski poglavari) su se svake tri godine mijenjali po ovome redu: kad je Bunjevac knez, podknez je Nijemac, i 2-2 su poglavara od svih tri narodnosti. Zatim bio knez bio Mađar, a Bunjevac podknez, onda opet Nijemac knez, a Mađar podknez.

Godine 1889. je podignuta nova općinska kuća te je na dan Svih svetih blagoslovljena.

Opskrba vodom

Zbog velike podvodnosti, godine 1900. je osnovana u Somboru Zadruga za vodoodvadanje Sombora i okoline, čijom zaslugom je i odvođena 1923. bara i ostale močvare pored same Čonoplje.

Čonoplja u prvoj polovici 20. stoljeća

Selo ima u blizini same crkve jedan arteški bunar s vrlo lakom i dobrom vodom. Bušen je 1912. godine i dubok ja 117 metara, a daje vode oko 70 litara na minutu.

Škola

U bunjevačkom kraju općine podignuta je 1894. godine nova školska zgrada, a 1903. pak u njemačkom kraju, a 1910. dobije Čonoplja u samom središtu sela zgradu za dječji vrtić, dok su ostale centralne škole u vrlo lošem stanju.

Stanovništvo

Godine 1890. je Čonoplja imala 5112 stanovnika. Po narodnosti, Bunjevaca 965, Nijemaca 2345 i Mađara 1791. Po popisu od godine 1920. Čonoplja broji 4816 duša, od toga samo 687 Bunjevaca to jest (14,27 %), Srba 10, Nijemaca 2484 (51,57 %), Mađara 1599 (33,2 %), Židova 36 (0,75 %).

Čonopljeni sele

Što je uzrok tolikom opadanju broja Bunjevaca? Ne radi se tu o nekom utopljenju u drugu narodnost. Neki su se raselili u Slavoniju, u Sombor i tako

dalje. Tako se neki Džinić kad nije mogao podnijeti nadmoć Palića, odselio u Sombor i poveo sa sobom nekog Bošnjaka i Mijića. I oni su tamo postali praoci uglednih i bogatih Bošnjaka i Džinića u Somboru. Uzrok je opadanju Bunjevaca nažalost i „bijela kuga“. Ako se još na vrijeme ne trgnu, Bunjevci, koji su se junački borili protiv Turaka, kukavički će podleći tom strašnom poroku i kao starosjedioci, prvi stanovnici novonaseljene Čonoplje svojom krivicom sve većma i većma nestajati. Iščeznut će, a svoja će imanja predavati, svoja ognjišta, kao što su nažalost i do sada činili drugim narodnostima.

Gdje su?

Malo po malo već i nestaju, izumiru neke nekad dosta razgranate obitelji: Bošnjak, Džinić, Beretić, Đurković, Probojčević, Palić, Burnać, Vuković, Drvar, Pašalić, Paštrović, Mironicki, Kubatović, Petković (iz Čantavira), Ispanović (iz Kačmara), Žuljević, Astaluš, Berleković, Lončar, Požarković, Stanković, Baraković, Bartulović, Kolarić, Bakić i tako dalje.

Istina je da je iz bunjevačkih ruku mnogo zemlje prešlo u posjed Nijemaca. Ipak, u novije doba Bunjevci se pokazuju vrlo vrijedni, a poslije ulaska u Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca potpomognuti i agrarnom reformom, kad je među narodom podijeljeno oko 300 katastarskih jutara od posjeda Karla Fernbacha, počeli su pomalo i materijalno napredovati. Narod zaostaje u izobrazbi i prosvječenosti, pa bi bilo dobro da se i na tom području pokaže veći napredak. Zato je 1920. godine i osnovana za Bunjevce Bunjevačka čitaonica Kasina da se narod kako u prosvjetnom, tako i u društvenom, pa i materijalnom pogledu unaprijedi. Ima i lijepu knjižnicu s oko 300 knjiga. Nažalost, ljudi još ne znaju cijeniti svoju knjigu. Svake godine se na Marin (2. veljače) održava svečano „Veliko prelo“, priređuju se kazališne predstave itd. Sačuvani su dosta dobro i naši lijepi, već poznati običaji. Dakle izvjestan napredak se i tu pokazuje.

AL SRCE JE MOJE PUNO SNOVA

Otvaram pendžer
i gledam svoju ravnicu
kako se u zlatnom moru žita kupa
i crvene makove rascvetane
duž cile dužine puta.
Kako je sve lipo, drago i milo
i pravi je lik za dušu i tilo.

A malo naprid, ko kicoš niki,
namistio se vinograd lipi,
zelen ko gora
i mala koliba naslonita, skoro na ora.
Tu je još bunar,
tri briske i gunja stara
koja meriše cile zime sa ormara.
Na lateži visi obisit kotlič stari
čeka da se u njega ništa metne
i da se oma pristavi.

No najvridnije od svega je
lipa, mlada pударica Kata
koja je svima zapela za oko
i koja vridi više od zlata.
Al' Kata i svoje druge ima
pa kad zapivu, milina je slušat
i lipo je svima.
Stari pудар priko puta gleda
i žo mu je što tako puno godina ima
pa ne može kod cura ni it,
a kamoli šta drugo radit.

I naše lipe godine odoše
odno ji talasima Dunav plavi.
Sad samo čujem slavu
kako niku tužnu pismu piva
grlo mi se steže, usta sušu
zima mi je, a malo mi se i drima.

To starost kuca na pendžere i vrata
smije se i ruga
i divani mi: „Ti nisi ona ista,
ti si nika druga.
Ti više ništa ne možeš,
ti ideš samo tamo, vamo,
ti se umoriš, samo stojiš,
zaboravljaš, zaostaješ, sidiš.
Ti ne možeš spavat, sve ništa brojiš,
boli ti ovo, boli ti ono...
Pa reci, šta j' to?“

Sve ja to znam,
Al' srce je moje puno snova
i ne može samo tako stat.
Svaki san mora imat svoju pismu
najt svoje misto i tu ostat.
Možda ne mogu kolo zaigrat
al' još uvijek mogu niku pismu napisat.

Božana Vidaković

Iz povijesti crkve sv. Roka u Subotici – o oltarima

Piše: Andrija Anišić

Iz starih zapisa o oltarima u crkvi sv. Roka saznajemo da su 1896. godine, kada je crkva završena i blagoslovljena, bili postavljeni glavni oltar sv. Roka te sporedni oltari: oltar sv. Nikole, biskupa, oltar Blažene djevice Marije (Kraljice svete krunice), oltar sv. Josipa te oltar sv. Križa s „Božjim grobom“. Podatci su vrlo šturi, no ipak dragocjeni.

— 195 —

205

Subotičke visti.

Crkva sv. Roke gotova i priuzeta. Veliki oltar e crkvena blagajna nabavila za 3800 frt, vorgule za 6000 frt, i pridikaonien za 1400 frt. *Gjelmiš*-familije oltar je stao 3400 forinta. *Malagurski*-familije 2000 frt. *Stantić*-familije 1650 frt. Teza *Rajčić* nabavila je svetu grobnicu za 815 frt.

Članak u Nevenu o završetku gradnje i unutarnjem opremanju crkve

U časopisu *Neven* za 1896. godinu na str. 195. čitamo člančić pod naslovom „Crkva sv. Roke gotova i priuzeta“. Budući da je vijest nepotpuna, moje primjedbe sam stavio u zagrade. Evo što stoji u *Nevenu*: „Veliki oltar je crkvena blagajna nabavila za 3.800 frt (forinti), vorgule za 6000 frt i pridikaonicu za 1400 frt. Gjelmiš-familije oltar (oltar sv. Nikole) je stao (koštao) 3400 forinta. Malagurski (Čurčić) familije (oltar sv. Josipa) 2000 frt. Stantić familije (oltar Bl. dj. Marije) 1650 frt. Teza Rajčić nabavila je svetu grobnicu za 815 frt.“ A u *Subotičkoj Danici* za 1898. godinu, na str. 48. i 49. čitamo pod naslovom „Nove crkve u Subotici“ sljedeće: „U Keru (kod sv. Roke) i u Senti (kod sv. Gjurgja) je zigjala Subatica ovih godina dvi lipe nove crkve.

Svaka vridi oko 100.000 frt (forinti) – samo zigjanica. Risanje i snabdivanje svaka sama obavlja. Obadvima crkva pritekoše u pomoć bunjevački posjednici. U Keru: Stantići, Malagurski Ćurčičevi, Gjelmish-Šetrovi, Rajčići, Romići, Sudarevi i.t.d.“

INVENTARIA PAROCHIAE SUBOTICAENSIS... od 6. Ročtum... DE BONIS ECCLESIAE									
Num. cur.	Num. generis	OBJECTA 82-	In data	Signa	Num. cur.	Num. generis	OBJECTA 82-	In data	Signa
		altaria et					res sacrae		
				II.					
5.	a.	Altar sv. Roka - drvenai, gotski stil, ukrašen rezbarijom i pozlatom 350/138	+				stojebi star, sa kerom	+	
	b.	Altar Bl. Dj. Marije - drvenai, gotski stil, ukrašen rezbarijom i pozlatom 223/119	+				b. Kip Bl. Dj. Marije sa Djetetom Isusom, drvenai, bojarai, 150 cm	+	
	c.	Altar sv. Josipa - drvenai, gotski stil, ukrašen rezbarijom i pozlatom 223/119	+				c. Kip Srca Marijina - drvenai, sa podnožjem i tonajčom, gotski stil, 150 cm	+	
	d.	Altar sv. Križa - drvenai, gotski stil, ukrašen rezbarijom i pozlatom 223/119	+				d. Kip Srca Isusova - drvenai, sa podnožjem i tonajčom, gotski stil, 150 cm	+	
	e.	Altar Gospe Lurdske - kamerni, uzidani kod oltara, 204/98	+				e. Kip sv. Josipa sa Djetetom Isusom, drvenai, bojarai, 150 cm	+	
	f.	Altar u krotorici - od bijelog mramora, jednolični, 147/99	+				f. Kip sv. Nikole sa dječacima - drvenai, bojarai, 110 cm	+	
	g.	Altar sv. Nikole - drvenai, gotski stil sa 4 evanđeliste	+				g. Kip sv. Oze - drvenai, bojarai, 110 cm	+	
6.	a.	Kip sv. Roka, drvenai, bojarai, namaza voličica					h. Kip sv. Katarine - drvenai, bojarai, 110 cm	+	
							i. Kip na oltaru sv. Josipa sa knjigom	+	
							j. Kip na oltaru sv. Josipa		

Inventari

Bolje podatke nalazimo u detaljnom Inventaru župe sv. Roka u Subotici koji je pisan krasopisom. Vjerojatno se radi o inventaru crkve i župe koji je nastao 1955. godine, u vrijeme župnika Ivana Kujundžića. Godina 1955. istaknuta je i na otisnutom formularu u koji su podatci uneseni. Naime, u inventarima je navedena i kratka povijest župe te popis župnika. Među njima je naveden i župnik Ivan Kujundžić od 1951. do 1969. uz napomenu da je župnik Ivan Kujundžić župu mogao primiti tek četiri godine nakon imenovanja,

a u međuvremenu ga je zastupao Željko Kokić. U navedenom Inventaru kod stavke „Altaria et res sacrae“ (Oltari i svete stvari) oltari su detaljno opisani, a upisani su i reljefi koji se nalaze na oltarima. Prepisujem opis svakog oltara uz fotografiju oltara i ime majstora koji je napravio oltar, kako je to ispisano na pojedinom oltaru te fotografiju mramorne ploče na kojoj su navedeni darovatelji pojedinog oltara. Neki podatci u inventarima su nejasni premda bi bilo logično zaključiti da se radi o visini i širini, ipak to ne bi odgovaralo istini. Na primjer kod oltara sv. Roka stoji među ostalim: „ukrašen rezbarijom i pozlatom 350/138“. Možda se radi o nekim zlatarskim oznakama, ali to nisam uspio provjeriti.

Kod oltara sv. Nikole nije postavljena ploča. Poznato je međutim da je darovateljica toga oltara bila Cecilija Latinović, udovica Mikloša Delmiša. Zato se u izvještaju u *Nevenu* spominje da je oltar Gjelmis familije koštao 3400 forinti. O tom će biti više riječi u opisu samog oltara sv. Nikole. Bilo bi dobro prilikom objavljivanja ovoga članka ispraviti i malu povijesnu nepravdu te kod oltara sv. Nikole postaviti ploču s imenom darovateljice.

Najviše relevantnih podataka o našoj crkvi pa i o oltarima nalazimo u arhivskoj građi koju posjedujemo. Fotokopije različitih dokumenata na 271. stranici nabavila je za našu župu u Kalači, odnosno Ostrogonu Lenke Palásthy, u srpnju 1996. godine, u pripravi za proslavu stote obljetnice naše crkve.

Tko je izradio oltare?

Godinama se prenosio podatak da je sve oltare, koji se nalaze u crkvi sv. Roka u Subotici, izradio majstor-umjetnik Ferdinand Stufleser u Innsbuku, u Tirolu. Međutim, nakon detaljnog pregleda i fotografiranja natpisa na oltarima te fotografiranja spomen-ploča pored oltara otkrivamo malo drugačije podatke. Naime, u Tirolu, u pokrajini St. Ulrich-Grödena bilo je više tvrtki umjetničkih radionica koje su se bavile izradom oltara, kipova i drugih crkvenih predmeta od drveta. U antrfileu

Dio reklamnog letka tvrtke Ferdinanda Stuflessera

donosim jedan kratki povijesni pregled o tom području i o spomenutim radionicama. On nam može razjasniti nedoumicu o tvorcima naših oltara.

St. Ulrich in Gröden

*Ferdinand Stuffleser na jednoj svojoj
novoizrađenoj propovjedaonici*

Zajedno s manjim mjestima St. Christina i Wolkenstein, selo St. Ulrich nalazi se u Val Gardeni u Južnom Tirolu. St. Ulrich je postao poznat po umjetničkim rezbarijama u drvu, koje ovdje generacijama izrađuju obitelji vještih rezbara. U isto vrijeme, rukotvorine Val Gardene još uvijek osiguravaju kontinuirani procvat u umjetnosti rezbarenja drva, koja nudi mnogo više od svjetski poznatih figura jaslica.

Umjetničkom procvatu u „dolini“ (Val Gardena)

pogodovala je i njezina prometna povezanost s austrijskom cestovnom i željezničkom mrežom. Naime, tu je gotovo istodobno osnovano nekoliko velikih umjetničkih radionica koje su se bavile rezbarenjem drveta (Vogl, Mahlknecht, Stuffleser...). Sve te tvrtke su svoje proizvode plasirale uglavnom u Austro-Ugarsku, ali i daleko šire diljem Europe preko Trsta, Genove, Rotterdama i Hamburga.

Najstarija i najtradicionalnija tvrtka koja se bavi izradom drvenih oltara, kipova te crkvenih i drugih predmeta i koja nastavlja pisati vrijednu povijest i u 21. stoljeću jest tvrtka Ferdinanda Stufflesera koja je nastala 1875. godine. (I u našoj biskupiji postoje mnogi oltari i kipovi koji su ondje nastali – op. A. A.).

<https://www.stuffleser.com/de/journal/altar-altarbau-groeden>

<https://www.valgardena.it/de/urlaub-st-ulrich-groeden/>

Popis radova umjetničke radionice F. Stuflessera

Prije nekoliko godina djelatnici Radionice posjetili su i našu crkvu i fotografirali postojeće oltare i drugi namještaj u crkvi. To su učinili i u drugim crkvama u kojima se nalaze njihova umjetnička djela. Kasnije su nam poslali na hrvatskom jeziku taj popis kao i jedan reklamni letak sadašnje njihove firme. Prenosim izvadak njihovog popisa o radovima u našoj crkvi onako kako su ga oni objavili iako nije baš sve razumljivo. Moje primjedbe su označene na sljedeći način: op. AA.

SUBOTICA (1896., crkva Sv. Rok):

- glavni oltar u neogotičkom stilu posvećen Sv. Roku s kipovima (2 anđela adoranta, 4 anđela, 2 arkandela, Sv. Rok); reljefnim scenama na retablu i predeli
- bočni oltar posvećen Sv. Josipu s 2 pobočna kipa, na vrhu mali kip, 2 reljefa
- bočni oltar Sv. Križa s Raspelom na vrhu, 2 anđela adoranta, u srednjoj niši nedostaje (?) – središnja niša na tom oltaru ne postoji (op. A. A.)
- bočni oltar posvećen (?)... (Čudno da nisu znali da je taj oltar posvećen Kraljici krunice – op. A. A.)
- kipovi Presv. Srca Isusova i Marijina postavljeni na konzole i krovisthem iznad kipova
- na zidu na konzolama kipovi (Sv. Antuna Pad. s dj. Isusom, Sv. Terezije od Malog Isusa)
- propovjedaonica sa reljefima 4 Evanđelista (nisu evanđelist nego crkveni oci – op. A. A.)
- krstionica s reljefima
- Nisu stavili u popis kip Gospe Žalosne koji je također njihov rad (op. A. A.)

O oltarima u crkvi sv. Roka u arhivskoj građi

U arhivskoj građi, koju sam gore spomenuo, postoji dopis župnika Mátyása Mokossaya od 4. prosinca 1895. godine koji je na šest stranica uputio Nadbiskupskom ordinarijatu u Kalaču. U dopisu opširno izvješćuje o stanju gradnje nove crkve kao i o planovima za njezino unutarnje uređenje. Glede unutarnjeg uređenja crkve, konkretno o njezinim budućim oltarima, župnik obavještava Ordinarijat da je domaćim i tirolskim radionicama za izradu oltara poslao nacрте i tražio ponude za njihovu izradu. Izrijekom spo-

vi.
 A főoltár és kereket két rajzai külső
 ládában ezzel egyidejűleg, a szőfűk
 rajza pedig itt mellékeltek.
 Aláíratos keresztműnk megújítá-
 sával vagyunk, szabadán
 1895. december 4-én.
 Melyszőlő: Mokossay Matyi,
 fenn-roskusi lelkész.
 Timonovics István
 Baics Tamás
 gondnokok

Zadnja stranica dopisa župnika Mokossay M.

minje da su nacrti i molbe poslane tirolskim umjetnicima Stuflesseru, Mahl-
 knechtu, Vogelu i Purgeru kao i minhenskom umjetničkom institutu „Mayer“
 te budimpeštanskoj akademiji Istvána Tótha. U nastavku dopisa župnik Mo-
 kossay piše da je u župi formirano povjerenstvo za ocjenu pristiglih ponuda
 te spominje da su od pristiglih ponuda ocijenili da su Vogel i Purger dali
 vrlo skupe ponude (6500 forinti), a da je akademija Istvána Tótha ponudi-
 la umjesto drvenog, oltar od kararskog mramora. „Nakon pretresa pristiglih
 ponuda odlučili smo zatražiti detaljne ponude od Stuflessera i Mahlknichta,
 tiroslikih majstora koji su već izradili oltare za crkve u mnogim mjestima, a
 daju u svojoj ponudi i najsigurnije garancije“, ističe župnik te podsjeća da je
 osobno s nadbiskupom razgovarao o Mahlknichtovoj umjetničkoj radionici
 koja daje najpouzdanije garancije. Župno povjerenstvo prihvatilo je ponude
 sa sljedećim istaknutim cijenama:

1. Glavni oltar će izraditi umjetnička radionica Mahlknicht po cijeni 3800 forinti
2. Propovjedaonicu će izraditi Stuflesser po cijeni od 1400 forinti
3. Krstionicu (vjerojatno isto Stuflesser) po cijeni od 350 forinti
4. Svi radovi će biti isplaćeni od novca iz crkvene blagajne župe sv. Roka.

U nastavku dopisa je župnik ističe da će sporedne oltare i Božji grob povezan s oltarom (sv. Križa) financirati pojedini vjernici župe. Također navodi da će klupe, orgulje te jedno veće i jedno manje zvono biti isplaćeni iz crkvene blagajne, a ukoliko ne bi bilo dovoljno novca u crkvenoj blagajni, onda bi se organiziralo posebno sakupljanje kojim bi se pokrili svi troškovi. Ako preostane novca od skupljanja, naručit će se vitraži na prozorima kao i misna ruha, oltarnici i drugo što je potrebno za liturgiju.

Posebnim dopisom poslat će nacрте glavnog oltara i krstionice kao i nacрт propovjedaonice. Nažalost, te nacрте nemamo u arhivi.

Dopis završava molbom da Nadbiskupski ordinarijat odobri predviđene narudžbe i radove. Uz župnika Mátyása Mokossaya dopis su potpisali i crkveni oci Antal Temunovics (Antun Temunović) i Tomás Báics (Tome Baić). Dopis je prošao više nadležnih institucija i traženo odobrenje je potvrđeno 9. prosinca 1895. godine u Kalači.

Gotovo nakon godinu dana (27. 11. 1896.) uslijedio je novi dopis župnika Mátyása Mokossaya Nadbiskupskom ordinarijatu u kojem traži odobrenje: za glavni oltar i sporedne oltare te krstionicu za koje su vjernici osigurali sredstva. Problem je nastao oko oltara sv. Nikole za koji je ustanovljena zaklada, ali u gradu nisu mogli sve dosada pronaći testament. Sve o oltaru sv. Nikole opširno opisujem na kraju ovoga članka.

Biskupski ordinarijat je odobrio isplatu svih oltara i zahvalio svim darovateljima kao i osobi koja je utemeljila zakladu za oltar sv. Nikole.

U arhivi župe nemamo drugih dokumenata glede nastanka glavnog i sporednih oltara u crkvi sv. Roka u Subotici.

Oltar sv. Roka

Podatci u Inventaru (prenosim ih onako kako su zapisani bez velikih jezičnih izmjena):

Oltar sv. Roka – drveni, gotski stil, ukrašen rezbarijom i pozlatom 350/138.

Kip sv. Roka, drveni, bojani, naravna veličina, stojeći stav, sa kerom.

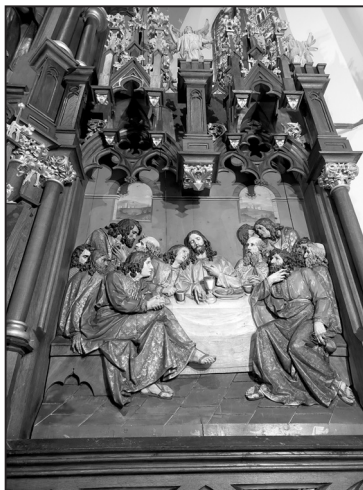
Slika (reljef): Posljednja večera, drvena izrada na glavnom oltaru, 134 cm.

Slika (reljef): Žrtva Melkizedekova – drvena izrada na glavnom oltaru, 134 cm.

Propeće – drveno, sa drvenim korpusom, za glavni oltar, 70 cm.

Kipovi anđela na glavnom oltaru: stojeći, drveni, 6 kom.; kipovi anđela na glavnom oltaru: klečeći, drveni – 2 kom., 70 cm;

*Oltar sv. Roka,
kip sv. Roka,
reljef žrtve
Melikisedekove
i
reljef Posljednje
večere*

Svijećnjaci od mjedi, uglasti za glavni oltar – 103 cm, 6 kom; svijećnjaci od mjedi, uglasti ukrašeni, za glavni oltar, 48 cm, 2 kom.

Kanonske ploče – sa okvirom od mjedi, za glavni oltar.

Natpis na oltaru: Christian Mahlknec's – Altarbau kirchl. (kirchliher) Bildhauerlei St. Ulrich-Gröden, Tirol 1896. (Tvrтка Christiana Mahlknechta).

U arhivskoj građi istaknuto je da je glavni oltar financiran darovima vjernika iz blagajne župe sv. Roka premda za to ne postoji spomen-ploča.

Kanonska ploča

Natpis na oltaru sv. Roka o tvorcu oltara

Oltar Kraljice svete Krunice (Djevice Marije)

Podatci u Inventaru: Oltar Bl. Dj. Marije – drveni, gotski stil, ukrašen rezbarijom i pozlatom 223/119.

Kip bl. dj. Marije s djetetom Isusom, drveni, bojani, 150 cm.

Kipovi: sv. Ana – drveni, bojani, 110 cm; sv. Katarina – drveni, bojani, 110 cm.; kip sv. Antuna na vrhu oltara, drveni, 60 cm (taj kip smo skinuli za

*Oltar bl.
djevice Marije;
natpis na
oltaru;
spomen-ploča*

vrijeme obnove crkve i koristili ga u pobožnosti sv. Antunu dok su svete mise bile u vjeronaučnoj dvorani i nije vraćen na izvorno mjesto – op. A. A.).

Propeće – drveno, sa stalkom, 50 cm.

Natpis na oltaru: Ferdinand Stuflesser – Bildkauer und Altarbauer – St. Ulrich Gröden, Tirol 1896. (kipar i graditelj oltara)

Svijećnjaci od mjedi, uglasti, ukrašeni, za oltar Srca Isusova i Majke Božje, 73 cm – 8 kom.

Kanonske ploče sa okvirom od mjedi, za oltar bl. Dj. Marije.

Spomen-ploča (uz oltar): PRISVETE BLAŽENE DIVICE MARIE
OLTAR ŽERTVOVAN OD FAMILIE STANTIĆ, 1896.

Oltar sv. Josipa

Oltar sv. Josipa u Inventaru se naziva i oltarom Srca Isusova. Čini se da je jedno vrijeme kip sv. Josipa bio na mjestu kipa Srca Isusova, a kip Srca Isusova u oltaru sv. Josipa. To se vidi i na jednoj staroj fotografiji prigodom sahrane župnika Blaška Rajića.

*Kip sv. Josipa na mjestu kipa Srca Isusova
(stara fotografija)*

Podatci u Inventaru: oltar sv. Josipa – drveni, gotski stil, ukrašen rezbarijom i pozlatom 223/119; kip sv. Josipa s djetetom Isusom – drveni, bojani 150 cm.

Kip na oltaru sv. Josipa sa knjigom (nepoznati svetac); **kip** na oltaru sv. Josipa sa kaležom iz kojeg viri zmija (sv. Ivan apostol – op. A. A.); **kipovi anđela** na oltaru Srca Isusova (sv. Josipa) – klečeći, drveni, 2 kom, 45 cm.

Kip svetog arkandela Mihaela koji se ne spominje ni u inventarima niti u drugim spisima, ali ga spominje popis radova umjetničke radionice Ferdinanda Stuflessera (na vrhu mali kip).

Slike (reljefi): Rođenje Isusova – drvena izrada, 53/42; Poklon Tri Kralja – drvena izrada, na oltaru sv. Josipa (53/42).

*Oltar sv. Josipa,
reljef Rođenja Isusova
i
Poklon tri kralja;
spomen-ploča
darovatelja*

Natpis na oltaru: I ovaj oltar je izradio Ferdinand Stufleser (natpis je malo oštećen).

Spomen-ploča: SVETOGA JOSIPA OLTAR ŽERTVOVAN JE OD FAMILIE MALAGURSZKI ČURČIĆ, 1896.

Svijećnjaci od mjedi, uglasti, ukrašeni, za oltar Srca Isusova (sv. Josipa – op. A. A.) i Majke Božje, 73 cm – 8 kom.

Kanonske ploče sa okvirom od mjedi, za oltar sv. Josipa.

Kip svetog arkandela Mihaela koji se ne spominje ni u inventarima niti u drugim spisima.

Oltar sv. Križa

Podatci u Inventaru: oltar sv. Križa – drveni, gotski stil, ukrašen rezbarijom i pozlatom 239/119.

Kipovi anđela na oltaru sv. Križa: klečeći, drveni, 2 kom. – 51 cm; stojeći, 2 kom. – 64 cm.

Propeće nad križnim oltarom sa drvenim korpusom, duljina 4 m.

Slike na oltaru sv. Križa izrađene sa uljanom bojom u drvenom okviru 1-14 kom., 124/69.

Vjerojatno su to postaje križnoga puta ali nije jasno zašto se ističe da su na oltaru sv. Križa.

Božji grob (kip) – mrtvo tijelo Isusovo – drven, obojen.

Nema nikakve oznake tko je izradio ovaj oltar i veliki križ s Isusovim tijelom, ali s pravom se pretpostavlja da je i on izrađen u radionici Ferdinanda Stuflessera (popis koji su nam oni poslali iz Tirola svjedoči o tom – op. A. A.).

Svijećnjaci od mjedi, uglasti, ukrašeni, na križnom oltaru, 61 cm, 4 kom.

Spomen-ploča: GROB GOSPODINA ISUKRSTA ŽERTVOVAN OD TEZE RAJČIĆ, 1896.

Oltar sv. Križa, mrtvo tijelo Isusovo u oltaru, spomen-ploča

Oltar Gospe Lurdske

Lurdska špilja i oltar sa zahvalnim pločama, spomen-ploča

U predvorju crkve nalazi se Lurdska špilja i oltar Gospe Lurdske.

Podatci u Inventaru: kameni, uzidan kod crkvenih vrata, 204/38.

Kip Gospe Lurdske – od gipsa, obojen, stojeći stav, 150 cm; **kip sv. Bernardice** – od gipsa, obojen, klečeći stav, 90 cm.

Spomen-ploča: Dar Gjure Lučića i supruge Gjule r. Balažević.

Pored oltara nalaze se 43 **ploče-zahvalnice** koje su prije bile poredane u špilji i na oltaru, a prigodom unutarnje obnove crkve (2021.) zalijepljene su na zid pored špilje.

Oltar u krstionici

Oltar u krstionici koja se nalazi lijevo nakon ulaza u crkvi (sada kapela bl. Marije Petković).

Podatci u Inventaru: od bijelog mramora, jednostavan, 147/59.

Krstionica od bijelog mramora, ukrašena, 148 cm. (Trenutno se nalazi u spremnici koja je paralelno od sadašnje kapele bl. Marije Petković).

Sviječnjaci od mjedi, uglasti, u krstionici, 55 cm, 4 kom.

*Oltar i donji dio krstionice;
poklopac krstionice i sadašnji izgled oltara*

Oltar sv. Nikole

*Oltar, kip sv. Nikole s djecom
i natpis na olaru o tvorcu*

Podatci u Inventaru: Oltar sv. Nikole – drveni, gotski stil, sa 4 evanđeliste.

Kip sv. Nikole sa dvoje djece – drveni, bojani, 110 cm; **kipovi na oltaru sv. Nikole.** U inventaru nisu naznačena imena osoba koje te kipovi predstavljaju. Međutim, u arhivskog građi, u predračunu za izradu oltara stoji da se radi o apostolima Šimunu i Matiji.

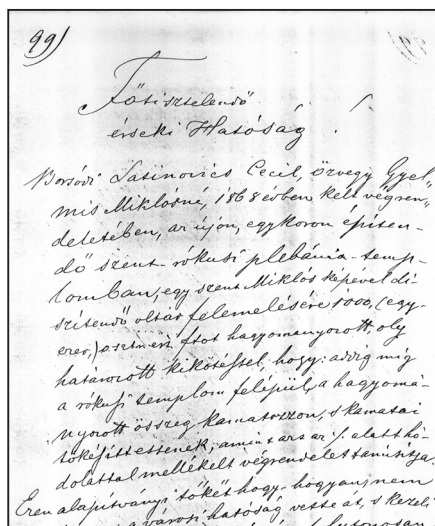
Kipovi anđela na oltaru sv. Nikole – drveni, stojeći, 4 kom., 45 cm. Kipovi anđela na oltaru sv. Nikole – drveni, stojeći 2 kom 64 cm; **kip Dobrog pastira** – drven, obojen, na oltaru sv. Nikole (na vrhu), 64 cm.

Švijećnjaci od mjedi, okrugli, sa ukrasima, na oltaru sv. Nikole 80 cm.

Natpis na oltaru: Ad. (Adolf) Vogl. Innsbureck. Tirol, 1896.

Podatci o oltaru sv. Roka u dokumentima

U arhivi župe iz 1896. i 1897. godine nalaze dvadeset tri stranice raznih dokumenata odnosno prepiski između župnika Mátyása Mokossaya i Nadbiskupskog ordinarijata u Kalači te između župnika i umjetničke radionice koja je izradila oltar. Rukopisi su prilično nečitki i uglavnom se odnose na sređivanje finansijskih stvari, stoga ću u ovom članku obraditi samo one spise koje smo uspjeli „pročitati“ đakon Ferenc Sotányi (hvala mu za prijevod) i ja. Ti spisi nam otkrivaju najvažnije podatke o nastanku oltara sv. Nikole u crkvi sv. Roka u Subotici.

O zakladi za oltar sv. Nikole

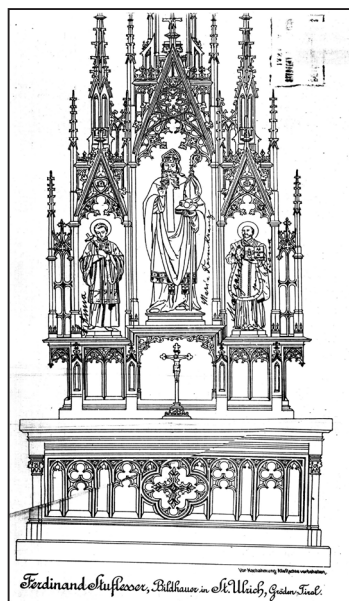
U dopisu od 29. travnja 1896. godine župnik Mokossay izvještava Nadbiskupski ordinarijat u Kalači da je pokojna Cecilija Latinović, udovica Mikloša Đelmiša (Borsódi Latinovics Cecel özvegy Gyelmis Miklósné) u svojoj oporuci iz 1868. godine ostavila 1000 forinti u zakladu, da se u budućno-

Fotokopija župnikovog dopisa u kojem se spominje ime darovateljice

sti, kada se sagradi nova crkva sv. Roka, podigne oltar s likom svetog Nikole. U zakladi darovateljica postavlja uvjet da se do gradnje nove crkve ta svota dade u banku kako bi se dobivale kamate koje bi se također pribrajale zakladi. Brigu o zakladi preuzeo je Gradski senat u Subotici te ona na dan 1. siječnja 1896. godine iznosi 4.968. forinti.

U nastavku dopisa župnik piše da je dao izraditi nacрте oltara kod stolara Rupneka u Budimpešti i kod Vogela u Insbrucku. „Prihvatili smo nacрте ovog drugog, ali držim svrsishodnijim da se umjesto slike svetog Nikole napravi njegov kip, jer je sveti Nikola, koga častimo 6. prosinca, bio zaštitnik djece, kako to izvan svake sumnje dokazuju i ona dječja slavlja koja se širom kršćanskih obitelji održavaju 6. prosinca. Dakle, njegov kip – i to okružen kipovima djece oko njega. A mogli bi se postaviti i drugi kipovi, da bi oltar svetog Nikole još više dobio na važnosti, dostojno zakladi darovateljice“, zaključuje župnik Mokossay.

U prilogu istoga dopisa bile su i skice oltara s proračunima. Na kraju dopisa župnik moli Nadbiskupski ordinarijat da se odobri izrada oltara te prebacivanje novca iz zaklade na račun župe koji se do tada čuvao u gradu Subotici. Glede toga župnik ističe da je već 4. ožujka tekuće godine zamolio Gradski senat da preusmjeri kapital Zaklade na račun župe. Skupština je isto odobrila i naredila da se sredstva prebace. No, očekuje se još odobrenje nadležnog Ministarstva za transfer novca.

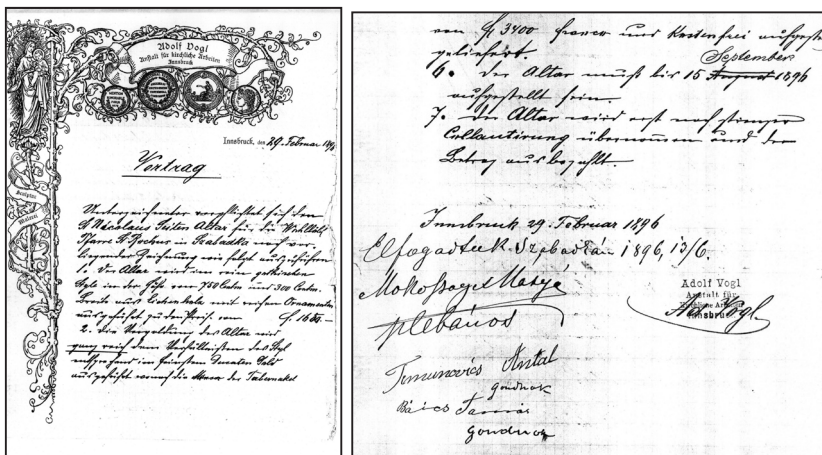
Nacrt oltara

U fotokopijama arhivske građe nalazi se nacrt koji je za oltar dao Ferdinand Stuffleser. Na slici se vidi da je predvidio kip sv. Nikole s još dva sveca. Međutim, župnik Mokossay je tražio da se nacrt izmijeni što je vidljivo u dopisu od 25. travnja 1896. Ipak, nacrt Ferdinanda Stufflesera, nije prihvaćen nego je prihvaćena ponuda Adama Vogela. No, kako je vidljivo iz bilješki na nacrtu, nacrt F. Stufflesera preinačen je u nacrt za oltar Kraljice svete krunice (Maria Rosenkranz), s kipovima sv. Ane (Anna) i sv. Margarete (Margarita – Siena). Nije

Nacrt oltara F. Stufflesera

jasno je li kao alternativu stavio kip sv. Margarete Alacoque ili sv. Katarine Sienske, jer u predračunu stoji Margarita – Siena. Na kraju je desno od kipa Kraljice svete krunice izrađen i postavljen kip sv. Katarine što saznajemo iz opširnog predračuna koji je dao Adolf Vogel iz Innsbrucka.

Predračun Adolfa Vogela za oltar sv. Nikole

Prva i zadnje stranica ugovora s potpisima

Predračun je pisan njemačkim jezikom i datiran je 29. veljače 1896. godine. Prenosim u prijevodu na hrvatski jezik najvažnije stavke Predračuna.

1. Oltar će biti u čisto gotičkom stilu. Visok će biti 750 cm a širok 300 cm – od drveta s pozlaćenim ornamentima. Cijena: 1600 forinti.

2. Ukrašeno podnožje oltara (mensa) s pozlaćenim ornamentima i tabernakulom. Pozlata je od najfinijeg dukatnog zlata. Cijena s transportom: 1400 forinti.

3. Po dva reljefa evanđelista sa svake strane tabernakula. Četiri anđela – 2 pored križa ispod tabernakula. Glavni kip sv. Nikole s jednim dječakom i jednom djevojčicom. Dva kipa – lijevo i desno od kipa sv. Nikole: kip sv. Šimuna i sv. Matije apostola i pored njih po jedan anđeo (stojeći). Iznad kipa sv. Nikole, na vrhu oltara bit će kip Dobrog pastira i ispod još dva anđela. Sve pozlate na oltaru su od dukatnog zlata. Cijena 750 forinti.

4. Četiri umjetnička metalna svijećnjaka s vječnim svjetlom. Cijena: 200 forinti. Ukupno 3400 forinti.

5. Ukupna cijena izrade oltara je 3400 forinti. Transport je besplatan. Iz gore naznačenih cijena nije baš jasno kako je ukupna suma 3400 forinti. Vjerojatno je razlika bio popust izvođača.

6. Oltar će biti dostavljen do 15. rujna 1896. godine i postavljen na predviđeno mjesto u crkvi.

Predračun je prihvaćen i potpisan kao ugovor o radu od strane umjetnika Adolfa Vogela, župnika Mokossaya i crkvenih staratelja (gondnok) Antuna Temunovića (Temunovics Antal) i Tome Baića (Baics Tomas).

Isplata radova

Dopisom od 17. lipnja 1897. župnik Mokossay moli Nadbiskupski ordinarijat da mu odobri „isplatu oltara sv. Nikole budući da je umjetnik Adolf Vogel zaprijetio da će pokrenuti sudski postupak ukoliko mu se uskoro ne isplate radovi. Novac nije mogao prije dati budući da ga grad nije prebacio na račun župe. Sada je novac stigao i može se izvršiti isplata“. Traženo odobrenje je dobio i tako je završen problem oko isplate oltara sv. Nikole.

Pričesna ograda ispred oltara

Posljednji dopis koji imamo iz stare arhivske građe odnosi se na župnikovu molbu da se ispred oltara sv. Nikole postavi jedna lijepa, prikladna ukrasna drvena ograda i u istom stilu jedan stolić pored oltara. Također prilaže dvije ponude dobrih mjesnih stolara koji bi to izradili te moli odobrenje za isto. Ujedno obavještava Ordinarijat da će uskoro poslati i detaljan završni obračun zaklade oltara sv. Nikole. Dopis je poslao 29. lipnja 1897. godine.

Nadbiskupski ordinarijat je odgovor poslao već 7. srpnja 1897. godine u koje među ostalim stoji: „Poznat nam je i hvale vrijedan Vaš trud da svoju crkvu učinite što ljepšom i ukrašenijom. To je svrha i onoga što ste napisali u dopisu 29. prošlog mjeseca kojim želite oltar sv. Nikole okružiti ogradom. Ipak, veliko je pitanje – uzimajući u obzir da takva ograda, sama po sebi nije baš prikladna za ukrašavanje prelijepog sporednog oltara, a ona bi ujedno umanjivala njezin estetski izgled. Nadbiskupski ordinarijat nadalje pita: da li postoji neka svrha toga i ako postoji da li je korist, koju bi dobili postavljanjem ograde doprinijela proširenju prostora u, ionako uskoj crkvi? Ograda bi otežavala pristup oltaru i njegovoj bogoslužnoj funkciji. Stoga, smatram da će navedeni razlozi pomoći Vam razumjeti da Nadbiskupski ordinarijat ne smatra opravdanim i ne dozvoljava postaviti navedenu ogradu i zbog umjetničkih ali i zbog svrsishodnih razloga.“

Nadbiskupski ordinarijat je, međutim, dopustio izradu i postavljanje gotičkog „malog stolića“ te za tu svrhu odobrio da se isplati 30 forinti iz Oltarske zadužbine, uz obvezu naknadnog obračuna.

Ni na jednoj starijoj fotografiji oltara sv. Nikole nisam zapazio da je spomenuta ograda doista i postavljena. Jedan dio „nepoznate“ ograde, koja

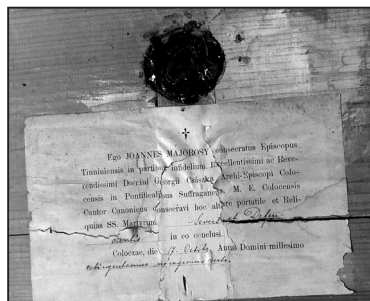
bi odgovarala opisu u molbi župnika Mokossaya, nalazi se sada u ulaznom hodniku župe kao i u hodniku u podrumu.

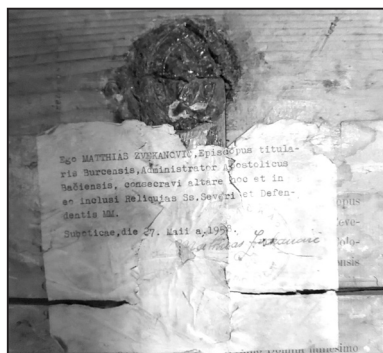

Dio „nepoznate“ drvene ograde

Potvrde o posveti oltara i postavljenim relikvijama svetaca – mučenika

Prije liturgijske reforme II. Vatikanskog sabora nije bilo koncelebriranih svetih misa na kojima je sudjelovalo dva ili više svećenika. Bio je strogi post prije pričesti (od ponoći se nije ništa smjelo jesti) stoga je bilo dopušteno da se u samostanskim crkvama u kojima je bilo više svećenika u isto vrijeme služe mise na više oltara. Svaki oltar je morao biti posvećen, a u posebnu kamenu ploču trebale su biti stavljene moći mučenika. Oltare je posvećivao biskup i svojim potpisom i pečatom je posvjedočio da je posvetio određeni oltar. Ta pismena potvrda je bila zalijepljena na sam oltarni kamen. Ako sam biskup nije mogao doći posvetiti oltar, posvetio bi samo oltarni kamen, stavio u njega moći i to potvrdio pismeno zalijepivši potvrdu na kamen.

U crkvi sv. Roka, kako je to prikazano u ovom članku, ima šest starih oltara i jedan novi oltar prema puku. U pet oltara na kojima su se služile svete mise postavljene su ploče koje svjedoče o njihovoj posveti. Ovdje donosim prikaz tih ploča.

U oltaru sv. Nikole i sv. Josipa nalaze se ploče (pomični oltari) koje su posvećene u vrijeme kad su oltari postavljeni u novu crkvu. Imamo dobro sačuvanu ploču s potvrdom na oltaru sv. Josipa. Vidimo da je potvrda ispisa na latinskim jezikom, a ovdje donosim na hrvatskom jeziku prijevod mons. Beretića:

„† Ja JÁNOS MAJORSY naslovni biskup kninski iz nevjerničkih krajeva kao pomoćni biskup preuzvišenoga i prečasnoga gospodina Jurja Császke nadbiskupa kalačkog, kanonik kantor kalačke metropolitanske crkve posvetih ovaj pomični oltar (oltarni kamen) u koji sam položio moći svetih mučenika Severa i Defendenta.

U Kalači 17. listopada ljeta Gospodnjega tisuću osamsto devedeset i šestoga.“

Isto to stoji i na ploči u oltaru sv. Nikole premda je potvrda prilično oštećena.

Vjerojatno je to istovremeno bilo učinjeno i na oltaru Blažene djevice

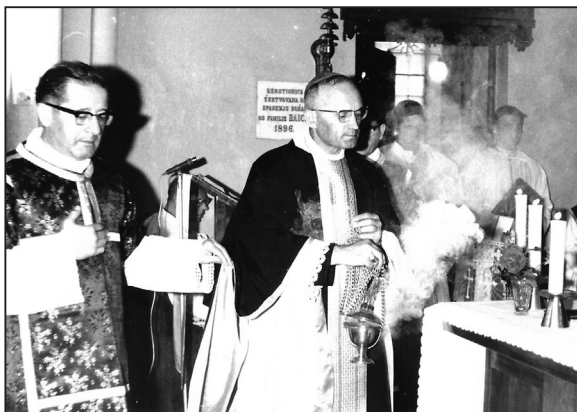
Marije (Kraljice svete krunice) i na oltaru Sv. Križa. Međutim, kako je vidljivo na pločama ta dva oltara je ponovno posvetio biskup Matija Zvekanović i na oltarne ploče s moćima mučenika stavio nove potvrde o posveti. Tekst na pločama je također na latinskom jeziku, a prijevod glasi: „Ja Matija Zvekanović, naslovni biskup burcenski, administrator Bačke Apostolske Administrature, posvetio sam ovaj oltar i u njega stavio moći (relikvije) svetih mučenika Svera i Defendenta (Oltar BDM) odnosno svetih mučenika Grata i Probe. U Subotici, dana 27. svibnja 1958. godine.“

Zanimljivo je da na ploči u oltaru sv. Križa stoji rukom napisano da je pečat na ploči obnovljen 30. svibnja 1906. godine prigodom krizme. To je učinila njegove ekscelencija gospodin Julije Városy, nadbiskup.

Na oltaru sv. Roka ploča je postavljena 1961., a postavio ju je biskup Matija Zvekanović. U oltarnu ploču su stavljene moći svetih mučenika. Ploču je očito samo obnovio i ponovno stavio biskup Matija Zvekanović.

Oltari prema puku

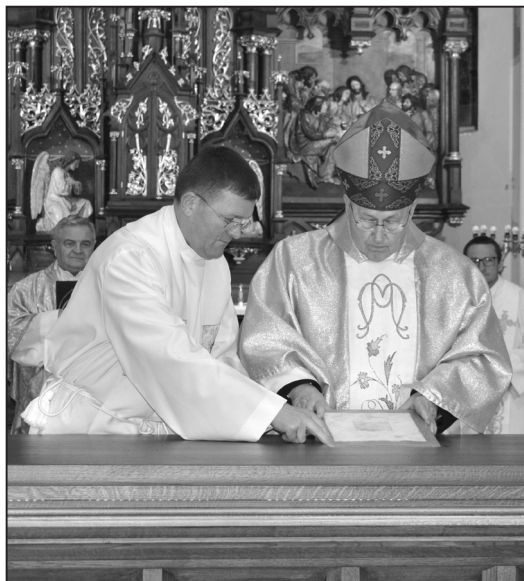
U crkvi sv. Roka postojala su dva oltara prema puku prije novoga. Prvi se vidi na slici prigodom mise zadušnice za župnika mons. Ivana Kujundžića. No, u arhivi o tom oltaru nisam pronašao ništa. U vrijeme župnika mons. dr. Marina Šemudvarca prema nacrtu umjetnice Lojzike Ulmann iz Vinokovaca napravljena je rekonstrukcija svetišta. Ono je tada, stariji se sjećaju, prošireno i bilo je gotovo do prvih klupa u sredini crkve. Ista umjetnica je napravila i nacрте za novi drveni oltar i dva ambona, kao što se vidi na slici. Oltar i ambone izradio je stolar Lojzija Galfi. Biskup Matija Zvekanović posvetio je crkvu i novi oltar 26. studenog 1972. godine i o tom ostavio svjedočanstvo u pisanom obliku. U spisu stoji da

Dio prvog oltara prema puku u crkvi sv. Roka

Novi oltar i amboni i obnovljeno svetište

Biskup Péntes stavlja oltarnu ploču s moćima u novi oltar

Oltarnu ploču

zročili i drugi svećenici kao i mnoštvo vjernika. U oltar su postavljene relikvije svetih mučenika Nikostrata i Inocenta.

Novi oltar prema puku izradila je Stolarija „Bašić“ (Stipan Bašić Škara-ba), a posvetio ga je biskup Ivan Péntes, 19. ožujka 2019. godine. Učinjeno je to prema Općoj uredbi Rimskog misala br. 299 u kojem stoji: „Oltar, gdje

god je to moguće, neka se gradi odvojeno od zida da se može lako obići i na njemu slaviti licem prema narodu. Neka zauzima takvo mjesto da bude uistinu središte kamo se sama od sebe usredotočuje pozornost svekolike zajednice vjernika. Oltar će redovito biti nepomičan i posvećen.“

Na ovaj oltar su stavljani reljefi evanđelistički

Najnoviji oltar prema puku

su bili na velikom oltaru sv. Roka. U istom stilu „Stolarija Bašić“ izradila je i ambon. Oltar prema puku financirao je preč. mr. sc. Ivan Skenderović iz SAD-a, a ambon su darovali generalni konzul R. Hrvatske u Subotici gospodin Velimir Pleša i njegova supruga Sanja.

Zaključak

Uvjeren sam da su vjernici župe sv. Roka ponosni što imaju lijepo obnovljenu crkvu i lijepe oltare u crkvi. Glavni oltar sv. Roka te oltare Kraljice sv. krunice i oltar sv. Josipa smo dijelom obnovili 2018. godine za Mladu misu vlč. Nebojše Stipića. Tada je načinjen i novi oltar koji je izrađen i postavljen ispred puka po liturgijskim propisima. Oltare je također obnovila „Stolarija Bašić“ iz Subotice. Oltari su bili u dosta lošem stanju. Popustila su podnožja oltara te je postojala opasnost da će se srušiti jer su već bili naslonjeni na zid (oltar Kraljice krunice i oltar sv. Josipa), a oltar sv. Roka prilično nagnut prema zidu. Oltari su prilikom obnove učvršćeni i sada su stabilni. Na oltare su vraćeni brojni drveni elementi koji su bili odlomljeni ili su vremenom otpali a čuvali su se u spremnici u jednoj kutiji. Obnovljena je i pozlata na istim oltarima. Golim okom se, nažalost, vidi da još mnogi dijelovi ukrasa na oltarima nedostaju. Nismo se, ipak, odlučili za izradu novih jer bi to bio preskup i dugotrajan postupak.

Dok sam sve ovo istraživao i pisao, došla mi je misao da bi se od ovoga što sam dugo istraživao i pisao mogla napraviti jedna lijepa ilustrirana brošurica o našoj crkvi. No, o tom ću razmišljati kada iduće godine objavim članak i o drugom unutarnjem namještaju u crkvi: orgulje, ispovjedaonice, propovjedaonica, kipovi sv. Terezije od djeteta Isusa, Gospe Žalosne i sv. Antuna. Daj Bože vremena i snage da to napravim. Šteta je što ni naša crkva kao ni druge katoličke crkve u gradu nemaju takve knjižice da ih možemo ponuditi vjernicima našega grada i brojnim turistima koji posjećuju naše crkve.

INTIME RASAPA
(elegijske crtice o Čikeriji)

Intime prašina dana

Na Čikeriji
podna su
svečana,
ista –
obilja svjetla
kite krajolike
povazdan lijepe,
koje već
dulje vrijeme
križaju samo
nevožene
ceste slijepe
na Čikeriji.

Intime prašina godišnjih doba

Na Čikeriji
zime su
sa snijegom
nekako
hladnije –
posvuda
samo graja
mrazova
zaglavljenih
u miru
mrzlina
pobjeglih
prti
i dimova
na Čikeriji.

Intime prašina krajolika

Ponad Čikerije
šume guste
(ne samo s proljeća
zelene i vedre!)
zarasle u
zbijene samoće
gledaju čedne
u miru neprestanome
u prostore
bez ljudi
svijeta uokolo
kao da su sestre
od braće ostavljene
ponad Čikerije.

Intime prašina tragova života

Na Čikeriji
šuti se
dugo –
u nijemosti
dubokoj
ponijeto
gotovo
sve je
neopjevano
na Čikeriji.

/ulomci/

Tomislav Žigmanov

Obljetnice

Priredio: Josip Štefković

25. godina svećeništva Željka Šipeka

Generalni vikar Subotičke biskupije i župnik u župi Marija Majka Crkve u Subotici mons. Željko Šipek u rodnoj župi sv. Ilije u Bođanima proslavio je 7. srpnja 2024. misu zahvalnicu za dvadeset i pet godina svećeništva.

Željko Šipek rođen je 13. svibnja 1972. u Bođanima. Od 1987. do 1991. pohađao je klasičnu vjersku gimnaziju „Paulinum“ a od 1993. do 1999. pohađa Filozofsko-teološki Institut Družbe Isusove u Zagrebu. Za svećenika je zaređen 29. lipnja 1999. godine. Od kolovoza 1999. do kolovoza 2001. godine bio je kapelan u župi svetog Antuna Padovanskog u Bečeju. Od siječnja 2001. do kolovoza 2001. duhovni je asistent župe svetog Jurja u Molu. Od 1. kolovoza 2001. imenovan za administratora župe svetog Marka u Žedniku, a od 29. studenoga 2004. i župnikom iste župe. Na ovoj župi je sve do 25. srpnja 2021. godine. Od 25. srpnja imenovan je župnikom župe Marije Majke Crkve u Subotici, s pripadajućom kapelom svetoga Leopolda Bogdana Mandića na Čantavirskom putu, i rektorom Biskupijskog svetišta Gospe od suza – Bunarić. Član je Zbora Savjetnika i Prezbiterskog vijeća. Bio je povjerenik za duhovna zvanja. Član je Ekonomskog vijeća. Za Generalnog vikara Subotičke Biskupije imenovan u prosincu 2023. godine. /Josip Štefković/

25. godina svećeništva Oszkára Csizmára

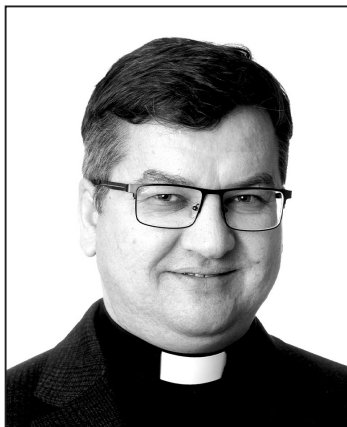

Dr. Oszkár Csizmár proslavio je srebrni jubilej svećeništva 30. listopada 2024. u župi Uzvišenja Svetog Križa u Subotici.

Oszkár Csizmár je rođen 6. listopada 1975. godine u Telečki. Maturirao je u subotičkom „Paulinum“ 1994. godine. Teologiju je studirao u Budimpešti od 1994. do 1999. godine. Za svećenika je zaređen u Subotici 8. listopada 1999. Magistrirao je u Budimpešti, a doktorirao u Rimu na Patrističkom Institutu „Augustinianum“ na temu crkvenih otaca. Bio je župni vikar u subotičkoj župi Marije Majke Crkve od 2004.

do 2007. Profesor je u sjemeništu „Paulinum“ od 2004. godine. Imenovan je biskupijskim egzorcistom 2004. godine. Od 2007. je upravitelj župe, a od 2008. i župnik u subotičkim župama Uzvišenja Svetog Križa i Svetog Petra. Od 2011. do 2019. bio je redoviti profesor patrologije, povijesti dogmi te latinskog i grčkog jezika na segedinskom bogoslovnom fakultetu. Kao autor i prevoditelj izdao je nekoliko knjiga. /Josip Štefković/

25 godina svećeništva Marinka Stantića

U crkvi Presvetoga Srca Isusova u Tavankutu, 27. listopada 2024. vlč. dr. Marinko Stantić zahvalio je Bogu za 25 godina svećenstva. U istom ovom mjestu je odrastao. Ondje je imao svoju Mladu misu, a sada i srebrni jubilej. Srebromisničko slavlje je imao i u Baču 16. studenoga te u Plavni 23. studenoga 2024.

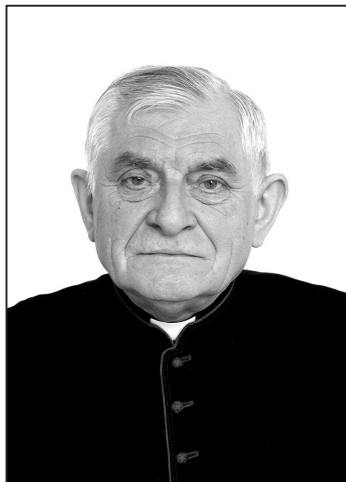
Marinko Stantić je rođen 24. travnja 1974. u Subotici. Svoje djetinjstvo proveo je u Tavankutu i na Čikeriji te ga je to mjesto kasnije motiviralo da pokrene „Čikerijadu“, susret mladih katolika školaraca. Nakon završetka Strojarske škole u

Subotici upisuje studij na Filozofsko-teološkom Institutu Družbe Isusove u Zagrebu. Diplomirao je i zaređen je za svećenika 1999. godine. Potom ga biskup šalje u Rim na postdiplomski studij, gdje je 2002. magistrirao, a 2004. doktorirao iz područja pastoralne teologije na temu „Inkulturacija vjere kroz pučku pobožnost bunjevačkih Hrvata“. Nakon povratka sa studija obnaša dužnost kapelana u Adi i Horgošu, a 2005. godine je imenovan povjerenikom za mlade Subotičke biskupije. Te godine osniva i Festival hrvatskih duhovnih pjesama „HosanaFest“, a 2007. otvara Humanitarno-terapijsku zajednicu za pomoć ovisnicima „Hosana“, koja je djelovala do 2015. godine. Osnivač je i vokalnoinstrumentalnih sastava „Proroci“, „Amos“ i „Noa“. Glavni je urednik časopisa *Hosana*, koji je pokrenuo 2010. godine, kao glasilo spomenute zajednice. Za župnika u župama Uzvišenja Svetog Križa te svetog Nikole Tavelića u Somboru imenovan je 2006., a 2016. biva premješten u Suboticu, u Župu Marije Majke Crkve, s pripadajućim svetištem na Bunariću. Iste godine pokreće i reklamni časopis *Bunarić*. List je izlazio samo za vrijeme njegova upravljanja svetištem. Za župnika u Župi sv. Pavla u Baču i sv. Jakova u Plavni imenovan je 2021. godine, uz filijale Tovariševo, Deronje i Bačko Novo Selo, gdje djeluje i danas. Predavao je školski vjeronauk u Srednjoj poljoprivrednoj školi u Somboru (čak ondje bio i razrednik), župni vjeronauk, te sada predaje i izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture u Vajskoj i Plavni. /Željka Vukov/

50. godina svećeništva Stjepana Beretića

U subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske, 10. veljače 2024., zlatni jubilej – 50 godina svećeništva proslavio je svećanim euharistijskim slavljem župnik subotičke katedralne župe mons. Stjepan Beretić.

Geslo Mlade mise mons. Beretića bilo je: „Na meni je Duh Gospodnji, jer me pomaza. Poslao me je da donesem Radosnu vijest siromasima.“ U homiliji je rekao: „Usudio sam se uzeti riječi koje označavaju Mesiju. Svojim učenicima sam puno puta govorio da je svaki Isusov učenik dužan ljudima donositi radost. I svećenik treba biti na radost ljudima. Dragi Bog je

mene razveselio kada me biskup Matiša poslao u Kanjižu. To je bila moja prva prilika da nosim radost.“

Osim u Kanjiži, radost je nosio i u stolnoj Župi sv. Terezije u Subotici (od 1975. do 1977. godine), u Baču, u Tovariševu i Deronjama, na Kelebiji, a od 16. srpnja 1985. godine, gotovo 39 godina, radost donosi i u župi stolne bazilike svete Terezije Avilske u Subotici.

Župljani ove župne zajednice najbolje znaju da je svaki susret s mons. Beretićem radost, a osobito njegove propovijedi potiču vjernike da i sami budu i donose radost gdje kod radili, školovali se... „Pedeset godina sam uronjen u more ljubavi koje Duh Sveti ulijeva u srca Božjega naroda. Hvala Bogu, biskupima i svećenicima koji su mi i poslije mojih padova pomogli ustati. Od mene slaboga je očekivao da idem i donosim rod, a ja sam samo slab čovjek. Zato svaki dan molim Boga za ljude koje je iz ove sredine pozvao u svoju službu“, kazao je on.

Beretić je završio propovijed citatom fra Bonaventure Duda: „Hoću li Gospode i ja u raj? Želim. Ali sve se bojim, jer tamo će biti slava i sjaj, a ja na niskom stojim.“ „Danas molim oproštenje, molim i blagoslov da dragi Bog po Gospinom zagovoru primi moju zahvalu, a preostali dio moga života neka bude Bogu na slavu, a meni i povjerenom narodu na spasenje,“ dodao je.

Na kraju mise prigodni dar slavljeniku uputio je prof. dr. Josip Ivanović. Svečanosti slavlja pridonijelo je zajedništvo biskupa Subotičke biskupije Franje Fazekasa i velikog broja svećenika okupljenih oko jubilarca, kao i veličanstveno pjevanje Katedralnog zbora „Albe Vidaković“ pod vodstvom mo. Miroslava Stantića.

Stjepan Beretić je rođen u Somboru 1947. godine, gdje je završio osnovno školovanje. Po završetku biskupijskog sjemeništa „Paulinum“, studij teologije je završio na zagrebačkom Katoličkom bogoslovnom fakultetu, a za svećenika je zaređen 17. veljače 1974. godine u crkvi Presvetog Trojstva u Somboru. U Subotičkoj biskupiji obnašao je ili obnaša različite dužnosti. Bio je cenzor, član Zbora biskupijskih savjetnika, dekan Dekanata Subotica – Stari grad, arhiepzbiter Podunavskog, Bačkog i Stolnog (katedralnog) arhiepzbiterata. Bio je biskupijski savjetnik i biskupski vikar. Djelovao je i u više biskupijskih vijeća. Sveti papa Ivan Pavao II. imenovao ga je 1998. godine naslovom kapelana Njegove svetosti. Bio je kateheta u gimnaziji „Svetozar Marković“ i gimnaziji „Dezső Kosztolányi“ te predavač na Teološko-katehetskom institutu Subotičke biskupije. Bio je i dugogodišnji suradnik Katoličkog lista *Bačko klasje*, piše za Katolički list *Zvonik*, jedan je od prvih članova KD-a „Ivan Antunović“ te je bio i predsjednik Društva. Bio je i urednik, a još uvijek je suradnik *Subotičke Danice*. Sastavio je molitvenik *Slava Božja*, a tu su i brojne knjige koje je napisao i priredio. Mons. Beretić poznat je i po svojim propovijedima, a neke od njih objavljene su u knjigama

Dužijanca u srcu i Čudesna bunarička noć.

Beretić je svom biskupu već podnio odreknuće od službe, što je dužan učiniti svaki svećenik kada napuni 75 godina života. /Tiskovni ured Subotičke biskupije/

50 godina svećeništva Željka Augustinova

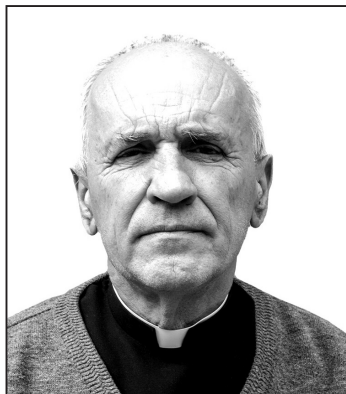
Željko Augustinov rođen je u Vajskoj 21. ožujka 1948. godine. Teologiju je studirao u Rijeci od 1967. do 1974. Za svećenika je zaređen 29. lipnja 1974. Najprije je od 1974. do 1978. bio župni vikar u Monoštoru. Bio je upravitelj župe u Futogu, s pripadajućim filijalama Bački Petrovac, Rumenka i Kisač od 1978. do 1984., a od 1984. do 1986. i župnik. Bio je župnik u Bregu od 1986. do 1991. Župnik u Baču bio je od 1991. do 1998. Potom je bio župnik u Sonti i Prigrevici od 1998. do 2007. Poradi narušenog zdravlja, umirovljen je 2007. Još je bio župnik u Maloj Bosni od 2008. do 2010. Odlikovan je titulom začasnog konzultora 2009. godine. /Josip Štefković/

50 godina svećeništva Lászla Horvátha

László Horváth rođen je u Temerinu 28. lipnja 1948. godine. Teologiju je studirao u Zagrebu od 1968. do 1974. Za svećenika je zaređen 29. lipnja 1974. godine. Od 1974. do 1975. bio je na službi kao župni vikar i upravitelj župe u Bačkom Petrovom Selu. Od 1975. je upravitelj župe, a od 1984. i župnik u Bačkom Gradištu i Nadalju. Ima doktorat iz moralne teologije.

Biskupijski je ispitivač od 2005. godine. /Josip Štefković/

50 godina zavjeta s. M. Nelije Pavlović, Zvijezde Mora

Rođena je u Brankovićima, općina Zavidovići, u Bosni i Hercegovini 5. listopada 1957. godine. Krštena je šest dana po rođenju u župi sv. Ane u Radunicama. Otac Anto i majka Mara na krštenju su joj nadjevali ime Kata.

U dobi od 12 godina odazvala se Božjem pozivu i došla u samostan sestara Kćeri Milosrđa. U novicijat ulazi 1972. godine dobivši ime s. Marija Nelija Zvijezde mora. Prve redovničke zavjete polaže prije 50 godina, na blagdan Male Gospe 1974. Doživotno se predala Gospodinu također na blagdan Male Gospe 1979. godine.

U Družbi Kćeri Milosrđa djelovala je u mnogim zajednicama kao medicinska sestra u njezi starih i bolesnih. Obavljala je i odgovorne službe kao vrhovna zamjenica (od 2003. do 2009.), provincijalna predstojnica (od 2009. do 2016.) i mjesna predstojnica u više zajednica. Trenutno obavlja službe mjesne predstojnice i njegovateljice starih i bolesnih u Subotici u zajednici Sv. Male Terezije. /Andrija Anišić/

50 godina zavjeta s. Dubravke Kopilović

Sestra Dubravka Kopilović, članica Družbe sestara Naše Gospe, rođena je u Subotici 1955. godine od oca Vinka i majke Milke. Na krštenju je dobila ime Anica. Nakon završene osnovne i srednje škole, u kolovozu 1970. godine dolazi u Zagreb u kandidaturu i postulaturu. U novicijat je ušla 1972. godine gdje dobiva ime s. Dubravka. Prve zavjete je položila 4. kolovoza 1974. godine u Remetama u Zagrebu. Nakon položenih prvih zavjeta upisuje Katehetski institut i Institut za crkvenu glazbu.

Po završetku studija 1978. godine odlazi u Garešnicu gdje služi kao katehistica i orguljašica. Godine 1980. ponovno je vraćena u Remete gdje kod otaca karmelićana predaje vjeronauk te je orguljašica u crkvi Majke Božje Remetske do 1984. odakle je ponovno premještena u Garešnicu gdje ostaje godinu dana, a potom dobiva premještaj u Gunju gdje je bila do 1990. godine. Tada je ponovno vraćena u Zagreb u župu svetog Blaža gdje uz katehezu i sviranje vrši sakristansku službu i gdje je bila kućna poglavarica i vrhovna savjetnica u dva mandata. Nakon 19 godina u Zagrebu ponovno je došlo vrijeme za premještaj. Godine 2009. premještena je u jedno malo, ali veselo i raspjevano selo u Slavoniji, premještena je u Davor, gdje i danas živi i radi već punih 15 godina.

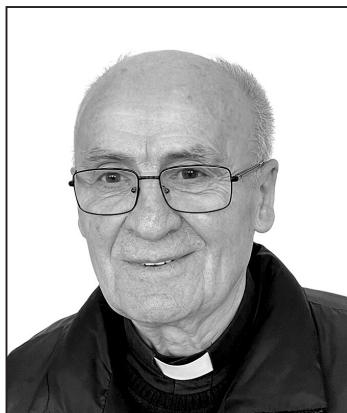
Skupa sa s. Dubravkom, zlatni jubilej redovničkih zavjeta 2024. godine proslavile su i s. Jelena Markić i s. Jasminka Ereiz. Obje su izvjesno vrijeme djelovale u Subotičkoj biskupiji, s. Jelena kao kuharica na biskupiji, a s. Jasminka kao kuharica u subotičkom samostanu u Harambašićevoj ulici.

/s. Zrinka Šestak/

60 godina svećeništva Bele Stantića

Mons. Bela Stantić, umirovljeni svećenik, papinski prelat i naslovni opat, proslavio je 60. obljetnicu svećeništva 13. listopada 2024. godine u župi Uskrsnuća Isusova u Subotici. U ovoj župi je djelovao 47 godina, a i sada, nakon umirovljenja, rado dolazi na ispomoć župniku vlč. Vinku Cvijinu.

Bela Stantić je rođen 8. kolovoza 1939. godine u Tavankutu. Teologiju je studirao u Đakovu od 1960. do 1964. Za svećenika je zaređen 29. lipnja 1964. godine u Subotici. Bio je župni vikar u Adi od 1964. do 1965, upravitelj župe Titel od 1965. do 1966., župni vikar u župi svete Terezije Avilske u Subotici od 1966. do 1968. Od 1968. do 1972. bio je upravitelj župe u Maloj Bosni i ekonom sjemenišne ekonomije koja se nalazila u Maloj Bosni. Od 1972. je upravitelj a od 1984. i župnik u subotičkoj župi Uskrsnuća Isusova. Bio je generalni vikar Subotičke biskupije u dva mandata te član različitih biskupijskih vijeća. Kapelanom Njegove Svetosti imenovan je 1991. godine. Bio je dekan deka-

nata Subotica-Stari Grad od 1995. do 2000. Titulu papinskog prelata dobio je 2004. godine, a titulu naslovnog opata 2014. godine. Od 2021. godine je u mirovini. /Josip Štefković/

U MAGDALENINOM POLJUPCU

Ti bježiš. Kliziš preko stijena i niskih krovova
povlačeći sa sobom posteljno rublje sa štrika.
Samo oblak trošne zemlje ovog usahlog grada
svjedoči, o tvom odsustvu, i pokoja kaplja krvi –
oh, nagazio si u kamenjaru na čuvarkuće,
sjekutići vjernog psa dohvatili su ti tabane –
bježiš bos, sandale nisi stigao obući.
Predosjetio si? Načuo možda nešto?
Nikada potpuno uljuljkan u svoje strasti i želje –
stopala već toliko izranjanih pa ne znaš
biti opušten i neoprezan – za razliku od mene.
Čula sam disanje – tvoje, ne njihovo,
osjetila samo tvoje tijelo – ne njihovo,
tvoje – ni svoje – kamoli njihovo!
Muško ili žensko
samo uhvaćeno
tijelo biva kamenovano.
Ti bježiš, a nisi me za ruku povukao.
Uhvatili su me oni onim svojim prostim pogledom,
zloslutnim osmijehom koji cupka na rubu usana –
stvorenih, oh, za sveto, a zlorabljenih bezbrojno.
Na koljena padoh – jer za što drugo koljena imam
doli za poklon i pad – ljubim prašinu koju vjetar
tako lako raspuha. Oh, u poljubac da si mi se skrio!
I nije me osudio Bog – ni oprost ne trebam tim – a tko će
tebi, što si kao gonjen smrću od ljubavi pobjegao,
oprostiti? Bježiš. Suzne kletve već je izvukao sunca sjaj.
Ti bježiš – ja zemlju ovu neplodnu suzama zalijevam.

Nevena Mlinko

Duhovna zvanja

Priredio: Marko Tucakov

Svečani zavjeti brata Leopolda

U nedjelju 6. listopada 2024., u župnoj crkvi Bezgrješnog začeća BDM u Novoj Gradiški, pod sv. misom u 11 sati, svečane zavjete u ruke provincijala o. Vinka Mamića položio je brat Leopold od Euharistijskog Isusa OCD (Marijan Katičić). Na svetoj misi uz župnika i kapelana koncelebrirali su i braća karmelićani, kao i vlč. Danijel Katačić, župnik u Đurđinu. Brat Leopold je trenutno na službi u karmelskom samostanu u Somboru. Preporučujemo ga u vaše molitve.

Ivo Šokčić zaređen za svećenika

Zagrebački nadbiskup mons. Dražen Kutleša zaređio je 22. lipnja 2024. tijekom euharistijskog slavlja u župnoj crkvi sv. pape Ivana XXIII. u zagrebačkoj Dubravi petnaestoricu svećenika, redovnika i biskupijskih. Koncelebrirali su nadbiskup Tangera (Maroko) mons. Emilio Rocha Grande OFM, pomoćni zagrebački biskupi mons. Ivan Šaško i mons. Mijo Gorski, svećenici nadbiskupske Kurije i ustanova te redovnički provincijali. Za Hrvatsku salezijansku provinciju svetog Ivana Bosca tog dana su zaređeni: Janko Belina, Mario Matijević, Ivo Šokčić i Zvonimir Tomaš.

Ivo Šokčić rođen je u Subotici 1991. godine. U rodnom gradu je pohađao Osnovnu školu „Matko Vuković“ i Gimnaziju „Svetozar Marković“. Nakon završenog studija matematike na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Zagrebu pridružio se salezijanskom redu te,

nakon razdoblja novicijata, prve zavjete položio 2016. godine. Formaciju je nastavio u Rimu studijem filozofije na Salezijanskom papinskom sveučilištu, a nastavio u Torinu gdje je studirao teologiju. U crkvi sv. Mati Slobode u Zagrebu, 27. kolovoza 2022., položio je vječne zavjete poslušnosti, siromaštva i čistoće, života u salezijanskoj zajednici te predanja mladima, osobito najsiromašnjima. Za đakona je zaređen 10. lipnja 2023. u bazilici Marije Pomoćnice u Torinu po rukama mons. Alessandra Girauda, pomoćnog torinskog biskupa.

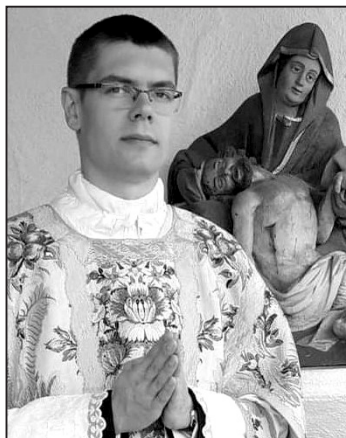
Ivo Šokčić, prvi Hrvat salezijanac s ovih prostora, proslavio je svoju Mladu misu na Petrovo, 29. lipnja, u župnoj crkvi rodne Župe Uskrsnuća Isusova u Subotici. Od 26. do 28. lipnja u ovoj crkvi održana je trodnevna priprava sa svetom misom, nagovorom i klanjanjem, u organizaciji župe i otaca salezijanaca, koja je okupila vjernike iz cijele Subotice.

Miklós Homolya zaređen za svećenika

Velečasni Miklós Homolya, podrijetlom iz Mola, za svećenika je zaređen 15. lipnja 2024. u župnoj crkvi svetoga Petra i Pavla u Lindenbergu (Njemačka), po rukama umirovljenog nadbiskupa Vaduza (Lihtenštajn) Wolfganga Haasa. Mladomisnik pripada Svećeničkom bratstvu svetog Petra.

Homolya je prvu Mladu misu služio u Gestrazu, nekoliko kilometara od matične bogoslovije. Rođen je u Senti 15. veljače 1990. godine, od oca Pála iz Sente i majke Hajnalke Koós iz Mola. Stariji brat Tibor liječnik je u Austriji. Osnovnu školu „Novak Radonjić“ pohađao je u Molu od 1997. do 2005. te bio ministrant u molskoj crkvi. Iznimno talentiran, završio je na prvom mjestu na državnim natjecanjima iz fizike, matematike i informatike. Gimnaziju za talente „Bolyai“ je završio u Senti (2005. – 2008.). Od 2008.

do 2012. godine studirao je na Katoličkom sveučilištu „Pázmány Péter“ u Budimpešti i postao inženjer informatike, a tijekom ovih studija bio je asistent istraživač na Akademiji znanosti u Mađarskoj (MTA SZTAKI). Stupanj mastera je završio na Tehničkom sveučilištu u Münchenu 2014. godine. Od 2012. do 2018. pohađao je studije na Imperial Colledgeu u Londonu i postao doktor filozofije. Tijekom 2017. primljen je kao bogoslov na bogosloviju Katoličkog svećeničkog bratstva svetog Petra (FSSP) u Wigratzbadu u Njemačkoj. To je družba apostolskog života papinskog prava, odnosno zajednica rimokatoličkih svećenika koji ne polazu redovničke zavjete već zajedno rade na zajedničkom poslanju u svijetu, a njihovo utemeljenje bilo je izravno od Svete Stolice, a ne unutar neke partikularne biskupije. Godine 2023. je postao đakon istog bratstva. Mladu misu u rodnoj Župi sv. Jurja u Molu vlč. Homolya slavio je 14. srpnja 2024.

Mirko Štefković zaređen za zrenjaninskog biskupa

Na spomendan sv. Ćirila Jeruzalemskog, 18. ožujka 2024., točno u podne, Tiskovni ured Svete Stolice obznanio je kako je papa Franjo svećenika Subotičke biskupije Mirka Štefkovića imenovao zrenjaninskim biskupom. Njegovo biskupsko ređenje je bilo 1. lipnja u zrenjaninskoj katedrali Svetog Ivana Napomuka. Glavni zaređitelj je bio beogradski nadbiskup mons. dr. Ladislav Német, a suzaređitelji apostolski nuncij u Republici Srbiji mons. Santo Rocco Gangemi i srijemski biskup mons. Fabijan Svalina.

Mirko Štefković rođen je 24. rujna 1977. godine u Tavankutu, kao drugi od trojice sinova Ivana i Dominike, rođene Ivanković. Osnovnu školu je pohađao u Tavankutu, pa u Žedniku i u Subotici, a potom je u Biskupijskoj klasičnoj gimnaziji „Paulinum“ u Subotici stekao srednjoškolsko obrazovanje. U ljeto 1997. godine ga je subotički biskup, mons. dr. Ivan Pénzes, kao svećeničkog kandidata poslao u Rim, gdje je najprije dvije godine proveo u zavodu za odgoj duhovnih zvanja „Casa Balthasar“, a ostalih šest godina je boravio u Papinskom kolegiju „Germanicum et Hungaricum“. Studij filozofije pohađao je od 1998. do 2000. na Papinskom sveučilištu „Urbaniana“, a potom je studirao teologiju na Papinskom sveučilištu „Gregoriana“, gdje je 2006. godine postigao licencijat iz fundamentalne teologije. Biskup Pénzes ga je 3. svibnja 2003. godine u Rimu zaredio za đakona te je godinu dana proveo na pastoralnoj praksi u župi Snježne Gospe u Horgošu. Za svećenika je zaređen 29. lipnja 2004. u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske. Po povratku s poslijediplomskog studija imenovan je osobnim biskupovim tajnikom i bilježnikom u Biskupskom ordinarijatu, a te dužnosti je vršio do 2020. godine, da bi 2021. bio imenovan biskupijskim ekonomom i ravnateljem svećeničkog doma „Josephinum“. Od 2011. povjerene su mu i službe biskupijskog ceremonijara i glasnogovornika, koje je obnašao do 2023. godine. Pomoćnim tajnikom Međunarodne biskupske konferencije sv. Ćirila i Metoda imenovan je 2010. godine, da bi 2016. bio izabran za njezinog generalnog tajnika, a tu dužnost je vršio do 2021. godine. Osim navedenih službi od svibnja 2007. do lipnja 2011. godine bio je glavni i odgovorni urednik Katoličkog lista *Zvonik* te u više mandata član Zbora biskupijskih savjetnika, Prezbiterskog i Ekonomskog vijeća biskupije. Na Teološko-katehetskom institutu Subotičke biskupije predaje fundamentalnu teologiju. Redoviti je suradnik Radio Marije Srbije. Osim materinskog hrvatskog, govori srpski, mađarski, talijanski i njemački, a služi se i engleskim jezikom.

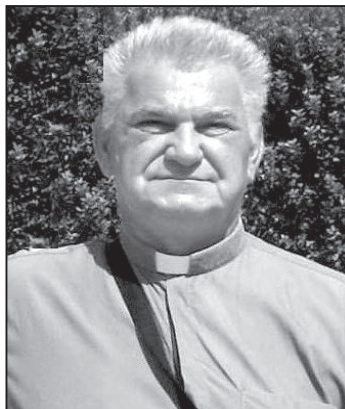
Naši pokojnici

Priredio: Josip Štefković

Vlč. Davor Kovačević (1959. – 2024.)

U Somboru je 11. veljače 2024. godine, primivši svete sakramente, preminuo u Gospodinu upravitelj župe sv. Mihaela Arkandela u Beregu, vlč. Davor Kovačević.

Rođen je 23. srpnja 1959. godine u Slavanskom Brodu. Nakon studija u Zagrebu, 8. rujna 1993., zaređen je za svećenika Kotorske biskupije. Nakon službe u Kotorskoj biskupiji, gdje je djelovao u Prčnju, Stolivu i Lepetanima te Sušnju, 10. rujna 1998. godine imenovan je upraviteljem župe sv. Mihaela Arkandela u Beregu. Na toj službi ostao je do svoje smrti. U Subotičku biskupiju inkardiniran je 26. srpnja 2014. godine.

Sprovodni obredi obavljeni su 13. veljače 2024. godine u Beregu. Počivao u miru!

Mons. ddr. Zoltán Rokay (1947. – 2024.)

Mons. ddr. Zoltán Rokay, svećenik Subotičke biskupije, bivši bečejski župnik, umirovljeni sveučilišni profesor, papinski kapelan i naslovni prepozit preminuo je u subotu 6. travnja 2024. godine u Subotici u 77. godini života i 51. godini svećeništva. Pokopan je 11. travnja na katoličkom groblju u Donjem Gradu u Bečeju.

Zoltán Rokay je rođen 1947. godine u Subotici. Maturirao je u subotičkom „Paulinumu“ 1966. godine. Teologiju je započeo u Zagrebu a, nakon

odsluženog vojnog roka, studij teologije, filozofije i klasične filologije nastavio je u Innsbrucku.

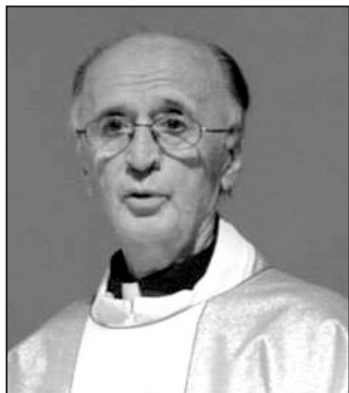
Za svećenika je zaređen 1973. godine u Subotici. Bio je župni vikar u župi svete Terezije Avilske u Subotici te obnašao različite profesorske i odgajateljske dužnosti u sjemeništu i gimnaziji „Paulinum“. Od 1982. do 1997. bio je župnik u župi Uznesenja Blažene Djevice Marije u Bečeju.

I pored župničkih obveza nastavio je sa znanstvenim usavršavanjem te je u Innsbrucku doktorirao teologiju a u Kielu filozofiju. Od 1997. bio je sveučilišni profesor

na sveučilištu Pázmány Péter u Budimpešti. U dva navrata bio je i dekan Teološkog fakulteta na istom sveučilištu.

U mirovinu je otišao 2018. godine. Umirovljeničke dane je proveo u svećeničkom domu „Josephinum“ u Subotici. Autor je brojnih knjiga i članaka na različitim jezicima. Počivao u miru!

Andrija Šipek (1937. – 2024.)

U 87. godini života i 59. godini svećeništva, 10. travnja 2024. u Bačkoj Palanci preminuo je u Gospodinu umirovljeni svećenik vlč. Andrija Šipek.

Rođen je 21. srpnja 1937. godine u Selenči. Nakon studija u Zagrebu, 29. lipnja 1965., zarađen je za svećenika Subotičke biskupije. U Subotičkoj biskupiji obavljao je službe: župni vikar u Subotici – Sv. Rok (1965. – 1967.), upravitelj župe u Futogu s pripadajućim filijalama (1967. – 1971.), duhovnik u sjemeništu „Paulinum“ (1971. – 1972.) te je bio župnikom u Maloj Bosni (1972. – 1979.). U Kanadu je otišao 1979.

gdje se stavio na raspolaganje za pastoral vjernika Slovaka. U biskupiju London u Kanadi inkardiniran je 13. veljače 1985. godine. Posljednje godine proveo je u Selenči i u domu za stare osobe u Bačkoj Palanci.

Sprovodni obredi obavljeni su 12. travnja 2024. godine u Selenči. Počivao u miru!

OD DANICE DO DANICE

/Kronika značajnijih događaja u Subotičkoj biskupiji/

Priredio: Tomislav Vojnić Mijatov

*** 2023. ***

Franjevački samostan u Subotici svečano obilježio 100. obljetnicu

28. listopada 2023. godine navršilo se 100 godina kako su franjevački samostani u Subotici i Baču prešli iz Kapistranske provincije i pripali hrvatskoj Franjevačkoj provinciji sv. Ćirila i Metoda sa sjedištem u Zagrebu. Primopredaja se dogodila u Subotici, 28. listopada 1923. godine, a ovaj je jubilej obilježen predavanjima i svečanošću 21. listopada u kapeli Crne Gospe u crkvi sv. Mihovila arkandela u Subotici. Gvardijan samostana fra Ivan Miklenić pozdravio je nazočne, među kojima je bio i novoimenovani biskup Franjo Fazekas. Predavanje pod nazivom 100 godina u novoj provinciji, povijesni pregled održao je mr. sc. Bela Tonković. Govoreći o povijesnim zbivanjima koja su dovela do prelaska u novu provinciju opisao je događaje koji su uslijedili nakon Prvog svjetskog rata i doveli do velikih društvenih i geopolitičkih promjena. Restauratorica Zsuzanna Korhecz Papp je nakon predavanja ukratko govorila o ovome događaju i značaju franjevacu u Subo-

tici na mađarskom jeziku. Provincijalni ministar iz Zagreba fra Milan Krišto govorio je ukratko o dolasku franjevacu u Ugarsku te značajnijim franjevcima subotičkog samostana u posljednjih 100 godina, posebno o prvom gvardijanu subotičkog samostana nakon prelaska u novu provinciju fra Radoslavu Kujundžiću. Mons. Stjepan Beretić je na koncu iznio nekoliko podataka iz povijesti franjevacu na prostoru između Dunava i Tise te istakao kako su vjernici uvijek bili izuzetno privrženi franjevcima, voljeli su i poštivali franjevence, kako u Subotici tako i u Somboru i drugim mjestima u Bačkoj.

Mons. Franjo Fazekas zaređen za novog biskupa Subotičke biskupije

U katedrali sv. Terezije Avilske u Subotici je 11. studenoga pod misnim slavljem zaređen je njezin nov biskup, mons. Franjo Fazekas. Polaganjem ruku glavnog zaređitelja zagrebačkog nadbiskupa i metropolita te predsjednika Hrvatske biskupske konferencije mons. dr. Dražena Kutleše, suzaređitelja kalačko-kečkemetskog nadbiskupa i metropolita mons. dr. Balázsa Bábel, sisačkog biskupa mons. dr. Vlade Košića i ostalih prisutnih biskupa mons. Fazekas postao je pastir biskupije s najvećim brojem katoličkih vjernika u Srbiji, 175 000, od kojih je znatan broj i pripadnika hrvatske nacionalne manjine. Svim vjernicima Subotičke biskupije obznanjen je apostolski nalog, odnosno bula imenovanja pape Franje kojom je biskupom Subotičke bisku-

pije imenovao mons. Fazekasa 7. listopada 2023. godine. Mons. Fazekasu su tijekom mise na imenovanju čestitali prisutni biskupi, svećenici, redovnici i vjernici laici. U ime međunarodne biskupske konferencije sv. Ćirila i Metoda, čiji je član postao i mons. Fazekas, riječi čestitke uputio je apostolski upravitelj Kotorske biskupije i barski nadbiskup mons. Rrok Gjollleshaj. Svećenik iz biskupove rodne župe sv.

Antuna Padovanskog iz Bečeja vlč. László Pósa čestitao je novozaređenom biskupu u ime svih svećenika, redovnika i redovnica Subotičke biskupije. Riječi čestitke od vjernika laika mons. Fazekasu uputile su Đurđica Tikviki i Silvija Serenče, vjernici župe sv. Jurja u Subotici, posljednje biskupove župe u kojoj je djelovao kao župnik. Misu su pjesmom pratili Katedralni zbor „Albe Vidaković“ i komorni sastav Subotičke filharmonije. Prisutno je bilo 30 nadbiskupa i biskupa iz Srbije, Hrvatske, Mađarske, Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Sjeverne Makedonije, savjetnici nuncijature i tajnika biskupskih konferencija iz Srbije i okruženja, delegati provincijala, delegata biskupa i generalnih vikara, poglavarice i predstavnice redovničkih družbi, predstavnici crkava i vjerskih zajednica te predstavnici civilnih vlasti Srbije, Hrvatske, Mađarske, Slovačke i Njemačke, država čiji predstavnici nacionalnih manjina žive u ovoj biskupiji. Mons. Fazekas kao subotički biskup naslijedio je mons. Slavka Večerina, koji je preminuo prije godinu dana. Mons. Fazekas je od njegove smrti vršio službu dijecezanskog upravitelja biskupije.

Održana 22. Pokrajinska smotra recitatora na hrvatskom jeziku

Smotra recitatora održana je 18. studenoga u Subotici i okupila je osamdesetak učenika iz Monoštora, Sonte, Berega, Šida, Sota, Srijemske Mitrovice, Sombora, Tavankuta, Đurđina i Subotice koji su kazivali poeziju na svom materinskom hrvatskom jeziku, standardnom ili dijalektu.

Koncert klape „Šufit“ u subotičkoj Sinagogi

U subotičkoj Sinagogi 23. studenoga održan je koncert splitske klape „Šufit“, uz veliki interes publike, kojih je bilo preko tisuću. „Šufit“ je jedna od najpoznatijih hrvatskih klapa. Postoji već tri desetljeća i dobitnici su brojnih glazbenih nagrada. Vraćajući se tri puta na bis, subotičkoj publici predstavili su se izvornim a capella pjesmama, svojim autorskim skladbama, poput „Ne diraj moju ljubav“ te dalmatinskim evergreen *pismama*.

„Šokadija“ iz Sonte organizirala „Šokačko veče“

Kulturno-prosvjetna zajednica Hrvata „Šokadija“ iz Sonte organizirala je 25. studenoga svoju najznačajniju manifestaciju. Uz „Šokadiju“, u programu su sudjelovali i članovi hrvatske udruge iz Berega „Silvije Strahimir Kranjčević“, KUD „Ivo Lola Ribar“ iz Sonte, učenici isturenog odjela tambure glazbene škole u Apatinu, Ruža Silađev, te gosti iz Hrvatske KUD „Dukat“ iz Vladislavaca. Proglašene su i najbolje pjesme pristigle na natječaj za „Lipurić“. Program je otvorila „Šokadija“ – pjevači i glazbena autorica Božana Vidaković.

Održana manifestacija „Divanim šokački“ u Monoštoru

Dopredsjednica KUD-a Hrvata „Bodrog“ Anita Đipanov Marijanović otvorila je 18. studenoga manifestaciju „Divanim šokački“ u Monoštoru. Manifestacija je to koja kroz riječ i pjesmu čuva od zaborava šokačku ikavicu. U programu su sudjelovali pjesnici iz Sombora Kata i Antun Kovač, Marica Mikrut i Ruža Silađev iz Sonte, Željko Šeremešić iz Monoštora, a Marija Šeremešić govorila je ulomke iz svog kuhara tradicijskih jela Monoštora. Sudjelovali su i „Bodroški bečari“ i „Kraljice Bodroga“, koji su na šaljiv način prikazali nekadašnje pečenje dudove rakije.

HKUD „Vladimir Nazor“ obilježilo 87. obljetnicu postojanja

Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo „Vladimir Nazor“ obilježilo je godišnjim koncertom 2. prosinca 87. obljetnicu postojanja. Na koncertu, koji je organizirala nova uprava Društva, predstavljen je rad svih sekcija, a velika dvorana Hrvatskog doma bila je prepuna. Društvo je osnovano 6. prosinca 1936. godine kao Hrvatsko kulturno društvo „Miroљjub“. Za 87 godina mijenjale su se političke i društvene okolnosti, države, ukidao se hrvatski predznak, ali Društvo nije prestajalo raditi.

„Večer ikavice“ održana u Stanišiću

Glazbeno-pjesnička „Večer ikavice“, 14. po redu, održana je 2. prosinca u Stanišiću. Večer je posvećena očuvanju materinjeg govora ikavice kojim govore hercegovački, dalmatinski, lički, bosanski, šokački i bunjevački Hrvati. Pjesme i poeziju na ikavici izveli su recitatori i etno skupine iz Hrvatske i Srbije, a ove godine prvi puta se na ovim Večerima čula i ikavica iz BiH.

Izložba božićnjaka u Tavankutu

Izložba božićnjaka i božićnih ukrasa ukrašenih slamom članova HK-PD-a „Matija Gubec“ iz Tavankuta otvorena je 3. prosinca u tavankutskoj

Galeriji Prve kolonije naive u tehnici slame. Figurice za božićnjake te božićni ukrasi od slame i oni ukrašeni njom nastali su na radionici 20. studenog koju su vodile članice slamarskog odjela Gupca. Izložbu je otvorio župnik župe Presvetog Trojstva u Maloj Bosni vlč. Dragan Muharem.

Božićni pjevački i folklorni koncert u Tavankutu

U Tavankutu se prvi put održava serija događaja pod nazivom „Advent u Tavankutu“, koja je započela 2. prosinca paljenjem prve adventske svijeće na Etno salašu „Balažević“. U sklopu ovog programa održana su i dva božićna koncerta – pjevački i folklorni. Pjevački koncert održan je 9. prosinca u crkvi Presvetog Srca Isusova gdje su, uz pjevačku skupinu (zbor) folklornog odjela domaćeg HKPD-a „Matija Gubec“, nastupili i Ženska pjevačka skupina „Prelje“ iz HKC-a „Bunjevačko kolo“ te tamburaši HGU-a „Festival bunjevački pisama“ iz Subotice. Božićni folklorni koncert održan je 10. prosinca u mjesnom Domu kulture. Osim folkloraša domaćeg HKPD-a „Matija Gubec“, publika je imala prigodu vidjeti i nastupe članova gostujućih udruga – KUD-a „Diša Đurđević“ iz Vreoca kod Lazarevca (Srbija) i KUD-a „Baranjski Šokci“ iz Topolja (Hrvatska).

300. obljetnica predaje subotičke tvrđe franjevcima

U kapeli Crne Gospe u franjevačkom samostanu u Subotici 9. prosinca obilježeno je 300 godina od kada je odlučeno da se subotička vojna tvrđava preda franjevcima i preuredi u crkvu i samostan, o čemu je 6. prosinca 1723.

godine Dvorsko ratno vijeće u Beču izdalo potvrdu. Inicijator obilježavanja godišnjice i predavač na znanstvenom skupu bio je mr. sc. Bela Tonković.

Izložba božićnjaka u predvorju Gradske kuće u Subotici

Izložba božićnjaka u organizaciji Etnološkog odjela „Blaško Rajić“ pri Katoličkom društvu „Ivan Antunović“ poznata je uvertira u božićno ozračje u Subotici. I ovogodišnja izložba priređena je u predvorju Gradske kuće, a otvorena je 11. prosinca. Izloženi su božićnjaci autorica iz Subotice, Tavan-kuta (HKPD „Matija Gubec“) i Sombora (HKUD „Vladimir Nazor“), a također prikazani su i božićnjaci u čijoj su izradi sudjelovala ili su ih izradila djeca iz vrtića „Marija Petković – Sunčica“ i „Marija Petković – Biser“ te učenici osnovnih škola „Ivan Milutinović“ i „Matko Vuković“ i srednje „Kemijско-tehnološke škole u Subotici“.

HKUD „Vladimir Nazor“ održao božićni koncert „Tiha noć u Nazoru“

Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo „Vladimir Nazor“ iz Sombora priredilo je 17. prosinca božićni koncert „Tiha noć u Nazoru“. Prije koncerta održana je 22. izložba božićnih kolača. Za izložbu je pripremljeno 11 božić-

njaka, koje su pripremile žene iz Sombora i s okolnih salaša. Na koncertu su, osim domaćina Nazorovog pjevačkog zbora, nastupili predstavnici Mađarske građanske kasine, Udruge Nijemaca „Gerhard“ iz Sombora, „Kraljice Bodroga“ i mali tamburaši iz Monoštora, obitelj Antunić, trio gitara s Helenom Raič, te gosti iz Narda ŽPS „Snaše“.

33. po redu Božićni koncert u Velikoj vijećnici Gradske kuće

Tradicionalni Božićni koncert u Subotici, 33. po redu, održan je 22. prosinca u Velikoj vijećnici Gradske kuće. Na repertoaru su bile božićne pjesme

iz Bačke i Hrvatske, kao i iz drugih dijelova svijeta. Sudjelovali su Katedralni zbor „Albe Vidaković“ i dječji zbor „Zlatni klasovi“ pod ravnanjem Miroslava Stantića, „Subotički tamburaški orkestar“ i STO „Choir singers“ pod ravnanjem Marijane Marki. Kao vokalni solisti nastupili su Aleksandra Ušumović Pletikosić, Emina Tikvicki, Jakov Vukov, Marija Kovač, Bojan Bukvić i Antonija Dulić.

Božićni koncert u subotičkoj crkvi Isusova Uskrsnuća

U božićnom vremenu radost vjernika očituje se ponajčešće pjesmom, a tako je bilo i na božićnom koncertu u crkvi Isusova Uskrsnuća 29. prosinca. Na koncertu je sudjelovao Župni zbor Uskrsnuće Isusovo, „Subotički tamburaški orkestar“ koji je pripremila Marijana Marki, violončelo je svirala Blanka László, gitaru Suzana Fraj Gondi, blokflaute i orgulje Bogdan Rudinski, vokalni solist bio je Valentino Kujundžić, a dirigentica Ivana Mačković.

2024.

XXXII. Razgovor u sklopu „Dana biskupa Ivana Antunovića“

Uključenost vjernika laika u život mjesne Crkve bila je tema XXXII. Razgovora koji je održan 18. siječnja u Pastoralnom centru Augustinianum u Subotici, u sklopu „Dana biskupa Ivana Antunovića“. Ovoga puta laicima je dana prilika da iznesu svoje stavove i iskustva na ovu temu, te se okupljenima predstavilo troje angažiranih laika u mjesnoj Crkvi – katehistica i vjeroučiteljica Nevena Gabrić, katedralni zborovoda i orguljaš Miroslav Stantić te ravnatelj Caritasa Subotičke biskupije Gábor Ric. KD „Ivan Antunović“ iz Subotice svake godine u siječnju obilježava obljetnicu smrti biskupa Ivana Antunovića po kome i nosi ime. Ovoga puta bila je riječ o 136. obljetnici. Sveta misa tim povodom služena je 7. siječnja u subotičkoj katedrali, a 12. siječnja položeni vijenci na obližnji Antunovićev spomenik.

VII. „Šokačko veče“ u Vajskoj

HKU „Antun Sorgg“ iz Vajske priredilo je i ove godine svoju pokladnu manifestaciju, sedmu po redu, „Šokačko veče“. Večer je održana 20. siječnja u restoranu „Bački dvor“ na jezeru Provala. Manifestaciju je otvorio vukovarsko-srijemski župan Damir Dekanić, kao predstavnik županije koja tradicionalno podupire tamošnje Hrvate.

U Paulinumu proslavljen blagdan Obraćenja sv. Pavla

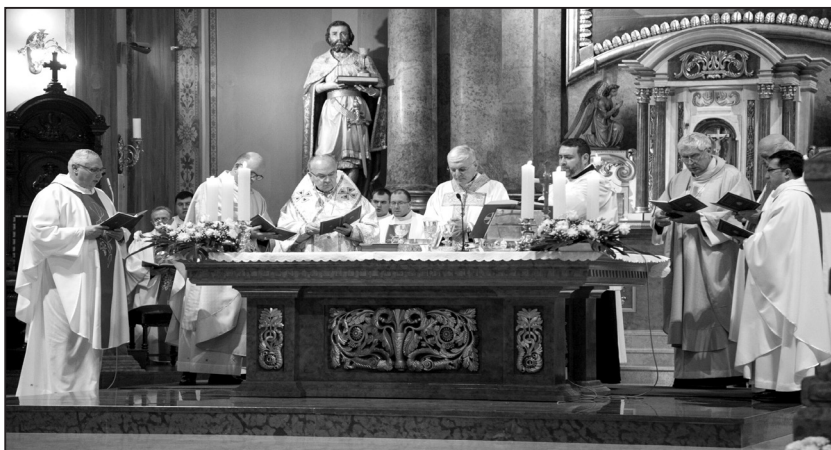
Biskupijska klasična gimnazija i malo Sjemenište Paulinum u Subotici, na blagdan Obraćenja sv. Pavla (25. siječnja) proslavili su Dan škole, te ujedno i proštenje kapele koja je pod zaštitom ovoga sveca. Misno slavlje predvodio je biskup Subotičke biskupije Franjo Fazekas, a slavlju su nazočili i v. d. rektora Sjemeništa vlč. László Tojzán, odgovorna osoba za nastavni proces

Ottó Csorba, te predstavnici Pokrajine, grada i nacionalnih vijeća. Ovom prigodom, nakon evanđelja dvojici bogoslova Ádámu Huszáru i Ábelu Gubenu dodijeljena je služba lektorata.

Subotička biskupija proslavila svog nebeskog zaštitnika

Blagdan Obraćenja sv. Pavla, zaštitnika Subotičke biskupije proslavljen je 25. siječnja u bazilici sv. Terezije Avilske u Subotici. Trojezično misno slavlje (hrvatski, mađarski i latinski) predvodio je Apostolski nuncij u Republici Srbiji mons. Santo Rocco Gangemi u zajedništvu s biskupom Subotičke biskupije Franjom Fazekasom, te biskupom Srijemske biskupije mons. Đurom Gašparovićem, biskupom koadjutorom iste biskupije mons. Fabijanom Svalinom, vladikom grkokatoličke Eparhije sv. Nikole mons. Đurom Džudžarom, te svećenicima, đakonima i bogoslovima Subotičke biskupije.

Subotička biskupija ima novu web stranicu

Novu web stranicu Subotičke biskupije 25. siječnja javnosti su predstavili biskup Subotičke biskupije Franjo Fazekas te svećenici vlč. Vinko Cvijin i preč. Gáspár Józsa. Na konferenciji za medije rečeno je kako se na stranici radilo više od godinu dana te da će od sada biti dostupna svima. Nova domena je catholic-su.rs – no dovoljno je i upisati u Google tražilicu – Subotička biskupija, koja će posjetitelje uputiti na željeno mjesto.

Održana manifestacija „Veliko Prelo“ 2024. u Subotici

Prije 145 godina nastalo je „Veliko prelo“ u Subotici, a Hrvati Bunjevci s velikom pažnjom njeguju ovaj stari običaj, što iz godine u godinu potvrđuje velika zainteresiranost gostiju za dolazak na prelo. Ova pokladna manifestacija, koja je održana 27. siječnja u dvorani Tehničke škole „Ivan Sarić“ u Subotici, okupila je preko 500 gostiju koji vole i čuvaju preljsku tradiciju. Radi podsjećanja, „Veliko prelo“ je prvi puta održano daleke 1879. godine. Nastalo

je iz tradicije okupljanja u obiteljskim domovima na salašima u vrijeme kada nije bilo velikih poljskih radova, posebice u pokladno vrijeme. Ove godine okupljene su zabavljali ansambl „Ruže“ i „Tamburaši za dušu“.

Dan posvećenog života

Na blagdan Prikazanja Gospodinova – Svijećnicu (2. veljače) počevši od 1997. godine, a na inicijativu pape Ivana Pavla II., u Crkvi se diljem svijeta slavi i Dan posvećenog života. Misno slavlje u crkvi sv. Mihovila arkandela u Subotici – kod otaca franjevac, predvodio je biskup Subotičke biskupije Franjo Fazekas okružen svećenicima i redovnicima.

„Prelo mladeži“ u organizaciji UG-a „Hrvatski Majur“ u Subotici

Tradicionalna pokladna zabava „Prelo mladeži“ u organizaciji UG-a „Hrvatski Majur“ ove je godine održana 2. veljače u HKC-u „Bunjevačko kolo“ u Subotici. Prelo je ove godine imalo više gostiju nego lani, okupivši 210 mladih iz Srijema, Banata, Bačke i prvi put iz Beograda.

„Šokačko prelo“ u Beregu

HKPD „Silvije Strahimir Kranjčević“ iz Brega organiziralo je u subotu, 3. veljače „Šokačko prelo“. Ovo prelo prvi puta organizirano je 1998.

godine nastavljajući tako tradiciju nekadašnjih prela kada su se prije korizme ljudi okupljali i družili na kućnim prelima.

„Prelo sićanja“ u Subotici

Ljubitelji bunjevačke narodne nošnje i tradicije okupili su se u nedjelju, 11. veljače na još jedno „Prelo sićanja“. Okupljanje sudionika ove pokladne manifestacije je započelo u središtu Subotice kod spomenika Presvetog Trojstva, a potom su se uputili na misu u franjevačku crkvu sv. Mihovila arkanđela. Nakon mise je slavlje nastavljeno u dvorani HKC-a „Bunjevačko kolo“, gdje je stotinjak sudionika odjevenih u zimsku bunjevačku nošnju nastavilo

druženje uz tamburaše, ples, kartanje, vino i neizostavnu pokladnu deliciju – „fanke“. Organizatori manifestacije, koja je ove godine održana četrnaesti put, su Hrvatski kulturni centar „Bunjevačko kolo“ i Katoličko društvo „Ivan Antunović“.

Mons. Fabijan Svalina novi biskup Srijemske biskupije

Apostolska nuncijatura u Srbiji izvijestila je da je Sveti otac Franjo 14. veljače prihvatio i objavio molbu srijemskog biskupa mons. Đure Gašparovića za mirovinu. Dosadašnji srijemski biskup koadjutor mons. Fabijan Svalina postao je odmah dijecezanski biskup Srijemske biskupije.

„Bunjevačko prelo“ u Zagrebu

Bunjevačka prela održavaju se i u Zagrebu, još od 90-ih godina u organizaciji različitih udruga koje okupljaju bunjevačke Hrvate u Zagrebu i Hrvatskoj ili pak nekolicine entuzijasta. Ovogodišnje „Bunjevačko prelo“ održano je 3. veljače u restoranu „Maksimir“ u ambijentu starog istoimenog zagrebačkog parka. Organizaciji prela posebno su doprinijeli Ljiljana Rudić Vranić, Maja Buza Romić, Mirjana Fišić, Dinko Ivković, Tomislav Brejar, Ivo Martinović, predsjednik „Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata“, uz potporu same „Zajednice“ i „Društva vojvođanskih i podunavskih Hrvata“.

„90. Veliko bunjevačko-šokačko“ prelo u Somboru

Prelo je običaj koji se iz kuća i obitelji preselio u HKD „Miroljub“, kasnije HKUD „Vladimir Nazor“ i organizira se od 1936. godine kao program udruge, ali je zapravo javna proslava počela tri godine prije osnutka „Miroljuba“. U Hrvatskom domu u Somboru prelo je održano 10. veljače.

Deset godina UBH-a „Dužijanca“ iz Subotice

„Dužijanca“ je poznata subotička manifestacija, zahvala Bogu i pohvala čovjeku za kruh svagdašnji, čiji se bogat vjerski, kulturni i rekreacijski program održava tijekom više mjeseci sa središnjom trodnevnom proslavom druge nedjelje u kolovozu. Nastala je unutar Katoličke Crkve iz žetvenih običaja bunjevačkih Hrvata, a prvi puta javno je održana daleke 1911. godine. Trajući dulje od stoljeća, doživljavala je izmjene: od 1968. organizirala se i kao gradska folklorno-turistička manifestacija dok su 1993. tzv. crkvena i gradska manifestacija spojene u jedinstven događaj. Danas važi za manifestaciju od posebnog značaja, kako u Subotici tako i u zajednici Hrvata u Srbiji. Od 2014. glavni organizator ove manifestacije je Udruga bunjevačkih Hrvata Dužijanca. Budući da je osnovana 27. siječnja navedene godine, udruga je u nedjelju, priredivši večeru za članove svoje Skupštine, započela s obilježavanjem skromnoga jubileja – prvih deset godina postojanja i rada.

Dva desetljeća Radio Marije u Srbije

Svečanom misom zahvalnicom u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske 27. veljače proslavljen je jubilej – 20 godina postojanja Radio Marije Srbije. Program Radio Marije je prvi puta emitiran 13. studenoga 2003., i tada se prvi puta začuo katolički radio u Srbiji. Misno slavlje predvodio je subotički biskup Franjo Fazekas, a Radio Marija, kao i nebrojeno puta do sada, prenosila je ovo euharistijsko slavlje. Prvih pet godina urednik Radio

Marije Srbije bio je pater Tadej Vojnović (2003. – 2008.), zatim vlč. Aleksandar Ninković (2008. – 2009.), mons. dr. Andrija Kopilović (2009. – 2011.), vlč. dr. Ilica Čatić (2012. – 2013.), vlč. Jakob Pfeifer (2013. – 2014.) i mons. dr. Andrija Anišić (2014. – 2024.).

Križni put mladih Subotičke biskupije

„Križ je slava nad slavama“ geslo je koje je 9. ožujka okupilo više od 120 mladih, koji su poput Šimuna Cirenca, Veronike, jeruzalemskih žena i Majke Marije, hodili s Isusom na putu Njegove muke. Hodočasnički križni put mladih trajao je ukupno 23 km, a započeo je okupljanjem i svetom misom u crkvi Isusa radnika u Subotici. Hodočasnički križni put mladih organiziralo je povjerenstvo za pastoral mladih Subotičke biskupije na čelu s vlč. Dušanom Balaževićem, a mladima naše biskupije pridružili su se i mladi iz Iloka i Valpova, kao i postulanti karmelskog samostana iz Sombora predvođeni o. Stjepanom Vidakom.

Otvorene jaslice u subotičkom vrtiću „Marija Petković – Sunčica“

U Subotici su 22. ožujka svečano otvorene jaslice pri vrtiću „Marija Petković – Sunčica“ Predškolske ustanove „Naša radost“ u kojem se od-

gojno-obrazovni rad odvija na hrvatskome jeziku. Izgradnja jaslica dio je kapitalnog projekta hrvatske zajednice u Srbiji „Rasti gdje si posijan“ koji uključuje izgradnju, rekonstrukciju i adaptaciju tri vrtića na hrvatskom jeziku i koji financira Vlada Hrvatske. Prigodom svečanosti otvorenja predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća Jasna Vojnić istaknula je kako je ovo veliki dan za hrvatsku zajednicu ali i za Grad Suboticu. Svečanom otvorenju novoizgrađenih jaslica prisustvovao je i državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Zvonko Milas. „Marija Petković – Sunčica“ prvi je vrtić na hrvatskome i prvi katolički vrtić u Srbiji, kao i prvi vrtić u Subotici u kojem se radilo po programu Marije Montessori. Jaslice pri ovom vrtiću izgrađene su na mjestu stare kuće koju je Katoličkoj Crkvi, odnosno časnim sestrama Kćeri milosrđa darovala Teza Nimčević. Novoizgrađene jaslice blagoslovio je subotički biskup mons. Franjo Fazekaš. Svečanosti otvorenja, među ostalim, nazočili su i predstavnici Grada Subotice. Jaslice pri vrtiću „Marija Petković – Sunčica“ u Subotici započele su s radom 9. rujna 2024. godine.

Mirko Štefković novi biskup Zrenjaninske biskupije

Sveti Otac papa Franjo imenovao je Mirka Štefkovića, ekonomu Subotičke biskupije, zrenjaninskim biskupom – priopćio je 18. ožujka Tiskovni ured Svete Stolice. Mirko Štefković će na novoj službi naslijediti beogradskog nadbiskupa mons. Ladislava Németa, dosadašnjeg apostolskog upravitelja Zrenjaninske biskupije.

Uskrsne izložbe u Tavankutu i Subotici

Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame i HKPD „Matija Gubec“ iz Tavankuta priredili su u okviru svog korizmenog programa, a u susret najvećem kršćanskom blagdanu – Uskrsu, uskrsnu izložbu koja je otvorena 22. ožujka u izložbenom prostoru tavankutske Galerije. Izložbu je otvorio župnik župe Isusovog Uskrsnuća u Subotici vlč. Vinko Cvijin.

Uskrsna izložba članica likovno-slamarskog odjela Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva „Matija Gubec“ iz Tavankuta i članova likovnog odjela Hrvatskog kulturnog centra „Bunjevačko kolo“ iz Subotice priređena je u predvorju subotičke Gradske kuće od ponedjeljka do srijede, 25. i 27. ožujka. Izložbu je otvorio župnik župe Presveto Srce Isusovo u Tavankutu vlč. Marijan Vukov.

Započela obnova crkve sv. Jurja u Subotici

U siječnju 2024. godine započeti su radovi na župnoj crkvi sv. Jurja u Subotici. Župa sv. Jurja osnovana je 1841. odvojivši se od župe sv. Tezezije Avilske, a nakon privremene crkve izgrađena je nova, i to između 1895. i 1898. godine. Unutarnje uređenje crkve završeno je 1899. postavljanjem drvenih oltara izrađenih u glasovitoj tvrtki Ferdinanda Stuflessera iz Tirola. Crkva je izgrađena na manjem uzvišenju, duljina joj je 47,5 m,

širina 17 m, transept iznosi 26,5 m, visina glavnog broda 14,5 m, a crkvenog tornja 45 m. Uz samo maljanje crkve, mijenjaju se i prozori u gornjem dijelu crkve, koji su bili od armiranog stakla koje je popucalo. Uređena je krovna konstrukcija i toranj, te su zahvaljujući donacijama vjernika postavljeni vitraži. Za vrijeme radova svete mise preko tjedna se služe u kapelici kod časnih sestara, a nedjeljom u crkvi.

Završen kviz „Čitam i skitam“

Nakon dva mjeseca druženja s knjigom, izvlačenjem nagrada završen je još jedan kviz za poticanje čitanja „Čitam i skitam“. Javno izvlačenje održano je 4. travnja u staroj čitaonici Gradske knjižnice Subotica. Po riječima knjižničarske savjetnice Bernadice Ivanković u ovom 16. kvizu „Čitam i skitam“ sudjelovalo je oko 1100 djece osnovnoškolske dobi, a uz pomoć brojnih prijatelja knjige i čitanja podijeljeno je 250 nagrada.

Započela 114. Dužijanica

Blagoslovom mladog žita na blagdan svetog Marka, 25. travnja, u Đurđinu je započela proslava žetvene svečanosti bunjevačkih Hrvata – Dužijance, u organizaciji Udruge bunjevačkih Hrvata „Dužijanica“. Tim je povodom u crkvi sv. Josipa Radnika u Đurđinu održana misa, a nakon nje blagoslovljeno je polje na kojem će 13. srpnja biti održano „Takmičenje risara“. Blagoslovu je prethodila sv. misa u đurđinskoj crkvi. Predvodio ju je duhovnik Bogoslovnog sjemeništa u Đakovu vlč. Stjepan Maltezo-
vić uz koncelebraciju svećenika Subotičke biskupije, đurđinskog župnika preč. Daniela Katačića, predsjednika UBH-a Dužijanica mons. dr. Andrije Anišića, mons. Stjepana Beretića, vlč. Franje Ivankovića te vlč. Dušana Balaževića.

Uskrsni koncert župnog zbora „Laudanti“ u Novom Sadu

Župni zbor „Laudanti“ župe Imena Marijina iz Novog Sada priredio je 26. travnja svoj uskrsni koncert. Uz spomenuti zbor, nastupili su ansambl harmonika, sopranistica Milica Majstorac, Milica Vranješ (klavir) i Sava Antonov (orgulje). Dirigent je bio David Bertran.

Uskrsni koncert „Tertia Dies“ u Subotici

Trideset treći uskrsni koncert u Subotici, naslovljen „Tertia Dies“ održan je 9. svibnja u prepunoj katedrali sv. Terezije Avilske. Sudjelovali su Katedralni zbor „Albe Vidaković“, „Collegium Musicum Catholicum“, Kamorni orkestar Subotičke filharmonije (koncert-majstor Pál Zsiga), Aleksandra Ušumović Pletikosić (sopran), Lucija Vukov (flauta), Kornelije Vizin (orgulje) te Branimir Rezić (čembalo i basso continuo). Dirigent je bio Miroslav Stantić a na programu su bila djela J. S. Bacha, G. F. Händela, J. Haydna i domaćeg Albe Vidakovića. Unatrag tri godine uskrsni koncerti imaju svoj tematski naziv. Ove godine je to bio „Tertia Dies“, odnosno treći dan kao dan uskrsnuća, dan svjetla i radosti.

„Dalmatinske večeri“ u Subotici

U Hrvatskom kulturnom centru „Bunjevačko kolo“ u Subotici 10. i 11. svibnja organizirane su „Dalmatinske večeri“. Subotička publika imala je priliku vidjeti i predstavu „Roko i Cicibela“ u izvedbi dramskog studija „Ritam igre“ iz Splita, a u glavnim ulogama bili su Ivan Baranović i Monika Vuco Carev. Druga večer bila je u znaku folklora, te su se tako tijekom programa predstavili članovi KUD-a „Putalj“ iz Kaštel Sućurca, a podrška su im bili i folklorashi HKC-a „Bunjevačko kolo“. Nastupila je i ženska vokalna skupina „Kaštelanke“ koje su a capella zapjevale stare pjesme Kaštela, Zlarina, Korčule, Dalmatinske zagore.

Održan drugi katolički malonogometni turnir

Drugi katolički malonogometni turnir između osam katoličkih župa Subotičke biskupije održan je 11. svibnja na nogometnom stadionu Nogometnog kluba „Mala Bosna“. Na turniru su sudjelovali župljani Župe sv. Petra i Pavla – Bajmok, Župe Presvetog Trojstva – Mala Bosna, Župe Uskrsnuća Isusova – Subotica, Župe sv. Terezije Avilske – Subotica, Župe Marije Majke Crkve – Subotica, Župe sv. Jurja – Subotica, Župe sv. Roka – Subotica te Župe Presvetog Srca Isusova – Tavankut. Prvo mjesto osvojila je Župa Marije Majke Crkve iz Subotice, drugo mjesto Župa Uskrsnuća Isusovo iz Subotice, a treće mjesto pripalo je Župi sv. Jurja iz Subotice. Za najboljeg vratara proglašen je Mario Horvacki, najbolji strijelac bio je Matija Budimčević, dok je najbolji igrač turnira bio Nemanja Balažević.

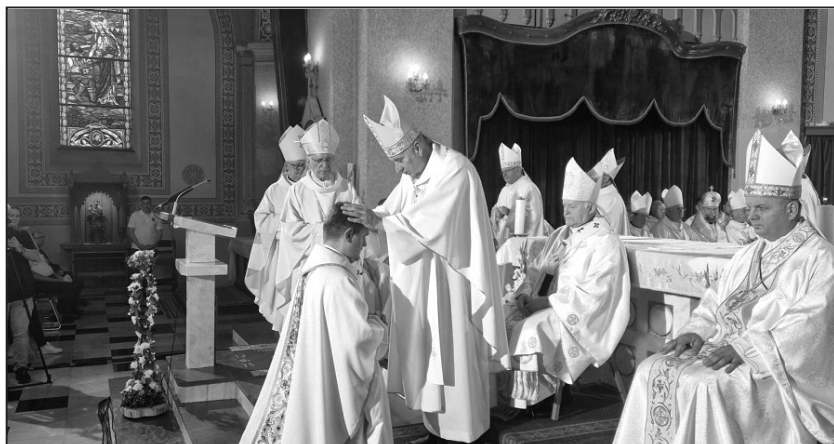
XX. Smotra dječjih pjevača i zborova

Jubilarna, XX. Smotra dječjih pjevača i zborova održana je 22. svibnja u Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici. Kroz ovih 20 godina nastupilo je gotovo 300 solista. Ove godine nastupilo je 17 solista, Dječjih tamburaša i orkestar HGU „Festival bunjevački pisama“ i novoosnovani dječji zbor HGU „Raspjevane zvjezdice“. Kako smo i navikli posljednjih godina, Smotru su otvorile kraljice, također članice ove udruge, a izvele su novu, namjenski pisanu kraljičku pismu za jubilej.

Mons. Mirko Štefković zaređen za biskupa Zrenjaninske biskupije

U katedrali Zrenjaninske biskupije sv. Ivana Nepomuka u Zrenjaninu 1. lipnja je pod misnim slavljem zaređen njezin nov biskup mons. Mirko Štefković. Polaganjem ruku glavnog zaređitelja beogradskog nadbiskupa i metropolita dr. Ladislava Németa i suzaređitelja apostolskog nuncija u Srbiji Santa Rocca Gangemija i srijemskog biskupa Fabijana Svaline dosadašnji ekonom Subotičke biskupije mons. Štefković zaređen je za novog zrenjaninskog biskupa.

Dužijanca malenih

Programom u Đurđinu 15. lipnja započela je dvodnevna manifestacija XVII. Dužijanca malenih koja se održava u sklopu subotičke Dužijance, a u organizaciji Hrvatskog kulturnog centra „Bunjevačko kolo“. Prvoga dana manifestacije, na salašu Udruge bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“, pored crkve u Đurđinu, održane su interaktivne radionice i kviz na temu risa, nekadašnjeg ručnog košenja žita, dok je sutradan održana svečana misa zahvalnica u katedrali sv. Terezije Avilske s brojnom djecom u bunjevačkoj nošnji, predvođenima malim bandašom Markom Mamužićem i malom bandašicom Anastazijom Dulić. Djeca su u Đurđinu uz risara Stipana Kujundžića imala priliku vidjeti kako se žito nekada kosilo te su se i sami okušali u risu. Kako je rekla predsjednica organizacijskog odbora Dužijance malenih Tanja Dulić, više od 80 djece iz Subotice i okolice, kao i iz Ivankova u Hrvatskoj, cijeli

su dan uživali u druženju i zanimljivim aktivnostima. U nedjelju, 16. lipnja u katedrali sv. Terezije Avilske nastavljena je manifestacija Dužijanca malenih, koja je okupila brojnu djecu i njihove obitelji, te goste iz općine Ivankovo. Centralni događaj bilo je misno slavlje koje je predvodio župnik mons. Stjepan Beretić.

Festival dječjeg stvaralaštva u Tavankutu

Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo „Matija Gubec“ iz Tavankuta organiziralo je 16. lipnja 29. festival dječjeg stvaralaštva „Djeca su ukras svijeta“ koji je održan na ljetnoj pozornici etno salaša Balažević. Na Festivalu su sudjelovala djeca iz osam KUD-ova iz Vojvodine, Mađarske i Hrvatske. Prisutne je pozdravila i predsjednica „Gupca“ Mira Tumbas te je sudionicima udijelila zahvalnice. Festival je održan kao šesta manifestacija „Tavankutskog kulturnog lita 2024“.

Svečana akademija povodom „Dana biskupa Ivana Antunovića“

Svečanom akademijom u velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici 20. lipnja proslavljen je praznik hrvatske zajednice – Dan rođenja biskupa Ivana Antunovića. Po uzoru na Antunovićevo preporoditeljsko i kulturno djelovanje, ovaj praznik posvećen je obrazovanju na hrvatskom jeziku te se tom prilikom nagrađuju najbolji učenici i oni koji su doprinijeli obrazovanju na hrvatskom jeziku. Prije svečane akademije na spomenik biskupa Ivana Antunovića položeni su vijenci, koje su položili predstavnici Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Hrvatske, HNV-a, Generalnog konzulata Hrvatske u Subotici, KD-a „Ivan Antunović“, NIU „Hrvatska riječ“, ZKVH-a i DSHV-a.

Marijanski pučki festival u Monoštoru

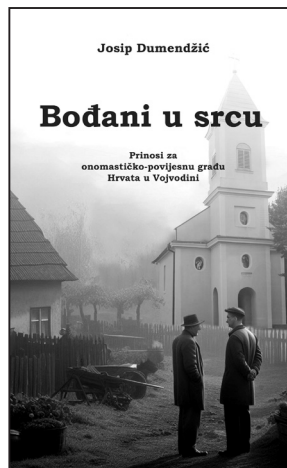
Kako su monoštorski Hrvati veliki štovatelji Blažene Djevice Marije, mjesni KUDH „Bodrog“ je 2006. godine pokrenuo „Festival marijanskog pučkog pjevanja“ (Međunarodni marijanski pučki festival). I ove godine, 22. lipnja, istim povodom u monoštorskoj crkvi svetog Petra i Pavla okupile su se pjevačke skupine iz Srbije i Hrvatske. Ovogodišnji festival održan je pod sloganom „Zdravo budi, Marijo“, a fokus je bio na predbožićnim (adventskim) marijanskim pjesama, budući da se, kako je naglašeno, pobožnost prema Djevici Mariji očitovala u radosti predbožićnih pučkih napjeva. Nastupile su pjevačke skupine KUD-a „Seljačka sloga“ iz Šljivoševaca, GKUD-a „Ra-

vangrad“ iz Sombora, KUD-a „Seljačka sloga“ iz Gradišta, vokalna solistica Marija Kovač i Filip Čeliković (orgulje) iz Subotice te domaće glazbene snage: „Kraljice Bodroga“, „Bodroški bečari“ i Dječji zbor KUDH-a „Bodrog“ i tamburaši odsjeka Muzičke škole „Petar Konjović“ u Monoštoru.

Nova knjiga u nakladi KD „Ivan Antunović“

Potkraj lipnja iz tiska je izašla nova knjiga u izdanju KD „Ivan Antunović“ iz Subotice. Autor knjige je Josip Dumendžić Meštar a naslov *Bođani u srcu – Prinosi za onomastičko-povijesnu građu Hrvata u Vojvodini*. Knjiga ima 178 stranica i opisuje povijest, tradicijsku kulturu i vjerski život naselja i župe Bođani.

Zavjetno-zavičajni dani u Vajskoj

Što se točno dogodilo u Vajskoj i Bođanima prije više od jednog stoljeća da su mještani odlučili jedan dan u godini potpuno posvetiti Bogu, zavjetovali se da toga dana neće raditi, da će postiti na kruhu i vodi, nije poznato, ali su se i u drugoj polovini prošlog stoljeća događale vremenske nepogode

od kojih je stradalo selo, što je Vajštance dodatno potaknulo da obilježavaju svoj Zavitni dan. Ljudi su rekli: Bože, čuvaj našu hranu na njivama i uzeli su 2. srpanj kao Zavitni dan. Od 2018. godine u proslavu Zavitnog dana uz župu uključeno je i HKU „Antun Sorgg“, koja je u nastavku proslave priredila u dvorani osnovne škole kulturno-umjetnički program. Sudjelovali su gosti iz Hrvatske KUD „Seljačka sloga“ iz Gajića i KUD „A. G. Matoš“ iz Tovarnika, HKC „Bunjevačko kolo“ iz Subotice, HKUPD „Matoš“ iz Plavne i domaćini članovi HKU „Antun Sorgg“.

U Subotici predstavljen *Leksikon podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*

Leksikon podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca kapitalni je i višegodišnji projekt Hrvatskog akademskog društva, a u Subotici je 2. srpnja održano predstavljanje 15. i 16. sveska te leksikografske publikacije. Petnaesti svezak *Leksikona* obuhvaća slova L, Lj i dio slova M (M-Mal) te sadržava 165 priloga. Kako je kazao glavni urednik *Leksikona* Slaven Bačić, i u ovome svesku obrađene su brojne značajne osobe iz prošlosti i sadašnjosti, a kada je riječ o Subotici i okolici, posebno su zanimljivi Mačkovići i predstavnici Malagurskih. Šesnaesti svezak *Leksikona* obuhvaća završni dio slova M (Malj – Mu) i ima blizu 272 članka. U ovom svesku subotičkoj publici zanimljive su obrađene osobe iz obitelji Mamužić, Marcikić, Matković, Merković, Miković, Milanković, Milodanović, Mukić itd. Svi dosadašnji svesci *Leksikona* dostupni su i u pdf formatu na internetskoj stranici HAD-a www.had.org.rs

Dužijanca u Bajmaku

Dužijancom u Bajmaku, koja je održana 7. srpnja, započele su seoske proslave ove manifestacije. Ovogodišnja *Dužijanca* u Bajmaku bila je u znaku jubileja, jer su ondje prije 30 godina Hrvati Bunjevci prvi puta na takav način slavili završetak žetve i zahvaljivali Bogu na novom kruhu. Nositelji žetvene svečanosti bili su bandaš Alen Palfi i bandašica Sanja Petrekanović te mali bandaš Milutin Ivošević i male bandašice Mihaela Brčić i Ena Mihaeljević. Euharistijsko slavlje predvodio je župnik Robert Erhard uz koncelebraciju predsjednika Udruge bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“ mons. Andrije Anišića.

39. saziv Prve kolonije naive u tehnici slame u Tavankutu

Svečanim programom u dvorištu tavankutske Galerije 12. srpnja započeo je 39. saziv Prve kolonije naive u tehnici slame, koji je završen 20 srpnja. Od ponedjeljka do petka Gupčeve su slammarke u okviru radionica održanih u OŠ Matija Gubec u Tavankutu svoju vještinu i znanje u osnovama slamarstva prenijele na zainteresirane polaznike 13. „Seminara bunjevačkog stvaralaštva“.

Subotički oratorij s 200 djece

Ljetni oratorij, koji je održan od 8. do 12. srpnja na Bunariću, završen je 12. srpnja svetom misom koju je predvodio subotički biskup mons. Franjo

Fazekas. Na ovogodišnji Ljetni oratorij okupila su se djeca uzrasta osnovne škole i to njih oko 200, te još dodatno 50 animatora. Osim subotičkih župa, na oratoriju su bila i djeca iz okolice Subotice: Žednika, Đurdina, Male Bosne, Tavankuta, Mirgeša i Bajmoka, te nekoliko njih iz Hrvatske.

Dužijanca 2024. – Takmičenje risara

Uz središnju proslavu *Dužijance*, jedna od najvećih manifestacija ove žetvene svečanosti – Takmičenje risara – održano je 13. srpnja na njivi pokraj crkve sv. Josipa Radnika u Đurđinu. Među natjecateljima su bili i risari iz Đurdina, Tavankuta, Žednika, Subotice, Županje, Gornjih Hrgova, Mužlje, Crne Bare, Sente i Novog Orahova. Natjecalo se i u kuhanju tarane, te su i ovdje proglašeni oni najbolji, a tarana je nestala i u onim manje dobrim katlankama i kotlićima. Uz već ustaljeni program koji su posjetitelji mogli vidjeti, poput pletenja *uža*, risarskog *ručka*, kosidbe, *sadivanja krstina*, starih strojeva, starih vatrogasnih kola (prikaz su izveli vatrogasci DVD Bajmak), folklornog nastupa HKC-a „Bunjevačko kolo“, štandova s rukotvorinama, *fancima* i promotivnim materijalom UBH „Dužijanca“, zbog vremenskih uvjeta izostala je dječja igra kasalisica. U ime Grada Subotice manifestaciji su nazočili član Gradskog vijeća Grada Subotice Srđan Samardžić, koji je i zvonom označio početak natjecanja, te članica Gradskog vijeća Grada Subotice zadužena za obrazovanje i kulturu Milanka Kostić. „Takmičenje risara“ održano je 57 puta, a ovoga puta domaćini su bili Nada i Antun Skenderović.

Dužijanca u Lemešu

HBKUD „Lemeš“ proslavilo je u Lemešu 14. srpnja 24. *Dužijancu*. Bandaš i bandašica Dužijance su bili Ervin Šipoš i Maja Ačai, a mali bandaš i bandašica Saša Kovač i Mia Petreš. Misa zahvalnica održana je u crkvi Rođenja Blažene Djevice Marije, a misu je predvodio župnik iz Telečke vlč. Árpád Pásztor. Nakon mise kruh je predan predsjedniku Savjeta MZ Istvánu Sevaldu.

Dužijanca u Žedniku

Svečanim euharistijskim slavljem 14. srpnja proslavljena je *Dužijanca* u Žedniku. Bandaš je bio Vladimir Šarčević, a bandašica Mirela Skendero-

vić, mali bandaši su Marijana Sekulić i Damjan Temešvari, dok je krunu od žita i ove godine napravila Ruža Davčik. Misno slavlje predvodio je župnik susjedne đurđinske župe preč. Daniel Katačić, uz koncelebraciju mjesnog župnika vlč. Franje Ivankovića i predsjednika UBH „Dužijanca“ mons. Andrije Anišića.

Održan 13. „Seminar bunjevačkog stvaralaštva“

Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo „Matija Gubec“ iz Tavankuta čuvar je kulturne baštine tamošnjih bunjevačkih Hrvata. Kako bi to što čuvaju podijelili s drugima, udruga je i ove godine (trinaesti puta) organizirala „Seminar bunjevačkog stvaralaštva“. Tema ovogodišnjeg seminara, koji je održan od 15. do 20. srpnja, bili su svatovi. Seminar obuhvaća niz edukativnih segmenata, od kojih su tri osnovne grupacije: tradicijski ples, tamburaška glazba i umjetnička tehnika slamarstva. Ove godine na seminaru je bilo 50 polaznika: 26 u sekciji plesa, 18 u tamburaškoj i 6 u sekciji za stvaralaštvo u tehnici slame. Popularno zvani „seminarci“ došli su iz Srbije, Hrvatske, Slovenije, Austrije, Njemačke i Kanade.

Dužionica u Somboru održana po 90. put

Proslava *Dužionice* počela je 21. srpnja okupljanjem sudionika u Hrvatskom domu. Uz članove „Nazora“ u nošnjama, proslavi 90. Dužionice doprinos su dali i članovi KUD-a „Cret“ iz Creta bizovačkog, te gosti iz Lemeša i Berega. Misa zahvalnica je održana u crkvi Presvetog Trojstva. Predvodio ju je preč. Josip Pekanović, župnik župe Presvetoga Trojstva. Nakon mise i posvete kruha sudionici Dužionice odigrali su bandašičino kolo na trgu Presvetog Trojstva, a zatim je posvećeni kruh u Županiji predan gradonačelniku Grada Sombora Antoniu Ratkoviću. Za

proslavu Dužionice tiskan je novi broj „Miroljuba“, lista koji od 1998. godine tiska HKUD „Vladimir Nazor“. Kao dio proslave Dužionice u petak, 19. srpnja, održana je književna večer koja se organizira u suradnji s KD „Ivan Antunović“ iz Subotice. Ove godine gost je bila UBH „Dužijanica“ iz Subotice. Predsjednik UBH „Dužijanica“ mons. dr. Andrija Anišić predstavio je u kratkim crtama desetogodišnji rad udruge a prikazani su i filmovi Zvonimira Sudarevića.

Proslavljena *Dužijanica* u Tavankutu

Svečanim euharistijskim slavljem 21. srpnja proslavljena je Dužijanica u Tavankutu. Misno slavlje predvodio je župnik župe sv. Pavla iz Bača preč. Marinko Stantić uz koncelebraciju mjesnog župnika vlč. Marijana Vukova i mons. Andrije Anišića. Ovogodišnji bandaš i bandašica su Dario Vojnić Hajduk i Nikolina Kolar, dok su mali bandaši Nikola Skenderović i Natalia Gurinović. Krunu tavankutske Dužijance izradila je Jozefina Skenderović. Ona je u tehnici slame izradila maketu kapele sv. Ane u Gornjem Tavankutu, u povodu 100. obljetnice od izgradnje te crkvice.

Izložba „S Božjom pomoći“ u okviru subotičke Dužijance

U okviru programa subotičke Dužijance 25. srpnja otvorena je ispred stupova Narodnog kazališta u Subotici tradicionalna izložba „S Božjom pomoći“. Tema ovogodišnje izložbe je „Žito i motivi poljoprivredne djelatnosti u arhitekturi Subotice“. Autor izložbe je Marinko Piuković, a stručne suradnice su prof. dr. sc. Viktorija Aladžić, dr. sc. Maja Rakočević Cvijanov i MA Neda Džamić. Na fotografijama je prikazano dvanaest objekata gdje su na fasadama i u enterijeru prisutni motivi žita i poljoprivredne djelatnosti – od katedrale sv. Terezije Avilske, Gradske kuće, tzv. žute kuće (Subotičke štedionice i Pučke banke) do najamnih palača i kuća.

Održano natjecanje u pucanju bičevima

U organizaciji UBH „Dužijanca“ 27. srpnja je kod Risarskog salaša u Đurđinu održano natjecanje u pucanju bičevima. Natjecalo se tridesetak sudionika, podijeljenih u nekoliko kategorija, a najbolji među svima bio je srednjoškolac Karlo Kujundžić iz Subotice kojemu je švigar puknuo čak 100 puta u dvije serije po 45 sekundi.

Dužijanca u Maloj Bosni

U nedjelju, 28. srpnja proslavljena je *Dužijanca* u Maloj Bosni. Predvoditelji ove žetvene svečanosti bunjevačkih Hrvata bili su bandaš Marko Kečenović i bandašica Ana Marija Horvacki te mali bandaš Aleks Kujundžić

i mala bandašica Iva Rudić. Misno slavlje predvodio je preč. Daniel Katačić uz koncelebraciju mjesnog župnika vlč. Dragana Muharema te predsjednika UBH „Dužijanca“ mons. Andrije Anišica i umirovljenog vlč. Jenea Varge. Slavlje Dužijance nastavljeno je u večernjim satima bandašicinim kolom u župnom dvorištu.

28. saziv likovne kolonije „Bunarić“ u Subotici

U sklopu programa Dužijance, u Subotici se već dugi niz godina održava i Međunarodna likovna kolonija „Bunarić“ čiji je ovogodišnji, 28. saziv, održan od 1. do 3. kolovoza u prostorijama organizatora, HKC „Bunjevačko kolo“. Ove je godine sudjelovalo 18 slikara iz Srbije, Hrvatske i Mađarske uz koje su po običaju stvarali i članovi domaćeg Likovnog odjela HKC-a. Kao rezultat trodnevnoga rada nastalo je više od 60 slika koje će obogatiti fundus Centra.

Dužijanca u Đurđinu

Euharistijskim slavljem u mjesnoj crkvi sv. Josipa Radnika u Đurđinu 4. kolovoza proslavljena je *Dužijanca* u Đurđinu, a navečer je, prije bandašicinog kola, održana manifestacija „Rič pod đermom“ koju organizira župa

s Hrvatskim kulturno-prosvjetnim društvom „Đurđin“. Nositelji ove žetvene svečanosti Hrvata Bunjevaca bili su bandaš Mladen Bako i bandašica Josipa Dulić u pratnji malih bandaša Filipa Vukova i Milice Budanović. Misu je predvodio vlč. Stjepan Matezović iz Đakova uz koncelebraciju župnika preč. Daniela Katačića, vlč. Franje Ivankovića i predsjednika UBH „Dužijanca“ mons. Andrije Anišića. Ovogodišnja „Rič pod đermom“ bila je posvećena sjećanju na Đurđinčanku Vericu Dulić – vjeroučiteljicu, pjesnikinju i kulturnu djelatnicu koja je ovozemaljski život napustila prošle godine. O životu, pastoralnom i kulturno-društvenom radu Verice Dulić govorio je župnik preč. Daniel Katačić.

Dužijanica u Mirgešu

Posljednja u nizu seoskih žetvenih svečanosti pred središnju proslavu u nedjelju, 11. kolovoza u Subotici – Dužijanica u Mirgešu, održana je 4. kolovoza u Domu mjesne zajednice. Nositelji ovog slavlja bili su tavankutski bandaš Dario Vojnić Hajduk, rodом iz Mirgeša, uz mali bandaški par Nikolu Skenderovića i Nataliju Gurinović. Svetu misu predvodio je župnik crkve Uskrsnuće Isusovo u Subotici vlč. Vinko Cvijin uz koncelebraciju župnika crkve Presvetog Srca Isusovog u Tavankutu vlč. Marijana Vukova. Nakon mise, u dvorištu Mjesne zajednice održano je bandašicino kolo.

Književna večer Katoličkog društva Ivan Antunović

Dan KD „Ivan Antunović“ svečano je obilježen 8. kolovoza. Tom je prigodom održana i književna večer koju ovo Društvo priređuje svake godine uoči središnje proslave Dužijance u Subotici. U dvorani HKC „Bunjevačko

kolo“ predstavljena je novoobjavljena knjiga dr. mons. Andrije Anišića *Spomenica 2 – Ponovni pohod Hrvata Bunjevaca u staru postojbinu, Dužijanca u Mostaru – Obnova spomen ploče iz 1933.* O knjizi je, osim autora, govorila predsjednica HNV-a Jasna Vojnić te direktor UBH „Dužijanca“ i urednik knjige Marinko Piuković. Osim predstavljanja same monografije, oni su se prisjetili kako prošlogodišnje proslave „Dužijance“ u Mostaru tako i izazovne pripreme za taj događaj te lijepih uspomena s pohoda bunjevačkih Hrvata u Mostar i Blagaj. U sklopu programa predstavljen je i kratki dokumentarni film Zvonimira Sudarevića koji je prikazao kako je bilo na prošlogodišnjoj Dužijanci u Mostaru.

Predsjednik KD-a „Ivan Antunović“ preč. Josip Štefković uručio je priznanja koje ovo Društvo dodjeljuje svake godine istaknutim pojedincima, obiteljima i udrugama, kako je rekao, u nastojanju da inspirira, hrabri i potiče na društveni angažman i očuvanje tradicije i identiteta Hrvata u Bačkoj. Priznanje „Ivan Antunović“ za zaslužnog pojedinca dobio je prim. dr. med. Marko Sente iz Subotice, priznanje za brojnu obitelj pripalo je devetočlanoj obitelji Bojana i Suzane Bako iz Đurđina, a nagrađena udruga je UBH „Dužijanca“ koja ove godine slavi 10 godina postojanja.

Dužijanca 2024.

Središnja proslava *Dužijance 2024.* godine održana je u Subotici u nedjelju 11. kolovoza. Vrhunac slavlja *Dužijance* započeo je ispraćajem bandaša Slađana Bošnjaka i bandašice Lucije Ivanković Radaković iz crkve sv. Roka u Subotici, koja se smatra kolijevkom *Dužijance*. Povorka, koju su uz spomenute činili bandaši i bandašice seoskih dužijanci, te njihovi pratioci i konjanici dočekana je ispred katedrale sv. Terezije Avilske gdje je započelo svečano misno slavlje zahvale Bogu i pohvale čovjeku. Misno slavlje predvodio je biskup Subotičke biskupije Franjo Fazekas, koji je ove godine prvi puta na *Dužijanci* u ulozi biskupa, u zajedništvu s brojnim svećenicima ove biskupije. Svečanosti slavlja pridonio je i Katedralni zbor „Albe Vidaković“ pod ravnanjem mo. Miroslava Stantića. Nakon mise uslijedila je svečana povorka kroz grad u kojoj je sudjelovalo nekoliko stotina djece, mladih i odraslih koji su obučeni u nošnju dali doprinos očuvanju ove stoljetne manifestacije. Posljednji na trg pristigli su bandaš i bandašica, koje su dočekali domaćini na improviziranom salašu. U ulozi domaćina našli su se Zoltan Sič i Jasna Kujundžić, te u ulozi majke i dide Vlatko i Marija Vidaković. Bandaš je domaćinu obznanio da je ris gotov, a bandašica je predala kruh pomoćniku gradonačelnika Subotice Srdanu Samardžiću. Ovom prigodom, prvi puta na *Dužijanci* nazočnima se obratila i saborska zastupnica u Hrvatskom saboru i

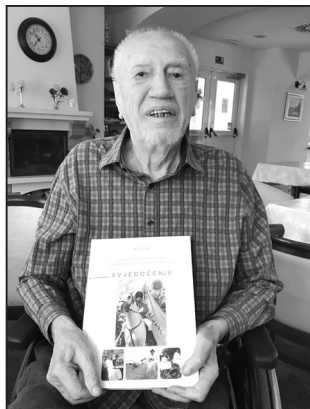
predsjednica HNV-a Jasna Vojnić. Cijelu povorku glazbeno je pratio ansambl „Hajo“, a kada su zasvirali „Veliko bačko kolo“, svi sudionici u nošnji na bini i središnjem trgu uhvatili su se u kolo i zaigrali, bez obzira na nošnju, nacionalnu ili vjersku pripadnost. U predvečerje istog dana bandaš i bandašica su posjetili i grob svećenika Blaška Rajića, a središnja proslava „Dužijance“ završena je navečer bandašicinim kolom na gradskom trgu u Subotici.

Subota je bila rezervirana za Svečanu Večernju koja je kao duhovna priprava održana u subotičkoj katedrali, a nakon toga risari i risaruše okupili su se oko spomenika Risaru u središtu grada gdje su, kao i na spomen bisti svećenika Blaška Rajića, stavili ispleteni vijenac od žita. Nakon Skupštine risara i scenskog prikaza pogodbe, kada su se domaćin u čijoj se ulozi našao Zoltan Sič i predvodnik (bandaš) kojeg je predstavljao Marinko Kujundžić ovogodišnji pobjednik na Takmičenju risara uspješno dogovorili oko posla – risa (ručno rađena žetva), uslijedila je folklorna večer. Nastupili su KUD „Mladost 1947.“ iz Subotice, FA „Sunce“ iz Subotice, „Mórahalom Néptánc Egyesület“ iz Mórahalom (Mađarska), FA „Zagreb-Markovac“ iz Zagreba, HKPD „Matija Gubec“ iz Tavankuta i HKC „Bunjevačko kolo“ iz Subotice.

U okviru Tamburaške večeri katedralni župnik mons. Stjepan Beretić predstavio je ovogodišnje predvoditelje bandaša Slađana Bošnjaka i bandašicu Luciju Ivanković Radaković. U cjelovečernjem programu publika je imala prilike slušati „Kaptolački tamburaški orkestar“ iz Kaptola (Hrvatska), ansambl „Ruže“, ansambl „Amanet“, orkestar OKUD-a „Mladost“, tamburaški sastav „Misija“ iz Pečuha (Mađarska), te s njima i vokalnog solistu Marka Križanovića.

Čikerijada 2024.

Treća po redu (obnovljena) Čikerijada održana je 17. kolovoza u selu Čikerija uz samu granicu s Mađarskom. Ovaj kršćanski susret za djecu i mlade, na koji većina njih ide biciklima, okupio je ovoga puta njih stotinjak iz Subotice, Tavankuta, Male Bosne i ostalih okolnih naselja na druženje uz raznovrstan program. Kao i prijašnjih godina, skupina djece i mladih krenula je ujutro biciklima, uz odgovarajuću pratnju, od župe Uskrsnuće Isusovo u Subotici, put Čikerije, a sitna kiša koja je padala u vrijeme polaska nije ih omela u želji za cjelodnevnom avanturom. Njih je na dvokotaču predvodio župnik župe Uskrsnuće Isusovo vlč. Vinko Cvijin. Uz njega, u organizaciju obnovljene Čikerijade uključen je župnik subotičke župe sv. Jurja vlč. Tomislav Vojnić Mijatov. Za sudionike ovog susreta na početku je služena sv. misa koju je predvodio gvardijan Franjevačkog samostana pater Ivan Miklenić uz koncelebraciju župnika subotičke župe Uskrsnuće Isusovo vlč. Vinka Cvijina, a ispovijedao je vlč. Dušan Balažević, povjerenik za mlade Subotičke biskupije na hrvatskom govornom području.

Predstavljena knjiga Nace Zelića

Knjiga Nace Zelića *Javna proslava Dužijance od 1968. do 1971. godine u Subotici – Svjedočenje* predstavljena je 17. kolovoza u HKC-u „Bunjevačko kolo“ u Subotici. Promociju je organizirala UBH „Dužijanca“ koja je i njezin nakladnik. O knjizi, odnosno ideji da ju tiska UBH „Dužijanca“, kao i o poteškoćama i radostima njezina nastajanja na promociji je govorio direktor spomenute udruge, kao i urednik knjige Marinko Piuković.

Proštenje na Bunariću

Povodom proštenja u svetištu Gospe od suza na Bunariću u Subotici, misu je 25. kolovoza predvodio krčki biskup Ivica Petanjak u zajedništvu s mjesnim ordinarijem Franjom Fazekasom i brojnim svećenicima. Misno slavlje na mađarskom jeziku predvodio je biskup Fazekas, dok je jutarnju dvojezičnu misu predvodio rektor svetišta preč. Željko Šipek, a popodnevnu misu za starije i bolesne te djelatnike Caritasa predvodio je vlč. Csaba Pasko. U homiliji biskup Petanjak podsjetio je okupljene kako nedjeljom, kada je dan Gospodnji, ne smijemo biti tužni, nego radosni, da svi vide da smo Isusovi. Također, biskup je sve pozvao da poput naših starih mogu dati zavjet Nebeskoj Majci Mariji. Kako je rekao: „ne mora to biti nešto veliko, ali svatko od nas može izmoliti jednu molitvu na dan ili obaviti kakvu trodnevnicu, devetnicu...“

Proštenju je prethodila trodnevna priprava koja je okupila, osobito u subotu, velik broj vjernika subotičkih i okolnih župa, kao i brojnih župa diljem Vojvodine. Okupljanje vjernika započelo je službom riječi, pa je slijedila služba pokore (prilika za ispovijed) i služba svjetla – odnosno procesija sa svijećama. Nakon toga misno slavlje bunarićke noći predvodio je katedralni župnik mons. Stjepan Beretić u zajedništvu s drugim svećenicima. Vjernici su molili i pjevali predvođeni zborom župe Marija Majka Crkve sa zborovodnom Mariom Bonićem.

Na tome mjestu 1893. podignut je križ, a nekoliko godina kasnije i kapelica gdje se nalazi lik Gospe od suza donesen iz Sirakuze (Italija) iz 1968. godine. Ovo Biskupijsko marijansko svetište ima i svoju predaju, po kojoj je sve počelo još i ranije od navedenog datuma, kada se bolesna djevojka umila na tamošnjem izvoru i progledala.

Svečani prijem u nastavu na hrvatskom

U ponedjeljak, 2. rujna u školske klupe sjela je 23. generacija učenika koja pohađa cjelovitu nastavu na hrvatskom jeziku. Trideset učenika pohađat će tri osnovne škole: OŠ „Matko Vuković“ (16) i OŠ „Ivan Milutinović“ (11) u Subotici i OŠ „Matija Gubec“ (3) u Tavankutu. Obrazovanje na hrvatskom jeziku u Srbiji, kada je u pitanju osnovna škola, krenulo je još 2002. godine, a 2007. godine upisana je prva generacija učenika u opći smjer gimnazije „Svetozar Marković“ u Subotici.

Završena obnova kapelice kod franjevaca

U predvečerje blagdana Imena Marijina u franjevačkom samostanu sv. Mihovila arkanđela u Subotici, u kapelici Crne Gospe 11. rujna održan je znanstveni skup o obnovi kapele i oltarne slike. O štovanju Gospe općenito, ali i Crne Gospe subotičke, govorio je Bela Tonković, dok je o restauraciji i

samoj slici govorila restauratorica Gradskog muzeja u Subotici dr. Zsuzsanna Korhec Papp. Nazočnima se obratio i gvardijan subotičkog samostana fra Ivan Miklenić, a prigodnu molitvu čitala je Regina Dulić. Obnovom oltarne slike, kao i špilje oko Gospe koja je zasjala u novom ruhu, završena je kompletna obnova kapele Crne Gospe kod franjevaca. Budući da se Crna Gospa slavi na blagdan Imena Marijina, 12. rujna, sutradan slavljeno je proštenje.

„Lira naiva“ okupila pjesnike u Petrovaradinu

Susret hrvatskih pučkih pjesnika „Lira naiva“, 22. po redu, održan je 15. rujna u Petrovaradinu, okupivši tridesetak autora i autorica iz Vojvodine i Hrvatske. Pjesnici su se družili u Vatrogasnom domu, uz kazivanje vlastitih pjesama i razmjenu literarnih iskustava. Na pjesničkoj večeri predstavljena je i nova knjiga izabranih stihova koja se tradicionalno tiska za svaki susret. Ove godine ona nosi naslov *Glas susreta*, a u zbirci su odabrani stihovi 52 autora. Izbor je sačinila i pogovor napisala Klara Dulić Ševčić, a knjigu je uredila Katarina Čeliković. Organizatori susreta su Hrvatska čitaonica Subotica i KD „Ivan Antunović“.

Obilježena 325. obljetnica Karlovačkog mira

U Srijemskim Karlovcima je 18. rujna obilježeno 325 godina od potpisivanja Karlovačkog mira, uz nazočnost tajnika Svete Stolice kardinala Pietra Parolina te visokih dužnosnika Srbije i više europskih zemalja. U kapeli Gos-

pe od Mira, uz prigodne govore uzvanika, održana je međureligijska molitva za mir te je objavljen zajednički apel mira predstavnika crkava i vjerskih zajednica. U povodu obilježavanja 325 godina od potpisivanja Karlovačkog mira, tajnik Svete Stolice kardinal Pietro Parolin susreo se ranije istoga dana i s vjernicima u Biskupijskom svetištu Gospe Tekijske u Petrovaradinu, gdje je predvodio molitvu Večernje te prenio pozdrav i blagoslov pape Franje.

Biskupijski susret ministranata i ministrantica

Susret ministranata i ministrantica Subotičke biskupije, hrvatskog govornog područja održan je 21. rujna. Susret je održan u Monoštoru u župi sv. Petra i Pavla, a domaćin i organizator je bio vlč. Dražen Dulić sa župljanima uz pomoć svojih ministranata. Sudjelovalo je oko 130 ministranata i ministrantica iz raznih mjesta: Monoštora, Bača, Plavne, Sonte, Selenče, Đurđina, Žednika, Tavankuta, Male Bosne i iz subotičkih župa: sv. Terezije Avilske, sv. Roka, sv. Jurja, Uskrsnuća Isusova i Marija Majka Crkve. Nakon okupljanja slijedila je kateheza u kojoj je gvardijan Subotičkog franjevačkog samostana fra Ivan Miklenić predstavio franjevački red i karizmu sv. Franje. Misno slavlje u zajedništvu s brojnim svećenicima – župnicima koji su došli podržati svoje ministrante – predvodio je fra Ivan, uz sudjelovanje nekolicine ministranata. Nakon misnog slavlja uslijedio je zajednički ručak, a potom sportske igre u kojima su ministrianti, pa i ministrantice pokazali svoju spretnost.

Održan 24. „Festival bunjevački pisama“

U sportskoj dvorani Tehničke škole „Ivan Sarić“ u Subotici 29. rujna održan je 24. „Festival bunjevački pisama“ u organizaciji istoimene hrvatske glazbene udruge. Ove godine izvedeno je 17 novih skladbi namjenski pisanih za ovaj festival, a osim subotičkih sastava i poznatih solista koji su nastupali ranijih godina gostovali su i tamburaški sastavi i solisti iz Hrvatske. Soliste je pratio Festivalski tamburaški orkestar pod ravnanjem prof. Mire Temunović. Pobjednička pjesma ovogodišnjeg Festivala „Leti vilo, bunjevačka“ djelo je više puta nagrađivanog autora Tomislava Vukova, koji i ovoga puta potpisuje tekst i glazbu, dok aranžman potpisuje skupa s Marinkom Piukovićem.

Održan VII. „Međunarodni festival tradicijskog pjevanja“

Ženska pjevačka skupina „Šokice“ iz Udruge „Šokačka grana“ iz Osijeka, pobjednik je VII. „Međunarodnog festivala tradicijskog pjevanja“, koji je 5. listopada organizirao HKC „Bunjevačko kolo“ u svojoj velikoj dvorani. Na festivalu je s po dvije pjesme različitog karaktera nastupilo 12 pjevačkih skupina iz Srbije, Hrvatske i Mađarske.

Održan Festival hrvatskih duhovnih pjesama „HosanaFest“

Glavna nagrada ovogodišnjeg Festivala hrvatskih duhovnih pjesama „HosanaFest“, koji je održan 6. listopada u Subotici, pripala je skupni „Frama“ iz Posušja (BiH) koja je izvela pjesmu „Povedi me, Gospode“. Glazbu i tekst potpisuje Ivo Jurić a aranžman Josip Joco Vukoja. Pobjednička skupina „Frama“ iz Posušja peti je put sudjelovala na subotičkom „HosanaFestu“. Franjevačka mladež „Frama“ broji preko 100 članova. Slogan festivala bio je „Uzroče naše radosti“, a u revijalnom dijelu nastupio je Dario Šehić, dvostruki pobjednik „HosanaFesta“. Na početku večeri publika je imala prigodu podsjetiti se i lanjske pobjedničke pjesme „Krila zorina“ u izvedbi Josipe Akšamović, s kojom su nastupili i učenici nižih razreda hrvatskih odjela (škole „Matko Vuković“ i „Ivan Milutinović“). Festival hrvatskih duhovnih pjesama „HosanaFest“ održan je devetnaesti put. Cilj festivala je promicanje kršćanskih duhovnih vrijednosti i poticaj na stvaranje nove autorske duhovne popijevke, suvremenog glazbenog izričaja. Predsjednik Organizacijskog odbora „HosanaFesta“ je preč. dr. Marinko Stantić.

Zlatko Romić dobitnik je nagrade „Balint Vujkov Dida“

Organizacijski odbor 23. „Dana hrvatske knjige i riječi – dana Balinta Vujkova“ dodijelio je nagradu „Balint Vujkov Dida“ za 2023. godinu Zlatku Romiću. Ovu nagradu i priznanje, koja se sastoji od plakete i novčanog iznosa, članovi Organizacijskog odbora smatraju čašću i obvezom prema

najzaslužnijim djelatnicima na promociji književnosti i jezika. Nagradu su mu tijekom Multimedijalne večeri, 11. listopada uručile predsjednica Organizacijskog odbora „Dana hrvatske knjige i riječi“ prof. Katarina Čeliković i Nevena Racić, unuka Balinta Vujkova.

Međubiskupijski susret vjeroučitelja

Subotička biskupija bila je domaćin prvom međubiskupijskom susretu vjeroučitelja ovdašnje biskupije i vjeroučitelja Đakovačko-osječke nadbiskupije, koji su se susreli 12. listopada. Ovom prigodom susreli su se i biskup Subotičke biskupije Franjo Fazekas i nadbiskup đakovačko-osječki mons. dr. Đuro Hranić koji su svojim prisustvom podržali svoje vjeroučitelje. Susret je održan u „Paulinum“ i „Augustianumu“, a vjeroučitelji su tijekom cijelog dana imali isplaniran program, te su tako osim rada u grupama, međusobnog upoznavanja i razmjenjivanja iskustva, obišli Suboticu, upoznali se s poviješću subotičke katedrale, o čemu ih je upoznao katedralni župnik mons. Stjepan Beretić, te su navečer imali zajedničku svetu misu koju je predvodio biskup Fazekas u zajedništvu s nadbiskupom Hranićem i svećenicima Subotičke biskupije.

Obilježen monoštorski Zavitni dan

U jesen 1944. godine, u završnici rata, na putu vojsci našao se i Monoštor. Mještani nisu izbjegli iz sela nego su se svi okupili u crkvi sv. Petra i Pavla. Župnik Matiša Zvekanović zaiskao je od Boga i Gospe pomoć za selo

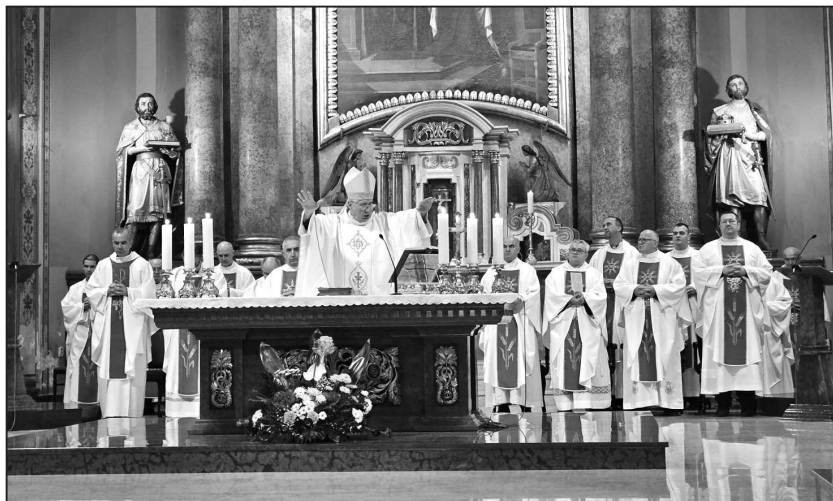

nad koje se imalo sručiti veliko zlo. U ponoć je u mraku služena sv. misa Prečistom Srcu Marijinu. Sutradan, 13. listopada, na dan posljednjeg ukazanja Gospe u Fatimi, sve se smirilo i opasnost je uklonjena.

U znak zahvalnosti, Monoštorci su se zavjetovali da će svake godine 13. listopada točno u podne svetom misom zahvaljivati Bogu i Gospi za spase-nje. Od toga vremena se u Monoštoru na taj dan ne radi, a vjernici se točno u podne okupljaju u župnoj crkvi na misnom slavlju. Svetu misu s procesijom u crkvi sv. Petra i Pavla predvodio je biskup Srijemske biskupije mons. Fabijan Svalina. U sklopu obilježavanja 80. obljetnice Zavitnog dana u Monoštoru večer prije održana je folklorno-tamburaška večer. Nastupali su HGU „Festi-val bunjevački pisama“ i solistica Marija Kovač i HKC „Bunjevačko kolo“ iz Subotice, KUD „Perkovčani“ iz Perkovaca, „Šokačka grana“ iz Osijeka, HKUD „Vladimir Nazor“ iz Sombora i domaćini KUD Hrvata „Bodrog“ iz Monoštora i monoštorski tamburaši.

Obljetnica posvete subotičke katedrale

Obljetnica posvete subotičke katedrale – stolne bazilike sv. Terezije Avilske proslavljena je 14. listopada svečanom dvojezičnom svetom misom koju je predvodio biskup Subotičke biskupije mons. Franjo Fazekas u zajed-ništvu sa svećenicima ove biskupije. Subotička katedrala sv. Terezije Avilske počela se graditi 1773. godine, a završena je za šest godina. Prošle godine je obilježena 250. obljetnica od početka gradnje, a prvobitni, više puta mijenja-ni plan crkve načinio je Franc Kaufmann iz Pešte.

Proslavljen Dan rođenja bana Josipa Jelačića

U Petrovaradinu je 16. listopada obilježen Dan rođenja bana Josipa Jelačića, jedan od četiriju praznika hrvatske nacionalne manjine u Srbiji. Velikan hrvatskoga naroda, ban Jelačić rođen je 16. listopada 1801., odnosno prije 223 godine, upravo u Petrovaradinu. Proslavu praznika organizirali su Hrvatsko nacionalno vijeće i mjesni HKPD „Jelačić“. Svetu misu u crkvi sv. Jurja u Petrovaradinu predvodio je srijemski biskup mons. Fabijan Svalina, a uslijedio je prigodni kulturno-umjetnički program u kojem su sudjelovali mješoviti zbor, tamburaši i klapa HKPD-a „Jelačić“.

VII. Festival kulturne baštine „Bunjevci bez granica“

HKUD „Vladimir Nazor“ iz Sombora bio je 26. listopada domaćin VII. Festivala kulturne baštine „Bunjevci bez granica“. Na festivalu su ove godine nastupili HKC „Bunjevačko kolo“, UBH „Dužijanca“, HGU „Festival bunjevački pisama“ i „Hrvatska čitaonica“ iz Subotice, HKPD „Matija Gubec“ iz Tavankuta, HBKUD „Lemeš“ iz Lemeša, KUD „Zora“ iz Aljmaša i Hrvatska samouprava Kačmar iz Mađarske te domaćin HKUD „Vladimir Nazor“. Prvi „Bunjevci bez granica“ održani su 2016. u Tavankutu, a svake se godine održavaju u drugom mjestu u Srbiji ili Mađarskoj.

Obnovljen kip Svetog Ivana Nepomuka u ataru Male Bosne

Kip Svetog Ivana Nepomuka na zemljištu obitelji Gabrić u ataru sela Mala Bosna vraćen je nakon restauracije na isto mjesto gdje je i stajao prethodnih 100 godina. Restauracija je urađena zahvaljujući Međuopćinskom zavodu za zaštitu spomenika kulture Subotica koji je skupa s Javnim poduzećem za upravljanje cestama, urbanističko planiranje i stanovanje izvršio potrebne radove.

Komemoracija Naci Zeliću

U nedjelju, 27. listopada, u Zagrebu, u 95. godini života, preminuo je umirovljeni pravnik i diplomat, istaknuti kulturni djelatnik i publicist bačkih Hrvata Naco Zelić. U povodu njegove smrti, u utorak, 29. listopada, služena je sveta misa u katedrali-bazilici sv. Terezije Avilske u Subotici, a nakon nje je u HKC „Bunjevačko kolo“ održana komemoracija.

Naco Zelić rođen je 5. listopada 1930. u Subotici, gdje je završio osnovnu školu, nižu gimnaziju i Trgovačku akademiju. Na Višoj pedagoškoj akademiji u Novom Sadu diplomirao je 1951. kemiju i fiziku, a 1959. diplomirao je na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Radio je kao nastavnik u Nepotpunoj gimnaziji u Bajmaku (1952./1953.) i kao ravnatelj Osmogodišnje škole u Tavankutu (1953./1954.), u kojoj se tada nastava izvodila na hrvatskom jeziku. Budući da je etiketiran kao „klero-nacionalist“ na vlastiti je zahtjev razriješen dužnosti ravnatelja škole u Tavankutu te napušta prosvjetu i preseljava se u Zagreb, gdje upisuje Pravni fakultet. Tijekom studija radi kao knjigovođa. Godine 1958. vraća se u Suboticu, gdje se zaposlio kao pravni referent u tvornici „Bratstvo“. Zatim je sudački pripravnik (1960./1961.) a 1961. postaje sudac Sreskoga suda i Okružnoga suda u Subotici. Zbog djelovanja s pozicija hrvatskoga nacionalizma, kao član Matice hrvatske u Zagrebu, 1973. razriješen je s dužnosti suca. Nakon toga se ponovno, drugi puta, preselio u Zagreb. Radio je kao upravni savjetnik u Ministarstvu zdravstva i socijalne zaštite i Ministarstvu rada i socijalne skrbi te kao tajnik Zavoda za organizaciju i ekonomiku zdravstva u Zagrebu. Od lipnja 1992. na radu je u Ministarstvu vanjskih poslova Republike Hrvatske, s time da je od 1992. do 1996. bio savjetnik za konzularne poslove u Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Budimpešti. Nakon toga odlazi u mirovinu. Bio je inicijator i organizator brojnih kulturnih priredaba na kojima su predstavljani običaji, kultura, umjetnost Hrvata u Bačkoj. Bio je predsjednik, tajnik i umjetnički voditelj Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva „Matija Gubec“ u Tavankutu (1965. – 1972.). Značajan je i kao jedan od suosnivača Likovne kolonije u Tavankutu 1961. godine. Osnivač je i prvi tajnik HKUD „Bunjevačko kolo“ u Subotici (1970. – 1972.)

U Subotici održan 12. Holywin

Uoči svetkovine Svih svetih, u dvorani HKC-a „Bunjevačko kolo“ u Subotici, organizirana je večer svetaca. Večer svetaca (Holywin) nastala je kao odgovor na marketinški popularnu noć vještica (Halloween), koja se izravno suprotstavlja katoličkoj tradiciji. Život svetog Ivana Maria Vianneya oduše-

vio je mlade Subotičke biskupije i djecu raznih subotičkih župa da izdvoje svoje slobodno vrijeme i posvete ga 12. Holywinu, odnosno večeri svetaca, u kojoj je prikazan njegov život. Na početku programa okupljene je pozdravio i uveo u predstavu povjerenik za mlade Subotičke biskupije vlč. Dušan Ba-
lažević. Tekst za predstavu napisali su Regina Dulić i Josip Šarčević prema knjizi *Svetac i njegov demon* koju je napisao Wilhelm Hünermann.

23. Pokrajinska smotra recitatora na hrvatskom jeziku

U čitaonici Gradske knjižnice Subotica 9. studenoga održana je 23. Pokrajinska smotra recitatora na hrvatskom jeziku. Hrvatska čitaonica,

koja je i organizator ovog događaja, okupila je više od 80 recitatora – učenika koji su u cjelovitoj nastavi na hrvatskom jeziku ili izučavaju predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture, ili su članovi hrvatskih udruga kulture u Vojvodini. Tako su nastupili recitatori iz Monoštora, Son-te, Berega, Vajske, Plavne, Lemeša, Bača, Sombora, Tavankuta, Đurđina i Subotice.

Vjeronaučna olimpijada

Na Vjeronaučnoj olimpijadi Subotičke biskupije, održanoj 9. studenoga u Totovom Selu, sudjelovalo je 108 vjeroučenika iz 27 župa naše biskupije, a njih je bodrilo 350 navijača iz raznih župa. Tako je na olimpijadi, održanoj u prostorijama škole ukupno sudjelovalo gotovo 500 djece hrvatskog i mađarskog govornog područja. Djeca su pokazala svoje znanje iz Biblije, budući da je u vjeronauku važno znati koristiti Bibliju. Rješavali su test pitanja i time pokazali da znaju ono u što vjerujemo. Svaka je ekipa sudjelovala i u timskom izazovu. Biskup Subotičke biskupije mons. Franjo Fazekas podijelio je svim sudionicima diplome, zahvalivši im na trudu koji su uložili za uspješno usvajanje vjeronauka.

Prva obljetnica ređenja biskupa Fazekasa

Subotička biskupija dobila je 11. studenog 2023. godine novog biskupa, četvrtog po redu. Na godišnjicu biskupskog ređenja, 11. studenog služena je svečana biskupska misa u Subotičkoj katedrali koju je predvodio mons. Franjo Fazekas, biskup subotički.

U Somboru podignut novi križ

Župno proštenje u župi Sveti Nikola Tavelić na Bezdanskom putu u Somboru proslavljeno je 17. studenoga. Misno slavlje predvodio je zrenjaninski biskup mons. Mirko Štefković. On je potom blagoslovio i novopodignuti križ u dvorištu ispred crkve. Idejno rješenje i projekt križa izradio je znameniti osječki arhitekt Mihajlo Bilbauer. Na realizaciju projekta čekalo se više od 50 godina. Križ je visine sedam i pol metara. Korpus, odnosno tijelo Isusovo, visine je sto osamdeset centimetara. Pretpostavlja se da je ovo najviši katolički križ u Srbiji, a korpus i najveći i najljepši.

30 godina od prvog broja *Zvonika*

Prije 30 godina, u studenome 1994. godine tiskan je prvi broj Katoličkog lista *Zvonik*. Osnovali su ga svećenici Hrvati Subotičke biskupije 19. rujna 1994. godine u Baču, u sjeni zvonika franjevačke crkve iz XIII. stoljeća te je po tom najstarijem zvoniku u Subotičkoj biskupiji list i dobio ime. Svećenici su dali i početna sredstva za izdavanje lista, a prvi broj tiskan je za svetkovinu Svih svetih 1994. godine. Na samim počecima formalni izdavač *Zvonika* bio je Župni ured župe sv. Roka u Subotici, a stvarni Katolički institut za kulturu, povijest i duhovnosti „Ivan Antunović“. Prvi i dugogodišnji urednik bio je vlč. dr. Andrija Anišić od 1. do 150. broja. Aktualni izdavač je Katoličko društvo „Ivan Antunović“ iz Subotice, a urednik od 281. broja je vlč. Vinko Cvijin.

KRUVU

Ima li još kogod da ne zna
za komat kruva masna posolita i popaprita
materinom vištom rukom umisita
toič iz krušne vrile peći izvadita
Njiva je s kraja lita jel u ranu jesen
očevima vridnima rukama sa konjma poorana
Sa istima rukama moleći se Bogu posijana
Zemljica majka zrna je u svoje krilo primila
u toplomu čuvala a nebesa ga zaljivala
Sunce ga toplima zrakama milovalo
a zrno je proklijalo i zeleno ruvo navuklo
Otelu se od majčice zemljice nama do pojasa naraslo
O Markovu otac i mater su se radovali
Vrane se iz njega nisu vidile
Znali su da će godina bit rodna al
oči su sa strepnjom ka nebu dizali često
Zemljinomu čedu su mloge nevolje pritile
Gromovi što su sivali luje i plave kiše
Zrno se u klas pritvorilo suncovu boju
zaprimilo sve starije bivalo i zrilo zrilo
O Ilinomu otac i mater su užad pleli
u zoru fićfrićima i siničarkama opivanu
Cile dane je otac kosijo a mater ručicala
Snopove su u kršća redali
Vršalica je žito ovršila a baka je
za unučadi slatkoga gumbura kuvala
Mlina je žito u brašno samlila
Mater je kruva peretaka i gibanice pekla
a majka je valjušaka rizanaca i lokšica misila

Ruža Silađev

Sadržaj

Kalendar.....	4
Zapovijedani blagdani	28
Obvezatni post i nemrs	28
Katolička Crkva u svijetu	28
Katolička Crkva u Hrvatskoj	30
Katolička Crkva u Bosni i Hercegovini i u Republici Sjevernoj Makedoniji	31
Katolička Crkva u Crnoj Gori.....	31
Katolička Crkva u Republici Srbiji.....	32
 Josip Štefković: Riječ urednika	 37

PAPA GOVORI CRKVI I SVIJETU

Andrija Anišić (priredio): Prilog sinodi biskupa	39
(*) Josip Dumendžić Meštar: Zavjet Gospi srpanjskoj.....	46

DUHOVNOST

Andrija Anišić (priredio): Crkva o Međugorju, najnoviji dokumenti ..	47
(*) Pavka Domić: Ocu Gerardu	58
Br. Pavle od Malog Isusa (Zubelić) (priredio): Pobožnost Malom Isusu	59
(*) Milica Kopilović: Savist	68
o. Mato Miloš: „Želim biti sveta“	69
(*) Katarina Čeliković: Nemam dom	77
(*) Kata Kovač: Prolaznost života.....	78
Ivan Miklenić: Novi dragulji za staru crkvu.....	79
(*) Mirjana Jaramazović: Ištem	82
o. Zlatko od sv. Josipa (Žuvela): Isuse, sjeti me se	83
(*) Željka Zelić Nedeljković: Nebeske brazde	86
(*) Kata Milodanović Ostrogonac: Godine života.....	86
Alojzije Firanj: Otvori srce za bračnog druga	87
(*) Agata Rižanji: Komad mekanoga kruva	88
Nataša Momčilović Firanj: „Pustite djecu da dolaze k meni“	89

(*) Branka Dačević: Njen rođendan	90
Nataša Momčilović Firanj: Darovi Duha Svetoga.....	91
Andrija Anišić: O zagovornoj molitvi	93
(*) Ljubica Gurinović: Molitva	97
(*) Marica Mikrut: Usnila lipota.....	98

NAŠ KANDIDAT ZA SVECA O. GERARD TOMO STANTIĆ

o. Mato Miloš: Hoću postati svet!	99
(*) Ivan Tumbas: Dužijanca	102

NARODNO BLAGO

Ruža Silađev: Buklijaš.....	103
Ruža Silađev: Dunjica	107

ŠTIVO ZA TRENUTKE ODMORA

Bariša Matković: Krvavo uho.....	109
Ruža Silađev (priredila): Baka i kurjak	111
(*) Denis Kovač: Mati	112
Josip Štefković (priredio): Za razonodu	113
(*) Franjo Ivanković: Žarka želja	116

MALA DANICA (Uredila: Katarina Čeliković)

Sveta godina 2025. Hodočasnici nade	118
Dužijanca malenih je Bogu hvala!.....	120
Malo se šalimo	121
Za razonodu	123

MLADI SUBOTIČKE BISKUPIJE (Uredila: Terezija Sekereš)

Terezija Sekereš: Nova <i>Danica</i>	126
Terezija Sekereš: Teologija Tijela.....	127
Jovana Kujundžić: Susret hrvatske katoličke mladeži u Gospiću	129
Ana Rukavina: Susret mladih Srijemske biskupije	131
Drugi katolički malonogometni turnir (<i>IKA</i>).....	132
Antonij Kontra: Mladi Subotičke biskupije na 35. Mladifestu.....	133
Mrav koji me naučio moliti (<i>Bitno.net</i>)	135
Karlo Kujundžić: Carlo Acutis	136

Molitva za zagovor blaženom Carlu Acutisu	137
(*) Vesna Huska: Prid gredom	138
(*) Katarina Firanj: Samo kutak	138

OBITELJSKI RAZGOVORI (Uredili Vesna i Ladislav Huska)

Živjeti život svaki dan je svjedočanstvo	140
Daniel Katačić: O umijeću starenja	159

KULTURA

Branimir Kopilović: Knjiška produkcija Hrvata u Srbiji 2023. – 2024.	165
(*) Anita Đipanov Marijanović: Njegovo zrnce beskraj.	180

DA IH NE ZABORAVIMO

Josip Štefković: Sto godina od rođenja Kate Ivanković	181
Antun Vujević: Stogodišnjica rođenja hrvatskih akademika Gaje Alage i Mirka Vidakovića	189
(*) Kata Skenderović: Pokojna nana	192

POVIJESNI KUTAK

Stjepan Beretić: Kalačko-bački nadbiskup György Császka	193
(*) Adam Bešlin Nova: Izložba	202
Marija Šeremešić: Hrvatsko seljačko pjevačko društvo „Šokac“ u Monoštoru	203
Stjepan Beretić (priredio): Čonoplja	209
(*) Božana Vidaković: Al je srce puno snova	220
Andrija Anišić: Iz povijesti crkve sv. Roka u Subotici – o oltarima ..	221
(*) Tomislav Žigmanov: Intime rasapa (elegijske crtice o Čikeriji) ..	244

OBLJETNICE (Priredio: Josip Štefković)

25 godina svećeništva Željka Šipeka	245
25 godina svećeništva Oszkára Csizmára	246
25 godina svećeništva Marinka Stantića	246
50 godina svećeništva Stjepana Beretića	247
50 godina svećeništva Željka Augustinova	249
50 godina svećeništva Lászla Horvátha	249

50 godina zavjeta s. M. Nelije Pavlović, Zvijezde Mora.....	250
50 godina zavjeta s. Dubravke Kopilović.....	250
60 godina svećeništva Bele Stantića.....	251
(*) Nevena Mlinko: U Magdaleninom poljupcu	252

DUHOVNA ZVANJA (Priredio: Marko Tucakov)

Svećani zavjeti brata Leopolda.....	253
Ivo Šokčić zaređen za svećenika	253
Miklós Homolya zaređen za svećenika	254
Mirko Štefković zaređen za zrenjaninskog biskupa	255

NAŠI POKOJNICI (Priredio: Josip Štefković)

Vlč. Davor Kovačević (1959. – 2024.).....	257
Mons. ddr. Zoltán Rokay (1947. – 2024.)	257
Andrija Šipek (1937. – 2024.)	258

KRONIKA

Tomislav Vojnić Mijatov (priredio): Od Danice do Danice.....	259
(*) Ruža Silađev: Kruvu	314
Sadržaj).....	315

Znak (*) označava pjesme

Nakladu *Subotičke Danice* za 2025. godinu
pomogli su:

Uprava za suradnju s crkvama i vjerskim zajednicama
Vlade Republike Srbije

Pokrajinsko tajništvo za kulturu, javno informiranje
i odnose s vjerskim zajednicama

Grad Subotica

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

050.8/.9

SUBOTIČKA Danica : kalendar za ... godinu / glavni i odgovorni urednik Josip Štefković. - 1883-1914 ; 1919-1941 ; 1945-1946 ; 1971-1972 ; 1984- . - Katoličko društvo "Ivan Antunović", 1883-1914 ; 1919-1941 ; 1945-1946 ; 1971-1972 ; 1984- (Subotica : Printex). - 20 cm

Godišnje. - Je nastavak: Bunjevačko-šokački kalendar

ISSN 2217-5407 = Subotička Danica

COBISS.SR-ID 30845447